



VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Kunta- tilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän loppuraportti



24/2012

Kunnat



VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän loppuraportti



VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Pirkko Ala-Marttila/VM-julkaisutiimi

Juvenes Print
Tampereen Yliopistopaino Oy, 2012

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisuaika	Valtiovarainministeriö, heinäkuu 2012	
Tekijät	Kuntatilastoinnin kehittämistä valmisteleva ohjausryhmä	
Julkaisun nimi	Kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän loppuraportti	
Asiasanat	Tilastot, tietohallinto, tietojärjestelmät, kunnat, kuntayhtymät	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 24/2012	
Julkaisun myynti/jakaja	Julkaisu on saatavissa pdf-tiedostona osoitteesta www.vm.fi/julkaisut . Samassa osoitteessa on ohjeet julkaisun painetun version tilaamiseen.	
Painopaikka ja -aika	Juvenes Print, Tampereen Yliopistopaino Oy 2012	
ISBN 978- 952-251-376-2 (nid.) ISSN 1459-3394 (nid.) ISBN 978- 952-251-377-9 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sivuja 245	Kieli Suomi
Tiivistelmä Valtiovarainministeriö asetti kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän, jonka toimikausi oli 20.8.2010 - 31.5.2012. Tavoitteena oli kuntatilastoinnin kehittäminen alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen alatyöryhmän ehdotusten mukaisesti sekä toimenpide-ehdotusten käytännön toimeenpano. Ohjausryhmä on laatinut jatkotyötä varten kehittämissuunnitelman ja esittää, että sen laatima kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelma käynnistetään esitetyn aikataulun mukaisesti. Ohjelman avulla tavoitellaan kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen laadun ja käytettävyyden parantamista ja kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen tuotannon, jalostuksen ja jakelun tuottavuuden parantamista niihin käytetyn työajan säästymisenä erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä. Kehittämisohjelman vastuutahoksi esitetään valtiovarainministeriötä ja ohjelman toteutusajaksi 1.9.2012 – 30.6.2019.		

Presentationblad

Utgivare och datum	Finansministeriet, juni 2012	
Författare	Styrgruppen som bereder utvecklandet av kommunstatistiken	
Publikationens titel	Slutrapport från styrgruppen som bereder utvecklandet av kommunstatistiken	
Publikationsserie och nummer	Finansministeriets publikationer 24/2011	
Beställningar/distribution	Publikationen finns på finska i PDF-format på www.vm.fi/julkaisut . Anvisningar för beställning av en tryckt version finns på samma adress.	
Tryckeri/tryckningsort och -år	Juvenes Print, Tampereen Yliopistopaino Oy	
ISBN 978- 952-251-376-2 (hft.) ISSN 1459-3394 (hft.) ISBN 978- 952-251- 377-9 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sidor 245	Språk Finska
Sammandrag Finansministeriet tillsatte en styrgrupp för beredningen av kommunstatistiken för mandatperioden 20.8.2012 – 31.5.2012. Målet var att utveckla kommunstatistiken i enlighet med förslagen som lagts fram av underarbetsgruppen som berett lokal informationsförsörjning samt att sköta om det praktiska verkställandet av åtgärdsförslagen. Styrgruppen har berett en utvecklingsplan för det fortsatta arbetet och föreslår att det föreslagna utvecklingsprogrammet för kommuners ekonomi- och verksamhetsuppgifter, statistikföring och informationsförsörjning skulle inledas enligt den presenterade tidtabellen. Programmet syftar till att förbättra kvaliteten och användbarheten hos informationen om kommunernas ekonomi och verksamhet, samt till att förbättra produktiviteten hos produktionen, förädlingen och utdelningen av information som beskriver kommunernas ekonomi och verksamhet speciellt i kommunerna och samkommunerna. Finansministeriet föreslås få ansvaret för utvecklingsprogrammet och programmet föreslås bli genomfört under 1.9.2012 – 30.6.2019.		

Description page

Publisher and date	Ministry of Finance, June 2012	
Author(s)	The Steering Group Preparing the Development of Local Government Statistics	
Title of publication	The Final Report of the Steering Group Preparing the Development of Local Government Statistics	
Publication series and number	Ministry of Finance publications 24/2012	
Distribution and sale	The publication can be accessed in pdf-format in Finnish at www.vm.fi/julkaisut . There are also instructions for ordering a printed version of the publication.	
Printed by	Juvenes Print, Tampereen Yliopistopaino Oy	
ISBN 978- 952-251-376-2 (print.) ISSN 1459-3394 (print.) ISBN 978- 952-251-377-9 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	No. of pages 245	Language Finnish
Abstract The Ministry of Finance established a steering group to prepare the development of local government statistics. The steering group's term of office was 20 August 2010 – 31 May 2012. The aim was to develop local government statistics according to proposals of a sub-working group on regional and local information management as well as the practical implementation of proposed measures. For further work, the steering group has drawn up a development plan and proposes that the development programme prepared by the steering group for local government financial and operational information, statistical services and information management be initiated according to the proposed timetable. With the aid of the programme, the objective is to improve the quality and usability of information describing local government finances and operations, as well as to boost the productivity of the production, processing and dissemination of information describing local government finances, particularly in municipalities and joint municipal authorities. The steering group proposes that the Ministry of Finance be the body responsible for the development programme and that the programme be implemented during the period 1 September 2012 – 30 June 2019.		

Valtiovarainministeriölle

Valtiovarainministeriö asetti kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän, jonka toimikausi oli 20.8.2010 - 30.4.2012. Ohjausryhmän toimikautta jatkettiin 31.5.2012 saakka. Tavoitteena oli kuntatilastoinnin kehittäminen alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen alatyöryhmän ehdotusten mukaisesti sekä toimenpide-ehdotusten käytännön toimeenpano.

Ohjausryhmän tehtävänä oli:

1. jatkaa alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen alatyöryhmän työtä
2. ohjata kuntatilastoinnin kehittämistyötä ja tehdä suunnitelma kuntatilastoinnin kehittämiseksi ja organisoimiseksi sekä tehdä täytäntöönpanosuunnitelma aikatauluineen ja resursseineen kuntatilastoinnin kehittämiseksi
3. ehdä ja käynnistää tarvittavat ehdotukset jatkotoimenpiteistä
4. arvioida ja tehdä ehdotus em. tilastojen tuottamiselle relevanteista osaamiskeskittymistä.

Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi ylijohtaja Päivi Laajala valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osastolta.

Ohjausryhmän jäsenet olivat (suluissa varajäsenet):

Neuvotteleva virkamies Hannele Savioja, valtiovarainministeriö, kunta- ja aluehallinto-osasto

Finanssineuvos Tuomo Mäki, valtiovarainministeriö, kansantalousosasto

Opetusneuvos Aki Tornberg, opetus- ja kulttuuriministeriö

(Erikoissuunnittelija Tommi Karjalainen, opetus- ja kulttuuriministeriö)

Neuvotteleva virkamies Sari Kauppinen, sosiaali- ja terveysministeriö

(Neuvotteleva virkamies Riitta Sääntti, sosiaali- ja terveysministeriö)

Kehittämispäällikkö Anneli Heinonen, Suomen Kuntaliitto

(Tilastotutkija Heikki Pukki, Suomen Kuntaliitto)

Kaupunkitutkimuspäällikkö Kauko Aronen, Suomen Kuntaliitto

(Tilastotutkija Sirkka-Liisa Piipponen, Suomen Kuntaliitto)

Tilastojohtaja Ari Tyrkkö, Tilastokeskus

(Tilastopäällikkö Olli Seppänen / Tilastopäällikkö Jani Heikkinen, Tilastokeskus)

Osastojohtaja Päivi Hämäläinen, / Ryhmäpäällikkö Nina Knape, Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitos

(Ryhmäpäällikkö Salla Säkkinen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos)
Opetusneuvos Matti Kyrö, opetushallitus
(Kouluneuvos Raakel Tiihonen, opetushallitus)

Ohjausryhmän pysyvänä asiantuntijana toimi neuvotteleva virkamies Tommi Oikari-
nen valtiovarainministeriön JulkICT-toiminnosta 13.6.2011 alkaen. Lisäksi asiantuntijoina
työhön ovat osallistuneet neuvotteleva virkamies Vesa Lappalainen ja ylitarkastaja Ville
Salonen valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osastolta sekä tilastopäällikkö Jani
Heikkinen Tilastokeskuksesta.

Ohjausryhmän sihteereinä toimivat ylitarkastaja Sanna Lehtonen (1.6.2011 saakka),
ylitarkastaja Sirpa Hartojoki (1.6.2011 – 22.3.2012) ja ylitarkastaja Ville Salonen (23.3.2012
alkaen) valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osastolta sekä yliaktuaari Eriikka
Saastamoinen (25.8.2011 saakka), yliaktuaari Jarna Virtanen (1.11.2010 saakka) ja tilasto-
päällikkö Olli Seppänen (26.8.2011 alkaen) Tilastokeskuksesta.

Ohjausryhmä kokoontui 19 kertaa. Alkuvaiheessa/ ensimmäisen vuotensa aikana se
kuuli asiantuntijoita. Kullekin kokoukselle oli nimetty teema. Tämän lisäksi kokouksissa
käsiteltiin muita ajankohtaisia aiheita. Tietotarvekartoitusta käsiteltiin useissa kokouksissa.
Toimikautensa loppuvaiheessa ohjausryhmä keskittyi kuntien talous- ja toimintatietojen,
tilastoinnin ja tietohuollon kehittämistä koskevan toteutussuunnitelman valmisteluun.

Ohjausryhmän kokouksia valmisteltiin valmisteluryhmässä ja tietotarvekartoituksen
projektiryhmässä.

Eriikka Saastamoinen palkattiin päätoimisesti tietotarvekartoituksen tekemiseen ts.
kuntatilastoinnin

tietotarpeita kartoittavan projektin päälliköksi 1.3.–31.12.2011 väliseksi ajaksi. Saasta-
moisen jäätyä virkavapaalle elokuun lopulla 2011 Olli Seppänen toimi projektin loppuajan
projektin projektipäällikkönä. Projektin asetti Tilastokeskus valtiovarainministeriön tila-
uksesta. Sen kustannuksista vastasi valtiovarainministeriö. Projektin myötä tietotarvek-
toitusta varten perustettu alatyöryhmä lopetettiin, koska projektipäällikön toimenkuva oli
yhteneväinen alatyöryhmän toimeksiannon mukaisten tehtävien kanssa. Alatyöryhmä val-
misteli tietotarvekyselyn sisältöä ja määritteli kyselyn kohderyhmää.

Ohjausryhmä on laatinut jatkotyötä varten kehittämissuunnitelman ja esittää, että sen
laatima kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelma
käynnistetään esitetyn aikataulun mukaisesti ja siihen varataan tarvittavat resurssit. Ohjel-
man avulla tavoitellaan kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen laadun ja käy-
tettävyyden parantamista ja kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen tuotannon,
jalostuksen ja jakelun tuottavuuden parantamista niihin käytetyn työajan säästymisenä
erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä. Kehittämisohjelman vastuutahoksi esitetään val-
tiovarainministeriötä ja ohjelman toteutusajaksi 1.9.2012 – 30.6.2019.

Kehittämisohjelman ensisijainen tavoite on kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toi-
mintatilastotiedon tuottamisen nopeuttaminen kuuteen kuukauteen sekä tietojen laadun
ja tietojen vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen. Välttämätön edellytys ja
keino tietotuotannon nopeuttamiselle ja vertailukelpoisten tietojen tuottamiselle on tiedon

tuotantoprosessien, käsitteiden ja kerättävien tietojen standardointi. Standardointi vähentää päällekkäistä ja manuaalista työtä erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä.

Toimeksiannon mukaan kuntatilastoinnin kehittämisen ohjausryhmän yhtenä tehtävänä oli arvioida ja tehdä ehdotus em. tilastojen tuottamiselle relevanteista osaamiskeskittymistä. Ohjausryhmä katsoo kuitenkin, että ennen kuin voidaan arvioida tilastojen tuottamisen osaamiskeskittymiä, kuntatilastoinnin kokonaisuuden kehittämistyö on saatava valmiiksi. Lisäksi koska kuntatilastoinnin kehittäminen on kokonaisuudessaan erittäin mittava ja haasteellinen tehtävä, ohjausryhmä katsoo, että sillä ei ole tässä tilanteessa mahdollisuuksia tehdä ehdotuksia toimeksiannossa mainituista osaamiskeskittymistä.

Saatuaan työnsä valmiiksi ohjausryhmä luovuttaa raporttinsa valtiovarainministeriölle.

Helsingissä 7. päivänä kesäkuuta 2012



Päivi Laajala



Hannele Savioja



Tuomo Mäki



Aki Tornberg



Sari Kauppinen



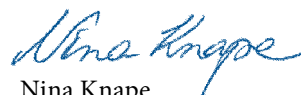
Anneli Hemonen



Kauko Aronen



Ari Tyrkkö



Nina Knape



Matti Kyrö



Olli Seppänen



Ville Salonen

Sisältö

1	Tausta ja toimintaympäristön muutokset	15
1.1	Tausta	15
1.2	Alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen työryhmän työn tulos ja ehdotukset	15
1.3	Toimintaympäristön muutos ja käynnissä oleva kehittäminen	17
2	Kuntatilastoinnin tietotarpeet	19
2.1	Tietotarvekartoituksen yhteenveto	19
2.2	Projektin ehdotukset	22
3	Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittäminen	23
3.1	Ohjelman tavoitteet ja tuotokset	23
3.2	Aikataulu ja päävaiheet	24
3.3	Ohjelman organisointi	25
3.4	Ohjelman resursointi	26
3.5	Ohjelman kustannukset ja määrärahatarve	26
3.6	Ohjelman hyödyt	27
	LIITTEET	29
	Liite 1. Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittäminen, toteutusehdotus	29
	Liite 1. Kustannukset ja hyödyt	101
	Liite 2. Riskiarvio	139
	Liite 2. Tietotarvekartoitus, loppuraportti	155
	Liite 1. Tietotarvekyselylomake	181
	Liite 2. Tehtävaluokitus	182
	Liite 3. Tulo- ja menolajiluokitus	183
	Liite 4. Julkisten palvelujen tuottavuusseurannan kehittäminen -raportin ehdotuksia	184

Liite 5.	Esimerkki opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän tietotarpeista.....	186
Liite 6.	Esimerkki opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän tietotarpeista.....	187
Liite 7.	Investointien tavaratyytit	188
Liite 8.	Esimerkki opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän tietotarpeista.....	189
Liite 9.	Julkisyhteisöjen tehtävaluokitus.....	190
Liite 10.	Kuntatyöpajan keskeiset johtopäätökset käyttötaloustietojen tietotarpeista.....	191
Liite 11.	Toimintaympäristön muutos ja käynnissä oleva kehittäminen.....	192
Liite 12.	Apatia -työryhmän Toimipaikkarekisteri -alaryhmän muistio	223

1 Tausta ja toimintaympäristön muutokset

1.1 Tausta

Kuntatilastoinnin pikaisen kehittämisen tarve on tunnustettu hyvin laajasti. Ohjausryhmän asettamispäätöksessä todettiin, että kuntatilastoinnin kehittämisessä ensisijainen tavoite on kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastotiedon tuottamisen nopeuttaminen kuuteen kuukauteen sekä tietojen laadun ja tietojen vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen. Välttämätön edellytys ja keino tietotuotannon nopeuttamiselle ja vertailukelpoisten tietojen tuottamiselle on tiedon tuotantoprosessien, käsitteiden ja kerättävien tietojen standardointi. Standardointi vähentää päällekkäistä ja manuaalista työtä erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä. Se myös mahdollistaa automatisoidun tiedonkeruun, jonka myötä voidaan saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä. Tiedonantajien näkökulmasta kehittämisen tavoitteena on yksinkertaistaa ja helpottaa kuntien tiedonantotaakkaa koordinoimalla nykyistä tehokkaammin valtion kuntiin kohdistamaa tiedonkeruuta sekä tarjoamalla kuntien käyttöön moderni tiedonkeruujärjestelmä.

Kuntatilastoinnin kehittäminen luo paremmat edellytykset myös tuottavuuden mittaamiselle ja muiden vastaavien seurantajärjestelmien kehittämiselle. Peruspalvelujen kehittäminen edellyttää sellaista tietojärjestelmää, joka tarjoaa päätöksentekijöille mahdollisimman ajantasaista, monipuolista ja vertailukelpoista kustannus- ja toimintatietoa keskeisten peruspalvelujen tarjonnasta ja kysynnästä sekä peruspalvelujen toimivuudesta.

1.2 Alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen työryhmän työn tulos ja ehdotukset

Kuntatilastoinnin kehittämistä on tarkasteltu erityisesti valtiovarainministeriön asettamassa Alueellisen ja paikallisen tietohuollon työryhmässä (käytetään lyhennettä Apatia-työryhmä), jonka loppuraportti valmistui joulukuussa 2009. Työryhmän mukaan kuntatilastoinnin ongelmakohdat ja kehittämistarpeet kohdistuvat seuraaviin asioihin:

- Tietojen ajantasaisuus
- Tietojen vertailukelpoisuus
- Talous- ja toimintatietojen eriparisuus
- Tiedonkeruissa päällekkäisyyttä
- Tietojen käytettävyys ja raportointi
- Tietojen manuaalinen tuottamistapa on epätarkoituksenmukaista ja tehotonta
- Kuntien tietohuollolta puuttuu yhtenäinen toimintamalli
- Uudet toimintamallit vaikeuttavat kuntatilastointia
- Kasvaviin tietotarpeisiin vastaaminen
- Toimipaikkarekistereihin liittyy kehittämistarpeita
- Suuri määrä toimijoita ja kehittämishankkeita – toimiiko koordinaatio

Apatia -työryhmän keskeisimmät ehdotukset kuntatilastoinnin kehittämiseksi olivat seuraavat:

- Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilaston keskeisten tietojen tuottamisen *nopeuttaminen* kuuteen kuukauteen
- Laadun ja vertailtavuuden varmistamiseksi tiedon tuotantoprosessien, käsitteiden ja kerättävien tietojen *standardointi*
- *Tietotarpeiden kartoitus* mm. päällekkäisen tiedonkeruun välttämiseksi ja siten, että tiedonkeruu vastaa myös tiedonantajien tietotarpeita
- *Kuntatietopankista* keskeisen kuntatiedon kanava, johon kootaan eri tilastontuottajien keskeiset kuntia koskevat avaintiedot (yhden luukun periaatteella)
- Perustetaan keskitetty *peruspalvelujen tuottajien toimipaikkarekisteri* (pohjana ydinrekisteri, josta liitettävissä tehtäväkohtaisiin rekistereihin) > mahdollistaa toimipaikkaisen tietojen keruun
- *Paikkatietojen kehittäminen* siten, että lopputuloksena saadaan paikkaan sidottu palvelu- ja väestötieto

Apatia -työryhmä mukaan ehdotusten täytäntöönpano edellyttää laaja-alaisen kehittämisohjelman välitöntä käynnistämistä. Kehittämisohjelman suunnitelmassa tulee määritellä mm. aikataulut, resurssit, vastuut ja arvio kustannuksista suhteessa saataviin hyötyihin. Kehittäminen tulee toteuttaa laajassa yhteistyössä asianosaisten tahojen kanssa ja työssä tulee ottaa huomioon muu käynnissä oleva valtakunnallinen tietoarkkitehtuurien kehittämistyö.

Lisäksi Apatia -työryhmän mukaan tavoitteeseen pääseminen tulee vaatimaan useita vuosia ja merkittävän investointiluonteisen kehittämispanoksen kaikilta mukana olevilta tahoilta niin tietotarpeiden ja tietosisältöjen läpikäynnin kuin tietojärjestelmien kehittämisen osalta. Tämä merkitsee lyhyellä aikavälillä kustannusten kasvua, mutta pitkällä aikavälillä manuaalisen työn ja tarpeettomien työvaiheiden vähentymisen myötä työn tuottavuus

tietotuotannossa kasvaa merkittävästi ja tuo säästöjä erityisesti kunnissa. Apatia -työryhmä toteaa raportissaan myös, että tietotuotannon standardointi tulee olemaan ohjelman vaativin ja tärkein kehittämisvaihe.

1.3 Toimintaympäristön muutos ja käynnissä oleva kehittäminen

Kuntien toimintaympäristössä on tapahtunut viime vuosina merkittäviä muutoksia, jotka ovat luoneet kehittämistarpeita kuntatilastoinnille ja yleensä kuntien tietohuollolle. Muutokset koskevat muun muassa kunta- ja palvelurakenteita, palveluiden uusia tuottamis- ja organisointitapoja, kansallista ja kansainvälistä tilastointia koskevaa sääntelyä sekä muuta lainsäädäntöä erityisesti palveluiden näkökulmasta.

Myös pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa on linjauksia ja asiakohtia, jotka liittyvät kuntatilastoinnin kehittämiseen. Kunta- ja palvelurakenteita koskevien asioiden lisäksi hallitusohjelmassa mainitaan kuntatilastoinnin kehittämisen kannalta mm. seuraavia kohtia:

- Kuntien kustannuslaskennan kehittäminen
- Palveluiden kustannusten ja laadun vertailua ja läpinäkyvyyttä kehitetään mm. selvittämällä ja edistämällä sitä tukevia käytäntöjä ja kokeiluja
- Kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämiskampanja, jonka yhteydessä luodaan kuntapalveluiden laadun ja vaikuttavuuden arvioimiseksi kestävän kuntatuottavuuden mittaristo. Lisäksi luodaan yhteinen tietopohja laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi palveluita arvioitaessa
- Julkisen sektorin tuottavuutta lisätään hyödyntämällä nykyistä tehokkaammin tiedolla johtamista, yhteensopivia tietojärjestelmiä ja kokoamalla julkishallinnon tietohallintoa ja hankintojen rahoitusta yhteen. Lisäksi lisätään julkishallinnon tietojen yhteiskäyttöä
- Julkishallinnon sähköistä asiointia ja palveluita kehitetään asiakaslähtöisesti
- Julkiset tietoineistot saatetaan koneluettavassa muodossa avoimesti saataville ja jatkokäytettäväksi
- Tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi julkishallinnossa käytetään avoimia standardeja, joilla määritetään tietosisältöjen ja tietoteknisten rajapintojen yhdenmukaisuus. Noudatetaan yhtenäistä kokonaisarkkitehtuuria ja hyödynnetään yhteisiä tietolustoja sekä yhteisiä sähköisen asioinnin palvelualustoja ja palveluita
- Sähköisten palvelujen kehittämiseksi selkeytetään ja helpotetaan tietojenluovutuskäytäntöjä tietosuojaa ja yksityisyyden suojaa vaarantamatta
- Julkisella sektorilla edistetään verkkolaskutukseen siirtymistä

Käynnissä olevista ja viime vuosina jo tehdyistä kehittämishankkeista sekä toimintaympäristön muutoksista on yksityiskohtaisempi listaus Kuntatiedon tietotarvekartoitus –raportissa (liitteenä 2), joilla on vaikutuksia ja yhtymäkohtia kuntatilastoinnin kehittämiseen.

2 Kuntatilastoinnin tietotarpeet

Kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän alaisuuteen asetettiin maaliskuussa 2011 kuntatiedon tietotarvekartoitus-projekti. Projektin tavoitteena oli selvittää kuntatiedon keskeiset käyttäjät sekä koota käyttäjien tietotarpeet ml. julkisen talouden alijäämä- ja velkalaskelmat (Excessive Deficit Procedure, EDP) ja tehty ja menossa oleva kehittämistyö. Lisäksi piti kartoittaa muiden hankkeiden ja toimijoiden yhtymäkohdat kuntatilastoinnin tietotarpeisiin liittyen sekä hahmotella vaihtoehtoja kuntasektorista tuotettavien tietotarpeiden täyttämiseksi Kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevalle ohjausryhmälle.

Raportin tässä luvussa esitetään yhteenveto kartoituksessa esille tulleista tietotarpeista sekä projektin ehdotukset. Tietotarvekartoitusraportti on luettavissa kokonaisuudessaan tämän raportin liitteessä 2.

2.1 Tietotarvekartoituksen yhteenveto

Neljännesvuositaloustiedot

Neljännesvuosittaiset taloustietotarpeet kohdistuvat pääasiassa tulos- ja rahoituslaskelmaan sekä tasetietoihin. Neljännesvuosittaisen taloustiedon tuotannon kehittäminen on kiireellisin taloustietotuotannon kehittämistehtävä. Tietotuotantoa tulee laajentaa nykyisestä huomattavasti. Tällä hetkellä neljännesvuosittain tuotetaan tietoa vain kuntien taloudesta, mutta ilmenneisiin tarpeisiin vastaamiseksi neljännesvuosittaista taloustietoa tulee tuottaa myös kuntayhtymistä ja liikelaitoksista. Lisäksi kerättävän tiedon määrää tulee kasvattaa. Kiireellisimpänä toimenpiteenä Tilastokeskus on jo käynnistänyt talouden neljännesvuositalastoinnin kehittämisen.

Vuositaloustiedot

Kuntien vuositasen **tuloslaskelma-, rahoituslaskelma- ja tasetietojen** tuotantoon ei tuotu esille erityisiä kehittämistarpeita. Tilastotiedot valmistuvat tällä hetkellä kesäkuun alussa. **Konsernitilinpäätöstietojen** tietotuotantoa toivottiin (valtiovarainministeriö, Kuntaliitto) laajennettavan nykyisestä siten, että myös konsernien tulos- ja rahoitus-

laskelmatiedot kerättäisiin kunnista ja kuntayhtymistä. Valtiovarainministeriö tarvitsee myös **talousarviotietoja**.

Vuositaloustietojen kehittämistarpeet keskittyvät erityisesti käyttötaloustietoihin. Tehdyn kartoituksen tulosten mukaan käyttötaloustietotarpeet poikkeavat jonkin verran toisistaan. Voidaan hahmottaa tietosisällöltään kolme erityyppistä tarvetta tai kehittämisvaihtoehtoa:

- 1) Monet käyttäjät tarvitsevat käyttötaloustietoja kunnittain ja tehtävittäin. Tehtävittäin tietoja tarvitaan kuntien toiminnasta koko laajuudessa, kaikista tehtävuokista.
- 2) Kunnat ovat edellisen lisäksi esittäneet tarpeita saada vertailutietoa kunnittain ja tuotteittain.
- 3) Tuottavuustutkimuksen (VATT, STM:n hallinnonala) ja palvelujärjestelmän rakenneanalyysin tarpeisiin tietoa tulisi olla toimipaikoittain koulutuspalveluista, terveydenhuollosta ja sosiaalipalveluista.

Yhteistä tarpeille ja tietotuotannon kehittämisvaihtoehdoille on se, että **käyttötaloustietojen tuotantoa tulisi nykyisestä oleellisesti nopeuttaa**. Käyttötalouden vuositietojen tulisi olla käytettävissä noin kuuden kuukauden kuluttua vuoden vaihteen jälkeen. Lisäksi yhteistä on se, että käytettävää tulo- ja menolajiluokittelua tulee erityisesti palvelujen ostojen osalta eritellä nykyistä yksityiskohtaisemmin.

Kuntien **toimintaa kuvaavia tietoja** tarvitaan laajasti eri tarkoituksiin. Ministeriöiden tarpeet kohdistuvat pääasiassa oman hallinnonalan toimintaan. Tilastoinnin, tutkimuksen ja peruspalvelujen arvioinnin ja palvelujärjestelmän rakenneanalyysin tarpeet ovat osin päällekkäisiä kunkin hallinnonalan tarpeiden kanssa.

Kaikissa edellä kuvatuissa kehittämisvaihtoehdoissa **talous- ja toimintatietojen tulee olla yhdistettävissä**. Yhdistettävyystarpeet ovat tulleet hyvin laajasti esille. Tämä edellyttää sitä, että taloutta ja toimintaa kuvaavia tietojärjestelmiä kehitetään systemaattisesti ja yhtenäisesti siten, että niistä on saatavissa tarvittavalla tasolla toisiinsa yhteensovitettavia tietoja. Tällä hetkellä taloustietojärjestelmät ja henkilöstö-, asiakas- ja toimintatietoja kuvaavat tietojärjestelmät kehittyvät eritahtisesti, mikä tuo jatkotyöhön haasteita.

Taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen lisäksi kunnittaista ja muuta aluetietoa syntyy muutoinkin eri tiedontuotantoprosesseissa. Tätä tietoa on hyödyllistä koota yhteen kunnittaisen ja alueittaisen tiedon käytön helpottamiseksi.

Standardointi välttämätöntä

Tietotuotannon nopeuttaminen edellyttää tietojen ja tietotuotannon sitovaa standardointia. Standardoimalla ja yhdenmukaisesti standardeja noudattamalla tietojen laatua, vertailukelpoisuutta ja tietotuotannon nopeutta voidaan merkittävästi kohentaa.

Tiedon standardointi mahdollistaa sen, että tietotuotannon vaiheet voidaan mahdollisimman pitkälle automatisoida. Tuotannon automatisointi on välttämätön edellytys nopeuttamiselle. Olennaisin osa kustannustietotuotannon standardointia on se, että tarvittavat

tiedot pystytään luomaan kuntien ja kuntayhtymien tietojärjestelmistä tai tietovarastoista automaattisesti, nopeasti ja vähällä työllä. **Jos tässä ei onnistuta, vuosikäyttötaloustietojen nopeuttaminen ei toteudu.** Tämän lisäksi tietotuotannon myöhempiä vaiheita (tiedonsiirtoa, käsittelyä ja koostamista tilastoiksi ja tiedon jakelua) tulee saattaa nykyistä automaattisemmiksi.

Tietojen käsittelyn toimintoihin kunnissa ja kuntayhtymissä tarvitaan yhteisiä valtakunnallisia välineitä, menettelytapoja tai malleja. Näitä tarvitaan mm. tietojärjestelmien arkkitehtuuriin, tiedonsiirtoratkaisuihin ja -rajapintoihin ja poimintarutiineihin tietojärjestelmistä. Luomalla yhteisiä toimintatapoja ja välineitä voidaan välttää päällekkäistä työtä ja kehittämisvaiheessa päällekkäistä kehittämistyötä.

Tehtävittäinen tieto edellyttää olemassa olevan tehtäväluokituksen päivittämistä ja standardointia. Tuotteittainen tieto edellyttää tarvittavien palvelujen tuoteluokituksen luomista tai päivitystä ja standardointia. Standardien noudattamisen tulee olla velvoittavaa. Lisäksi tulee huolehtia tililuettelon standardoinnista ja talous- ja toimintatietojen yhdisteltävyydestä.

Lisäksi **toimipaikoittaista tietoa tuotettaessa toimipaikat tulee standardoida ja määritellä.** Toimipaikkatietotuotannon ja olemassa olevien toimipaikkarekisterien ongelmakohtia on käsitelty Alueellinen ja paikallinen tietohuolto -alatyöryhmän alaisuudessa toimineen Toimipaikkarekisteri-alaryhmän muistiossa, joka on tietotarvekartoitusraportin liitteenä 12.

Raportissa todetaan muun muassa, että olemassa olevien toimipaikkarekisterien kattavuus vaihtelee ja niissä on ylläpitovaikeuksia sekä laatuongelmia. Toimipaikan määritelmä vaihtelee eri rekistereissä (toimipaikka, toimintayksikkö, tuotantoyksikkö, palveluntuottaja, tulosityksikkö, toimipiste jne.). Lisäksi palvelurakenteen muutokset lisäävät toimipaikkatietojen laadun hallinnan haasteellisuutta palvelujen kehittyessä enenevässä määrin monitoimialaisiksi ja yhteisen resurssien käytön yleistessä esim. kunnan tai eri palvelun tuottajien kesken.

Toimipaikkarekisteri-työryhmä teki mm. seuraavat toimenpide-ehdotukset toimipaikkojen standardoimiseksi:

- Toimipaikkaa tarkoittava määritelmä tulee yhtenäistää. Termit, jotka eivät vastaa tätä määritelmää tulee terminologisesti erottaa toisistaan.
- Talous- ja henkilöstötilastoinnissa on tyydyttävä siihen paikkatiedon aggregaatiotasoon, johon talous- tai henkilöstötieto on kytkettävissä toimipaikkaan (esim. kunta-taso).
- Tulee tehdä käsitekartoitus ja määritellä yhteisen toimipaikan käsiteydin ja sitä vastaavat termit.
- Kuntien talous- ja henkilöstöhallinnon ja operationaalisten tietojärjestelmien tietorakenteet eivät nykyisin tue toimintayksikkötasoisien panosten ja tuotosten mittaamista.

Edellä mainitut toimipaikkarekisteri-työryhmän raportissa esille nostetut johtopäätökset ja ongelmakohdat lienevät edelleen paikkansapitäviä.

2.2 Projektin ehdotukset

Projekti teki yhteensä 29 tietotuotannon jatkokehittämistä käsittelevää jatkotyöehdotusta. Ne sisälsivät toimenpide-ehdotuksia liittyen kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän työhön, tietojen standardointiin, tietotarpeiden lisätäsmennyksiin ja tilastotietojen jakeluun.

Projektin ehdotuksia on hyödynnetty luvussa 3 kuvatussa tietotuotannon kehittämissuunnitelmassa. Lisäksi ne huomioidaan tietotuotannon kehittämisen jatkotyössä. Kaikki ehdotukset löytyvät tämän raportin liitteenä 2 olevan tietotarvekartoitusraportin luvusta 1.3.

3 Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittäminen

3.1 Ohjelman tavoitteet ja tuotokset

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman ensimmäinen tavoite on kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastotiedon tuottamisen nopeuttaminen kuuteen kuukauteen sekä tietojen laadun ja tietojen vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen.

Välttämätön edellytys ja keino tietotuotannon nopeuttamiselle ja vertailukelpoisten tietojen tuottamiselle on tiedon tuotantoprosessien, käsitteiden ja kerättävien tietojen standardointi. Standardointi vähentää päällekkäistä ja manuaalista työtä erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä. Se myös mahdollistaa automatisoidun tiedonkeruun, jonka myötä voidaan saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä. Tietotuotannossa on huomioitava taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen yhdistettävyyttä.

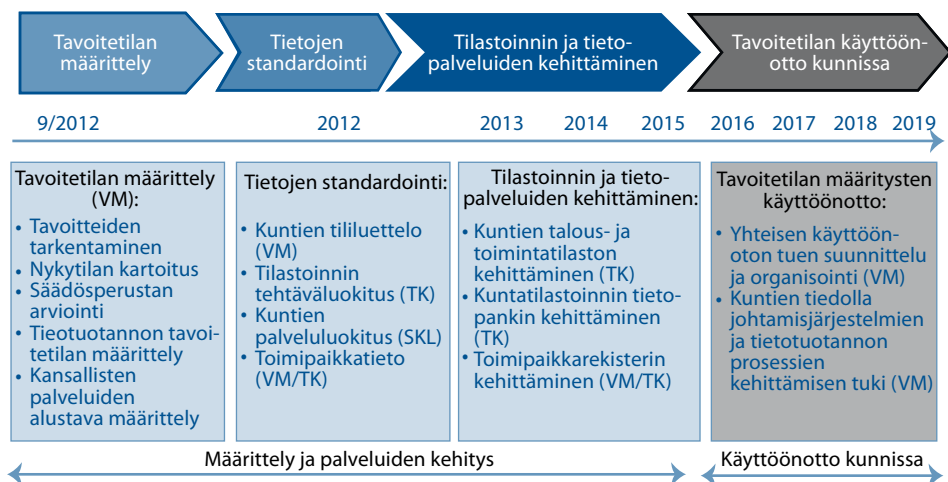
Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisohjelman keskeiset lopputulokset ovat:

- standardoidut tietomäärittelyt: kuntien tililuettelo, kuntien tehtäväluokitus, kuntien palveluluokitus sekä toimipaikkatieto
- uusi kuntien talous- ja toimintatilastopalvelu: tehtävittäisten käyttötaloustietojen nopeutus kuuteen kuukauteen, kuntien talouden neljännesvuositilastoinnin laajennus, tehokkaampi ja nopeampi kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastointi
- kuntien keskeisen tilastotiedon tietopankki (kuntatilastotietopankki)
- uusi toimipaikkarekisteri ja -tietopalvelu
- yhteisesti sovitut, suosituksilla ja tarvittavilla normeilla tuetut, käytännöt kuntien talous- ja toimintatiedot kansallisen tietotuotannon ja tietojen jakelun osalta

- yhteisesti toteutetut kuntien tiedon hallinnan ja tietohuollon kehittämistä tukevat prosessi- ja tietomääritykset sekä toteutusohjeet ja hallintamalliesimerkit tietohuollon kehittämisen käynnistämiseksi kunnissa
- kuntien tietohuollon kehittäminen vastaamaan ohjelman tavoitteita

3.2 Aikataulu ja päävaiheet

Ohjelman toteutus on jaettu seuraaviin päävaiheisiin ja projekteihin:



1. Ohjelman ohjaus
2. Tavoitetilan tarkentaminen
3. Nykytilan kuvaus
4. Tietotuotannon tavoitetilan määrittely
5. Tietojen standardointi
6. Tilastoinnin kehittäminen
7. Kuntatilastotietopankin kehittäminen
8. Kuntatilastotietopankin ja tilastomääritysten ylläpito
9. Toimipaikkarekisterin kehittäminen
10. Kuntien tietotuotannon tavoitetilan pilotointi
11. Kuntien tietotuotannon kehittäminen
12. Kunnan tietohuollon kehittämisen tuki

Ohjelma viedään läpi aikavälillä 1.9.2012 – 30.6.2019 siten, että työn aikana tässä huomioidaan joulutauko/kesälomatauko.

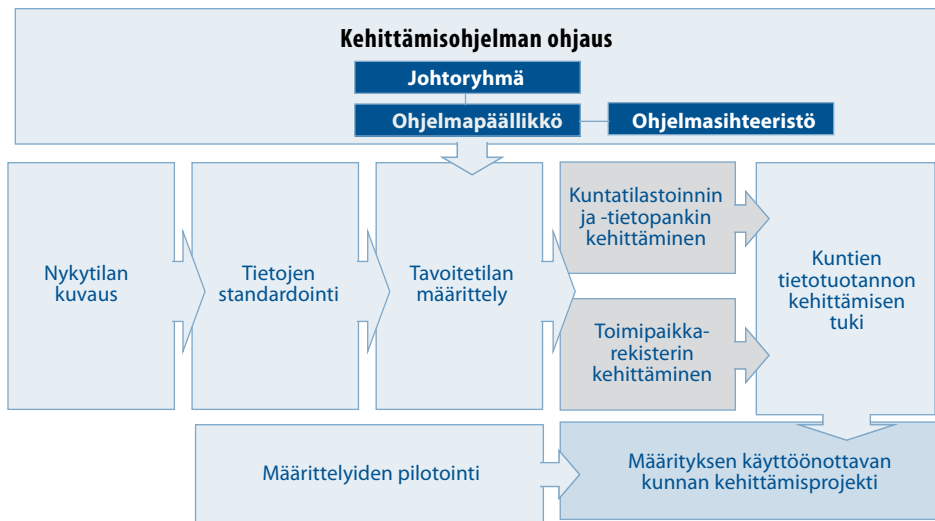
3.3 Ohjelman organisointi

Ohjelman vastuutahona toimii valtiovarainministeriö. Valtiovarainministeriön sisäisestä työnjaosta sovitaan myöhemmin.

Muita ohjelman ohjaukseen ja siihen sisältyvien projektien osallistuvia tahoja ovat

- Tilastokeskus
- Kunnat ja kuntayhtymät
- Suomen Kuntaliitto
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Opetus- ja kulttuuriministeriö
- Muut tietoja hyödyntävät tilastoviranomaiset sekä tutkimuslaitokset
- Osallistuvien tahojen palvelun tarjoajat

Ohjelman toteutuksen organisointi:



- Ohjelman ohjauksesta vastaa ohjelmalle perustettava johtoryhmä
- Ohjelman hallinnollisesta toteutuksesta vastaavat ja käytännössä ohjauksen asettamia tehtäviä toteuttavat ohjelmalla nimettävä ohjelmapäällikkö sekä sihteeristö

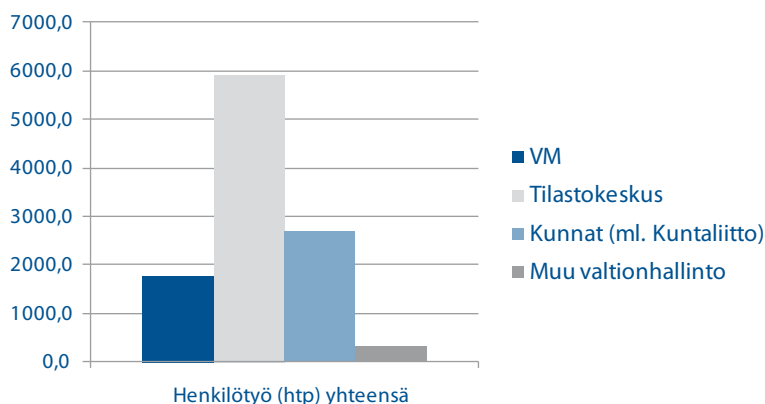
Ohjelman toteutus jakautuu useiksi erillisiksi projekteiksi ja tehtäväkokonaisuuksiksi. Jokaisella projektilla ja tehtäväkokonaisuudella on oman ohjausorganisaatio sekä vastuullinen projektipäällikkö ja projektiryhmä, joiden tehtävänä on varmistaa kyseisen projektin tavoitteiden saavuttaminen.

3.4 Ohjelman resursointi

Kehittämishojelman toteutuksen vaatima henkilötyö on yhteensä n. 43 htv.

Ohjelman toteutuksen henkilötyö kohdentuu Tilastokeskuksen, toteutukseen osallistuvien kuntien ja valtiovarainministeriön resursseihin.

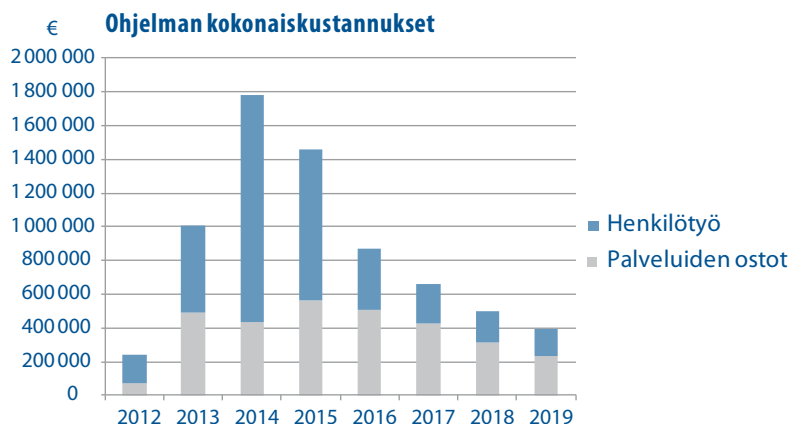
Henkilötyön kustannukset katetaan toteutukseen osallistuvien organisaation toimintamenoista (ohjelman budjetista menoja ei korvata).



3.5 Ohjelman kustannukset ja määrärahatarve

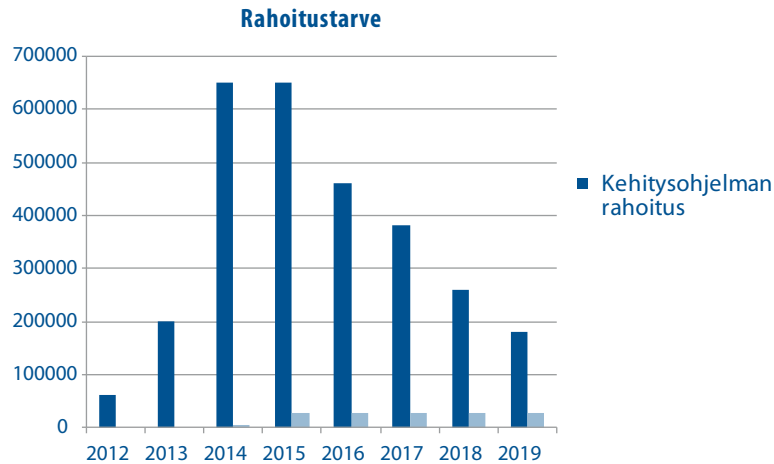
Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämishojelman toteuttamisen kustannukset ovat kokonaisuudessaan 6,9 milj. euroa. Toteutuskustannukset jakautuvat henkilötyön kustannuksiin (n. 3,9 milj. euroa) ja palveluiden ostoihin (n. 3 milj. euroa).

Kustannusten jakautuminen ohjelman toteutusvuosille:



Suunnitelmassa kuvatun ohjelman toteutuksen osalta kuntatilastoinnin sekä kuntatietopankin toteutus katetaan Tilastokeskuksen määrärahasta. Tietojen standardointiin liittyvän työn palveluiden ostot JHS – järjestelmän sihteeristöpalvelun kautta (julkisen hallinnon tietohallintoyhteistyö).

Ohjelmaan sisältyvien muiden kehityskokonaisuuksien toteutus (nykytilan kuvaus, tavoitetilan määrittely, määrittelyiden pilotointi, kuntien tietotuotannon kehittämisen määrittely ja kehittämisen tuki sekä toimipaikkarekisteri) vaativat lisärahoitusta.



Ohjelman toteutuksen lisämäärärahan tarve on yhteensä 2,84 milj. euroa, joka kohdentuu kahdelle kehityskaudelle vuosille 2012 – 2019.

Kehitystyön rahoituksen lisäksi ohjelmassa kehitettävän Toimipaikkarekisterin ylläpito vaatii rekisteristä vastaavan tahon toimintamenojen lisäämistä vuodesta 2014 eteenpäin n. 27 000 eurolla.

3.6 Ohjelman hyödyt

Laadulliset hyödyt

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteuttamisen avulla tavoitellaan kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen laadun ja käytettävyyden parantamista koko yhteiskunnan hyödynnettäväksi.

Kehittämisohjelmalla tuetaan voimassa olevan hallitusohjelman tavoitteita seuraavasti:

- Kuntatietopankin kehittämisellä saatetaan julkiset kuntien talous- ja toiminta-tietojen tietoaaineistot koneluettavassa muodossa avoimesti saataville ja jatkokäytettäväksi

- Kuntien ja kansallistien tilasto- ja tietopalvelujen tietohuollon rationalisoinnilla lisätään julkishallinnon tietojen yhteiskäyttöä
- Kuntien tietohuoltoa kehittämällä ja sen avulla saatavalla paremmalla kuntien vertailutiedolla edistetään kunnille mahdollisesti siirrettävien tai annettavien tehtävien kustannus- ja vaikutusarvioinnin parantamista
- Laadukkaamman tiedon avulla luodaan edellytykset lisätä julkisen sektorin tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta hyödyntämällä nykyistä tehokkaammin tiedolla johtamista
- Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteutuksella luodaan edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle laadukkaamman ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla
- Toiminta- ja taloustietojen standardoinnilla edistetään kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämistä ja yhteisen tietopohjan luomista laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi palveluita arvioitaessa

Rahahyödyt

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteuttamisen avulla tavoitellaan kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen tuotannon, jalostuksen ja jakelun tuottavuuden parantumista niihin käytetyn työajan säästymisenä.

Ohjelman avulla tavoiteltavat rahamääräiset hyödyt on arvioitu seuraavasti:

- Työajansäästö kuntatilastoinnin toteutuksesta;
 - hyödynsaaja: Tilastokeskus
 - laskennallinen hyödyn määrä: 150 000 euroa
- Työajansäästö kuntatilastoinnin vaatiman raportoinnin toteutuksesta;
 - hyödynsaaja: kunnat ja kuntayhtymät
 - laskennallinen hyödyn määrä: 1,37 milj. euroa
- Työajansäästö kunnan tietohuollon tarvitseman tiedon tuottamisesta
 - hyödynsaaja: kunnat ja kuntayhtymät
 - laskennallinen hyödyn määrä: 16,5 milj. euroa

LIITTEET

LIITE 1. KUNTIEN TALOUS- JA TOIMINTATIETOJEN, TILASTOINNIN JA TIETOHUOLLON KEHITTÄMINEN, TOTEUTUSEHDOTUS

1 Ohjelmaesityksen tiivistelmä

Ohjelman tavoitteet ja tuotokset

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman ensimmäinen tavoite on kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastotiedon tuottamisen nopeuttaminen kuuteen kuukauteen sekä tietojen laadun ja tietojen vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen.

Välttämätön edellytys ja keino tietotuotannon nopeuttamiselle ja vertailukelpoisten tietojen tuottamiselle on tiedon tuotantoprosessien, käsitteiden ja kerättävien tietojen standardointi. Standardointi vähentää päällekkäistä ja manuaalista työtä erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä. Se myös mahdollistaa automatisoidun tiedonkeruun, jonka myötä voidaan saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä. Tietotuotannossa on huomioitava taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen yhdistettävyyttä.

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisohjelman keskeiset lopputulokset ovat:

- standardoidut tietomääritykset: kuntien tililuettelo, kuntien tehtäväluokitus, kuntien palveluluokitus sekä toimipaikkatieto
- uusi kuntien talous- ja toimintatilastopalvelu: tehtävittäisten käyttötaloustietojen nopeutus kuuteen kuukauteen, kuntien talouden neljännesvuositilastoinnin laajennus, tehokkaampi ja nopeampi kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastointi
- kuntien keskeisen tilastotiedon tietopankki (kuntatilastotietopankki)
- uusi toimipaikkarekisteri ja -tietopalvelu
- yhteisesti sovitut, suosituksilla ja tarvittavilla normeilla tuetut, käytännöt kuntien talous- ja toimintatiedot kansallisen tietotuotannon ja tietojen jakelun osalta
- yhteisesti toteutetut kuntien tiedon hallinnan ja tietohuollon kehittämistä tukevat prosessi- ja tietomääritykset sekä toteutusohjeet ja hallintamalliesimerkit tietohuollon kehittämisen käynnistämiseksi kunnissa
- kuntien tietohuollon kehittäminen vastaamaan ohjelman tavoitteita

Aikataulu ja päävaiheet

Ohjelman toteutus on jaettu seuraaviin päävaiheisiin ja projekteihin:



1. Ohjelman ohjaus
2. Tavoitetilan tarkentaminen
3. Nykytilan kuvaus
4. Tietotuotannon tavoitetilan määrittely
5. Tietojen standardointi
6. Tilastoinnin kehittäminen
7. Kuntatilastotietopankin kehittäminen
8. Kuntatilastotietopankin ja tilastomäärittelysten ylläpito
9. Toimipaikkarekisterin kehittäminen
10. Kuntien tietotuotannon tavoitetilan pilotointi
11. Kuntien tietotuotannon kehittäminen
12. Kunnan tietohuollon kehittämisen tuki

Ohjelma viedään läpi aikavälillä 1.9.2012 – 30.6.2019 siten, että työn aikana tässä huomioidaan joulutauko/kesälomatauko.

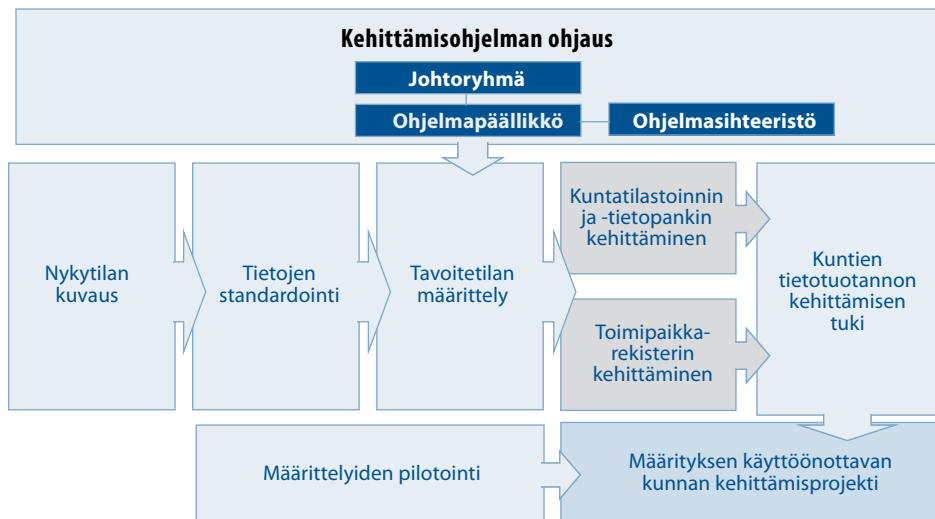
Ohjelman organisointi

Ohjelman vastuutahona toimii valtiovarainministeriö. Valtiovarainministeriön sisäisestä työnjaosta sovitaan myöhemmin.

Muita ohjelman ohjaukseen ja siihen sisältyvien projektien osallistuvia tahoja ovat

- Tilastokeskus
- Kunnat ja kuntayhtymät
- Suomen Kuntaliitto
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Opetus- ja kulttuuriministeriö
- Muut tietoja hyödyntävät tilastoviranomaiset sekä tutkimuslaitokset
- Osallistuvien tahojen palvelun tarjoajat

Ohjelman toteutuksen organisointi:



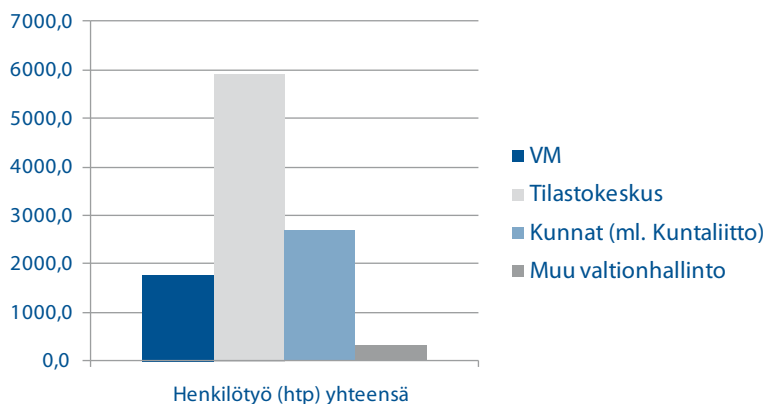
- Ohjelman ohjauksesta vastaa ohjelmalle perustettava johtoryhmä
- Ohjelman hallinnollisesta toteutuksesta vastaavat ja käytännössä ohjauksen asettamia tehtäviä toteuttavat ohjelmalla nimettävä ohjelmapäällikkö sekä sihteeristö

Ohjelman toteutus jakautuu useiksi erillisiksi projekteiksi ja tehtäväkokonaisuuksiksi. Jokaisella projektilla ja tehtäväkokonaisuudella on oman ohjausorganisaatio sekä vastuullinen projektipäällikkö ja projektiryhmä, joiden tehtävänä on varmistaa kyseisen projektin tavoitteiden saavuttaminen.

Ohjelman resursointi

Kehittämishojelman toteutuksen vaatima henkilötyö on yhteensä n. 43 htv.

Ohjelman toteutuksen henkilötyö kohdentuu pääosin Tilastokeskuksen, toteutukseen osallistuvien kuntien ja valtiovarainministeriön resursseihin.

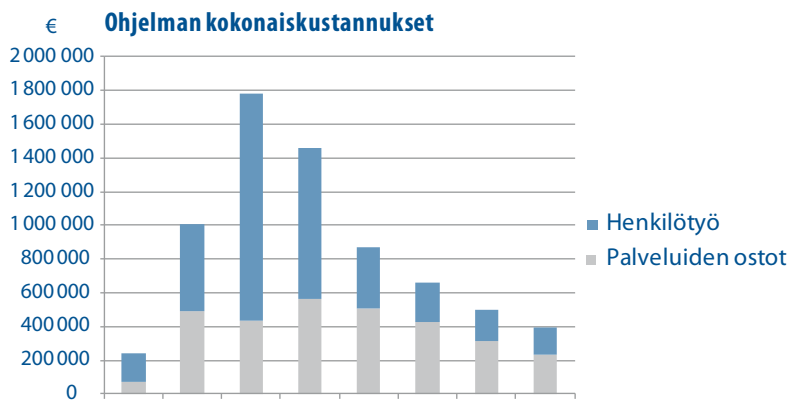


Henkilötyön kustannukset katetaan toteutukseen osallistuvien organisaation toimintamenoista (ohjelman budjetista menoja ei korvata).

Ohjelman kustannukset ja määrärahatarve

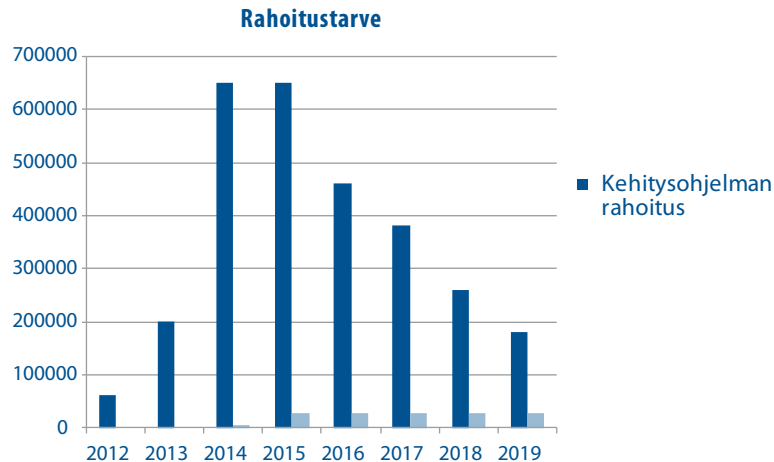
Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteuttamisen kustannukset ovat kokonaisuudessaan 6,9 milj. euroa. Toteutuskustannukset jakautuvat henkilötyön kustannuksiin (n. 3,9 milj. euroa) ja palveluiden ostoihin (n. 3 milj. euroa).

Kustannusten jakautuminen ohjelman toteutusvuosille:



Suunnitelmassa kuvatun ohjelman toteutuksen osalta kuntatilastoinnin sekä kuntatietotietopankin toteutus katetaan Tilastokeskuksen määrärahasta. Tietojen standardointiin liittyvän työn palveluiden ostot JHS -järjestelmän sihteeristöpalvelun kautta (julkisen hallinnon tietohallintoyhteistyö).

Ohjelmaan sisältyvien muiden kehityskokonaisuuksien toteutus (nykytilan kuvaus, tavoitetilan määrittely, määrittelyiden pilotointi, kuntien tietotuotannon kehittämisen määrittely ja kehittämisen tuki sekä toimipaikkarekisteri) vaativat lisärahoitusta.



Ohjelman toteutuksen määrärahan tarve (ohjelman budjetti) on yhteensä 2,84 milj. euroa, joka kohdentuu kahdelle kehyskaudelle vuosille 2012 – 2019.

Kehitystyön rahoituksen lisäksi ohjelmassa kehitettävän Toimipaikkarekisterin ylläpito vaatii rekisteristä vastaavan tahon toimintamenojen lisäämistä vuodesta 2014 eteenpäin n. 27 000 eurolla / vuosi.

Ohjelman hyödyt

Laadulliset hyödyt

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteuttamisen avulla tavoitellaan kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen laadun ja käytettävyyden parantamista koko yhteiskunnan hyödynnettäväksi.

Kehittämisohjelmalla tuetaan voimassa olevan hallitusohjelman tavoitteita seuraavasti:

- Kuntatietopankin kehittämisellä saatetaan julkiset kuntien tilastotietoineistot kone-luettavassa muodossa avoimesti saataville ja jatkokäytettäväksi
- Kuntien ja kansallisten tilasto- ja tietopalvelujen tietohuollon rationalisoinnilla lisätään julkishallinnon tietojen yhteiskäyttöä
- Kuntien tietohuoltoa kehittämällä ja sen avulla saatavalla paremmalla kuntien vertailutiedolla edistetään kunnille mahdollisesti siirrettävien tai annettavien tehtävien kustannus- ja vaikutusarvioinnin parantamista

- Laadukkaamman tiedon avulla luodaan edellytykset lisätä julkisen sektorin tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta hyödyntämällä nykyistä tehokkaammin tiedolla johtamista
- Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteutuksella luodaan edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle laadukkaan ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla
- Toiminta- ja taloustietojen standardoinnilla edistetään kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämistä ja yhteisen tietopohjan luomista laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi palveluita arvioitaessa

Rahahyödyt

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteuttamisen avulla tavoitellaan kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen tuotannon, jalostuksen ja jakelun tuottavuuden parantumista niihin käytetyn työajan säästymisenä.

Ohjelman avulla tavoiteltavat rahamääräiset hyödyt on arvioitu seuraavasti:

- Työajansäästö kuntatilastoinnin toteutuksesta;
 - hyödynsaaja: Tilastokeskus
 - laskennallinen hyödyn määrä: 150 000 euroa
- Työajansäästö kuntatilastoinnin vaatiman raportoinnin toteutuksesta;
 - hyödynsaaja: kunnat ja kuntayhtymät
 - laskennallinen hyödyn määrä: 1,37 milj. euroa
- Työajansäästö kunnan tietohuollon tarvitseman tiedon tuottamisesta
 - hyödynsaaja: kunnat ja kuntayhtymät
 - laskennallinen hyödyn määrä: 16,5 milj. euroa

Päätösesitys

Ohjausryhmä on laatinut jatkotyötä varten kehittämissuunnitelman ja esittää, että sen laatima kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelma hyväksytään käynnistettäväksi esitetyn aikataulun mukaisesti ja siihen varataan tässä raportissa määritetyt resurssit.

2 Johdanto

Tämä dokumentti on suunnitelma Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman käynnistämistä varten.

Ohjelman lähtökohtana on valtiovarainministeriön asettaman kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän työ, jonka tavoitteena on kuntatilastoinnin kehittäminen alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen alatyöryhmän ehdotusten mukaisesti sekä toimenpide-ehdotusten käytännön toimeenpano.

2.1 Toteutussuunnitelman tarkoitus

Tämä toteutussuunnitelma on osa kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän työn lopputuloksia ryhmä loppuraportin sekä tietotarvekartoituksen rinnalla.

Tämän toteutussuunnitelma tarkoitus on:

- esitellä ohjelman sisältö ja tarkoitus (tavoitteet)
- kuvata ohjelman päävaiheet ja keskeisimmät tehtävät sekä aikataulu
- kuvata lopputuotokset ja tulokset
- kuvata ohjelman keskeinen organisointi ja resurssit sekä
- kuvata ohjelman kustannukset ja hyödyt

Suunnitelman sisältö ja taso on laadittu ohjelman käynnistämispäätöksen ja resurssien hankinnan aloittamisen tarvitsemalla tasolla. Suunnitelmaa tarkennetaan kehitysohjelman ja sen eri vaiheiden käynnistämisen yhteydessä.

2.2 Toteutussuunnitelman käsittely

Tämä toteutussuunnitelma on laadittu kuvaamaan Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman läpiviennin perusteita ja ohjelman toteuttamisen hyötyjä ja kustannuksia. Suunnitelman tarkoituksena on kuvata vielä käynnistymättömän ohjelman sisältö ja tavoitteet sekä ohjelman kustannukset ja hyödyt systemaattisena kokonaisuutena, jotta päätöksentekijät voivat tehdä päätöksen ohjelman käynnistämisestä tai käynnistämättä jättämisestä.

Tässä suunnitelmassa toteutukseen osallistuvien eri toimijoiden resurssiarviot ovat yleisellä tasolla ja ne tulee tarkentaa yhdessä kyseisen toimijan kanssa ennen ohjelman käynnistämistä.

Tämän ohjelman mahdollisesta käynnistämisestä päättää:

- Valtiovarainministeriö
- Ohjelmaan sisältyvän kuntatilastoinnin sekä kuntatilastotietopankin toteutuksen käynnistämisestä päättää Tilastokeskus

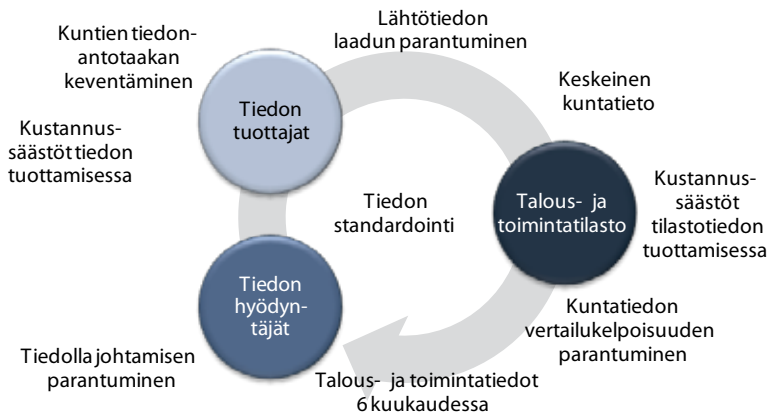
3 Kehittämishjelman sisältö

3.1 Ohjelman kuvaus ja kohde

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämishjelman ensimmäinen tavoite on kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastotiedon tuottamisen nopeuttaminen kuuteen kuukauteen sekä tietojen laadun ja tietojen vertailukelpoisuuden kohen- taminen ja varmistaminen.

Välttämätön edellytys ja keino tietotuotannon nopeuttamiselle ja vertailukelpoisten tie- tojen tuottamiselle on tiedon tuotantoprosessien, käsitteiden ja kerättävien tietojen stan- dardointi. Standardointi vähentää päällekkäistä ja manuaalista työtä erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä. Se myös mahdollistaa automatisoidun tiedonkeruun, jonka myötä voi- daan saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä. Tietotuotannossa on huomioitava taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen yhdistettävyyttä.

Kuva 1: Kehitysohjelman tavoitteet



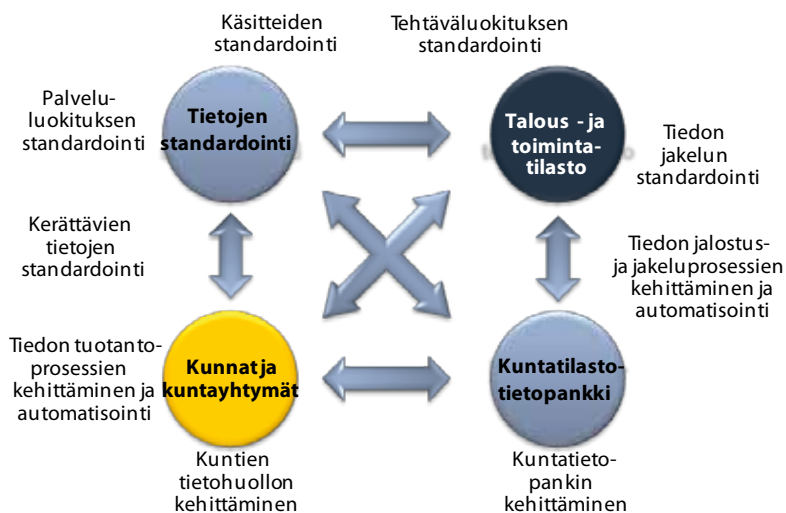
Tiedonantajien näkökulmasta kehitystyön tavoitteena on yksinkertaistaa ja helpottaa kuntien tiedonantotaakkaa koordinoimalla nykyistä tehokkaammin valtion kuntiin kohdistamaa tiedonkeruuta sekä tarjoamalla kuntien käyttöön moderni tiedonkeruujärjestelmä ja kehittämällä kuntien tiedon hallinnan prosesseja ja sitä tukevia välineitä.

Ohjelman sisältämät kehityskohteet painottuvat kunnan tiedonhallinnan ja tietohuollon kehittämiseen, erityisesti Tilastokeskuksen kuntien talous- ja toimintatilastointiin liittyvien palveluiden kehittämiseen sekä sitä edellyttävään yhteiseen tietojen määrittelyyn ja standardointiin.

Tilastokeskuksen laatimat kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastot ovat keskeisiä tilastolähteitä, kun seurataan kuntatalouden kehitystä, laaditaan arvioita kuntatalouden kehityksestä ja päätetään kuntataloutta koskevista perusteista.

Talous- ja toimintatilaston tietoja hyödynnetään mm. valtion kehyspäätösten ja talousarvion valmistelussa, kuntien ja valtion kustannustenjaon tarkistusmenettelyssä sekä valtionosuuksien laskennassa. Tilastotietoja käytetään niin ikään palvelutuotannon arvioinnissa, muissa kuntien talouden ja toiminnan vertailuissa, tutkimuksessa sekä muiden tilastojen esim. kansantalouden tilinpidon laadinnassa ja kansainvälisessä tilastoraportoinnissa. Sektoriviranomaiset käyttävät tietoja sektorinsa toiminnan seurannassa, suunnittelussa, ja ohjauksessa. Kunnat käyttävät tietoja sektoriviranomaisten tapaan oman toimintansa suunnittelussa, seurannassa sekä oman toimintansa vertailussa muiden kuntien kanssa. Ajantasaiset tilastotiedot palvelevat myös kuntien ja kuntayhtymien talousarvioiden ja suunnitelmien laadintaa.

Kuva 2: Ohjelman kehittämiskohteet



Kuntien tuottaman talous- ja toimintatiedon tuottamisen ja hyödyntämisen rationalisoimiseksi, ohjelman aikana käynnistetään yhteinen kehittämiskokonaisuus kuntien tietohuollon ja siihen liittyvien tiedon tuotanto-, jalostus- ja jakeluprosessien parantamiseksi ja kuntien tiedonkeruuta ja tiedolla johtamista tukevien järjestelmien kehittämiseksi.

Toinen keskeinen tavoite liittyy kuntien talous- ja toimintatiedon jalostukseen ja jakeluun liittyvän tietopalvelun kehittämiseen. Tilastokeskus toteuttaa ohjelman aikana kuntatietopankin kuntien keskeisen vertailutiedon tuottamiseksi koko yhteiskunnan käyttöön. Tilastotietopankki sisältää monipuolisesti kunnittaista tilastotietoa eri aihealueilta (esim. kuntien talous, väestö, asuminen, koulutus, työmarkkinat) erilaisina palveluina (esim. tietokannat, indikaattorit, avainluvut, karttapalvelut, tiedonantajapalaute ja räätälöidyt asiakaskohtaiset palvelut).

Kehittämislle asetettujen tavoitteiden toteuttamisen perusedellytysten aikaansaamiseksi, sekä tiedon laadun parantamisen että tietotuotannon nopeuttamiseksi, ohjelman aikana määritellään ja standardoidaan kehityskokonaisuuteen liittyvät tiedon tuotantoprosessit, käsitteet ja luokitukset sekä kansallisesti kerättävät tiedot.

Tilastoinnin kehittämiseen liittyen ohjelman ulkopuolella on jo käynnistetty kuntien ja kuntayhtymien talouden neljännesvuositalastoinnin sisällöllinen kehittäminen, jonka tavoitteena on kehittää kuntia, kuntayhtymiä ja kunnallisia liikelaitoksia kuvaava neljännesvuositalasto, joka kattaa kansantalouden tilinpitoon kohdistuvasta EDP -raportoinnista ja neljännesvuosittaisista sektori- ja rahoitustilinpidoista johtuvat tietotarpeet. Kuntien ja kuntayhtymien talouden neljännesvuositalastoinnin sisällöllinen kehittäminen saatetaan loppuun ja tilastointiprosessin ja menetelmien kehittäminen toteutetaan ohjelman puitteissa.

3.2 Ohjelman tavoitteet

Ohjelman keskeisimmät tavoitteet ovat:

- kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilasto kuudessa kuukaudessa

Tavoite	Tavoitearvo	Arviointimenetelmä
Tehdävittaiset vuosi käyttötaloustilastotiedot kuudessa kuukaudessa	Käyttötaloustilastoinnissa käytettävät tiedot tulee olla kerättävissä 4 kuukaudessa ja tietojen keruu, hankinta ja käsittely, analysointi ja julkaisuprosessin yhteenlaskettu aika on enintään kaksi kuukautta.	Tietojen hyödynnettävyys todennetaan tilastojulkistuksen ja eri tilastopalvelujen tietojen päivittymisen avulla.

- tiedon laadun ja vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen

Tavoite	Tavoitearvo	Arviointimenetelmä
Tiedon laatu	Kaikki tehtävittäinen ja tileittäinen tieto tilastoihin syntyy standardoitujen luokituksen avulla kaikissa kunnissa. Tiedonkeruussa ei synny vastauksataoa.	Tiedonkäyttäjien tekemä arviointi, tilastoprosessin toteuttajien itsearviointi, tilastojen läpivalaisu (vertaisarviointi). Vastauskadon toteutuman seuranta.
Tiedon vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen	Kaikki tehtävittäinen ja tileittäinen tieto tilastoihin syntyy standardoitujen luokituksen avulla kaikissa kunnissa.	Tiedonkäyttäjien tekemä arviointi, tilastoprosessin toteuttajien itsearviointi, tilastojen läpivalaisu (vertaisarviointi).

- kuntien ja kuntayhtymien tiedon tuotantoprosessien rationalisointi

Tavoite	Tavoitearvo	Arviointimenetelmä
Kuntien ja kuntayhtymien tiedon tuotantoprosessin kehittäminen	Kuntien talous- ja toimintatilastoon liittyvän tiedon tuotannosta 90 % kerätään operatiivisista järjestelmistä.	Tiedon tuotantoprosesseja ohjelman aikana kehitettävien kuntien tuotantoprosessien arviointi ja toteutuksen käyttöönoton seuranta.
Kuntien ja kuntayhtymien tiedon jalostusprosessien kehittäminen	Kuntien talous- ja toimintatilastoon liittyvän tiedon jalostus tapahtuu kunnan johtamisjärjestelmää tukevilla tietovarastoissa.	Tiedon jalostusprosesseja ja niitä tukevia tietovarastoja ohjelman aikana kehitettävien kuntien tavoitetilan toteutusten arviointi ja toteutuksen käyttöönoton seuranta.
Kuntien ja kuntayhtymien tiedon jakeluprosessien kehittäminen	Kuntien talous- ja toimintatilastoon liittyvän tiedon jakelu tapahtuu kunnan johtamisjärjestelmää tukevien tietovarastojen kautta.	Tiedon jalostusprosesseja ja niitä tukevia tietovarastoja ohjelman aikana kehitettävien kuntien tavoitetilan toteutusten arviointi ja toteutuksen käyttöönoton seuranta.
Kustannussäästöt kunnille ja kuntayhtymille tietohuollon rationalisoinnista	Kuntien työajansäästö kuntien talous- ja toimintatilaston tietotuotannosta on 80 % verrattuna nykyiseen.	Työajankäytön mittaaminen lähtötilanteesta (ennen kehittämistä) ja kehitystyön käyttöönoton jälkeen.

- kuntatilastotietopankin kehittäminen

Tavoite	Tavoitearvo	Arviointimenetelmä
Kuntatilastotietopankin kehittäminen; kunnittaisen tilastotietojen helppokäyttöisyyden, löydettävyyden ja palvelun parantaminen sekä automatisoitu palvelun tuotanto	Vierailut www-sivuilla 100000 kpl/ vuodessa kaksi vuotta palvelun käyttöönoton jälkeen. Kaikki tilastotiedot päivittyvät tietopankiin automaattisesti tilastotietojen valmistuksen jälkeen.	Palvelujen arviointi käyttäjien toimesta käyttöönoton jälkeen. Vierailumäärien seuranta kaksi vuotta palvelun käyttöönoton jälkeen. Seuranta tietopankin käyttöönoton jälkeen.

- toimipaikkarekisterin kehittäminen

Tavoite	Tavoitearvo	Arviointimenetelmä
Toimipaikkarekisterin kehittäminen	Toimipaikkatiedon ydinmäärityksen omaava toimipaikkarekisterin on tuotantokäytössä.	Toimipaikkarekisteri on hyväksytty valmiiksi ohjelman ohjausryhmässä.
Toimipaikkarekisterin käyttö	Toimipaikkarekisteri on liitetty keskeisiin toimipaikkatietoa käyttäviin tehtäväkohtaisiin rekistereihin.	Seuranta kaksi vuotta toimipaikkarekisterin käyttöönoton jälkeen.

- kuntataloustilastoinnin kehittäminen

Tavoite	Tavoitearvo	Arviointimenetelmä
Tiedonkeruun ja tiedonhankinnan, tietojen käsittelyn ja analysoinnin sekä tiedon jakelun kehittäminen	Kaikki tehtävittäinen ja tileittäinen tieto tilastoihin syntyy standardoitujen luokitusten avulla kaikissa kunnissa. Käyttötaloustietojen tilastointiprosessi nopeutuu kahteen kuukauteen. Tilastotietojen keruuseen, käsittelyyn ja jakeluun käytettävä työaika vähenee vähintään 50 prosenttia, edellyttäen, että kunnissa tieto on standardoitu ja tietotuotanto on automatisoitu.	Seuranta ohjelman tulosten käyttöönoton jälkeen. Tilastointiprosessiin käytettävän työajan mittaaminen ennen kehittämistä ja kehittämisen jälkeen.

Ohjelman tavoitteiden suhde strategiaan tavoitteisiin:

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisohjelman avulla pyritään osaltaan tukemaan olemassa olevan hallitusohjelman, kuntien tiedolla johtamisen kehittämistä tukevien sekä Tilastokeskuksen ja keskeisten kuntien talous- ja toimintatietoa hyödyntävien viranomaisten ja tutkimuslaitosten tavoitteiden toteutumista.

Tavoitteet hallitusohjelman kannalta:

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisellä:

- Luodaan laadukkaamman tiedon avulla edellytykset **lisätä julkisen sektorin tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta hyödyntämällä nykyistä tehokkaammin tiedolla johtamista**
- Toiminta- ja taloustietojen standardoinnilla edistetään **kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämistä ja yhteisen tietopohjan luomista laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi palveluita arvioitaessa**
- Kuntien tietohuoltoa kehittämällä ja sen avulla saatavalla paremmalla kuntien vertailutiedolla edistetään **kunnille mahdollisesti siirrettävien tai annettavien tehtävien kustannus- ja vaikutusarvioinnin parantamista**
- Luodaan edellytyksiä **kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämiskampanjan** tavoitteiden saavuttamiseen
- Kuntien ja kansallisten tilasto- ja tietopalvelujen tietohuollon rationalisoinnilla **lisätään julkishallinnon tietojen yhteiskäyttöä**
- Kuntatietopankin kehittämisellä saatetaan julkiset kuntien talous- ja toimintatietojen tietoaaineistot koneluettavassa **muodossa avoimesti saataville ja jatkokäytettäviksi**
- Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteutuksella **luodaan edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle** laadukkaan ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla

Tavoitteet kuntien ja kuntayhtymien kannalta:

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisellä:

- Tietotuotannon tavoitetilän määrittelyn ja toteutuksen avulla vähennetään tietojen keruuseen ja raportointiin liittyvää päällekkäistä ja manuaalista työtä erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä
- Kehittämällä ja standardoimalla kuntien tiedon hallinnan prosesseja mahdollistetaan tiedonkeruun automatisointi ja sen kautta merkittävien tehokkuushyötyjen ja kustannussäästöjen aikaan saamisen
- Määrittämällä ja vakioimalla kuntien talous- ja toimintatiedot voidaan parantaa tietojen laatua ja vertailukelpoisuutta
- Muodostamalla yhteiset toiminta-, tieto- ja tiedonsiirtomääritykset kuntien tiedolla johtamista tukevien tietojärjestelmien (BI/DW) kehittämiseksi ja auttamalla kuntien niiden käyttöönotossa luodaan edellytykset kustannus-tehokkaamman tietojärjestelmäkehitykselle ja kuntien toimintaa paremmin tukevien tietojärjestelmien toteuttamiselle

Tavoitteet muiden tietojen hyödyntäjien kannalta:

- kuntien taloustilaston käyttötaloustietojen nopeuttaminen
- tilastotietojen laadun paraneminen
- tilastotietojen parempi tarpeisiin vastaaminen
- tilastotietojen saatavuuden ja löydettävyyden koheneminen
- palvelujen käyttäjien kustannustietoisuuden parantuminen
- tiedonkäyttäjien omien tietopalvelujen ja analysoinnin pienempi ylläpitotarve parantuvan tietopalvelun myötä

Tavoitteet Tilastokeskuksen kannalta:

- päällekkäisen ja manuaalisen työn vähentäminen
- tilastotietojen tuotantoprosessin kehittäminen ja nopeuttaminen
- tilastotietojen laadun paraneminen
- kunnittaisten tilastotietojen helppokäyttöisyyden, löydettävyyden ja palvelun parantaminen
- tilastotietojen parempi tarpeisiin vastaaminen

Tavoitteita täsmennetään ohjelman ohjausryhmän tavoitteilla ohjelman käynnistämisen yhteydessä.

3.3 Lopputulokset

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisohjelman keskeiset lopputulokset ovat:

- standardoidut tietomääritykset: kuntien tililuettelo, kuntien tehtäväluokitus, kuntien palveluluokitus sekä toimipaikkatieto
- uusi kuntien talous- ja toimintatilastopalvelu: tehtävittäisten käyttötaloustietojen nopeutus kuuteen kuukauteen, kuntien talouden neljännesvuositilastoinnin laajennus, tehokkaampi ja nopeampi kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastointi
- kuntien keskeisen tilastotiedon tietopankki (kuntatietopankki)
- uusi toimipaikkarekisteri ja -tietopalvelu
- yhteisesti sovitut, suosituksilla ja tarvittavilla normeilla tuetut, käytännöt kuntien talous- ja toimintatiedot kansallisen tietotuotannon ja tietojen jakelun osalta
- yhteisesti toteutetut kuntien tiedon hallinnan ja tietohuollon kehittämistä tukevat prosessi- ja tietomääritykset sekä toteutusohjeet ja hallintamalliesimerkit tietohuollon kehittämisen käynnistämiseksi kunnissa
- kuntien tietohuollon kehittäminen vastaamaan ohjelman tavoitteita

3.4 Ohjelman omistaja

Ohjelman omistajana toimii valtiovarainministeriö, joka vastaa sen läpiviennistä ja siihen liittyvien osaprojektien ja tehtäväkokonaisuuksien yhteisestä ohjauksesta.

Ohjelman aikana kehitettävien palveluiden ja lopputulosten omistajat:

- Tietomääritykset:
 - kuntien tililuettelo: JHS-järjestelmä
 - kuntien tehtäväluokitus: JHS – järjestelmä
 - kuntien palveluluokitus: JHS -järjestelmä
 - toimipaikkatieto: JHS-järjestelmä
- Tilasto- ja tietopalvelut
 - Kuntien talous- ja toimintatilasto sekä kuntatietopankki: Tilastokeskus
- Toimipaikkarekisteri: Palvelun omistajuus tarkennetaan ohjelman käynnistymisen yhteydessä.
- Kuntien tietohuollon ja tietojärjestelmämääritykset
 - tietohuollon määritykset: JHS –järjestelmä
 - tiedonsiirto- ja tietomääritykset: valtiovarainministeriö / JulkICT –toiminto, kuntasektorin kokonaisarkkitehtuuriryhmä

3.5 Sidosryhmä

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisohjelman keskeiset sidosryhmät ovat:

Sidosryhmä	Sidosryhmän rooli	Sidosryhmän tavoite / odotukset
Kunnat ja kuntayhtymät	Kehitystyön asiakas. Ohjelman toteutukseen ja ohjaukseen osallistuva taho.	Sisäisen tietohuollon ja ulkoisen raportoinnin kehittäminen ja säästöt tietojen tuottamisesta.
Valtiovarainministeriö	Ohjelman toteutuksesta vastaava taho. Tiedon hyödyntäjä.	Kuntien talous- ja toimintatiedon vertailukelpoisuuden, laadun ja ajantasaisuuden parantuminen.
Sosiaali- ja terveysministeriö	Osallistuu kuntien talous- ja toimintatilaston sisällön kehittämiseen erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osalta.	Kuntien talous- ja toimintatilaston sosiaali- ja terveystoimea koskeva tietosisältö päivitetään palvelurakennetta ja lainsäädäntöä vastaavaksi. Myös tiedon laadun paraneminen ja tietotuotannon nopeutuminen ovat tärkeitä tavoitteita.
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Ohjelman toteutukseen ja ohjaukseen osallistuva taho. Tiedon hyödyntäjä.	Kuntien talous- ja toimintatiedon vertailukelpoisuuden, laadun ja ajantasaisuuden parantuminen. Oman tiedonkeruun rationalisointi.
Terveys- ja hyvinvoinnin laitos	Osallistuu kuntien talous- ja toimintatilaston sisällön kehittämiseen erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osalta.	Kuntien talous- ja toimintatilaston sosiaali- ja terveystoimea koskeva tietosisältö päivitetään palvelurakennetta ja lainsäädäntöä vastaavaksi. Myös tiedon laadun paraneminen ja tietotuotannon nopeutuminen ovat tärkeitä tavoitteita.
Opetushallitus	Ohjelman toteutukseen ja ohjaukseen osallistuva taho. Tiedon hyödyntäjä.	Kuntien talous- ja toimintatiedon vertailukelpoisuuden, laadun ja ajantasaisuuden parantuminen. Oman tiedonkeruun rationalisointi.
Suomen Kuntaliitto	Ohjelman toteutukseen ja ohjaukseen osallistuva taho. Tiedon hyödyntäjä.	Kuntien talous- ja toimintatiedon vertailukelpoisuuden, laadun ja ajantasaisuuden parantuminen. Oman tiedonkeruun rationalisointi.
Tutkimuslaitokset	Tiedon hyödyntäjä.	Kuntien talous- ja toimintatiedon vertailukelpoisuuden, laadun ja ajantasaisuuden parantuminen.
Muu tutkimustoiminta	Tiedon hyödyntäjä.	Kuntien talous- ja toimintatiedon vertailukelpoisuuden, laadun ja ajantasaisuuden parantuminen.
Tilastokeskus	Ohjelman toteutukseen ja ohjaukseen osallistuva taho. Tiedon hyödyntäjä. Osa projektien vetäjä.	Nopea ja laajamittainen kehittämisohjelman toteuttaminen. Kuntien tietojärjestelmien kehittäminen tärkeää tavoitteiden saavuttamisessa. Parempi tiedonkäyttäjien tieto ja palvelutarpeisiin vastaaminen.
Työ- ja elinkeinoministeriön kirjanpitolautakunnan kuntajaosto	Kuntien tililuettelomallin antaja.	Tililuettelomallin ylläpito ja muutostarpeiden tunnistaminen.
Työ- ja elinkeinoministeriö	Tiedon hyödyntäjä.	Kuntien talous- ja toimintatiedon vertailukelpoisuuden, laadun ja ajantasaisuuden parantuminen.
Muut ministeriöt	Tiedon hyödyntäjä.	Kuntien talous- ja toimintatiedon vertailukelpoisuuden, laadun ja ajantasaisuuden parantuminen.
Muut valtion virastot ja laitokset, esim. AVI:t, ELY:t	Tiedon hyödyntäjä.	Kuntien talous- ja toimintatiedon vertailukelpoisuuden, laadun ja ajantasaisuuden parantuminen.

3.6 Riippuvuudet ja sidosprojektit

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisohjelman keskeiset riippuvuudet ovat:

Strategiset tavoitteet / ohjelmat	Vastuutaho	Miten huomioidaan
Kuntien tuottavuuden ja tuloksellisuuden edistäminen –ohjelma	Valtiovarainministeriö	Ohjelmassa huomioidaan Kuntien tuottavuuden ja tuloksellisuuden edistäminen -ohjelma tavoitteet
Valtion vaikuttavuus- ja tuloksellisuus-ohjelma	Valtiovarainministeriö	Ohjelmassa huomioidaan valtion vaikuttavuus ja tuloksellisuusohjelman tavoitteet
Economic governance-uudistus	Valtiovarainministeriö	Ohjelmassa tulee ottaa huomioon Economic governance-uudistuksen tarpeet tietotuotantoon, tilastointiin ja tietojen saatavuuteen
Kuntauudistus	Valtiovarainministeriö	Ohjelman toteutuksessa huomioidaan kunta- ja palvelurakenteessa lähivuosina tapahtuvat muutokset.
Kuntalain kokonaisuudistus	Valtiovarainministeriö	Ohjelma osallistuu projektin toteutustyöhön ja projektin tuotoksia hyödynnetään ohjelman aikana.

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisohjelman keskeiset sidosprojektit ovat:

Kehitysprojektit	Projektin vastuutaho	Miten huomioidaan
Kuntasektorin MDM –viitearkkitehtuuri	Suomen Kuntaliitto	Ohjelma osallistuu projektin toteutustyöhön ja projektin tuotoksia hyödynnetään ohjelman aikana. Työn tavoitteena oleva kuntien ydintiedon ja sen hallinnan viitearkkitehtuuri luo yhden perustan kuntien tietohuollon kehittämiselle.
Julkisen hallinnon tiedolla johtamisen viitearkkitehtuuri	Valtiovarainministeriö, JulkICT-toiminto	Ohjelma osallistuu projektin toteutustyöhön ja projektin tuotoksia hyödynnetään ohjelman aikana. Työn tavoitteena oleva julkisen hallinnon yhteinen tiedonhallinnan viitearkkitehtuuri luo perustan julkisen hallinnon yhteisten ja organisaatiokohtaisten tietopalveluiden ja tiedon tuotantoprosessien kehittämiselle.
Julkisen hallinnon perustietovarantojen viitearkkitehtuuri	Valtiovarainministeriö, JulkICT-toiminto	Ohjelma osallistuu projektin toteutustyöhön ja projektin tuotoksia hyödynnetään ohjelman aikana. Työn tavoitteena oleva julkisen hallinnon yhteinen tiedonhallinnan viitearkkitehtuuri luo perustan julkisen hallinnon yhteisten tietovarantojen kehittämiselle.
YTY -yritystilastojärjestelmän uudistaminen –projekti	Tilastokeskus	Ohjelman toteutuksessa hyödynnetään Tilastokeskuksessa käynnissä olevan yritystilastoinnin uudistamisen kokemuksia ja soveltamia ratkaisuja tilastointiprosessin kehittämisessä.
Tietokantapalveluiden kehittäminen	Tilastokeskus	Ohjelmassa otetaan huomioon Tilastokeskuksen tietokantapalvelujen kehittämislinjaukset.
Raportointipalvelu Vipunen	Opetus- ja kulttuuriministeriö ja opetushallitus	Ohjelman toteutuksessa vältetään päällekkäisten palvelujen kehittäminen raportointi Vipusen kanssa
Raportointipalvelu Koulu-ikkuna	Suomen Kuntaliitto	Ohjelma tutustuu Kuntaikkuna palvelukonseptiin ja huolehtii, ettei synny päällekkäistä tiedonkeruuta

THL:n tilastoinnin ja tietopalvelun kehittämishankkeet	Sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	Ohjelman ja kehittämishankkeiden toteutuksessa vältetään päällekkäisten palvelujen kehittäminen ja päällekkäinen kehittämistyö
Patio 2.0	Valtiovarainministeriö	Ohjelman ja Patio 2 hankkeen toteutuksessa huolehditaan, ettei tehdä päällekkäistä kehittämistyötä ja kehitetä päällekkäisiä palveluja.
Julkisen hallinnon metatietopalvelun esiselvityshanke	Valtiovarainministeriö	Ohjelmassa huomioidaan hankkeen tulokset.
Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan hankkeet	Sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen tietohallinnon ohjauksen myötä potilas- ja asiakas-tietojärjestelmien tietosisällöt, käsitteet ja määritelmät tullaan standardoimaan. Tällä on yhteys kuntatilastoinnin luokitusten standardointiin. Projektissa syntyy myös sote-organisaatiorekisteri, jolla on yhteys ohjelmaan kuuluvan toimipaikkarekisterin suunnitteluun.
Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja rahoituksen kokonaisuudistus (sisältää terveydenhuoltolain, sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä, kehittämistä ja valvontaa koskevan lainsäädännön uudistuksen).	Sosiaali- ja terveysministeriö	Ohjelman toteutuksessa huomioidaan lainsäädännön muutokset

3.7 Rajaukset ja reunaehdot

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman keskeiset rajaukset ja reunaehdot ovat:

Projekti	Rajaus / Reunaehto	Rajauksen / reunaehdon vaikutus
Muiden kun kansalliset tilastopalvelujen kehittäminen	Rajaus	Ohjelmassa kehitetään pääasiassa Tilastokeskuksen tilastopalveluja. Ohjelmassa luodaan kuitenkin määrätykset jotka ohjaavat myös muiden tilastopalveluiden jatkokehittämistä.
Kuntien tiedolla johtamista ja tiedon hallintaa tukevien tietojärjestelmien kehittäminen	Rajaus	Ohjelmassa ei kehitetä kuntien tiedolla johtamista tukevien tietojärjestelmiä (BI/DW). Ohjelmassa luodaan määrätykset järjestelmien kehitykselle ja tuetaan kehitystyötä, mutta varsinainen kehitysvastuu ei kuulu ohjelman piiriin (ks. kappale kuntien tietohuollon kehittämisen tuki).
Tietomäärittysten ja tiedon raportointikäytäntöjen velvoittavuuden luominen	Reunaehto	Ohjelman tavoitteiden toteutumisen kannalta keskeiset tiedot ja tietojen raportointikäytännöt on tehtävä velvoittaviksi lainsäädännön avulla.

4 Kehittämishjelman toteutus

4.1 Läpiviennin yleiset periaatteet

Ohjelman yleisten tavoitteiden asettamista, seurantaan sekä sidosryhmäyhteistyön johtamista varten ohjelmalla asetetaan johtoryhmä, joka tehtävänä on varmistaa ohjelman onnistumisen edellytysten luomisen ja toimintaympäristön tuen.

Ohjelman läpiviennistä vastaa ohjelmapäällikkö ja ohjelmaa ohjaa sille nimettävä ohjausryhmä.

Ohjelman aikana sen ohjausryhmä ja ohjelmapäällikkö kokoontuvat säännöllisesti valvomaan ohjelman kulkua ja tekemään sitä koskevia päätöksiä.

4.2 Aikataulu ja vaiheistus

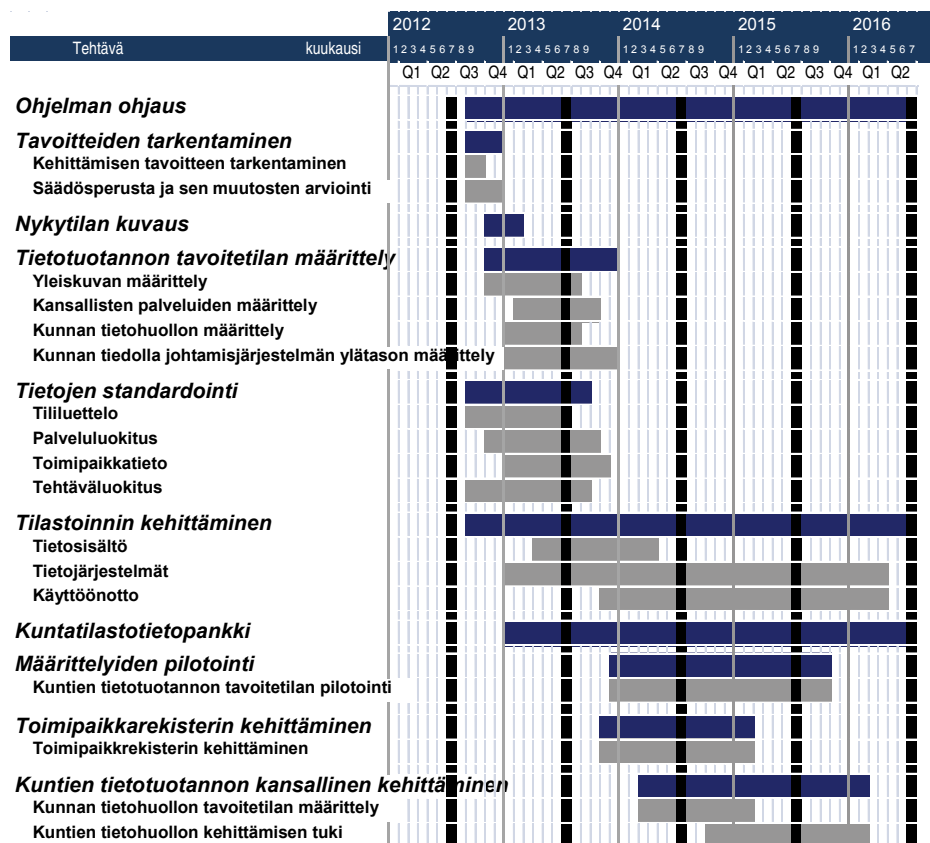
Ohjelman toteutus on jaettu seuraaviin päävaiheisiin ja projekteihin:

1. Ohjelman ohjaus
2. Tavoitetilan tarkentaminen
3. Nykytilan kuvaus
4. Tietotuotannon tavoitetilan määrittely
5. Tietojen standardointi
6. Tilastoinnin kehittäminen
7. Kuntatilastotietopankin kehittäminen
8. Kuntatilastotietopankin ja tilastomääritysten ylläpito
9. Toimipaikkarekisterin kehittäminen
10. Kuntien tietotuotannon tavoitetilan pilotointi
11. Kuntien tietotuotannon kehittäminen
12. Kunnan tietohuollon kehittämisen tuki

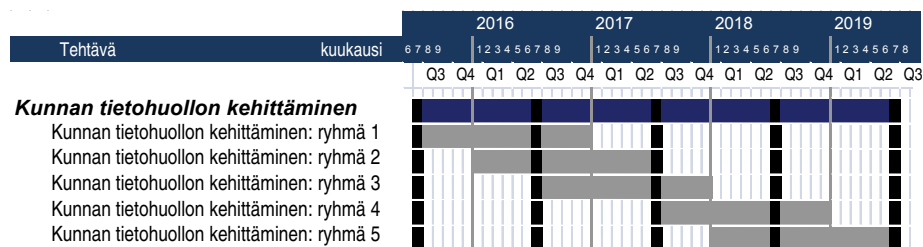
Ohjelma viedään läpi aikavälillä **1.9.2012 – 30.6.2019** siten, että työn aikana tässä huomioidaan joulutauko/kesälomatauko.

Ohjelma käynnistyy ohjelman asettamisella sekä sen johto- ja ohjausrakenteen organisoinnilla sekä ohjelman tavoitteiden viestintää ja tavoitteiden tarkentamista tukevalla käynnistysseminaarilla.

Ohjelman vaiheistus tietojen standardoinnin, tilastoinnin ja palveluiden kehittämisen sekä määritysten käyttöönoton suunnittelun läpivienti on seuraava:



Ohjelman vaiheistus määritysten käyttöönoton läpivienti on seuraava:

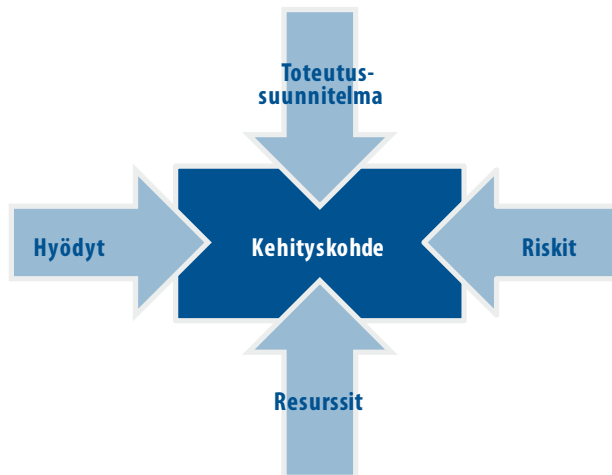


Yllä kuvatut aikataulut ovat alustavia ja niitä tarkennetaan projektipäälliköiden työstön pohjalta ja hyväksytään ohjelman ohjausryhmässä.

4.3 Kehittämishojelman projektit ja tehtäväkokonaisuudet

Seuraavissa kappaleissa on kuvattu ohjelmaan sisältyvien projektien ja tehtäväkokonaisuuksien päävaiheet ja niiden keskeiset tehtävät. Esitettävät työvaiheet noudattelevat pääsääntöisesti edellisen kappaleen aikataulugraafissa esitettyä vaiheistusta ja kuvaavat näiden työvaiheiden sisällön.

Kuva 3: Toteutussuunnitelman tietojen jäsenys kehityskohteesta



Ohjelmaan kuuluvat kehityskohteet on kuvattu omina kokonaisuuksina joista tehtävien lisäksi on kuvattu suunniteltu toteutustapa sekä resurssiarvio jota toteutus vaati.

Toteutussuunnitelmaan sisältyvät kehitystyön hyödyt ja riskit on kohdennettu vastaa-vasti eri kehityskohteisiin, jotta suunnitelmaa voi hyödyntää paremmin jatkopäätöksente-ossa. Hyötyjen ja riskiarviointi on kuvattu tässä dokumentissa yleisellä tasolla ja tarkem-min liitteissä (liite 1: kustannus – hyöty –arvio ja liite 2: riskiarvio).

4.3.1 Ohjelman ohjaus

Ohjelman valmisteluvaiheessa ohjelman omistajan vahvistaa ohjelman tavoitteet sekä suunniteltu toteutustavan sekä rekrytoi ohjelman ohjauksen tarvitsemat resurssit (ohjel-mapäällikön sekä ohjelman toteutuksen tarvittavan sihteeristön). Ohjelmapäällikkö ja sihteeristö suunnittelevat tarkemmin ohjelman muiden kehityskokonaisuuksien resurs-sien hankinnan, joka dokumentoidaan toteutussuunnitelman liitteeksi.

Ohjelman ohjaukseen kuuluvat johtoryhmä ja eri toteutuskokonaisuuksien ohjaus-/projektiryhmätapaamiset. Ohjelman aikana erikseen asetettavat ohjaus- ja projektiryh-mät vastaavat ohjelman sisältyvien tuotosten hyväksymisestä ja johtaa käytännön kehi-tystyötä. Näiden ryhmien roolia on kuvattu tarkemmin jäljempänä ohjelman organisoin-tia koskevassa luvussa.

Johtoryhmäkokoukset

Ohjelman ohjaukseen liittyvät johtoryhmätapaamiset (tarkennetaan ohjelman käynnistyessä):

1. Ohjelman käynnistyskokous, toteutussuunnitelman hyväksyminen
2. Ohjelman aloitustilaisuus – ohjelman tavoitteiden ja toteutuksen läpikäynti siihen osallistuvien tahojen kanssa
3. Ohjelmaan sisältyvien projekti-/tehtäväkokonaisuuksien hyväksyntäkokoukset
 - a. Projektin/tehtävän toteutussuunnitelman hyväksyminen
 - b. Projektin/tehtävän tärkeimpien välitulosten hyväksyminen
 - c. Projektin/tehtävän tulosten hyväksyminen
4. Ohjelman hyväksyminen
5. Ohjelman onnistumisen arviointi

Ohjaukseen osallistuvat resurssit:

- **Ohjelman omistaja, Valtiovarainministeriö**
- Ohjelmapäällikkö
- Ohjelman sihteeristö
- Ohjelman toteutukseen osallistuvat tahot
- Ohjelman keskeiset, erikseen nimettävät sidosryhmät

Ohjelma ohjauksen organisointi ohjaa toteutusta koko ohjelmakauden ajan: 9/2012 – 6/2019

Ohjauksen resurssi-arvio:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Kehitysvaihe: 9/2012 – 12/2015			
Ohjelmapäällikkö	40 kk	300 htp	-
Ohjelman sihteeristö	40 kk	150 htp	-
Johtoryhmätyöskentely	40 kk	80 htp	-
Kuntien tietohuollon kehittämisen tuki: 1/2016 – 6/2019			
Ohjelmapäällikkö	42 kk	100 htp	-
Ohjelman sihteeristö	42 kk	50 htp	-
Johtoryhmätyöskentely	42 kk	20 htp	-
YHTEENSÄ:		700 htp	-

4.3.2 Tavoitetilan tarkentaminen

Kehittämisen tavoitteen tarkentaminen

Kehittämistyön ensimmäisessä vaiheessa kerätään aiemman kehittämistyön tavoitteet, jotka tarkennetaan ja priorisoidaan jatkototeutuksen perustaksi. Tavoitteissa määritetään ohjelman ja siihen sisältyvien projektien tarkoitus ja tehtävät, projektien tuotoksien avulla tavoitteena oleva tavoitetila (tulokset ja hyöty) sekä mittarit tavoitteiden saavuttamisen arvioimiseksi.

Projektikohtaiset tavoitteet määritetään tarkemmin kunkin projektin käynnistysvaiheessa. Tällöin määritetään projektin tavoitteet, vaatimukset tavoitteille sekä mittarit projektin onnistumisen arvioimiseksi.

Kuva 4: Toteutuksen tavoitteiden määrittely



Tavoitteiden määrittelyn jälkeen tarkennetaan ja dokumentoidaan lisäksi:

- tavoitteiden saavuttamiseen liittyvien sidosryhmien tarpeet ja odotukset
- tunnistetaan ohjelman ja siihen sisältyvien projektien rajaukset ja perusteet rajaukselle
- tunnistetaan ohjelman riippuvuudet muista projekteista, kehittämisestä tai päätöksistä jotka tulee huomioida ohjelman toteutuksessa
- kuvataan ohjelman onnistumisen edellytykset (erityisesti ne jotka vaikuttavat merkittävästi ohjelman tavoitteiden saavuttamiseen)

Tavoitteet, sidosryhmien tarpeet, rajaukset, riippuvuudet sekä onnistumisen edellytykset tarkennetaan ja päivitetään ohjelman edetessä sekä suunnitelmien muuttuessa.

Projektiin osallistuvat resurssit:

- **Valtiovarainministeriö**
- Tilastokeskus
- Kunnat ja kuntayhtymät
- Suomen Kuntaliitto
- Osallistuvat ministeriöt, virastot ja laitokset

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan tilastoista (EU:n tilastoasetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä (PSI-direktiivi)

- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yksilöiden suojatusta henkilötietojen käsittelystä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (EU:n tietosuojadirektiivi)
- Suomen perustuslaki
- Tilastolaki
- Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki)
- Valtion maksuperustelaki
- Henkilötietolaki
- Kuntalaki

Projektiin osallistuvat resurssit:

- **Valtiovarainministeriö**
- Suomen Kuntaliitto
- Osallistuvat ministeriöt, virastot ja laitokset
- Tilastokeskus

Projektissa syntyvät tuotokset:

- Arvioraportti tarpeista säädösmuutoksiin
- Ehdotukset säädösmuutospaikoista ja niiden toimeenpanosta

Projektin aikataulu: 9 – 12/2012



Projektin resurssi-arvio:

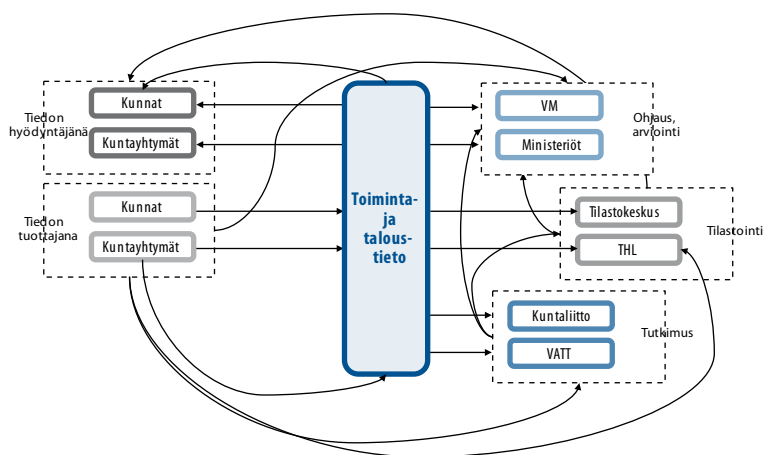
Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Tehtävien määrittely ja rajaus	1 kk	5 htp	-
Arvioraportti säädösmuutostarpeista	3 kk	20 htp	-
Ehdotukset säädösmuutospaikoista ja toimeenpanosta	3 kk	20 htp	-
YHTEENSÄ		45 htp	-

4.3.3 Nykytilan kuvaus

Nykytilan kuvauksen tavoitteena on tarkentaa Alueellisen ja paikallisen tietohuollon alatyöryhmän (APATIA) standardointiryhmän tuottamaa kuvausta kuntien talous- ja toimintatietojen tietohuollon nykytilanteesta kehitystyön suunnittelua varten.

Nykytilan kuvauksessa kartoitetaan kehityskohteeseen liittyvät olemassa olevat tilasto- ja tietopalvelut, niiden roolit ja käyttötarkoitukset sekä tietosisällöt tietoryhmätasolla ja palveluissa käytetyt käsitteet ja tietorakenteet. Palveluiden väliset tietovirrat ja tiedonsiirtotavat sisältyvät selvitykseen.

Kuva 5: Kuntatiedon kehittämisen keskeiset tietovirrat (esimerkki)



Nykytilan kuvauksessa kuvataan myös yleisellä tasolla tyyppitapaukset kuntien talous- ja toimintatiedon tietotuotannon, tiedon jalostuksen sekä tiedon jakeluprosesseista sekä niihin liittyvistä tietojärjestelmistä.

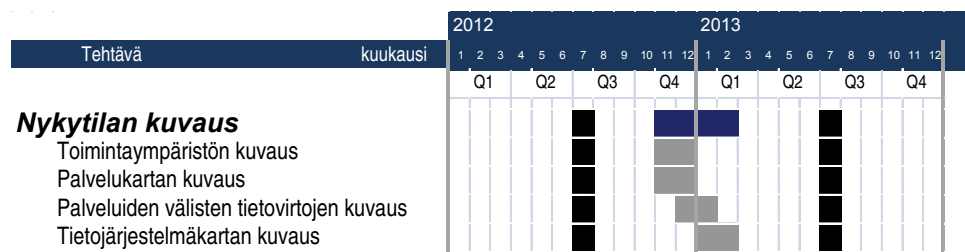
Projektiin osallistuvat resurssit:

- Valtiovarainministeriö
- Tilastokeskus
- Kunnat ja kuntayhtymät
- Suomen Kuntaliitto
- Osallistuvat ministeriöt, virastot ja laitokset
- Kuntien tietojärjestelmä/tietojärjestelmäpalvelutoimittajat

Projektissa syntyvät tuotokset:

- Kehityskohteen tietohuollon nykytilan toimintaympäristön yleiskuvaus
- Talous- ja toimintatilastojen tietohuollon palvelukartta
- Palveluiden tietovirtakuvaukset
- Alueellisen (kuntien ja kuntayhtymien) talous- ja toimintatilastojen tietohuoltoon liittyvien tietojärjestelmien tietojärjestelmäkartta

Projektin aikataulu: 11/2012 – 2/2013



Nykytilan kuvaaminen toimii jatkotyön perustana, jonka vuoksi tehtävä ajoitetaan kehitystyön alkuvaiheeseen.

Projektin resurssiarvio:

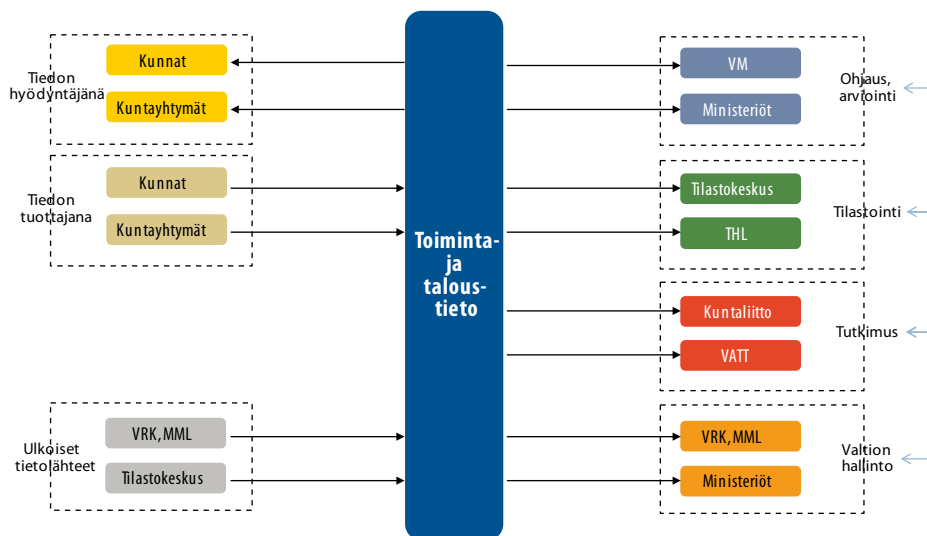
Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Toimintaympäristön kuvaus	2 kk	20 htp	15 000 €
Palvelukartan kuvaus	2 kk	10 htp	5 000 €
Palveluiden välisten tietovirtojen kuvaus	2 kk	20 htp	10 000 €
Tietojärjestelmäkartat	2 kk	10 htp	10 000 €
YHTEENSÄ		60 htp	40 000 €

4.3.4 Tietotuotannon tavoitetilan määrittely

Tietotuotannon tavoitetilan määrittelyn tarkoituksena on muodostaa kuntatilastoinnin kehittämistä tukeva kuvaus toimintaympäristöstä jonka avulla voidaan tarkemmin tunnistaa kansallisten palveluiden sekä paikallisen tietotuotannon kehittämiskohteet.

Tavoitetilan määrittelyssä luodaan yleiskuva tietotuotantoa toteuttavista ja siihen liittyvistä palveluista, määritellään palveluiden väliset tietovirrat ja kuvataan kansallisella tasolla kohteessa käytettävä ydintieto ja sen hallintaan liittyvät ylätasoon prosessit. Tavoitetilan määrittelyssä suunnitellaan ja kuvataan myös eri palveluiden roolit toisiaan tukeviksi (mahdollisten päällekkäisyyksien vähentäminen).

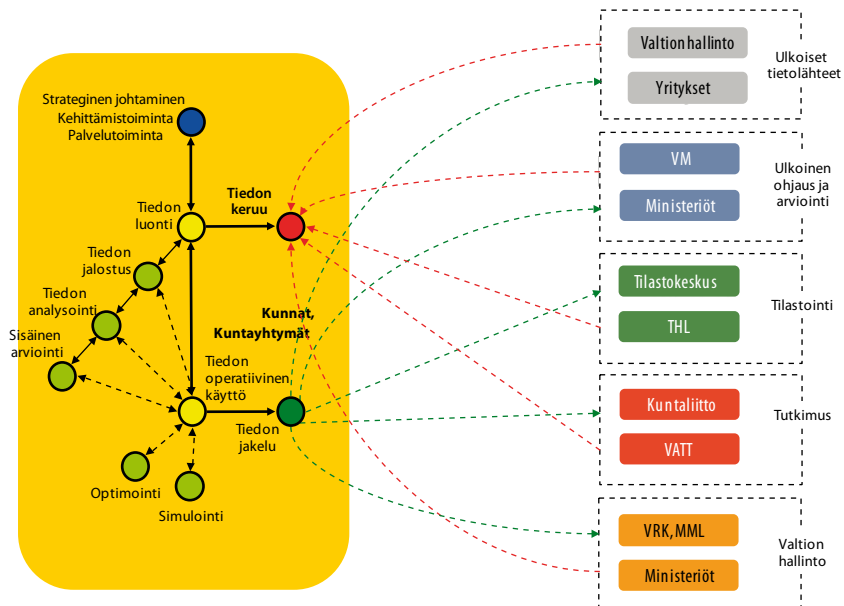
Kuva 6: Kuntatiedon kehittämisen keskeiset tietovirrat



Yleiskuvan suunnittelun jälkeen työkokonaisuudessa määritellään alustavat vaatimukset kuntatilastoinnin toteutukseen liittyville palveluille: talous- ja toimintatilastopalvelu, muut tilasto- ja tietopalvelut sekä palveluiden välisen tiedonsiirron toteutukseen liittyvät palvelut.

Paikallisen, kuntien tietotuotannon osalta suunnitellaan ja kuvataan geneeriset tavoite-tilan prosessit ja käytännöt tiedon hyödyntämiselle, tiedon jakelulle ja raportoinnille, tiedon jalostamiselle sekä tiedon tuottamiselle. Tietotuotannon prosessien lisäksi kokonaisuudessa määritetään ja kuvataan kunnan tietohuollon ydintiedot ja suunnitellaan alustavasti tiedon hallintaprosessit.

Kuva 7: Kunnan tietohuollon (sisäinen ja ulkoinen) määrittely



Kuntatilastoinnin kehittämiseen liittyvän tietotuotannon pilotoinnin toteutusta varten määrittelyssä suunnitellaan ja kuvataan tavoittila kunnan tiedolla johtamisen arkkitehtuurille sekä määritellään alustavasti kunnan tiedolla johtamisen järjestelmä(t). Määrittelyiden pohjalta vaiheessa suunnitellaan tietotuotannossa tarvittavan tietovarastoratkaisun pilotoinnin toteutus sekä tiedon raportointi ja analysointitoimintojen pilotoinnit.

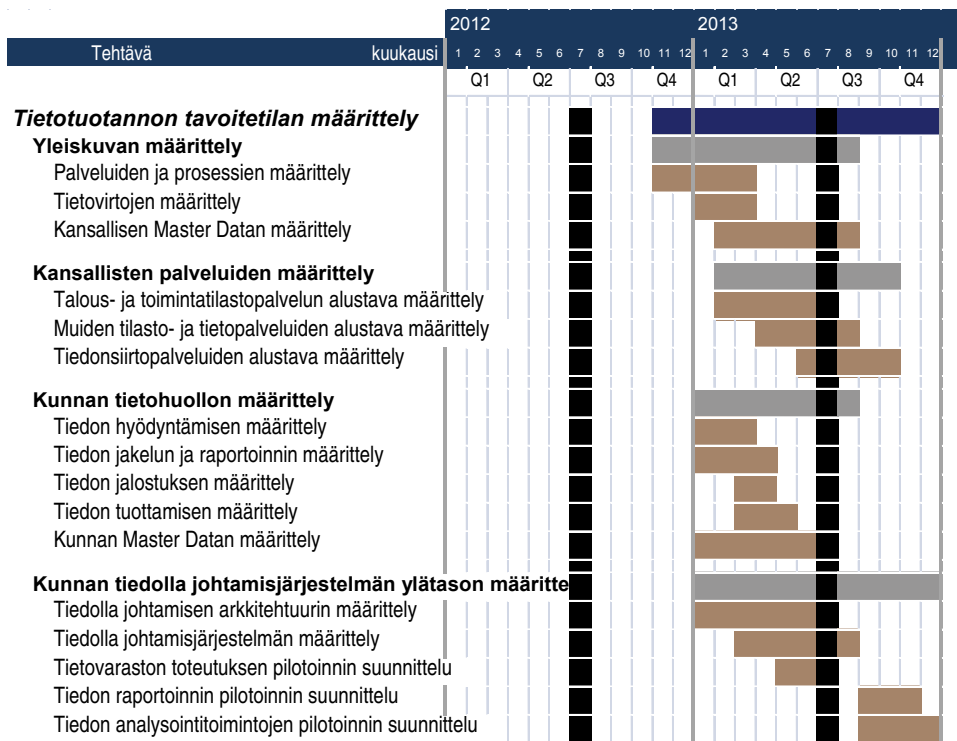
Projektiin osallistuvat resurssit:

- **Valtiovarainministeriö**
- Tilastokeskus
- Kunnat ja kuntayhtymät
- Suomen Kuntaliitto
- Osallistuvat ministeriöt, virastot ja laitokset
- Kuntien tietojärjestelmä/tietojärjestelmäpalveluottamittajat

Projektissa syntyvät tuotokset:

- Kuntatilastoinnin tietotuotannon yleiskuva
- Tilasto-, tieto- ja tiedonsiirtopalveluiden kuvaukset
- Kuntien tietotuotannon tavoittilan kuvaukset
- Kunnan tiedolla johtamisjärjestelmän kuvaus
- Tavoittilan määrittelyiden pilotoinnin alustavat suunnitelmat

Projektin aikataulu: 11/2012 – 12/2013



Tietotuotannon määrittelyprojektin aikatauluun vaikuttaa projektin ulkopuolisten kansallisten julkisen hallinnon tiedon määrittelyyn ja hallintaan liittyvien kehittämisprojektien aikataulu (työtä pyritään kytkemään yhteen kansallisten Tiedolla johtamisen arkkitehtuurityön sekä kuntasektorin kunnan Master Data –työn kanssa työmäärien pienentämiseksi ja päällekkäisyyksien välttämiseksi).

Projektin resurssiarvio:

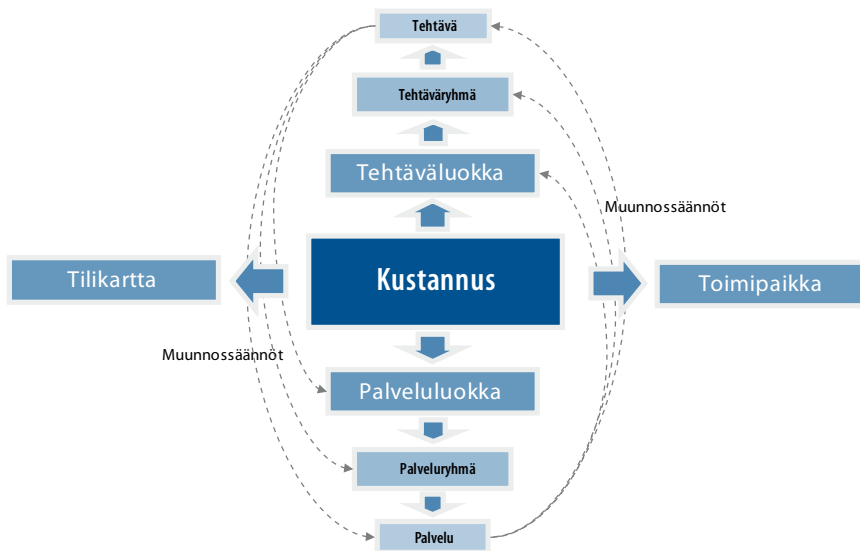
Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Yleiskuvan määrittely	10 kk	70 htp	40 000 €
Kansallisten palveluiden määrittely	5 kk	50 htp	50 000 €
Kunnan tietohuollon ylätason määrittely	7 kk	100 htp	75 000 €
Kunnan tiedolla johtamisjärjestelmän ylätason määrittely	7 kk	80 htp	110 000 €
YHTEENSÄ:		300 htp	275 000 €

4.3.5 Tietojen standardointi

Kehittämiskohteen tavoitteiden mukainen tietohuollon rationalisointi ja tietotuotannon nopeuttaminen edellyttää tietojen ja tietotuotannon standardointia. Yhdenmukaisesti standardeja noudattamalla tietojen laatua, vertailukelpoisuutta ja tietotuotannon nopeutta voidaan kohentaa.

Tiedon standardointi mahdollistaa sen, että tietotuotannon vaiheet voidaan mahdollisimman pitkälle automatisoida, joka on välttämätön edellytys nopeuttamiselle. Olennaisin osa kustannustietotuotannon standardointia on se, että tarvittavat tiedot pystytään luomaan kuntien ja kuntayhtymien tietojärjestelmistä tai tietovarastoista automaattisesti, nopeasti ja vähällä työllä.

Kuva 8: Kehittämisen aikana standardoitavat tiedot



Kuntatilastoinnin kehittämisen valmistelun yhteydessä toteutetun tietotarvekartoituksen¹ pohjalta kehitystyön eteenpäin viemiseksi keskeisimmät kansallisesti standardoitavat tiedot ovat: kuntien tililuettelo, tilastoinnin tehtäväluokitus, kuntien palveluiden palveluluokitus sekä toimipaikkatiedot. Seuraavissa kappaleissa kuvataan tarkemmin edellä mainittujen tietojen standardoinnin peruste ja suunniteltu tapa standardoinnin toteuttamiseksi.

¹ Tietotarvekartoitus loppuraportti, Tilastokeskus (5.6.2012)

Tililuettelo

Kuntalain 67 §:n mukaan kunnan kirjanpidossa noudatetaan kirjanpitolakia (1336/1997) soveltuvin osin. Kirjanpitolain 2:2.2 §:n mukaan kirjanpitovelvollisella tulee olla kultakin tilikaudelta kirjanpitotileistä selkeä ja riittävästi eritelty luettelo, joka selittää tilien sisällyksen (tililuettelo). Koska tililuettelo on laadittava kultakin tilikaudelta, se on varustettava käyttöaikaa koskevin merkinnöin. Kirjanpitolain 2:10.1 §:n mukaan tililuettelo on säilytettävä vähintään 10 vuotta tilikauden päättymisestä siten järjestettynä, että tietojenkäsittelyn suorittamista voidaan vaikeuksitta todeta.

Erilaisille tapahtumille on oltava omat tilinsä. Sekatilit, joille kirjattaisiin menoja ja tuloja, eivät ole asianmukaisia. Tulon ja menon erotuksen kirjausta nettoperusteisesti ei sallita.

Jokainen tili on pidettävä jatkuvasti sisällöltään samana. Tilin sisältöä voidaan kuitenkin muuttaa toiminnan kehityksen aiheuttamien muutosten, parannettuun tilijärjestelmään siirtymisen tai muun erityisen syyn vuoksi. Tilien muutokset tulisi tehdä tilikausien taitteessa. Kirjausketjun aukottomuus tositteesta tilinpäätökseen (audit trail) on voitava vaikeuksitta todeta.

Tililuettelo voi sisältää myös tilejä, joille ei kirjata ulkoisia tilitapahtumia ja joita ei sisällytetä tilinpäätökseen. Tällaisia tilejä ovat mm. talousarvion seuranta tai kustannuslaskentaa varten avatut sisäisten erien tilit taikka palkkakirjanpidon aputilit, jotka on sisällytetty tililuetteloon liikekirjanpidon ulkopuolelle kuuluvina tileinä. Tarkastettavuuden varmistamiseksi liikekirjanpitoon kuulumattomaan tiliin kannattaa tililuettelossa tehdä merkintä, että sitä ei käytetä ulkoisessa kirjanpidossa.

Tililuettelon perustan muodostaa kirjanpidon tuloslaskelman ja taseen laatimiseksi tarvittavat ulkoisen kirjanpidon tilit. Pohjan muodostaa siten kirjanpitolautakunnan kunta- jaoston antamat kuntien ja kuntayhtymien sekä kunnallisten liikelaitosten tuloslaskelmat ja tasekaavat. Nämä tilit voidaan sitten jakaa eri tarpeita varten tarkemmiksi alatileiksi siten, että niiden yhteismäärinä saadaan tuloslaskelmassa ja taseessa vaadittavien tilien summat tai tilikoodiin sisältyviä muita tunnisteita voidaan käyttää erilaisten tietotarpeiden aikaansaamiseksi.

Talousarvioseuranta ja mm. liiketoiminnan eriyttäminen edellyttävät, että kulu- ja tuottotileille kirjataan tilikauden aikana kunnan kirjanpidossa myös sisäisiä liiketapahtumia. Tilinpäätöksessä sisäiset erät on kuitenkin eliminointava tuloslaskelmasta ja taseesta.

Ennen nykyistä kirjanpitojärjestelmää kuntien meno- ja tulotilit sisältyivät kunnallisen laskentatoimen uudistamistoimikunnan KULAUS suosituksiin 1970-luvun alkupuolelta vuoteen 1992 saakka. Sen jälkeen kirjanpidon meno- ja tulolajiluokitukset sisältyivät Tilastokeskuksen kanssa yhteisesti laadittuun julkaisuun Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastoinnin luokitukset, joista ensimmäisen suosituksen antoi KULAUS ja myöhemmät tarkistukset julkaistiin Kuntaliiton suosituksina. Nykyisen kirjanpitojärjestelmän aikana kuntajaosto antoi tilikarttamallin kunnille ja kuntayhtymille 1997. Sen jälkeen vuodesta 2000 alkaen tätä on päivitetty lakimuutosten ja tilastointitarpeiden vaatimalla tavalla Kuntaliiton suosituksena Tililuettelomalli kunnille ja kuntayhtymille lähtökohtana se, ettei kuntajaosto anna suosituksia. Suosituksessa on kirjanpitolain ja kuntajaoston kirjanpito-ohjeiden vaatimusten lisäksi otettu huomioon taloustilastoinnin vaatimat tietotarpeet sekä

kuntien ja kuntayhtymien muita tietotarpeita. Sen lisäksi kunnat ja kuntayhtymät voivat tarkentaa tililuetteloaan omia johtamis- ja muita tietotarpeita varten. Viimeinen päivitys on tehty kuluvana vuonna 2012.

Tämän projektin yhteydessä on syytä selvittää, miten jatkossa kuntien ja kuntayhtymien tililuettelomallia ylläpidetään, kuka toimii ylläpitäjänä ja sovitaan päivitysrytmi (tarpeen mukaan tai annetaan vuosittain). Tililuettelomallin tarkistukset on suositeltavinta olla kuntien ja kuntayhtymien käytössä ennen tilivuoden alkua, jotta mahdolliset muutokset ehditään ottaa kirjanpitoon.

Tililuettelomallin uudistus/tarkistus toteutetaan projektina ja työssä otetaan huomioon ensisijaisesti ulkoisen kirjanpidon lisäksi taloustilastoinnin vaatimukset, tilastoinnin vaatimat meno- ja tulolajit. Sen lisäksi yhtenäisyyden aikaansaamiseksi tililuettelomalliin otetaan mahdollisuuksien mukaan kuntien ja kuntayhtymien tarvitsemia muita tarkoituksia varten tarvittavia tilejä tai erittelyjä.

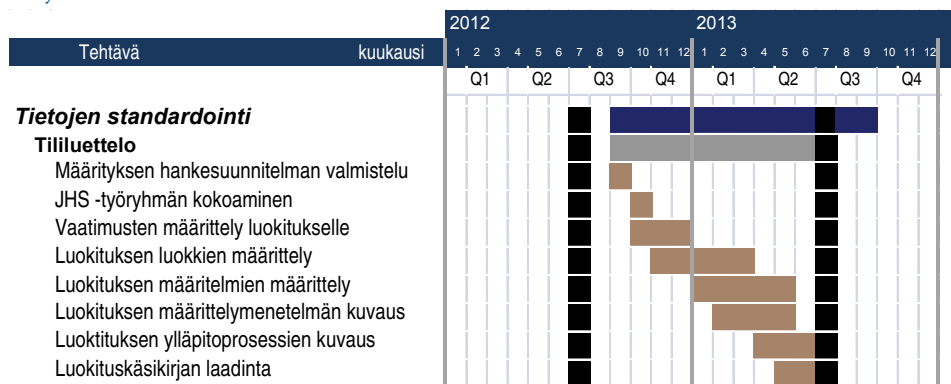
Projektiin osallistuvat:

- Valtiovarainministeriö
- Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto
- Kunnat ja kuntayhtymät
- Kuntaliitto
- Tilastokeskus
- Käyttäjien edustajia kunnista, kuntayhtymistä, taloushallinnon palvelukeskuksista
- Kuntien kirjanpitojärjestelmätoimittajia

Projektissa syntyvät tuotokset

- tililuettelomalli kunnille ja kuntayhtymille sisältömääritelmiseen tai
- vaihtoehtoisesti vain pakollisten tilien tililuettelo sekä tilastoinnin vaatimat meno- ja tulolajit sisältömääritelmiseen ja Kuntaliitto antaisi tarkemman tililuettelomallin, jossa olisi selkeästi merkitty ulkoisen kirjanpidon tarvitsemat tilit ja tilastoinnin meno- ja tulolajit ja lisänä muita tietotarpeita varten tarvittavat tilit suosituksena/mallina sisältömäärittelyksineen
- Hanke-esitys JHS –jaostolle tililuettelotyöryhmän käynnistämiseksi
- JHS –suositus kuntien tililuettelosta sekä tililuettelon ylläpidosta
- Luokituskäsikirja määritelmiseen

Projektin aikataulu: 9/2012 – 6/2013:



Projektin resurssiarvio:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Hankesuunnitelman valmistelu	1 kk	10 htp	-
JHS-työryhmän kokoaminen	1 kk	2 htp	-
Vaatimusten määrittely	3 kk	20 htp	-
Luokituksen luokkien määrittely	5 kk	40 htp	-
Luokituksen määrittelymien määrittely	6 kk	60 htp	-
Määrittelymenetelmän kuvaus	3 kk	10 htp	-
Luokituksen ylläpitoprosessin kuvaus	3 kk	10 htp	-
Luokituskäsi kirjan laadinta	2 kk	20 htp	-
YHTEENSÄ:		172 htp	-

Tehtäväluokitus

Kuntien tehtäväluokitusta käytetään kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden tulojen ja -menojen sekä investointien luokitteluun. Luokituksen avulla voidaan kuvata tuloja ja menoja yhteiskunnallisen tehtävän mukaan ilman, että organisaatioiden välinen tehtäväjako ja siinä tapahtuvat muutokset tai palvelun tosiasiallinen tuottajaorganisaatio vaikuttaisivat tulokseen.

Tehtävittäisiä tietoja tarvitaan mm. valtion hallinnon ja kuntien eri suunnittelu ja seurantarapeissa, tilastoinnissa sekä kuntien välisessä vertailussa. Kuntien ja kuntayhtymien tilastoraportointiin määritelty tehtäväluokitus tulee päivittää ja standardoida.

Tehtäväluokituksen määrittely toteutetaan JHS-suosituksena ja työssä huomioidaan suhde olemassa olevaan julkisyhteisöjen tehtäväluokitukseen (EU:n julkisyhteisöjen tehtäväluokitus COFOG, JHS 151).

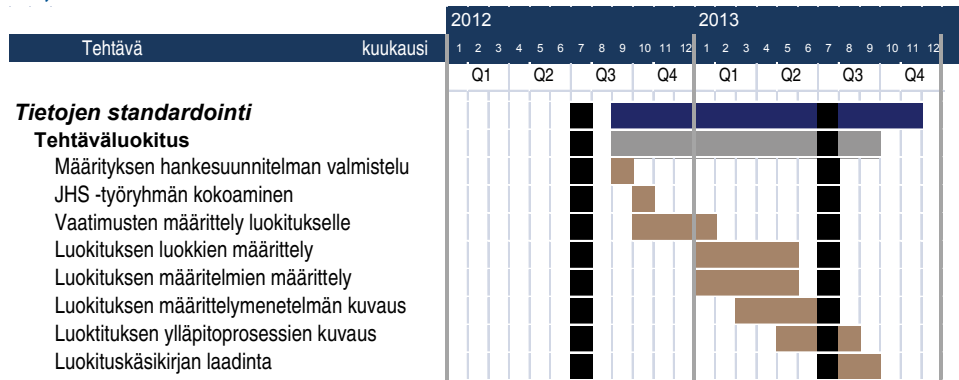
Projektiin osallistuvat:

- Tilastokeskus
- Suomen Kuntaliitto
- Valtiovarainministeriö
- Osallistuvat ministeriöt, virastot ja laitokset
- Kunnat ja kuntayhtymät

Projektissa syntyvät tuotokset:

- Hanke-esitys JHS –jaostolle tehtäväluokitus työryhmän käynnistämiseksi
- JHS –suositus kuntien tehtäväluokituksesta sekä luokituksen ylläpidosta
- Luokituskäsikirja määritelmineen

Projektin aikataulu: 9/2012 – 9/2013:



Projektin resurssi-arvio:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Hankesuunnitelman valmistelu	1 kk	10 htp	-
JHS-työryhmän kokoaminen	1 kk	2 htp	-
Vaatimusten määrittely	3 kk	30 htp	-
Luokituksen luokkien määrittely	5 kk	75 htp	-
Luokituksen määritelmien määrittely	6 kk	150 htp	-
Määrittelymenetelmän kuvaus	3 kk	10 htp	-
Luokituksen ylläpitoprosessin kuvaus	3 kk	10 htp	-
Luokituskäsikirjan laadinta	2 kk	40 htp	-
YHTEENSÄ:		327 htp	-



Palveluluokituksen määrittelyyn liittyvät tehtävät ja aikataulut määräytyvät osittain suositusjärjestelmän prosessin kautta.

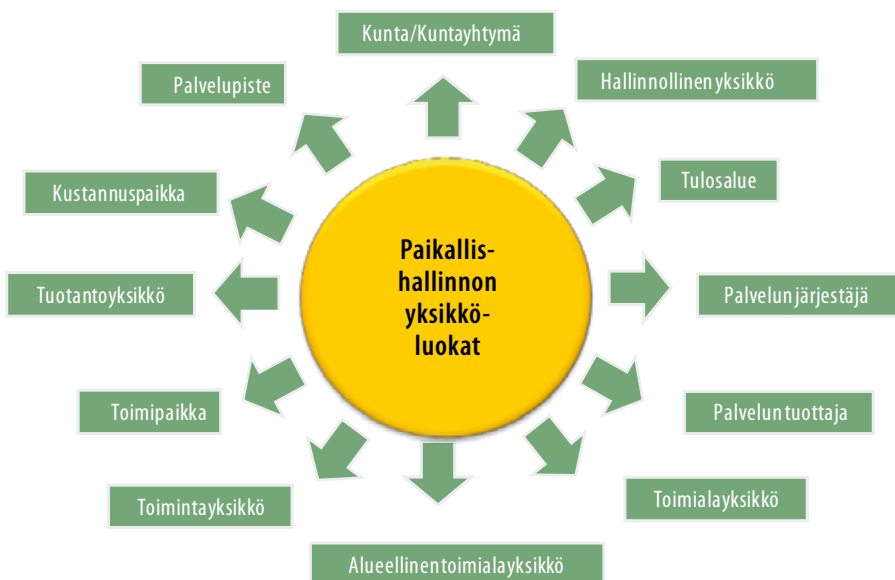
Projektin resurssiarvio:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Hankesuunnitelman valmistelu	2 kk	5 htp	-
JHS-työryhmän kokoaminen	1 kk	2 htp	-
Vaatimusten määrittely	3 kk	30 htp	10 000 €
Luokituksen määrittely	4 kk	100 htp	10 000 €
Määrittelymenetelmän kuvaus	3 kk	10 htp	10 000 €
Luokituksen ylläpitoprosessin kuvaus	3 kk	10 htp	5 000 €
YHTEENSÄ:		157 htp	35 000 €

Toimipaikka

Tietojen standardoinnin toimipaikkaa koskevassa tehtäväkokonaisuudessa määritetään yksiselitteinen sisältö toimipaikalle ja määritetään sen käyttöala. Samassa yhteydessä muodostetaan muille aikaisemmin toimipaikkana tunnetuille termeille omat määritelmät terminologisen päällekkäisyyden välttämiseksi.

Kuva 9: Kehittämisen aikana standardoitavat tiedot





Toimipaikkatiedon määrittelyyn liittyvät tehtävät ja aikataulut määräytyvät osittain suositusjärjestelmän prosessin kautta.

Projektin resurssiarvio:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Hankesuunnitelman valmistelu	2 kk	5 htp	-
JHS-työryhmän kokoaminen	2 kk	2 htp	-
Vaatimusten määrittely	2 kk	30 htp	10 000 €
Käsitteiden määrittely	3 kk	50 htp	10 000 €
Määrittelymenetelmän kuvaus	3 kk	10 htp	10 000 €
Määrittelyksen ylläpitoprosessin kuvaus	2 kk	10 htp	5 000 €
YHTEENSÄ:		107 htp	35 000 €

4.3.6 Tilastoinnin kehittäminen

Tilastoinnin kehittämisprojektin tarkoituksena on kehittää Tilastokeskuksen kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastointia. Tavoitteena on nopeuttaa kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilaston tehtävittäisten käyttötaloustietojen tuotantoa kuuteen kuukauteen sekä kohentaa ja varmistaa tietojen laatu ja vertailukelpoisuus. Lisäksi talouden neljännesvuositilastoinnin kuvausaluetta ja sisältöä laajennetaan sekä tuotantoa kehitetään. Tilastointia kehitetään Euroopan tilastojen käytäntöjen (CoP, Code of Practise) mukaisesti.

Tässä projektissa suunnitellaan, toteutetaan ja käyttöönotetaan aiemmissa projekteissa luotujen standardien pohjalle tarvittavat tietojärjestelmät kuntien ja kuntayhtymien taloustilastointitietojen keruuseen, tietojen käsittelyyn ja analysointiin sekä tietojen jakeeluun. Tietojärjestelmien toteuttamisen lisäksi projektissa täsmennetään jo toteutettua tietotarvekartoitusta hyödyntäen taloustilastoissa tuotettavan tiedon yksityiskohtainen sisältö.

Tilastoinnin kehittämisprojektin tavoitteiden saavuttaminen edellyttää useiden tämän ohjelman muiden projektien toteutumista ja onnistumista. Tietojen laadun, vertailukelpoisuuden ja tietotuotannon nopeuden kohentaminen edellyttää tietojen standardointia, standardien yhdenmukaista noudattamista sekä tätä kautta tietotuotannon automatisoinnin lisäämistä sekä talous- että toimintatietojen tuotannossa. Nopeuttamistavoitetta ei voida saavuttaa ilman tietojen standardointia ja tietotuotannon automatisointia kunnissa. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää edellisen lisäksi tilastointiprosessien kehittämistä ja tuotannon automatisoinnin lisäämistä.

Projektiin osallistuvat resurssit:

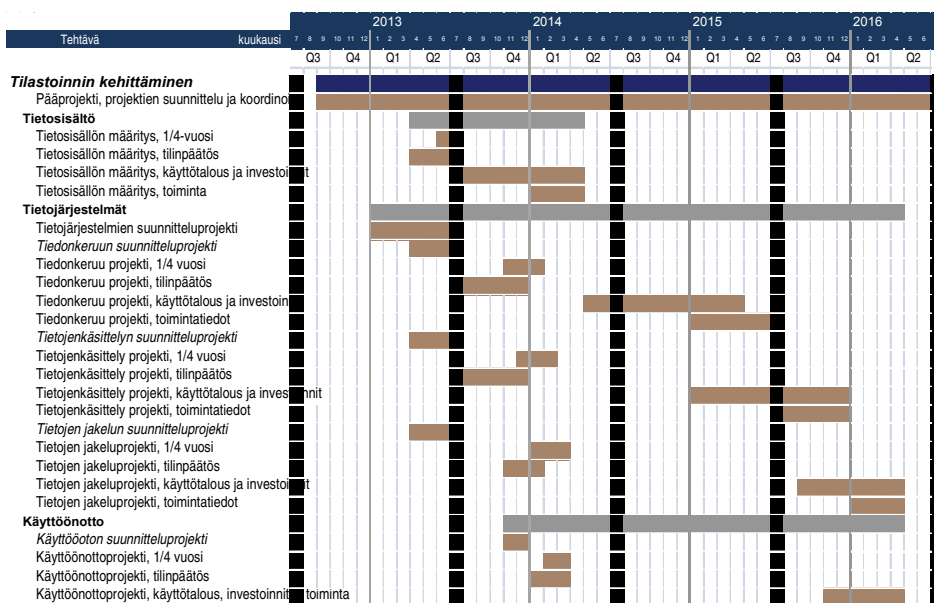
- Tilastokeskus
- Valtiovarainministeriö
- Suomen Kuntaliitto
- Opetus- ja kulttuuriministeriö

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
- muut osallistuvat ministeriöt
- pilottikunnat ja -kuntayhtymät

Projektissa syntyvät tuotokset:

- metatietokuvaukset
- tiedonkeruu tai tietojen hakusovellukset ja -prosessit
- tietojen käsittelysovellukset ja -prosessit
- tietojen jakeluprosessit
- tilastotuotantoprosessin työohjeet ja prosessikuvaukset

Projektin aikataulu: 9/2012 - 6/2016



Projektin resurssiarvio:

Osaan alla kuvatuista projekteista saatetaan oman työn sijasta käyttää ostopalveluja.

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Pääprojekti, kehittämisprojektien koordinointi	46 kk	690 htp	-
Tietosisällön määrittäminen, 1/4-vuosi	1 kk	20 htp	-
Tietosisällön määrittäminen, tilinpäätös	3 kk	40 htp	-
Tietosisällön määrittäminen, käyttötalous ja investoinnit	9 kk	300 htp	-
Tietosisällön määrittäminen, toiminta	4 kk	80 htp	-
Tietojärjestelmien suunnitteluprojekti	6 kk	50 htp	-
Tiedonkeruun suunnitteluprojekti	3 kk	30 htp	-
Tiedonkeruu projekti, 1/4 vuosi	3 kk	50 htp	-
Tiedonkeruu projekti, tilinpäätös	5 kk	80 htp	-
Tiedonkeruu projekti, käyttötalous ja investoinnit	12 kk	300 htp	-
Tiedonkeruu projekti, toimintatiedot	6 kk	100 htp	-
Tietojenkäsittelyn suunnitteluprojekti	3 kk	50 htp	-
Tietojenkäsittely projekti, 1/4 vuosi	3 kk	100 htp	-
Tietojenkäsittely projekti, tilinpäätös	5 kk	150 htp	-
Tietojenkäsittely projekti, käyttötalous ja investoinnit	12 kk	500 htp	-
Tietojenkäsittely projekti, toimintatiedot	5 kk	125 htp	-
Tietojen jakelun suunnitteluprojekti	3 kk	30 htp	-
Tietojen jakeluprojekti, 1/4 vuosi	3 kk	50 htp	-
Tietojen jakeluprojekti, tilinpäätös	3 kk	50 htp	-
Tietojen jakeluprojekti, käyttötalous ja investoinnit	8 kk	120 htp	-
Tietojen jakeluprojekti, toimintatiedot	4 kk	50 htp	-
Käyttöönoton suunnitteluprojekti	2 kk	30 htp	-
Käyttöönottoprojekti, 1/4 vuosi	2 kk	40 htp	-
Käyttöönottoprojekti, tilinpäätös	3 kk	60 htp	-
Käyttöönottoprojekti, käyttötalous ja investoinnit	6 kk	100 htp	-
YHTEENSÄ:		3195 htp	-

Jos tietojen standardointia ja sen velvoittavuutta sekä automatisoitua tiedonsiirtoa kuntien tietojärjestelmistä ei ohjelmassa pystytä toteuttamaan, tiedonkeruuvälineiden ja vaihtoehtojen kehittäminen sekä tietojen käsittelyvälineiden kehittäminen tulee vaatimaan lisätyötä tilastointiprosessin kehittämisvaiheessa sekä myöhemmin enemmän ylläpityötä tilastoprosessissa.

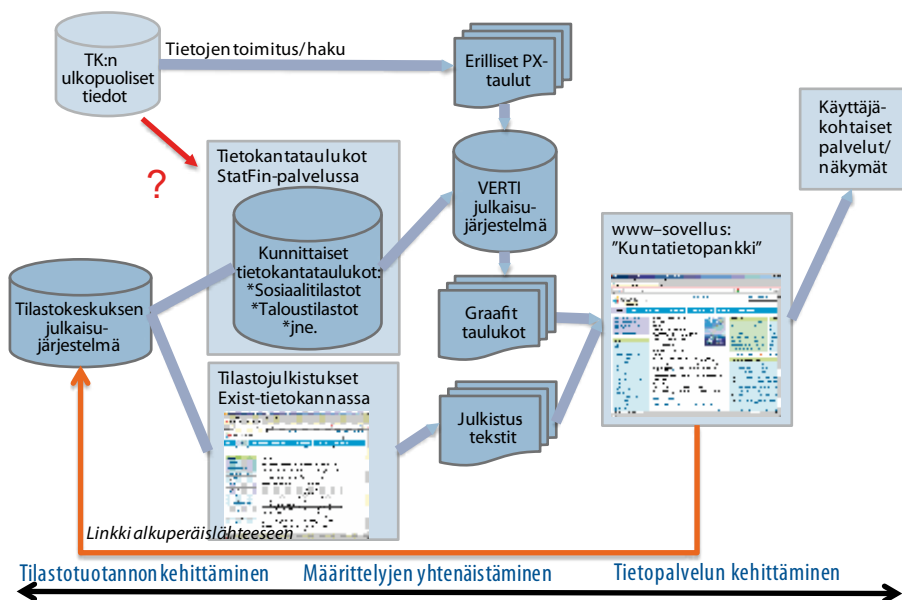
Tilastotuotannon kehittämisessä edellä kuvatun sisältöinen talous ja toimintatilastoinnin kehittäminen on tärkein kehittämiskohde. Muut tilastotuotannon kehittämistoimenpiteet tai laajennukset eivät kuulu tämän kehittämisprojektin piiriin. Niihin tarvittavat kehittämis- ja ylläpitoresurssitarpeet sekä laajennusten toteuttajat tulee arvioida erikseen.

4.3.7 Kuntatilastotietopankin kehittäminen

Projektin tavoitteena on määrittellä, suunnitella, toteuttaa ja ottaa käyttöön kuntatilastoinnin kehittämiseksi asetettujen tavoitteiden mukainen palvelu tilastotietojen hyödyntämiseen. Tavoitteena on luoda koko yhteiskunnan käyttöön tietopankki, jossa tilastotietoa tarvitseva voi asioida yksi luukun kautta hakiessaan keskeistä kunnittaista tilastotietoa. Tietopankki sisältää monipuolisesti kunnittaista tilastotietoa eri aihealueilta (esim. kuntien talous, väestö, asuminen, koulutus, työmarkkinat) erilaisina palveluina (esim. tietokannat, indikaattorit, avainluvut, karttapalvelut ja räätälöidyt asiakaskohtaiset palvelut). Kehittämisessä huomioidaan jo olemassa olevat kehitettävää palvelua sivuavat raportointipalvelut.

Tehtäväkokonaisuudessa kuvataan palvelun toimintaympäristö ja suunnitellaan palvelulle sen elinkaaren aikainen palvelu- ja ylläpitomalli. Suunnitelman pohjalta määritetään vaatimukset toteutettavalle palvelulle ja niiden pohjalta suunnitellaan tarkemmin palvelun toteutus.

Kuva 10: Tilastokeskuksen ”kuntatietopankin” looginen rakenne



Projektissa toteutetaan ja otetaan käyttöön Kuntatietopankki –palvelu sekä suunnitellaan palvelun sisältö. Kuntatilastotietopankin palvelut toteutetaan siten, että kunnittaiset tilastotiedot ja tietopalvelusta muodostuva kokonaisuus on helppokäyttöinen sekä helposti tiedonkäyttäjien löydettävissä ja hahmotettavissa. Palvelun kehittämisessä huomioidaan avoimen datan periaatteet.

Palvelujen tuotantoprosessit toteutetaan siten, että kuntapohjaisten taulukoiden tuotanto tietokannoista tehostuu sekä mahdollistaa erilaisten palveluratkaisujen tuottamisen (tietokannat, indikaattorit, avainluvut, karttapalvelut ja asiakaskohtaiset palvelut) tehokkaasti. Nämä näkökohdat huomioidaan eri tilastojen metatieto- ja tietovarastokehittämissankkeiden yhteydessä.

Muihin olemassa oleviin tilastotietolähteisiin luodaan tarvittaessa linkitykset tai rajapinnat. Palvelun asiakaskäyttöönottoa varten tehtäväkokonaisuudessa suunnitellaan lisäksi palvelun käyttöönottosuunnitelma sekä sitä tukeva tukipalvelumalli.

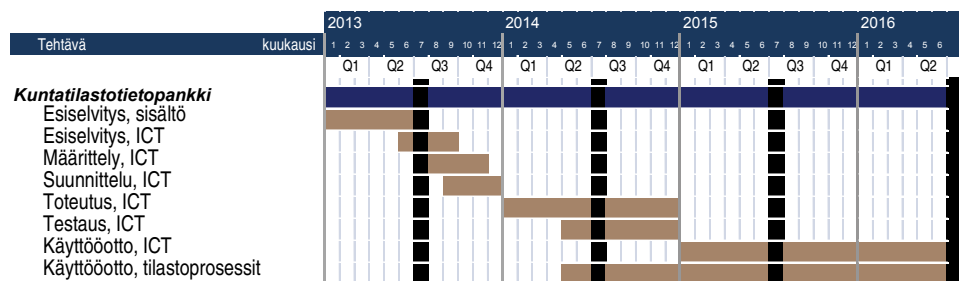
Projektiin osallistuvat resurssit:

- Tilastokeskus
- Toteutuksen tietojärjestelmätoimittaja
- Valtiovarainministeriö
- Suomen Kuntaliitto
- Muut palvelun käyttäjät (asiakkaat ja sidosryhmät)

Projektissa syntyvät tuotokset:

- Tietopankin esiselvitys ja palveluratkaisun määrittely (mm. elinkaaren aikainen palvelumalli)
- Tietopankin toteutussuunnitelma
- Tietopankin määrittely
- Tietopankin suunnitteluaineisto
- Tietopankin toteutusdokumentaatio
- Tietopankin testaussuunnitelma ja raportit
- Palvelun käyttöönotto ja ylläpitosuunnitelma sekä kehittämis ehdotukset

Aikataulu: 1/2013-6/2016



Projektin resurssiarvio:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Esiselvitys, sisältö	6 kk	120 htp	-
Esiselvitys, ICT	3 kk	40 htp	-
Määrittely, ICT	4 kk	80 htp	-
Suunnittelu, ICT	4 kk	80 htp	-
Toteutus, ICT	12 kk	900 htp	100 000 €
Testaus, ICT	9 kk	150 htp	-
Käyttöönotto, ICT	18 kk	150 htp	-
Käyttöönotto, tilastoprosessit	27 kk	750 htp	-
YHTEENSÄ		2 270 htp	100 000 €

4.3.8 Kuntatilastotietopankin ja tilastomäärittysten ylläpito

Kuntatilastotietopankin ylläpito toteutetaan Tilastokeskuksessa. Tilastomäärittysten ylläpito toteutetaan pääosin osana kunkin tilaston tuotantoprosessia ja siinä huomioidaan Tilastokeskuksen tietokantapalvelujen (ml. kuntatilastotietopankin) kehittämistarpeet.

Tietopankin palvelujen kehittämisessä sovelletaan mahdollisimman paljon yhtenäisiä tuotantomenetelmiä ja välineitä manuaalisten ja päällekkäisen työn välttämiseksi. Tilastointiprosesseja ja metatietojen hallintaa niissä kehitetään siten, että niiden yhteydessä huomioidaan tietopankin toteuttamisen vaatimien metatietojen tuottaminen ja hallinta. Tavoitteena on, että tilastotiedot siirtyvät kuntatietopankin palveluihin mahdollisimman automaattisesti ja ohjatusti.

Palvelujen tuotantotapoja kehittämällä voidaan saavuttaa kustannussäästöjä seuraavasti:

- 1) päällekkäisten päivitysprosessien vaatima työ vähenee ja päivitykset nopeutuvat
- 2) manuaalivaihteluiden tarve vähenee
- 3) siirtyminen entistä yhtenäisempään tuotantoprosessiin parantaa prosessien hallittavuutta ja vähentää erilaisiin ratkaisuihin liittyvien ylläpitovalmiuksien ja -osaamisen tarvetta
- 4) tuote- ja palvelutuotantoa voidaan kehittää, rationalisoida ja automatisoida
- 5) mallia soveltamalla menettelytapoja voidaan laajentaa muihin Tilastokeskuksen tilastopalvelukokonaisuuksiin.

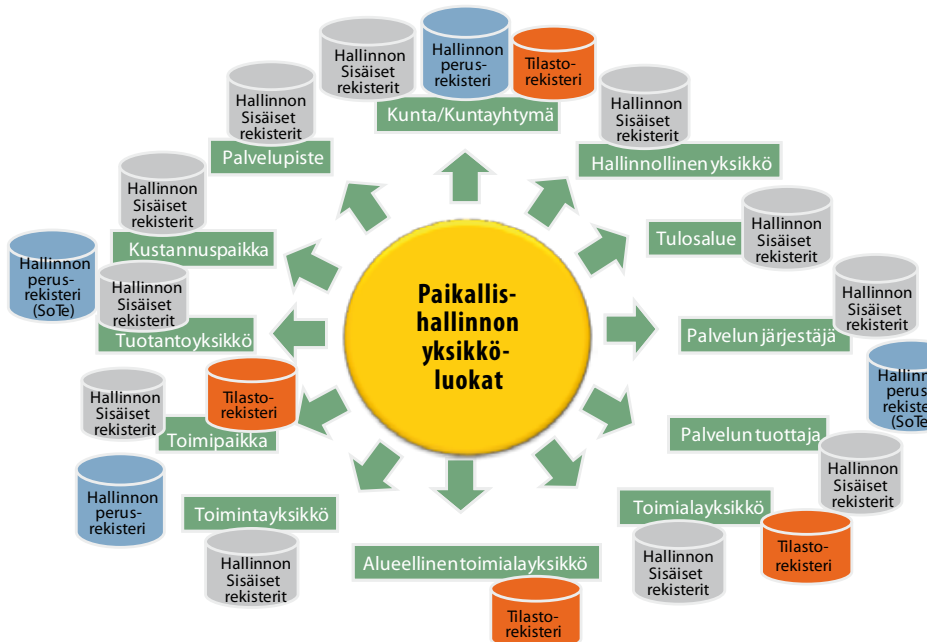
Palvelutuotannon tehostumisen myötä syntyvät kustannussäästöt arvioidaan myöhemmin tietopankin määrittelyn ja suunnittelun yhteydessä.

Kuntatietopankkipalvelun ylläpitoon tarvitaan alustavan arvion mukaan noin 1 htv:n työpanos vuodessa.

4.3.9 Toimipaikkarekisterin kehittäminen

Toimipaikkatietoa tarvitaan moniin tarkoituksiin, joiden kaikkien palveleminen yhdellä yhtenäisesti ylläpidetyllä rekisterillä ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista. Tällaisen yhden rekisterin kokonaisratkaisun vaikeus korostuu, kun otetaan huomioon odotettavissa olevat muutokset palveluiden tuottamisen, järjestämisen ja asiointin rakenteessa. Rekisterin rakenteen tulisi olla sellainen, että se tukisi myös tulevaisuuden palveluiden käyttöä, järjestämistä, hallintoa, tilastointia ja tutkimusta.

Kuva 11: Toimipaikkarekisterien rakenne



Ohjelmassa suunnitellaan yhtenäiseen toimipaikkakäsitteeseen perustuva rekisteri, jossa ylläpidettäisiin ainoastaan toimipaikan yksiselitteinen tunnus ja perustiedot, mukaan lukien paikkatieto ja toimialatieto.

Ydinrekisterissä toimipaikan perustiedot olisivat nopeasti ja avoimesti käytettävissä ja liitettävissä tehtäväkohtaisiin rekistereihin. Toimipaikkarekisterin tunnistetietoon liitettävät tehtävä-aluekohtaiset lisätiedot ylläpidettäisiin edelleen kunkin tehtäväalueen vastuutahon tarpeiden ja määritysten mukaisesti, jossa (hallinnollinen ja tilastollinen) tieto määritellään kunkin vastuutahon johdolla.

Toimipaikkarekisterin sisällöstä muodostuu osa julkishallinnon tietoarkkitehtuuria, joten sen jatkokehittämisessä tulee ottaa huomioon muu meneillään oleva työ julkisen hallinnon tietoarkkitehtuurin osalta sekä rekisterin linkitys julkisen hallinnon metatietopalvelun kehittämiseen.

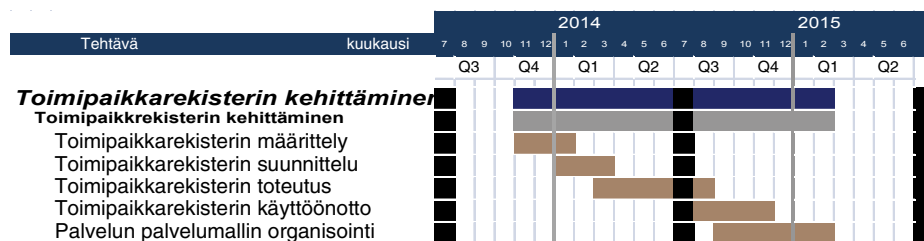
Projektiin osallistuvat resurssit:

- **Valtiovarainministeriö**
- Suomen Kuntaliitto
- Kunnat ja kuntayhtymät
- Tilastokeskus
- Keva
- Muut palvelun käyttäjät (asiakkaat ja sidosryhmät)
- Muut myöhemmin määriteltävät osallistujatahot

Projektissa syntyvät tuotokset:

- Toimipaikkarekisterin ja sen palveluratkaisun määrittely (mm. elinkaaren aikainen palvelumalli)
- Rekisterin toteutussuunnitelma
- Rekisterin suunnitteluaineisto
- Rekisterin toteutusdokumentaatio
- Rekisterin testaussuunnitelma ja raportit
- Palvelun käyttöönotto ja ylläpitosuunnitelma sekä kehittämis ehdotukset

Projektin aikataulu: 11/2013 – 2/2015



Projektin resurssiarvio:

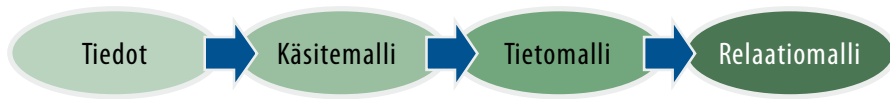
Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Toimipaikkarekisterin määrittely	3 kk	100 htp	20 000 €
Toimipaikkarekisterin suunnittelu	3 kk	60 htp	20 000 €
Toimipaikkarekisterin toteutus	6 kk	70 htp	50 000 €
Toimipaikkarekisterin käyttöönotto	4 kk	70 htp	20 000 €
Palvelun palvelumallin organisointi	9 kk	100 htp	-
YHTEENSÄ		400 htp	110 000 €

Palvelun ylläpitokustannukset ovat palveluiden ostojen osalta 22 000 € vuodessa (sisältää: asiakastuen 10 000 €, teknisen tuen 5 000 € sekä käyttöpalvelun 12 000 €) sekä oman työn osalta 40 htp asiakas- ja teknisen tuen osalta.

4.3.10 Kuntien tietotuotannon tavoitetilan pilotointi

Kunnan tietotuotannon tavoitetilan pilotointi -projektissa toteutetaan pilottijärjestelmä, joka tuottaa hankkeessa määritellyt ja piltoitavaksi sovitut tiedot. Projektissa analysoidaan tiedon tuotantoprosessin kulku lähtötiedoista valmiisiin tiedon jakelupaketteihin sekä tietojen käytettävyys toiminnan tilastojen muodostamisessa.

Kuva 12: Tietomallinnuksen pilotointi



Pilotoinnin osana testataan kehitystyössä määritellyn käsite- ja tietomalliin perustuva tietovarasto ja siihen liittyvän tiedonsiirron toteutus erilaisissa kuntien toimintaympäristöissä (1. ei tietovarastoa, 2. olemassa oleva tähti-tietomalliin perustuva tietovarasto ja 3. olemassa oleva RIM –tietomalliin perustuva tietovarasto). Projektin resurssi ja kustannus-arvio on laskettu 3 pilottitoteutuksella.

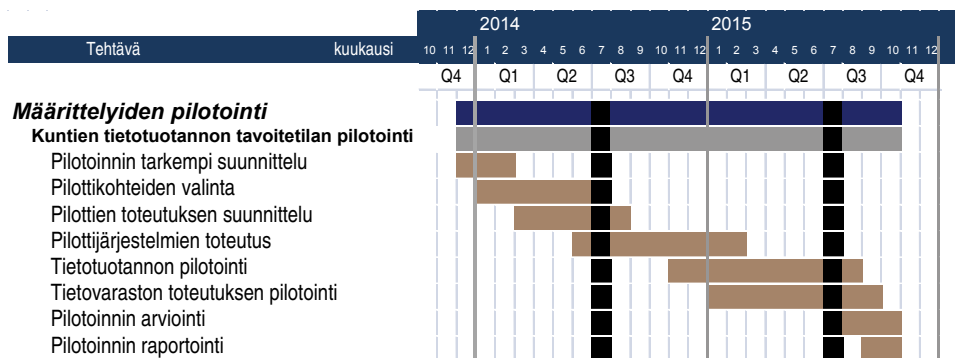
Projektiin osallistuvat resurssit:

- **Valtiovarainministeriö**
- Pilottikunnat ja -kuntayhtymät
- Kuntien tietojärjestelmä/tietojärjestelmäpalvelutoimittajat
- Tilastokeskus
- Suomen Kuntaliitto
- Osallistuvat ministeriöt, virastot ja laitokset

Projektissa syntyvät tuotokset:

- Kuntatilastoinnin tietotuotannon yleiskuva
- Tilasto-, tieto- ja tiedonsiirtopalveluiden kuvaukset
- Kuntien tietotuotannon tavoitetilan kuvaukset
- Kunnan tiedolla johtamisjärjestelmän kuvaus
- Tavoitetilan määrittelyiden pilotoinnin alustavat suunnitelmat

Projektin aikataulu: 12/2013 – 10/2015



Projektin resurssi-arvio:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Pilotoinnin suunnittelu	3 kk	20 htp	15 000 €
Pilottikohteiden valinta	6 kk	10 htp	5 000 €
Pilottien toteutuksen suunnittelu	5 kk	50 htp	40 000 €
Pilottijärjestelmien toteutus	9 kk	300 htp	450 000 €
Tietotuotannon pilotointi	9 kk	100 htp	90 000 €
Tietovaraston toteutuksen pilotointi	7 kk	70 htp	70 000 €
Pilotoinnin arviointi	3 kk	30 htp	15 000 €
Pilotoinnin raportointi	3 kk	20 htp	5 000 €
YHTEENSÄ:		600 htp	690 000 €

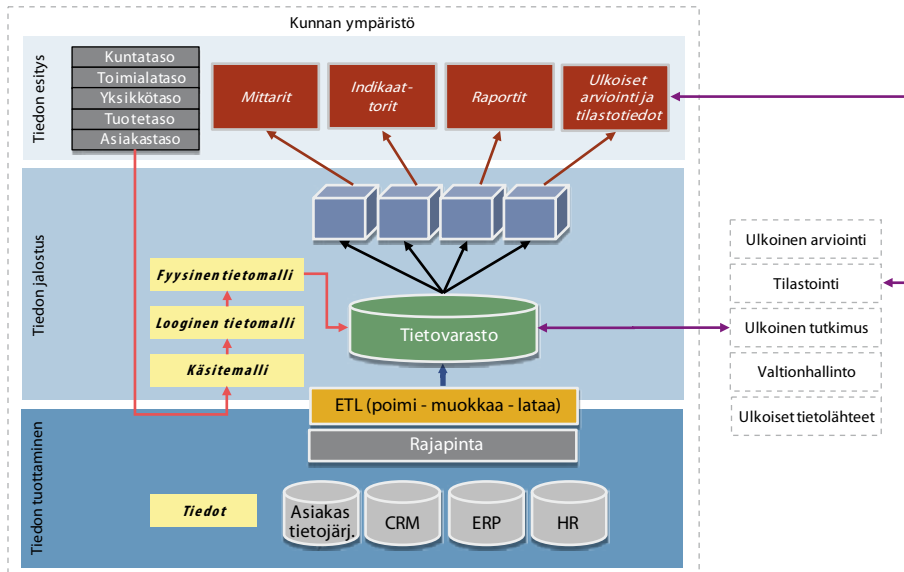
4.3.11 Kuntien tietotuotannon kehittäminen

Kunnan tietohuollon tavoitetilan määrittely

Tietohuollon tavoitetilan määrittelyssä tarkennetaan pilotoinnin kokemusten pohjalta kuntien tiedolla johtamista tukevan järjestelmä arkkitehtuuri ja tiedon tuottamiseen, jalostukseen ja jakeluun liittyvät prosessit sekä tarkemmat tekniset kuvaukset tiedoista ja tiedonsiirrosta.

Järjestelmien toteutuksen perustaksi määritellään yhteinen ja yleinen käsite- ja tietomalli joka toimii kuntien tietovarastoratkaisuiden (EDW/DV). Määriteltävä julkinen ja avoin (standardi) looginen ja fyysinen tietomalli toimii kansallisella tasolla kaikkien kuntien tavoitteellisen tietovaraston suunnittelun pohjana.

Kuva 13: Kunnan tiedolla johtamisen arkkitehtuuri



Tietotuotantoa tukevan tiedonsiirron toteuttamiseksi tavoitetilassa määritetään yhteinen ETL –tiedonsiirtorajapinta (ETL1-taso) tarvittavina kuvauksineen (tietovaraston tietorakenteen yhtenäistäminen yhtenäisen tiedonsiirtorajapinnan määrittelyn). Rajapinta-määrittely toimii tietoa tuottavien operatiivisten perusjärjestelmien jatkokehityksen perustana tiedolla johtamisessa tarvittavan tiedonsiirron osalta.

Tavoitetilän määrittelyn yhteydessä luodaan tarkennettu määritelmä talous- ja toimintatietojen hyödyntämisessä tarvittavista tiedoista ja tietotuotannon kokonaisuuden kannalta paras tiedon tuottamisjärjestelmä.

Määritelty tieto julkaistaan operatiivisten ja hallinnon järjestelmätoimittajien tietoon ja sovitaan kansallisesti aikataulu määritysten mukaisten toteutusten kehittämis- ja ylläpitotavoista ja aikatauluista keskeisimpien tietojärjestelmien osalta.

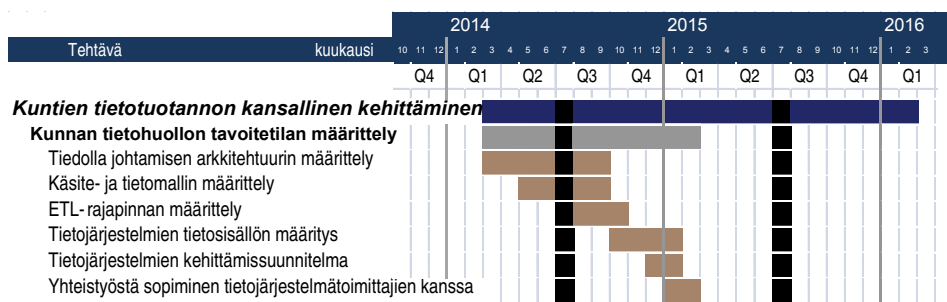
Projektiin osallistuvat resurssit:

- **Valtiovarainministeriö**
- Kunnat ja kuntayhtymät
- Suomen Kuntaliitto
- Kuntien palvelutarjoajat
- Kuntien tietojärjestelmätoimittajat
- Tilastokeskus

Projektissa syntyvät tuotokset:

- Kunnan tiedolla johtamisen viitearkkitehtuuri
- Kunnan tietovarannon käsite- ja tietomalli
- Tietojen ETL-prosessin tiedonsiirtorajapintamäärittäminen
- Tietojärjestelmien tietosisältömäärittäminen
- Kehityssuunnitelma kuntien operatiivisten tietojärjestelmien tietosisällön kehittämiseksi
- Yhteistyösopimukset määrittelyiden toteuttamiseksi kehityskohteen kannalta keskeisiin tietojärjestelmiin

Aikataulu: 3/2014 – 2/2015



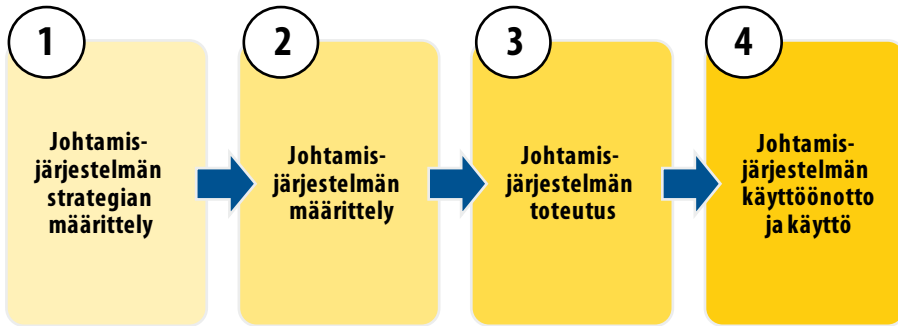
Projektin resurssi-arvio:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Tiedolla johtamisen arkkitehtuurin määrittely	6 kk	30 htp	30 000 €
Käsite- ja tietomallin määrittely	4 kk	20 htp	20 000 €
ETL-rajapinnan määrittely	4 kk	15 htp	20 000 €
Tietojärjestelmien tietosisällön määrittäminen	4 kk	15 htp	25 000 €
Tietojärjestelmien kehittämissuunnitelma	2 kk	20 htp	40 000 €
Yhteistyöstä sopiminen tietojärjestelmätoimittajien kanssa	2 kk	30 htp	-
YHTEENSÄ		130 htp	135 000 €

Kuntien tietohuollon kehittämisen tuen määrittely

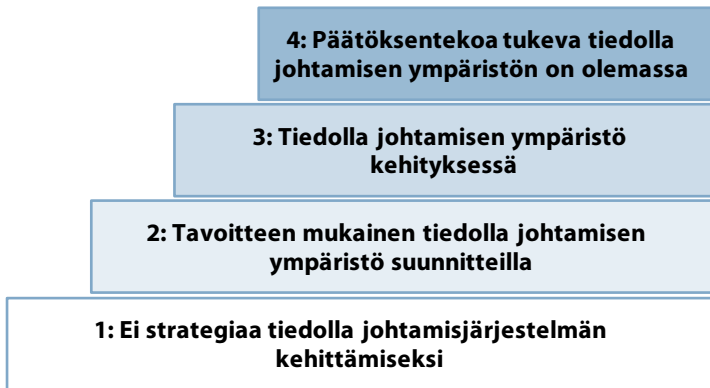
Kuntien tietohuollon kehittämistä varten määritetään ja organisoidaan riittävät tukitoiminnot kehitystyön tavoitteen saavuttamisen varmistamiseksi. Yhteinen kansallinen tuki kohdistuu kuntien tiedolla johtamisjärjestelmän toteutuksen ohjeistamiseen jossa hyödynnetään kehittämistyön ja sen pilotointien tuloksia.

Kuva 14: Ohje kunnan tiedolla johtamisjärjestelmän toteuttamiseksi



Toteutusohjeen lisäksi organisoidaan kehitystyön tueksi asiantuntijapalvelu jossa keskitetysti tarjotaan kuntien kehittämistyön tueksi palvelua sekä yhteisten määritysten soveltamiseksi että tiedolla johtamisjärjestelmien kehittämistä ja käyttöönottoa varten.

Kuva 15: Kuntien kypsyystason jäsenitys tuen suunnittelua varten



Tuen määrittelyn lähtökohtana on että ohjelma auttaa kuntia kehittämään tiedolla johtamisjärjestelmänsä vastaamaan ohjelmassa määritettyä tavoitetilaa, mutta varsinainen kehitys ja muutostyö kunnissa tapahtuu asianomaisen kunnan toimesta. Tuen määrittelyä varten kunnat ryhmitellään tietojohtamisen kypsyystason mukaan neljään kategoriaan, joita vastaavaksi tuki määritetään: 1) ei strategiaa tai suunnitelmaa tiedolla johtamisjärjestelmän kehittämiseksi, 2) tiedolla johtamisen ympäristö suunnitteilla, 3) tiedolla johtamisen ympäristö kehitteillä sekä 4) olemassa oleva tiedolla johtamisjärjestelmä.

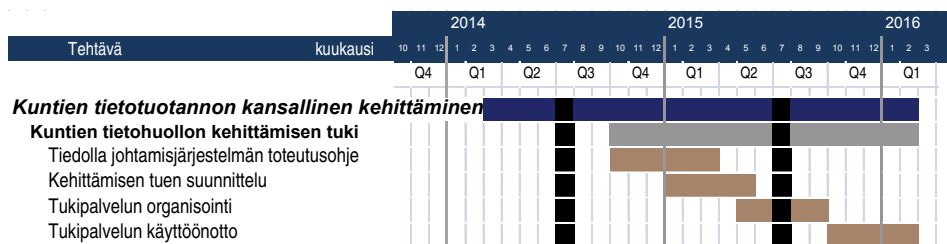
Projektiin osallistuvat resurssit:

- **Valtiovarainministeriö**
- Kunnat ja kuntayhtymät
- Suomen Kuntaliitto
- Kuntien palvelutarjoajat
- Kuntien tietojärjestelmätoimittajat
- Tilastokeskus

Projektissa syntyvät tuotokset:

- Kunnan tiedolla johtamisjärjestelmän toteutusohje
- Kuntien tietojohdamsjärjestelmien kehittämisen tuen suunnitelma
- Päätöksen tuen organisoimisesta
- Yhteisten tukipalveluiden organisoinnin ja resurssien hankinnan asiakirjat
- Tukipalvelun palvelun kuvaus

Aikataulu: 8/2014 – 2/2016



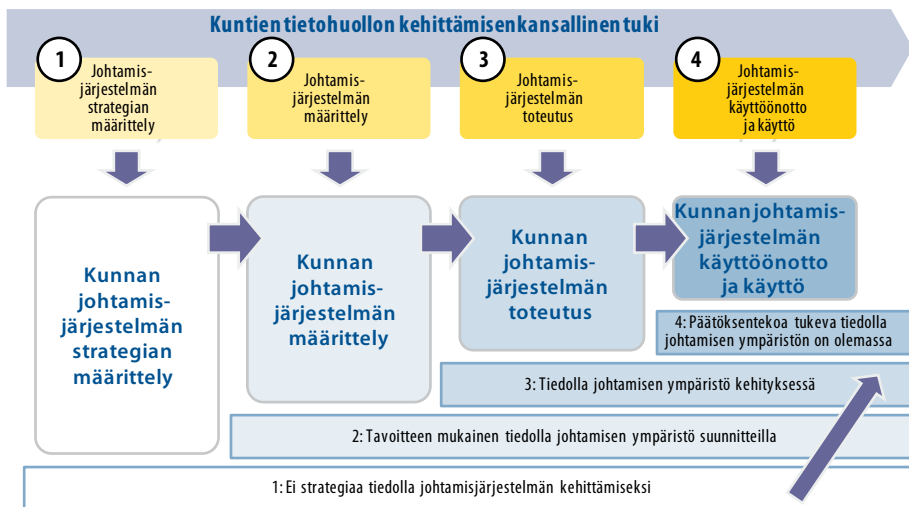
Projektin resurssi-arvio:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Tiedolla johtamisjärjestelmän toteutusohje	6 kk	20 htp	25 000 €
Kehittämisen tuen suunnittelu	5 kk	20 htp	20 000 €
Tukipalvelun organisointi	4 kk	40 htp	5 000 €
Tukipalvelun käyttöönotto	5 kk	100 htp	50 000 €
YHTEENSÄ		180 htp	100 000 €

4.3.12 Kunnan tietohuollon kehittämisen tuki

Kehitystyön kuntien tietohuollon kansallinen kehittäminen –vaiheessa toteutettujen määritysten ja organisoidun kehittämistä tukevan kansallisen tukipalvelu toimivat perustana kuntien tietohuollon kehittämisen käynnistämiseksi. Käyttöönottojen laajuuden ja resursien riittävyyden varmistamiseksi vaiheessa suunnitellaan kansallinen kehittämissuunnitelma (kohteet ja aikataulut) kehitystyölle. Suunnitelman tavoitteet tehdään yhdessä kuntien kanssa ja tavoitteellisesti se sisältää aikataulun kaikista Suomen kunnista ja kehittämisen piiriin kuuluvista kuntayhtymistä.

Kuva 16: Kuntien tietohuollon kehittämisen kansallinen tuki



Yhteisen suunnitelman pohjalta tarkennetaan tukitoimintojen resursointi ja tehtävät sekä sovitaan kuntien kanssa kehitystyön käynnistämisestä ja osapuolien rooleista ja tarkemmista vastuista kehitystyön aikana. Lähtökohtana valitussa toteutustavassa on, että ohjelmassa tehdään yhteiset määritykset tavoitetilalla ja suunnitellaan malli tavoitteen toteuttamiseksi kunnassa. Määritysten käyttöönoton ja soveltamisen (mm. tietojärjestelmien osalta) toteutus tehdään kunnassa.

Kehitystyössä kunta tai kuntayhtymä vastaa omassa organisaatiossa toteutettavasta muutoksesta ja kansallisesti organisoitu kehittämisen tuki avustaa (ohjeet, koulutus, konsultointi, auditointi jne.) kuntia ja kuntayhtymiä tiedolla johtamisjärjestelmän strategian määrittelyssä, järjestelmän määrittelyssä ja suunnittelussa, järjestelmän ja siihen liittyvien integraatioiden toteutuksessa sekä kehitetyn kokonaisuuden käyttöönotosta.

Kehittämisen ja käyttöönoton tukea ja ohjausta varten kunnat ryhmitellään tavoitteiden ja kehittämiskyvyyden perusteella 5 ryhmään tuen kohdentamisen ja vaiheistamisen toteuttamiseksi.

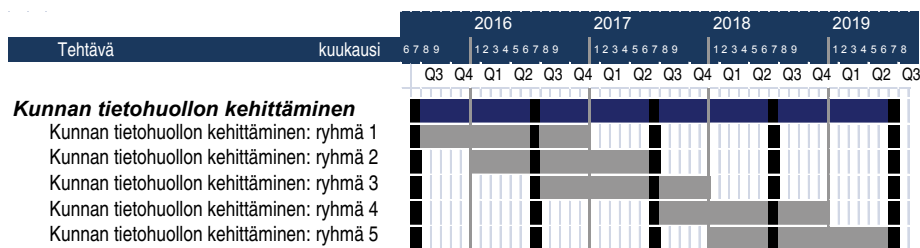
Projektiin osallistuvat resurssit:

- **Valtiovarainministeriö**
- **Kunnat ja kuntayhtymä**
- Kuntien palvelutarjoajat
- Kuntien tietojärjestelmätoimittajat
- Suomen Kuntaliitto
- Tilastokeskus

Projektissa syntyvät tuotokset:

- Kunnan tiedolla johtamisjärjestelmän toteutussuunnitelma
- Kunnan tiedolla johtamisjärjestelmän toteutuksen dokumentointi
- Kunnan tiedolla johtamisjärjestelmän testauksen ja pilotoinnin raportointi
- Kunnan tiedolla johtamisjärjestelmän käyttöönottosuunnitelma

Aikataulu: 8/2015 – 6/2019



Kansallisen tuen resurssiarvio:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Strategian määrittelyn tuki	48 kk	500 htp	400 000 €
Johtamisjärjestelmän määrittelyn tuki	48 kk	500 htp	400 000 €
Johtamisjärjestelmän toteutuksen tuki	48 kk	500 htp	400 000 €
Johtamisjärjestelmän käyttöönoton tuki	48 kk	500 htp	400 000 €
YHTEENSÄ:		2 000 htp	1 600 000 €

Kuntien kehittämisen resurssiarvio / kunta*:

Tehtävä	Kesto	Oma työ	Ostopalvelut
Strategian määrittely	4 kk	100 htp	20 000 €
Johtamisjärjestelmän määrittely	6 kk	200 htp	30 000 €
Johtamisjärjestelmän toteutus	12 kk	500 htp	100 000 €
Johtamisjärjestelmän käyttöönotto	48 kk	700 htp	50 000 €
YHTEENSÄ:		1 500 htp	200 000 €

* Tässä yhteydessä tulee huomioida että työmääräarviot ovat laskennallisia arvioita, eivätkä tarkoita ylimääräistä lisätyötä tai suoraa lisäkustannusta vaan osa siitä kohdentuu olemassa olevien resurssien käytön suuntaamiseen ja on osa kunnan normaalia kehittämistoimintaa.

5 Ohjelman organisointi

5.1 Ohjelmaan osallistuvat toimijat

Tämä ohjelma on kansallinen, joka koostuu erillisistä tehtävätasoisista ja organisaatiokoh-
taisista osaprojekteista ja tehtäväkokonaisuuksista.

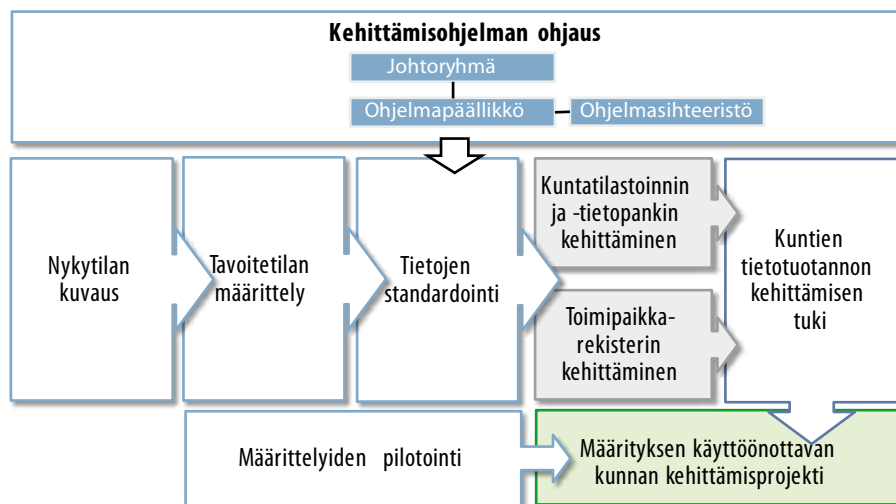
Tähän ohjelmaan osallistuvat seuraavat toimijat:

Toimija	Yksikkö	Toimijan rooli ohjelmassa
Valtiovarainministeriö	Kunta- ja aluehallinto-osasto	Ohjelman omistaja, osaprojektien vetäjä
Valtiovarainministeriö	Kansantalousosasto	Osallistuja, osaprojektien vetäjä
Valtiovarainministeriö	JulkICT –toiminto	Osallistuja, osaprojektien vetäjä
Tilastokeskus		Osallistuja, osaprojektien vetäjä
Sosiaali- ja terveysministeriö		Osallistuja
Terveystieteiden tutkimuskeskus		Osallistuja
Opetus- ja kulttuuriministeriö		Osallistuja
Opetushallitus		
Kunnat	Nimetään käynnistyksen yhteydessä	Osallistuja
Kuntayhtymät	Nimetään käynnistyksen yhteydessä	Osallistuja
Suomen Kuntaliitto		Osallistuja, osaprojektien vetäjä

5.2 Ohjelman hallinnollinen organisointi

Ohjelma organisoidaan hallinnollisesti seuraavasti:

Kuva 17: Ohjelman organisointi



Ohjelman ohjaus:

Ohjelman johtoryhmä: ohjelman ohjauksesta vastaa ohjelmalle perustettava johtoryhmä, joka vastaa ohjelman onnistumisesta ja tärkeimmistä päätöksistä. Johtoryhmä hyväksyy myös ohjelman tärkeimmät muutokset ja lopputulokset sekä johtaa ohjelmaan sisältyviä osakokonaisuuksia.

- Valtiovarainministeriö, puheenjohtaja
- Valtiovarainministeriö
- Tilastokeskus
- Kunnat ja kuntayhtymät (3 kpl)
- Suomen Kuntaliitto
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Opetus- ja kulttuuriministeriö

Ohjelman johtoryhmään voidaan nimetä lisää edustajia ja kutsua ulkopuolisia asiantuntijoita tarpeen mukaan.

Ohjelmapäällikkö ja ohjelman sihteeristö: vastaavat ohjelman hallinnollisesta toteutuksesta ja toteuttavat käytännössä ohjauksen asettamat tehtävät.

- Valtiovarainministeriö, ohjelmapäällikkö
- Sihteeristö: valtiovarainministeriö, Tilastokeskus, Suomen Kuntaliitto

Ohjelman toteutus:

Ohjelman toteutus jakautuu useiksi erillisiksi projekteiksi ja tehtäväkokonaisuuksiksi. Jokaisella projektilla ja tehtäväkokonaisuudella on oman ohjausorganisaatio sekä vastuullinen projektipäällikkö ja projektiryhmä, joiden tehtävänä on varmistaa kyseisen projektin tavoitteiden saavuttaminen.

Nykytilan kuvaus: Säädosperustan arvioinnin ja nykytilan kuvauksen toteutustyötä ohjaa työlle muodostettava projektiryhmä. Ohjelmapäällikkö toimii vaiheen toteutuksen projektipäällikkönä. Työn toteutuksesta vastaa tehtäväkokonaisuuksille perustettavat työryhmät.

Tietojen standardointi: Tililuettelon, tehtäväluokituksen, palveluluokituksen ja toimipaikkatiedon standardoinnin toteutustyötä ohjaa työlle muodostettava projektiryhmä. Ohjelmapäällikkö toimii vaiheen toteutuksen projektipäällikkönä. Työn toteutuksesta vastaa tehtäväkokonaisuuksille perustettavat JHS-työryhmät.

Tavoitetilan määrittely: Kansallisen ja kuntien tietohuollon tavoitetilan määrittelyn toteutustyötä ohjaa työlle muodostettava projektiryhmä. Vaiheen toteutuksen hallintaa varten rekrytoidaan projektipäällikkö (toimii myös pilotoinnin projektipäällikkönä jatkuvuuden varmistamiseksi). Työn toteutuksesta vastaa tehtäväkokonaisuudelle perustettava työryhmä.

Kuntatilastoinnin ja -tietopankin kehittäminen: kehittämistyöstä vastaa Tilastokeskus joka organisoi kehitystyön ohjauksen ja hallinnan tarkoituksen mukaisella tavalla. Kehittämistyö raportoi työn etenemisestä ohjelman johtoryhmälle.

Toimipaikkarekisterin kehittäminen: kehittämistyön vastuutaho tarkennetaan ohjelman käynnistämisen yhteydessä. Vastuutaho organisoi kehitystyön ohjauksen ja hallinnan tarkoituksen mukaisella tavalla. Kehittämistyö raportoi työn etenemisestä ohjelman johtoryhmälle.

Määrittelyiden pilotointi: Kansallisen ja kuntien tietohuollon tavoitetilan määrittelyn pilotoinnin toteutustyötä ohjaa työlle muodostettava projektiryhmä. Vaiheen toteutuksen hallintaa varten rekrytoidaan projektipäällikkö (toimii myös määrittelyiden toteutuksen projektipäällikkönä jatkuvuuden varmistamiseksi). Työn toteutuksesta vastaa valittuun pilottikuntaan perustettava(t) pilottiprojekti(t).

Kuntien tietotuotannon kehittäminen: Kuntien tietotuotannon kehittämisen tuen suunnittelun ja toteutuksen ohjausta ja hallintaa varten rekrytoidaan projektipäällikkö ja perustetaan projektiryhmä. Työn toteutuksesta vastaa tuen suunnittelua ja toteutusta varten perustettavat työryhmät.

Kuntakohtaisesta kehittämistyöstä vastaa kyseinen kunta joka organisoi kehitystyön ohjauksen ja hallinnan tarkoituksen mukaisella tavalla. Kehittämistyö raportoi työn etenemisestä ohjelman johtoryhmälle.

5.3 Roolit, vastuut ja velvollisuudet

Ohjelman ohjaus ja toteutus organisoidaan ohjelmajohtamisen hyvien käytäntöjen mukaisesti. Ohjelman toteutuksen roolit, vastuut ja velvollisuudet ovat alustavasti seuraavat:

	1. Ohjelman käynnistäminen	2. Ohjelman suunnittelu	3. Ohjelman vaiheen suunnittelu	4. Ohjelman vaiheen toteutus	5. Ohjelman päättäminen
Omistaja Vastaa rahoituksen käytöstä	Asettaa ohjelman	Vastaa suunnittelun ohjauksesta, päätöksenteostaja tuesta	Vastaa vaiheen suunnittelun ohjauksesta, päätöksenteostaja tuesta ohjausryhmässä	Vastaa vaiheen toteutuksen ohjauksesta, päätöksenteostaja tuesta ohjausryhmässä	Hyväksyy ohjelman lopputuotokset ja ohjelman päättämisen
Ohjausryhmä Vastaa ohjelman resursoinnista ja tuotoksien hyväksymisestä		Ohjausryhmän jäsenet vahvistavat osallistumisensa henkilötasolla	Vastaa ohjelmasta, sen vaiheen suunnittelun onnistumisesta sekä onnistumisen edellytysten luomisesta	Vastaa ohjelmasta, sen vaiheen toteutuksen onnistumisesta sekä onnistumisen edellytysten luomisesta	Hyväksyy ohjelman ja ohjelman vaiheiden tuotokset ja ohjelman päättämisen
Ohjelmapäällikkö Vastaa ohjelman onnistumisesta ohjausryhmälle	Vastaanottaa ohjelman	Vastaa ohjelman suunnittelusta, organisoii suunnittelun työn ja ohjelmasihteeristön	Vastaa ohjelman toteutussuunnitelman sekä sen liitteiden tekemisestä ja ylläpidosta	Vastaa ohjelman toteutuksesta ohjausryhmässä hyväksytyn suunnitelman mukaisesti	Vastaa loppuarvioinnin kirjoittamisesta Vastaa ohjelman päätöstoimenpiteistä ja päätösviestinnästä
Projektipäällikkö Vastaa projektin onnistumisesta ohjausryhmälle	Vastaanottaa ohjelman sisältävän projektin	Vastaa projektin esisuunnittelusta, organisoii esisuunnittelun työn ja projektiryhmän	Vastaa projektisuunnitelman sekä sen liitteiden tekemisestä ja ylläpidosta	Vastaa projektin toteutuksesta ohjausryhmässä hyväksytyn projektisuunnitelman mukaisesti	Vastaa loppuarvioinnin kirjoittamisesta Vastaa projektin päätöstoimenpiteistä ja päätösviestinnästä
Projektiryhmän jäsen		Toteuttaa annetut tehtävät projektipäällikön ohjauksessa			

Ohjelman omistaja: vastaa ohjelman rahoituksen käytöstä, riittävien resurssien varmistamisesta, ohjelman asettamisesta, ohjelman ja sen eri vaiheiden suunnittelun ja toteutuksen ohjauksesta sekä ohjelman tuotosten hyväksymisestä.

Ohjelman ohjausryhmä: vastaa ohjelman ja sen eri vaiheiden suunnittelun ja toteutuksen ohjauksesta sekä ohjelman tuotosten hyväksymisestä. Edistää omalta osaltaan ohjelman toteutusta.

Ohjelmapäällikkö: vastaa ohjelman suunnittelusta ja toteutuksesta ohjausryhmän ohjauksen mukaisesti sekä ohjelman arvioinnin ja päätöstoimenpiteiden toteutuksesta.

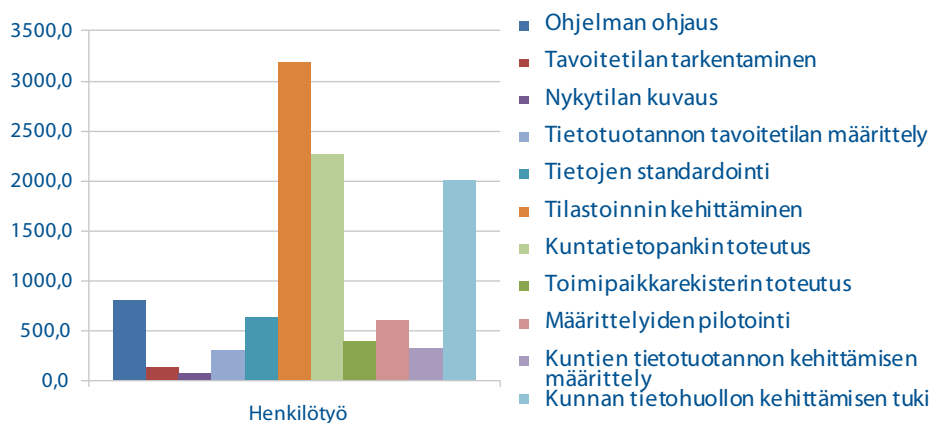
Ohjelmapäällikkö/projektipäällikkö: vastaa projektin suunnittelusta ja toteutuksesta ohjausryhmän ohjauksen mukaisesti sekä projektin arvioinnin ja päätöstoimenpiteiden toteutuksesta.

Projektiryhmän jäsenet: vastaavat heille määriteltyjen tehtävien toteutuksesta.

Ohjelman ohjauksen ja toteutuksen roolit ja vastuut tarkennetaan ohjelman ja sen kehittämiskokonaisuuksien käynnistyessä.

6 Työmääräarvio ja tehtäväjako

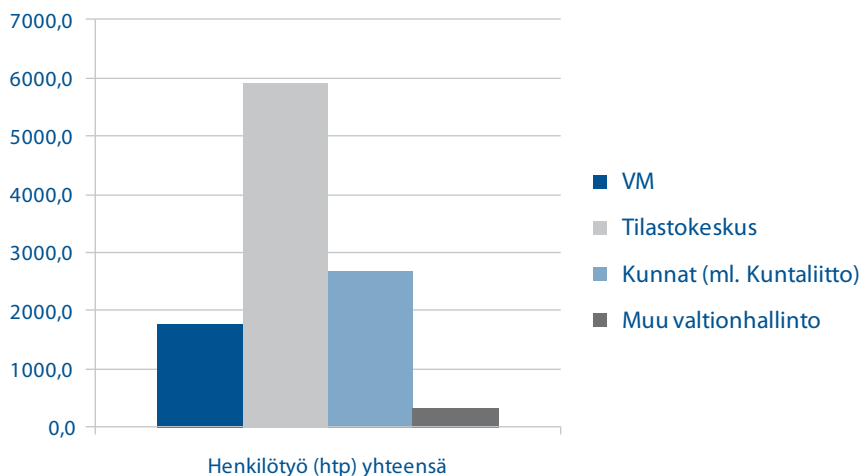
Kehittämishojelman toteutuksen vaatima henkilötyö on yhteensä n. 43 htv.



Henkilötyö jakautuu ohjelman toteutusvaiheisiin seuraavasti:

- ohjelman ohjaus 800 htp (7,5 %)
- tavoitetilan tarkentaminen 125 htp (1,2 %)
- nykytilan kuvaus 60 htp (0,6 %)
- tietotuotannon tavoitetilan määrittely 300 htp (2,8 %)
- tietojen standardointi 633 htp (5,9 %)
- tilastoinnin kehittäminen 3 195 htp (29,9 %)
- kuntatietopankin toteutus 2 270 htp (21,2 %)
- toimipaikkarekisterin toteutus 400 htp (3,7 %)
- määrittelyiden pilotointi 600 htp (5,6 %)
- kuntien tietotuotannon kehittämisen määrittely 310 htp (2,9 %)
- kunnan tietohuollon kehittämisen tuki 2 000 htp (18,7 %)

Ohjelman toteutuksen henkilötyö kohdentuu Tilastokeskuksen, toteutukseen osallistuvien kuntien ja valtiovarainministeriön resursseihin.



Kustannustenjakomalli

Henkilötyön kustannukset katetaan toteutukseen osallistuvien organisaation toimintamenoista (ohjelman budjetista menoja ei korvata).

Toteutussuunnitelman pohjalta tehdyn arvion mukaan ohjelman toteutuksen vaatima henkilötyö jakautuu seuraavasti:

- Valtiovarainministeriö 7 htv (17 %)
- Tilastokeskus 24 htv (55 %)
- Kunnat ja kuntayhtymät 11 htv (11 %)
- muu valtionhallinto 1 htv (3 %)

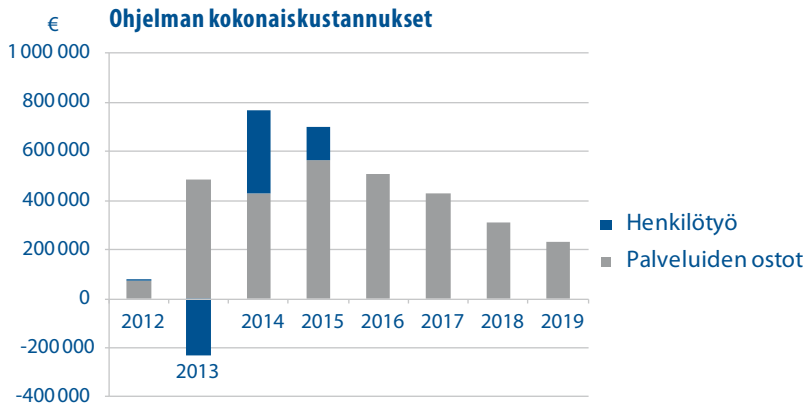
Edellä esitettyjen lukujen osalta kannattaa huomioida että kyseessä ovat työmäärät joiden ”hankinnasta” kyseinen taho vastaa, eli työmäärän kohdentuminen virasto-/kunta-kohtaisesti määräytyy pitkälti toteutuksessa käytettävien työtapojen mukaan.

7 Kustannus-hyöty –arvio

7.1 Yhteenveto ohjelman kustannuksista

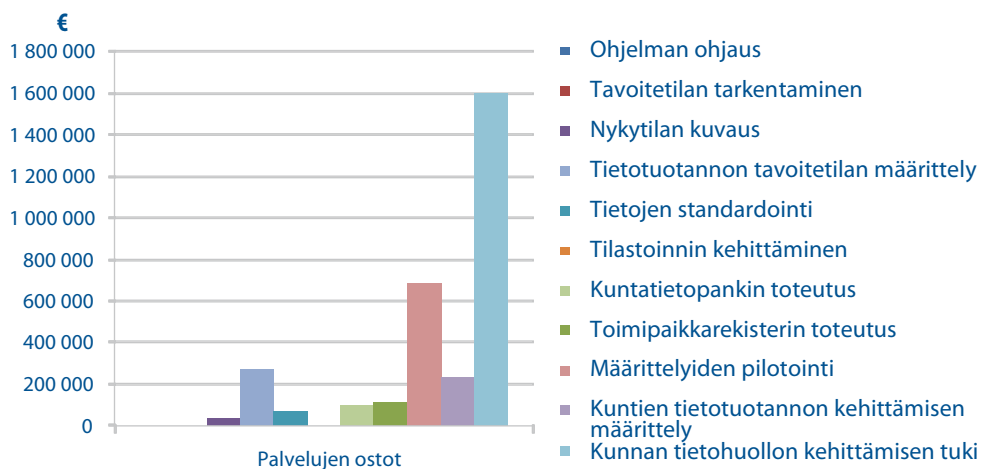
Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteuttamisen kustannukset ovat kokonaisuudessaan 6,2 milj. euroa. Toteutuskustannukset jakautuvat henkilötöyn kustannuksiin (n. 3,9 milj. euroa) ja palveluiden ostoihin (n. 3 milj. euroa).

Kustannusten jakautuminen ohjelman toteutusvuosille:



Palveluiden ostot

Kehitysohjelman toteutuksen tarvitsemien palveluiden ostot ovat yhteensä n. 3 milj. euroa.



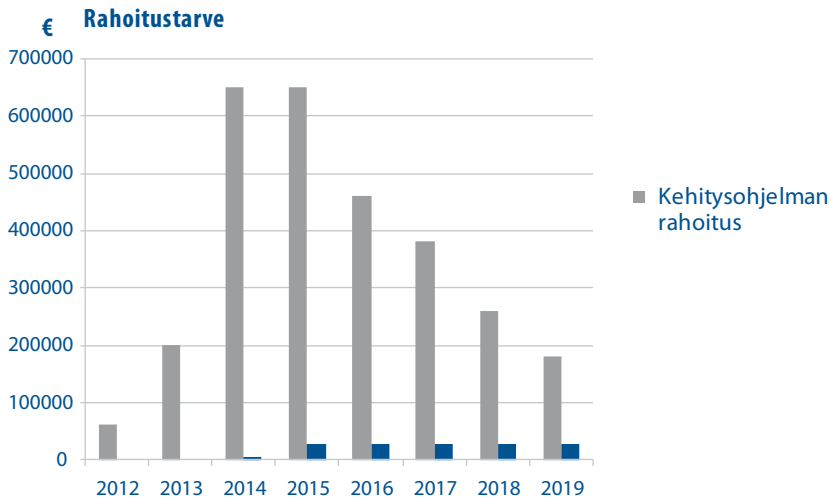
Palveluiden ostot jakautuvat ohjelman toteutusvaiheisiin seuraavasti:

- ohjelman ohjaus 0 € (0 %)
- tavoitetilan tarkentaminen 0 € (0 %)
- nykytilan kuvaus 40 000 € (1,3 %)
- tietotuotannon tavoitetilan määrittely 275 000 € (8,8 %)
- tietojen standardointi 70 000 € (2,2 %)
- tilastoinnin kehittäminen 0 € (0 %)
- kuntatilastotietopankin toteutus 100 000 € (3,2 %)
- toimipaikkarekisterin toteutus 110 000 € (3,5 %)
- määrittelyiden pilotointi 690 000 € (22,1 %)
- kuntien tietotuotannon kehittämisen määrittely 235 000 € (7,5 %)
- kunnan tietohuollon kehittämisen tuki 1,6 milj. € (51,3 %)

Palvelujen ostot kohdentuvat pääsääntöisesti ohjelman toteutuksen vaatimien asiantuntijapalveluiden hankintaan.

Suunnitelmassa kuvatus ohjelman toteutuksen osalta kuntatilastoinnin sekä kuntatietopankin toteutus katetaan Tilastokeskuksen määrärahasta. Tietojen standardointiin liittyvän työn palveluiden ostot JHS –järjestelmän sihteeristöpalvelun kautta (julkisen hallinnon tietohallintoyhteistyö).

Ohjelmaan sisältyvien muiden kehityskokonaisuuksien toteutus (nykytilan kuvaus, tavoitetilan määrittely, määrittelyiden pilotointi, kuntien tietotuotannon kehittämisen määrittely ja kehittämisen tuki sekä toimipaikkarekisteri) vaativat lisärahoitusta.

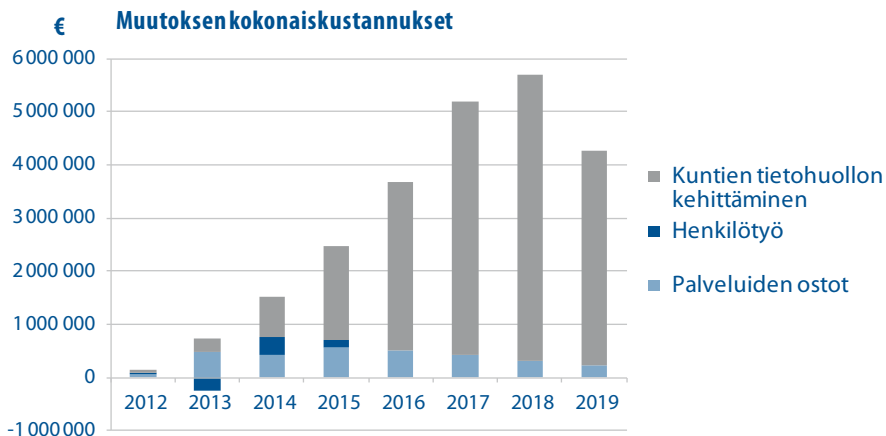


Ohjelman toteutuksen määrärahan tarve (ohjelman budjetti) on yhteensä 2,84 milj. euroa, joka kohdentuu kahdelle kehyskaudelle vuosille 2012 – 2019.

Kehitystyön rahoituksen lisäksi ohjelmassa kehitettävän Toimipaikkarekisterin ylläpito vaatii rekisteristä vastaavan tahon toimintamenojen lisäämistä vuodesta 2014 eteenpäin n. 27 000 eurolla / vuosi.

Muutoksen kokonaiskustannukset

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman tavoitteiden toteutuminen vaatii kehitysohjelman toteutuksen lisäksi kuntien tietojohdamsympäristöjen kehittämisen tavoitetta tukevaan suuntaan. Tämän vuoksi ohjelman kehityskustannusten lisäksi tavoitellun muutoksen kokonaiskustannuksiin tulee arvioida myös kunnille ohjelman tuotosten käyttöönotosta aiheutuvat kustannukset.



Kokonaiskustannusten arvioimiseksi luodun laskentamallin (ks. kappale 4 – Tuotos-
ten käyttöönottokustannukset kunnille) perusteella arvioituna kuntien ja kuntayhtymien
muutuskustannukset olisivat yhteensä n. 16,9 milj. euroa. Kunnan tai kuntayhtymän tie-
tohuollon kehittämisen kustannuksista vastaa kyseinen kunta tai kuntayhtymä.

Edellä mainittujen mallien avulla ohjelman tavoitteeseen pääsemisen kokonaiskustan-
nukset ovat n. 23,8 milj. euroa, josta:

- ohjelman toteutus 6,9 milj. euroa
- kuntien muutuskustannukset 16,9 milj. euroa

Tässä tulee muistaa, että kunnille aiheutuvat kustannus ei ole ylimääräinen kustannus
vaan muun tiedolla johtamisjärjestelmän kehittämisen normaali kustannus, joka koostuu
vain osittain ohjelman aiheuttamista muutostarpeista.

**Ohjelman kustannukset on kuvattu tarkemmin tämän toteutussuunnitelman liit-
teessä 1 (Kustannukset ja hyödyt)**

7.2 Yhteenveto ohjelman hyödyistä

Laadulliset hyödyt

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman
toteuttamisen avulla tavoitellaan kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen laadun
ja käytettävyyden parantamista koko yhteiskunnan hyödynnettäväksi.

Kehittämisohjelmalla tuetaan voimassa olevan hallitusohjelman tavoitteita seuraavasti:

Edistetään kuntien talous- ja toiminta-tietojen tietoaaineistojen saattamista koneluettavassa muodossa avoimesti saataville ja jatkokäytettäviksi	2			81
Lisätään julkishallinnon tietojen yhteiskäyttöä			2	63
Parannetaan kunnille mahdollisesti siirrettävien tai annettavien tehtävien kustannus- ja vaikutusarviointia		2	2	50
Parannetaan julkisen sektorin tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta lisäämällä nykyistä tehokkaammin tiedolla johtamisen hyödyntämistä			2	38
Luodaan edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle laadukkaana ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla			2	38
Kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämisen edistäminen				13

Kuntatietopankin kehittämällä saatetaan julkiset kuntien talous- ja toiminta-tietojen tietoaaineistot koneluettavassa muodossa avoimesti saataville ja jatkokäytettäviksi.

Kuntien ja kansallisten tilasto- ja tietopalvelujen tietohuollon rationalisoinnilla lisätään julkishallinnon tietojen yhteiskäyttöä.

Kuntien tietohuoltoa kehittämällä ja sen avulla saatavalla paremmalla kuntien vertailutiedolla edistetään kunnille mahdollisesti siirrettävien tai annettavien tehtävien kustannus- ja vaikutusarvioinnin parantamista.

Laadukkaamman tiedon avulla luodaan edellytykset lisätä julkisen sektorin tulokellisuutta ja vaikuttavuutta hyödyntämällä nykyistä tehokkaammin tiedolla johtamista.

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteutuksella luodaan edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle laadukkaan ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla.

Toiminta- ja taloustietojen standardoinnilla edistetään kuntatuottavuuden ja tulokellisuuden kehittämistä ja yhteisen tietopohjan luomista laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi palveluita arvioitaessa.

Yhteiskunnalliset hyödyt:

Kehittämisohjelman toteutuksella saavutettavat yhteiskunnalliset hyödyt:

Kuntien talous- ja toimintatietojen laadun ja vertailukelpoisuuden parantaminen	3	1	2	38
Kuntien talous- ja toimintatietojen ajantasaisuuden parantaminen	3	1	2	38

Määrittämällä ja vakioimalla kuntien talous- ja toimintatiedot päätöksenteossa tarvittavan kuntien vertailutiedon laatua voidaan parantaa.

Nopeuttamalla tietotuotantoa voidaan päätöksenteossa hyödyntää tuoreimpia tilastotietoja.

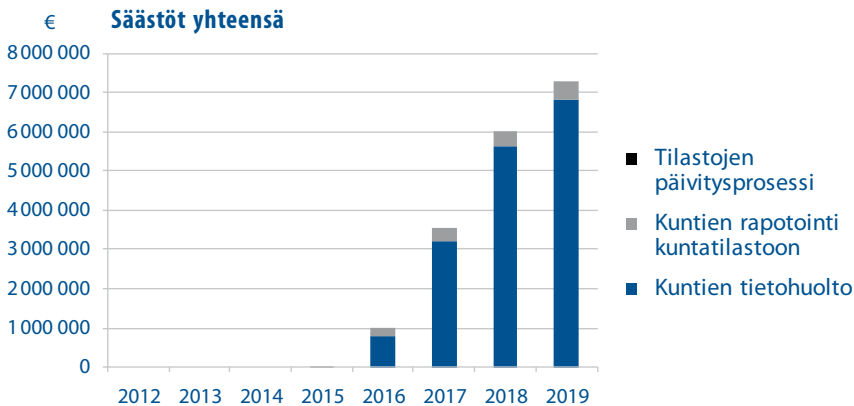
Rahahyödyt

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteuttamisen avulla tavoitellaan kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen tuotannon, jalostuksen ja jakelun tuottavuuden parantumista niihin käytetyn työajan säästymisenä.

Tässä dokumentissa ohjelman avulla tavoiteltavat rahamääräiset hyödyt on arvioitu seuraavasti:

- Työajansäästö kuntatilastoinnin toteutuksesta;
 - *hyödynsaaja: Tilastokeskus*
 - *laskennallinen hyödyn määrä: 150 000 euroa*

- Työajansäästö kuntatilastoinnin vaatiman raportoinnin toteutuksesta;
 - *hyödynsaaja: kunnat ja kuntayhtymät*
 - *laskennallinen hyödyn määrä: 1,37 milj. euroa*
- Työajansäästö kunnan tietohuollon tarvitseman tiedon tuottamisesta
 - *hyödynsaaja: kunnat ja kuntayhtymät*
 - *laskennallinen hyödyn määrä: 16,5 milj. euroa*



Tavoiteltujen säästöjen realisoituminen on tässä arvioinnissa määritelty alkamaan vuodesta 2015 eteenpäin.

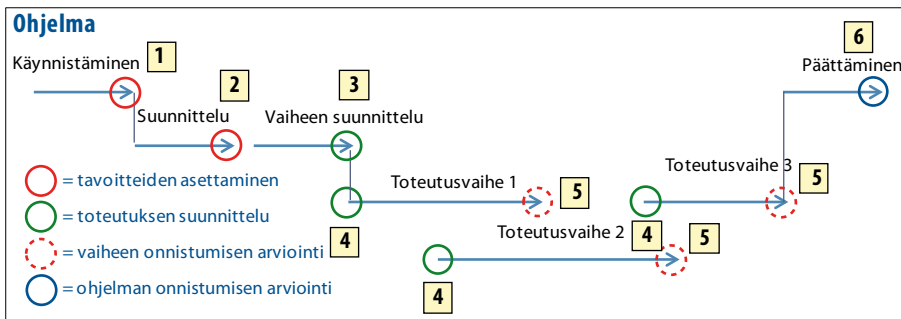
Rahamääräisten hyötyjen arvioinnissa tulee huomioida sen muodostuminen laskennallisista suureista ja useiden olettamuksien toteutumisesta kehitystyön tulosten käyttöön-oton ja käytön osalta. Tämän vuoksi **rahallisten hyötyjen arviointia tulee tässä vaiheessa pitää suuntaa antavana ja tavoiteltavana ilman että kiinnitetään liikaa huomioita arvioinnissa esitettyjen summien paikkansapitävyyteen.**

Ohjelman hyödyt on kuvattu tarkemmin tämän toteutussuunnitelman liitteessä 1 (Kustannukset ja hyödyt)

8 Ohjelman hallinta

8.1 Yleinen ohjelman hallintamalli

Tässä ohjelmassa noudatetaan valtiovarainministeriö yleistä ohjelman ohjaus- ja hallintamenettelyä. Tämän pääperiaatteet ovat seuraavat:



1. Ohjelman alustavien tavoitteiden asettaminen (käynnistysvaihe)
2. Ohjelman tavoitteiden suunnittelu (suunnitteluvaihe)
3. Ohjelman vaiheiden toteutuksen suunnittelu (vaiheen suunnittelu)
4. Vaiheen toteutussuunnitelman tarkentaminen (toteutusvaiheen alussa)
5. Vaiheen toteutuksen onnistumisen arviointi (toteutusvaiheen lopussa)
6. Ohjelman onnistumisen arviointi (päättämisvaihe)

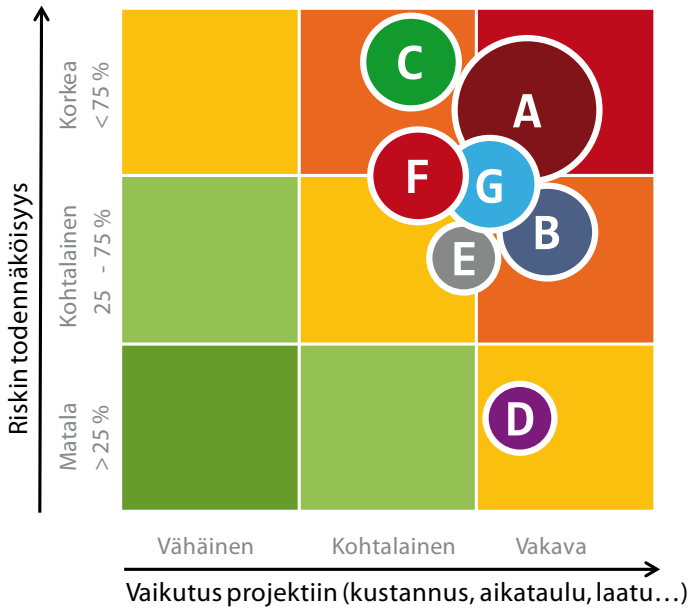
Ohjelman hallinnan periaatteiden mukainen päätösten tekeminen ja ohjauskäytännöt sekä muutostilanteiden ja riskien hallintaan liittyvät tehtävät kuvataan tarkemmin ohjelman toteutuksen eri vaiheisiin ohjelman ja sen eri vaiheiden käynnistymisen yhteydessä.

8.2 Viestintäsuunnitelma

Ohjelmalle laaditaan sen toteutuksen käynnistyessä viestintäsuunnitelma, jossa kuvataan viestinnän tavoitteet, kohderyhmät, tärkeimmät viestintätoimenpiteet sekä vastuut viestintätehtävien toteuttamisessa.

8.3 Ohjelman keskeisimmät riskit

Ohjelman valmisteluvaiheessa ko. kehityskokonaisuudella on tunnistettu seuraavat keskeisimmät riskialueet ja arvioitu niiden todennäköisyyden ja vaikutuksen keskiarvot:



A. Ohjelman yleiset riskit

- Keskushallinnon sitoutuminen suunnitellun muutoksen toteutukseen
- Kuntien sitoutuminen suunnitellun muutoksen toteutukseen
- Meneillään olevien kunta- ja palvelurakennemuutosten aikataulu voi viivästyttää kehittämishojelman aikataulua
- Muun kansallisen kehittämistyön päällekkäisyys ja epäyhtenäisyys suunnitellun muutoksen kanssa
- Kehitysohjelman toteutuksen resursointi
- Kunnissa tehtävä kehitys- ja käyttöönottoresursointi
- Kehittämiskohteen rajaus

B. Tietojen standardointiin liittyvät riskit

- Riittävän kattava näkemyksen saaminen eri tiedon hyödyntäjien tarpeista yhtenäisen standardoinnin pohjaksi
- Standardoitavan tietomäärityksen kattavuus tiedon käyttötarkoitukseen nähden
- Standardoitua tietoa ei sovelleta ja käytetä riittävän laajasta

- C. Tavoitetilan määrittelyyn liittyvät riskit
- Kuntien erilaiset palvelutuotantomallit
 - Tilastoviranomaisten eriävät tietotarpeet
 - Kuntien tiedon tuotannon tavoitteiden epäyhtenäisyys
- D. Kuntatietopankkiin liittyvät riskit
- Tietopankin määrittely
 - Tietopankin kehittäminen
 - Tietopankin käyttöönotto ja käyttö
- E. Toimipaikkarekisteriin liittyvät riskit
- Toimipaikkarekisterin kehittäminen
 - Toimipaikkarekisterin käyttöönotto ja käyttö
- F. Kuntien tietohuollon kehittämisen tukeen liittyvät riskit
- Kunta- ja palvelurakennemuutokset
 - Kuntien tietohuollon kehittämisen epäyhtenäisyys
 - Kuntien erilaiset palvelutuotantomallit
- G. Tilastoinnin kehittämiseen liittyvät riskit
- Tilastojen ja palvelujen kehittämisen toteutuksen resursointi
 - Tiedonkäyttäjien tietotarpeiden yhteensovitus
 - Muiden projektien toteutumattomuus tai aikataulun viivästyminen

Ohjelman riskit on kuvattu tarkemmin tämän toteutussuunnitelman liitteessä 2 (Riskiarvio)

9 Liitteet

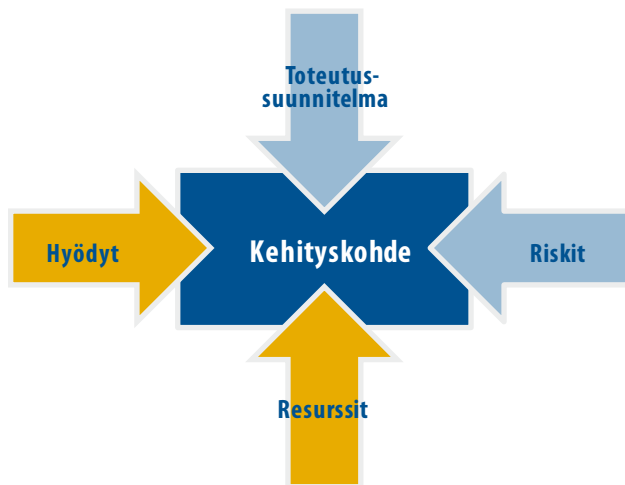
Liite 1. Kustannukset ja hyödyt

1 Kustannus-hyöty –arvionti

1.1. Dokumentin tarkoitus

Tässä dokumentissa kuvataan tarkemmin Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteutuksen kustannukset sekä kehittämistyöstä saatavat hyödyt. Tiivistelmä tämän kuvauksen tiedoista on kuvattu ohjelman toteutus-suunnitelmassa.

Kuva 1: Hyötyjen ja kustannusten arviointi kehittämiskohteittain



Dokumentissa toteutuskustannukset ja hyötyarvio on kuvattu yleisellä tasolla koko ohjelman näkökulmasta sekä ohjelmaan sisältyvien pääkehittämiskohteiden osalta, jotta suunnitelmätietoa on helpompi käyttää päätöksenteon perusteena (esim. mitä vaikutuksia esitettyjen kehittämiskohteiden toteutus tai toteuttamatta jättäminen aiheuttaa?).

Toteutuskustannukset on arvioitu sekä oman työn osalta että toteutuksen vaatimien palvelujen ostojen osalta. Kustannusarvio on tehty eritasoisena kehityskustannusten, käyttöönottokustannusten ja ylläpito-/käyttökustannusten osalta kehittämiskohteesta riippuen.

Ohjelman toteutuksella saatavien hyötyjen arviointi on tehty sekä laadullisten hyötyjen että rahamääräisten hyötyjen osalta.

Laadulliset hyötyjen arvioinnin näkökulmat:

- strategiset hyödyt
- toiminnalliset hyödyt
- laadulliset hyödyt

Rahahyötyjen arvioinnin näkökulmat:

- säästöt suoritteiden tuottamisesta
- suorat säästöt

Hyötyjen paremmaksi esittämiseksi on arvioinnissa hyödyt pyritty kohdentamaan suoraan hyödyn saajalle. Hyödyn saajia tarkastellaan: yhteiskunnallisten hyötyjen, tietojen käyttäjille ja tuottajille tulevien hyötyjen sekä tietopalveluja järjestäjille tulevien hyötyjen näkökulmasta.

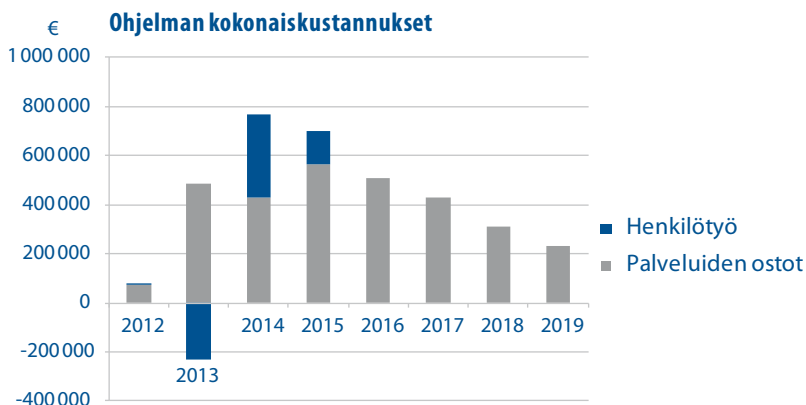
2 Kustannus-hyötyjen yhteenveto

2.1 Yhteenveto ohjelman kustannuksista

2.1.1 Kehittämisohjelman kustannukset

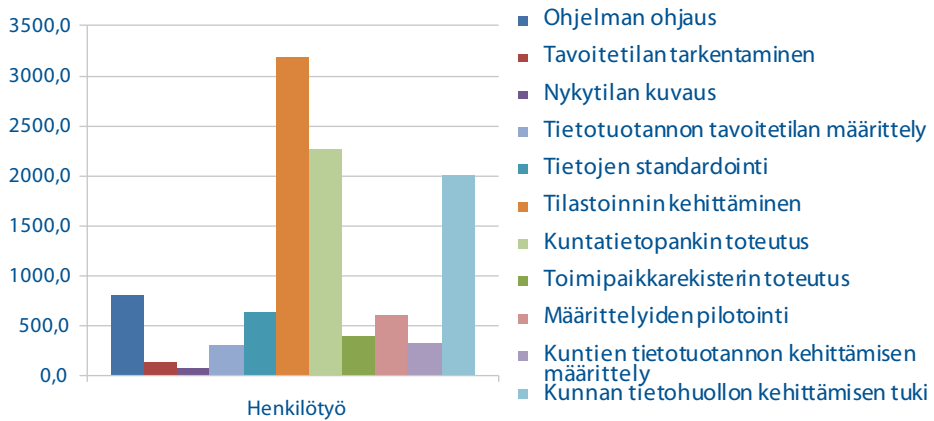
Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteuttamisen kustannukset ovat kokonaisuudessaan 6,9 milj. euroa. Toteutuskustannukset jakautuvat henkilötöön kustannuksiin (n. 3,9 milj. euroa) ja palveluiden ostoihin (n. 3 milj. euroa).

Kustannusten jakautuminen ohjelman toteutusvuosille:



Henkilötyö

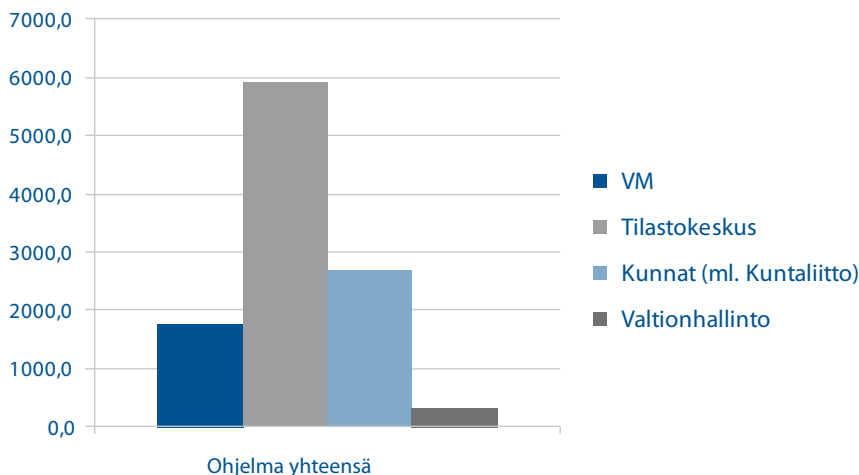
Kehittämishojelman toteutuksen vaatima henkilötyö on yhteensä n. 43 htv.



Henkilötyö jakautuu ohjelman toteutusvaiheisiin seuraavasti:

- ohjelman ohjaus 800 htp (7,5 %)
- tavoitetilan tarkentaminen 125 htp (1,2 %)
- nykytilan kuvaus 60 htp (0,6 %)
- tietotuotannon tavoitetilan määrittely 300 htp (2,8 %)
- tietojen standardointi 633 htp (5,9 %)
- tilastoinnin kehittäminen 3 195 htp (29,9 %)
- kuntatilastotietopankin toteutus 2 270 htp (21,2 %)
- toimipaikkarekisterin toteutus 400 htp (3,7 %)
- määrittelyiden pilotointi 600 htp (5,6 %)
- kuntien tietotuotannon kehittämisen määrittely 310 htp (2,9 %)
- kunnan tietohuollon kehittämisen tuki 2 000 htp (18,7 %)

Ohjelman toteutuksen henkilötyö kohdentuminen:



Kustannustenjakomalli

Henkilötyön kustannukset katetaan toteutukseen osallistuvien organisaation toimintamenoista (ohjelman budjetista menoja ei korvata).

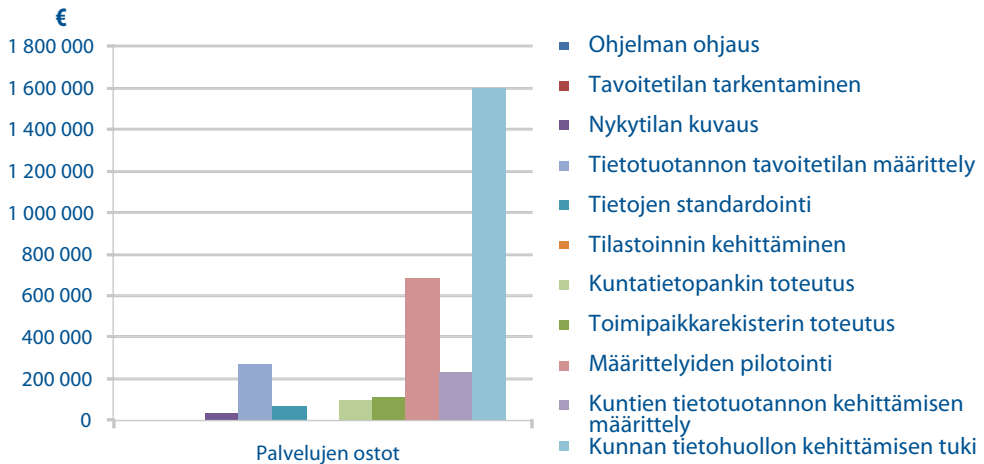
Toteutussuunnitelman pohjalta tehdyn arvion mukaan ohjelman toteutuksen vaatima henkilötyö jakautuu seuraavasti:

- Valtiovarainministeriö 7 htv (17 %)
- Tilastokeskus 24 htv (55 %)
- Kunnat ja kuntayhtymät 11 htv (11 %)
- muu valtionhallinto 1 htv (3 %)

Edellä esitettyjen lukujen osalta kannattaa huomioda että kyseessä ovat työmäärät joiden ”hankinnasta” kyseinen taho vastaa, eli työmäärän kohdentuminen virasto-/kunta-kohtaisesti määräytyy pitkälti toteutuksessa käytettävien työtapojen mukaan.

Palveluiden ostot

Kehitysohjelman toteutuksen tarvitsemien palveluiden ostot ovat yhteensä n. 3,2 milj. euroa.



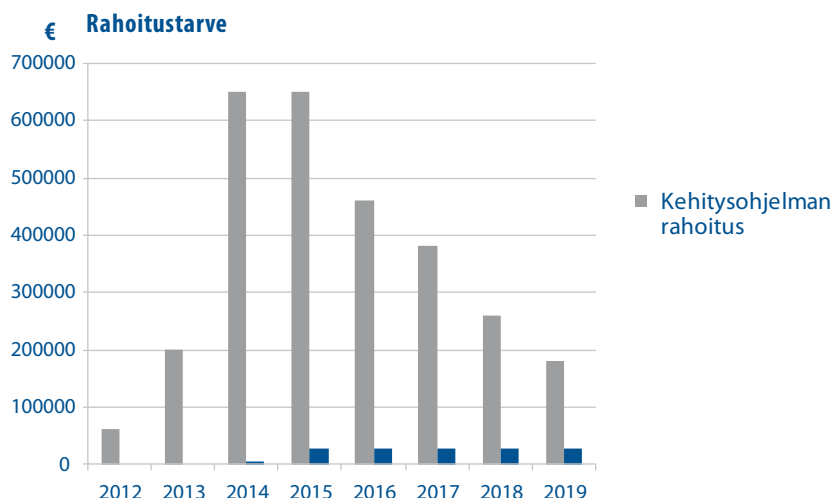
Palveluiden ostot jakautuvat ohjelman toteutusvaiheisiin seuraavasti:

- ohjelman ohjaus 0 € (0 %)
- tavoitetilan tarkentaminen 0 € (0 %)
- nykytilan kuvaus 40 000 € (1,3 %)
- tietotuotannon tavoitetilan määrittely 275 000 € (8,8 %)
- tietojen standardointi 70 000 € (2,2 %)
- tilastoinnin kehittäminen 0 € (0 %)
- kuntatilastotietopankin toteutus 100 000 € (3,2 %)
- toimipaikkarekisterin toteutus 110 000 € (3,5 %)
- määrittelyiden pilotointi 690 000 € (22,1 %)
- kuntien tietotuotannon kehittämisen määrittely 235 000 € (7,5 %)
- kunnan tietohuollon kehittämisen tuki 1,6 milj. € (51,3 %)

Palvelujen ostot kohdentuvat pääsääntöisesti ohjelman toteutuksen vaatimien asiantuntijapalveluiden hankintaan.

Suunnitelmassa kuvatun ohjelman toteutuksen osalta kuntatilastoinnin sekä kuntatietopankin toteutus katetaan Tilastokeskuksen määrärahasta. Tietojen standardointiin liittyvän työn palveluiden ostot JHS -järjestelmän sihteeristöpalvelun kautta (julkisen hallinnon tietohallintoyhteistyö).

Ohjelmaan sisältyvien muiden kehityskokonaisuuksien toteutus (nykytilan kuvaus, tavoitetilan määrittely, määrittelyiden pilotointi, kuntien tietotuotannon kehittämisen määrittely ja kehittämisen tuki sekä toimipaikkarekisteri) vaativat lisärahoitusta.

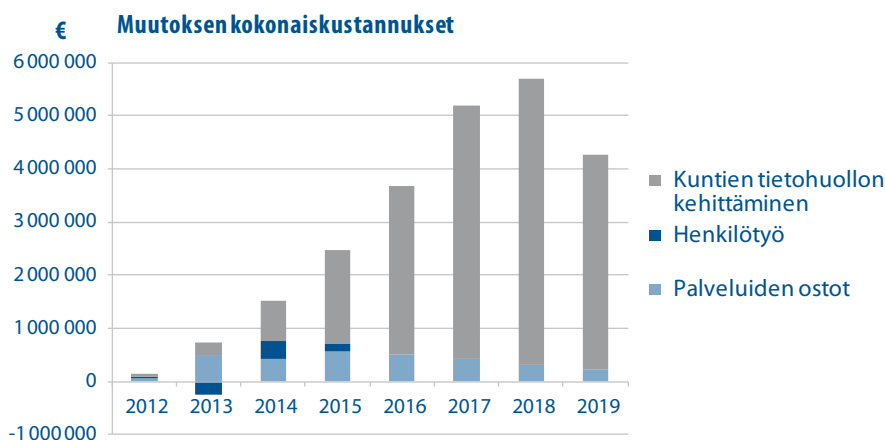


Ohjelman toteutuksen määrärahan tarve (ohjelman budjetti) on yhteensä 2,84 milj. euroa, joka kohdentuu kahdelle kehyskaudelle vuosille 2012 – 2019.

Kehitystyön rahoituksen lisäksi ohjelmassa kehitettävän Toimipaikkarekisterin ylläpito vaatii rekisteristä vastaavan tahon toimintamenojen lisäämistä vuodesta 2014 eteenpäin n. 27 000 eurolla / vuosi.

2.1.2 Muutoksen kokonaiskustannukset

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman tavoitteiden toteutuminen vaatii kehitysohjelman toteutuksen lisäksi kuntien tietojohdamsympäristöjen kehittämisen tavoitetta tukevaan suuntaan. Tämän vuoksi ohjelman kehityskustannusten lisäksi tavoitellun muutoksen kokonaiskustannuksiin tulee arvioida myös kunnille ohjelman tuotosten käyttöönotosta aiheutuvat kustannukset.



Kokonaiskustannusten arvioimiseksi luodun laskentamallin (ks. kappale 4 – Tuotosten käyttöönottokustannukset kunnille) perusteella arvioituna kuntien ja kuntayhtymien muutuskustannukset olisivat yhteensä n. 16,9 milj. euroa. Kunnan tai kuntayhtymän tietohuollon kehittämisen kustannuksista vastaa kyseinen kunta tai kuntayhtymä.

Edellä mainittujen mallien avulla ohjelman tavoitteeseen pääsemisen kokonaiskustannukset ovat n. 23,8 milj. euroa, josta:

- ohjelman toteutus 6,9 milj. euroa
- kuntien muutuskustannukset 16,9 milj. euroa

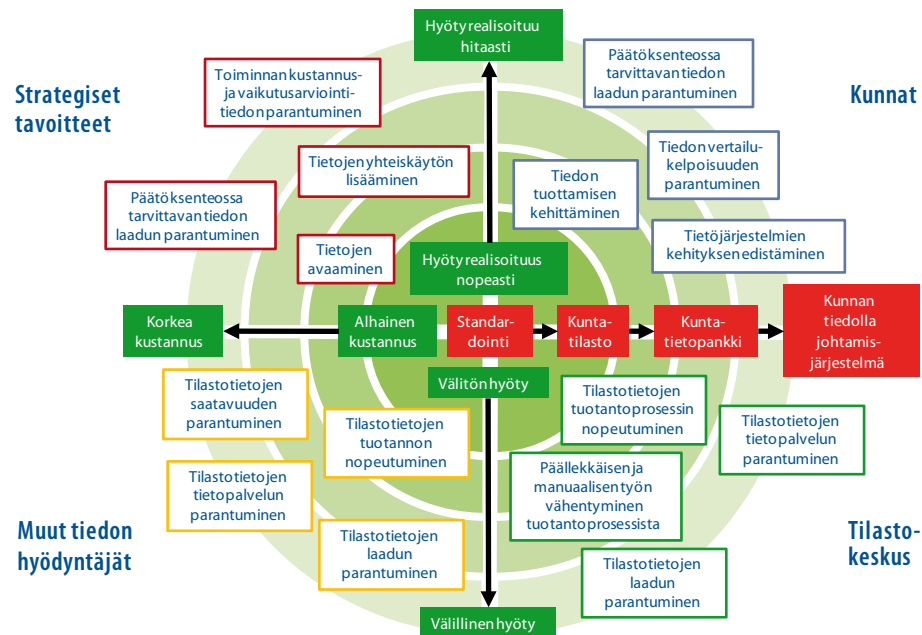
Tässä tulee muistaa, että kunnille aiheutuvat kustannus ei ole ylimääräinen kustannus vaan muun tiedolla johtamisjärjestelmän kehittämisen normaali kustannus, joka koostuu vain osittain ohjelman aiheuttamista muutostarpeista.

2.2 Yhteenvedo ohjelman hyödyistä

2.2.1 Laadulliset hyödyt

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteuttamisen avulla tavoitellaan kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen laadun ja käytettävyyden parantamista koko yhteiskunnan hyödynnettäväksi. Tässä dokumentissa on kuvattu tavoitellut hyödyt strategisten tavoitteiden, kuntien ja kuntayhtymien, muiden tiedon hyödyntäjien sekä Tilastokeskuksen näkökulmasta.

Kuva 2: Ohjelman laadulliset tavoitteet ja hyödynsaajat



Strategiset tavoitteet:

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisellä:

- Luodaan laadukkaamman tiedon avulla edellytykset **lisätä julkisen sektorin tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta hyödyntämällä nykyistä tehokkaammin tiedolla johtamista**
- Toiminta- ja taloustietojen standardoinnilla edistetään **kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämistä ja yhteisen tietopohjan** luomista **laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi palveluita arvioitaessa**
- Kuntien tietohuoltoa kehittämällä ja sen avulla saatavalla paremmalla kuntien vertailutiedolla edistetään **kunnille mahdollisesti siirrettävien tai annettavien tehtävien kustannus- ja vaikutusarvioinnin parantamista**
- Luodaan edellytyksiä **kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämiskampanjan** tavoitteiden saavuttamiseen.
- Kuntien ja kansallistien tilasto- ja tietopalvelujen tietohuollon rationalisoinnilla **lisätään julkishallinnon tietojen yhteiskäyttöä**
- Kuntatietopankin kehittämisellä **saatetaan julkiset** kuntien talous- ja toimintatietojen **tietoaaineistot koneluettavassa muodossa avoimesti saataville ja jatkokäytettäviksi**
- Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteutuksella **luodaan edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle** laadukkaan ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla

Tavoitteet kuntien ja kuntayhtymien kannalta:

Kuntien talous- ja toimintatietojen ja tietohuollon kehittämisellä:

- Tietotuotannon tavoitetilan määrittelyn ja toteutuksen avulla vähennetään tietojen keruuseen ja raportointiin liittyvää päällekkäistä ja manuaalista työtä erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä
- Kehittämällä ja standardoimalla kuntien tiedon hallinnan prosesseja mahdollistetaan tiedonkeruun automatisointi ja sen kautta merkittävien tehokkuushyötyjen ja kustannussäästöjen aikaan saamisen
- Määrittämällä ja vakioimalla kuntien talous- ja toimintatiedot voidaan parantaa tietojen laatua ja vertailukelpoisuutta
- Muodostamalla yhteiset toiminta-, tieto- ja tiedonsiirtomääritykset kuntien tiedolla johtamista tukevien tietojärjestelmien (BI/DW) kehittämiseksi ja auttamalla kuntien niiden käyttöönotossa luodaan edellytykset kustannus-tehokkaamman tietojärjestelmäkehitykselle ja kuntien toimintaa paremmin tukevien tietojärjestelmien toteuttamiselle

Tavoitteet muiden tietojen hyödyntäjien kannalta:

- kuntien taloustilaston käyttötaloustietojen nopeuttaminen
- tilastotietojen laadun paraneminen
- tilastotietojen parempi tarpeisiin vastaaminen
- tilastotietojen saatavuuden ja löydettävyyden koheneminen
- palvelujen käyttäjien kustannustietoisuuden parantuminen
- tiedonkäyttäjien omien tietopalvelujen ja analysoinnin pienempi ylläpitotarve parantuvan tietopalvelun myötä

Tavoitteet Tilastokeskuksen kannalta:

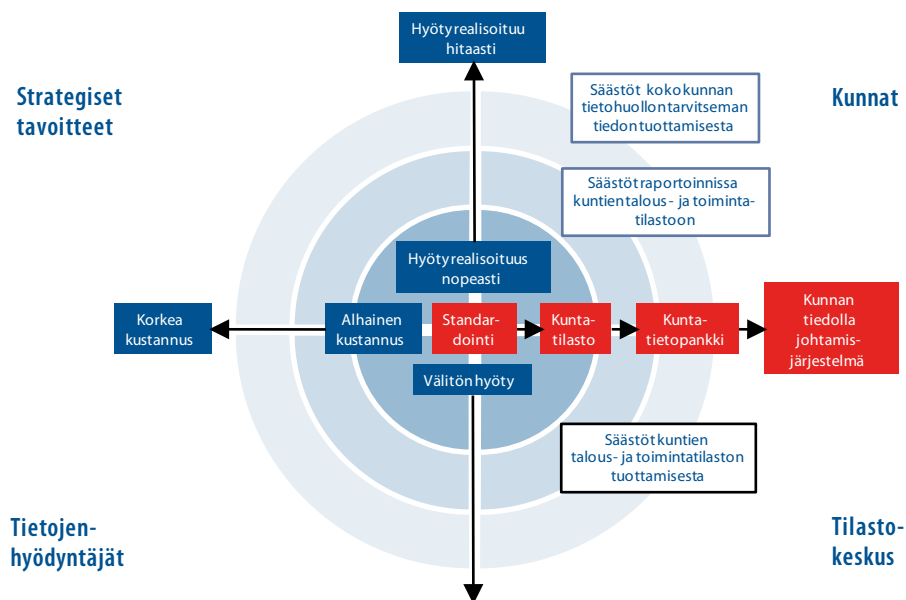
- päällekkäisen ja manuaalisen työn vähentäminen
- tilastotietojen tuotantoprosessin kehittäminen ja nopeuttaminen
- tilastotietojen laadun paraneminen
- kunnittaisten tilastotietojen helppokäyttöisyyden, löydettävyyden ja palvelun parantaminen
- tilastotietojen parempi tarpeisiin vastaaminen

Laadulliset tavoitteet ja hyödyt on kuvattu tarkemmin kappaleessa 5.1. (Laadulliset hyödyt).

2.2.2 Rahahyödyt

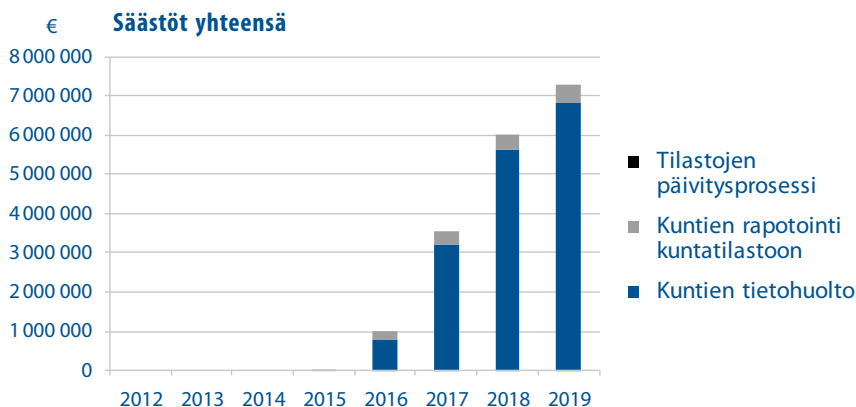
Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteuttamisen avulla tavoitellaan kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen tuotannon, jalostuksen ja jakelun tuottavuuden parantumista niihin käytetyn työajan säästymisenä. Tässä dokumentissa on kuvattu tavoitellut rahamääräiset tuottavuushyödyt kuntien ja kuntayhtymien sekä Tilastokeskuksen näkökulmasta.

Kuva 3: Ohjelman säästötavoitteet ja hyödynsaajat



Tässä dokumentissa ohjelman avulla tavoiteltavat rahamääräiset hyödyt on arvioitu seuraavasti:

- Työajansäästö kuntatilastoinnin päivitysprosessista;
 - hyödynsaaja: Tilastokeskus
 - laskennallinen hyödyn määrä: 150 000 euroa
- Työajansäästö kuntatilastoinnin vaatiman raportoinnin toteutuksesta;
 - hyödynsaaja: kunnat ja kuntayhtymät
 - laskennallinen hyödyn määrä: 1,37 milj. euroa
- Työajansäästö kunnan tietohuollon tarvitseman tiedon tuottamisesta
 - hyödynsaaja: kunnat ja kuntayhtymät
 - laskennallinen hyödyn määrä: 16,5 milj. euroa



Tavoiteltujen säästöjen realisoituminen on tässä arvioinnissa määritelty alkamaan vuodesta 2015 eteenpäin.

Rahamääräisten hyötyjen arvioinnissa tulee huomioida sen muodostuminen laskennallisista suureista ja useiden olettamuksien toteutumisesta kehitystyön tulosten käyttöönoton ja käytön osalta. Tämän vuoksi rahallisten hyötyjen arviointia tulee tässä vaiheessa pitää suuntaa antavana ja tavoiteltavana ilman että kiinnitetään liikaa huomioita arvioinnissa esitettyjen summien paikkansapitävyyteen.

Säästötavoitteet ja rahalliset hyödyt on kuvattu tarkemmin kappaleessa 5.2. (Rahalliset hyödyt).

3 Ohjelman kustannukset vaiheittain

3.1 Ohjelman hallinta ja valmisteluvaihe

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteutuksen ohjauksen hallinnan kustannuksiin sisältyvät ohjelmapäällikön, ohjelmasihteeristön sekä ohjelman ohjausryhmän kustannukset.

Valmisteluvaiheen kustannuksiin sisältyvät tavoitteiden tarkentamisen (tavoitemäärittely ja lainsäädäntöselvitys) sekä nykytilan kuvaamisen ja analysoinnin kustannukset.

Ohjaus ja valmistelu	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Ohjelman hallinta	30 286 €	58 286 €	32 571 €	45 714 €	23 143 €	11 571 €	11 571 €	15 429 €	213 143 €
Tavoitteiden tarkentaminen	17 143 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	17 143 €
Nykytilan kuvaus	57 143 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	57 143 €
	104 571 €	58 286 €	32 571 €	45 714 €	23 143 €	11 571 €	11 571 €	15 429 €	230 286 €

Kustannukset muodostuvat ohjelman toteutukseen osallistuvien organisaatioiden työajasta sekä palveluiden ostoista seuraavasti:

- henkilötyö yhteensä 885 htp
 - ohjelman hallinta 700 htp
 - tavoitteiden tarkentaminen 125 htp
 - nykytilan kuvaus 60 htp
- palveluiden ostot: 40 000 €

3.2. Tietojen standardointi

Kehittämisohjelman tietojen standardointivaiheen kustannuksiin sisältyvät standardointiryhmien työskentelynaikaiset kustannukset sekä standardointityössä käytettävän ulkopuolisen asiantuntijapalvelun kustannukset.

Tietojen standardointi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Projektin hallinta	8 571 €	8 571 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	17 143 €
Tiililuettelo	13 714 €	35 429 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	49 143 €
Tehtäväluokitus	12 000 €	81 429 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	93 429 €
Palveluluokitus	27 000 €	27 143 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	54 143 €
Toimipaikkatieto	5 714 €	48 429 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	54 143 €
	67 000 €	201 000 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	268 000 €

Kustannukset muodostuvat ohjelman toteutukseen osallistuvien organisaatioiden työajasta sekä palveluiden ostoista seuraavasti:

- henkilötyö yhteensä 633 htp
 - tiililuettelo 172 htp
 - tehtäväluokitus 327 htp
 - palveluluokitus 157 htp
 - toimipaikkatieto 107 htp
- palveluiden ostot: 70 000 €

3.3 Tavoitetilan määrittely

Kehittämishojelman tavoitetilan määrittelyvaiheen kustannuksiin sisältyvät tietotuo-
tannon tavoitetilan määrittelyyn (kansallinen ja kunnan sisäinen tavoitetila) ja määrit-
telyiden pilotointiin käytetty työaika sekä niiden toteutukseen tarvittavien ulkopuolisen
asiantuntijapalvelun kustannukset.

Tavoitetilan määrittely	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Projektin hallinta	18 286 €	54 857 €	18 286 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	91 429 €
Tietotuo- tannon tavoitetilan määrittely	33 000 €	194 857 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	227 857 €
Määrittelyiden pilotointi	0 €	24 643 €	546 071 €	290 714 €	0 €	0 €	0 €	0 €	861 429 €
	51 286 €	274 357 €	564 357 €	290 714 €	0 €	0 €	0 €	0 €	1 180 714 €

Kustannukset muodostuvat ohjelman toteutukseen osallistuvien organisaatioiden työ-
ajasta sekä palveluiden ostoista seuraavasti:

- henkilötyö yhteensä 900 htp
 - tavoitetilan määrittely 300 htp
 - tavoitetilan pilotointi 600 htp
- palveluiden ostot: 965 000 €
 - tavoitetilan määrittely 275 000 €
 - tavoitetilan pilotointi 690 000 €

3.4 Kuntatilastoinnin kehittäminen

Kehittämishojelman kuntatilastoinnin kehittämisvaiheen kustannuksiin sisältyvät tilas-
toinnin määrittely, tiedonkeruun ja käsittelyn toteutuksen sekä tilaston käyttöönoton
kustannukset.

Kuntatilastoinnin kehittäminen	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Projektin hallinta	0 €	20 000 €	60 000 €	60 000 €	40 000 €	20 000 €	0 €	0 €	200 000 €
Määrittely ja suunnittelu	0 €	14 000 €	42 000 €	42 000 €	28 000 €	14 000 €	0 €	0 €	140 000 €
Tiedon keruu ja käsittely	0 €	50 429 €	151 286 €	151 286 €	100 857 €	50 429 €	0 €	0 €	504 286 €
Käyttöönotto	0 €	6 857 €	20 571 €	20 571 €	13 714 €	6 857 €	0 €	0 €	68 571 €
	0 €	91 286 €	273 857 €	273 857 €	182 571 €	91 286 €	0 €	0 €	912 857 €

Kustannukset muodostuvat ohjelman toteutukseen osallistuvien organisaatioiden työajasta seuraavasti:

- henkilötö yhteensä 3 195 htp

3.5 Kuntatietotietopankin kehittäminen

Kehittämishojelman kuntatietopankin toteutuksen kustannuksiin sisältyvät tietopalvelun esiselvitys, määrittely ja suunnittelu sekä toteutuksen, käyttöönoton ja ylläpidon kustannukset.

Kuntatietopankki	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Projektin hallinta	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €
Esiselvitys	0 €	45 714 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	45 714 €
Määrittely ja suunnittelu	0 €	45 714 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	45 714 €
Toteutus	0 €	0 €	400 000 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	400 000 €
Käyttöönotto	0 €	53 571 €	137 143 €	66 429 €	0 €	0 €	0 €	0 €	257 143 €
Ylläpito	0 €	0 €	42 000 €	84 000 €	84 000 €	84 000 €	84 000 €	84 000 €	462 000 €
	0 €	145 000 €	579 143 €	150 429 €	84 000 €	84 000 €	84 000 €	84 000 €	1 210 571 €

Kustannukset muodostuvat ohjelman toteutukseen osallistuvien organisaatioiden työajasta sekä palveluiden ostoista seuraavasti:

- henkilötö yhteensä 2 270 htp
- palveluiden ostot: 208 000 €
 - palvelun toteutus 100 000 €
 - palvelun ylläpito 108 000 €

3.6 Toimipaikkarekisteri

Kehittämishojelman toimipaikkarekisterin toteutuksen kustannuksiin sisältyvät rekisterin määrittely ja suunnittelu sekä toteutuksen, käyttöönoton ja ylläpidon kustannukset.

Toimipaikkarekisteri	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Projektin hallinta	0 €	8 571 €	20 000 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	28 571 €
Rekisterin määrittely	0 €	48 571 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	48 571 €
Rekisterin toteutus	0 €	31 429 €	64 286 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	95 714 €
Rekisterin käyttöönotto	0 €	0 €	51 429 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	51 429 €
Rekisterin ylläpito	0 €	0 €	7 686 €	38 429 €	38 429 €	38 429 €	38 429 €	38 429 €	199 829 €
	0 €	88 571 €	143 400 €	38 429 €	38 429 €	38 429 €	38 429 €	38 429 €	424 114 €

Kustannukset muodostuvat ohjelman toteutukseen osallistuvien organisaatioiden työajasta sekä palveluiden ostoista seuraavasti:

- henkilötyö yhteensä 400 htp
- palveluiden ostot: 250 400 €
 - palvelun toteutus 110 000 €
 - palvelun ylläpito 140 400 €

3.7 Kuntien tietohuollon kehittämisen tuki

Kehittämishojelman kuntien tietohuollon kehittämisen tuen toteutuksen kustannuksiin sisältyvät kuntien ohjelmassa tuotettujen määrittelyiden käyttöönottotuen suunnittelu, organisointi sekä tuen toteuttaminen vuosien 2015 ja 2019 kuluessa.

Kuntien tietohuollon kehittämisen tuki	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Projektin hallinta	0 €	0 €	40 000 €	28 571 €	17 143 €	11 429 €	11 429 €	8 571 €	117 143 €
Kuntien tietotuotannon kehittämisen määrittely	0 €	0 €	158 357 €	162 357 €	0 €	0 €	0 €	0 €	320 714 €
Kuntien tietohuollon kehittämisen tuki	0 €	0 €	0 €	434 286 €	624 286 €	515 714 €	352 857 €	244 286 €	2 171 429 €
	0 €	0 €	198 357 €	625 214 €	641 429 €	527 143 €	364 286 €	252 857 €	2 609 286 €

Kustannukset muodostuvat ohjelman toteutukseen osallistuvien organisaatioiden työajasta sekä palveluiden ostoista seuraavasti:

- henkilötyö yhteensä 2 310 htp
- palveluiden ostot: 1 835 000 €
 - tuen määrittely 235 000 €
 - tuen toteutus 1 600 000 €

4 Tuotosten käyttöönottokustannukset kunnille

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämishojelman avulla tavoiteltavien hyötyjen realisoituminen edellyttää kuntien ja kuntayhtymien tietotuotannon ja tiedon hallinnan kehittymistä tavoitteen mukaiseen suuntaan. Tämän vuoksi kustannuksia ja hyötyjä arvioitaessa yhdeksi arvioinnin kohteeksi tulee ottaa kokonaiskustannukset myös kunnissa tapahtuvan muutostyön osalta, jotka eivät sisälly ohjelman kustannuksiin.

Tässä yhteydessä tulee koko ajan huomioida se, että tässä kohdassa esitetyt kustannukset eivät ole ylimääräisiä lisäkustannuksia kunnille vaan liittyvä kunnan normaaliin oman johtamisjärjestelmän kehittämiseen.

Kuntien muutuskustannusten arviointimalli

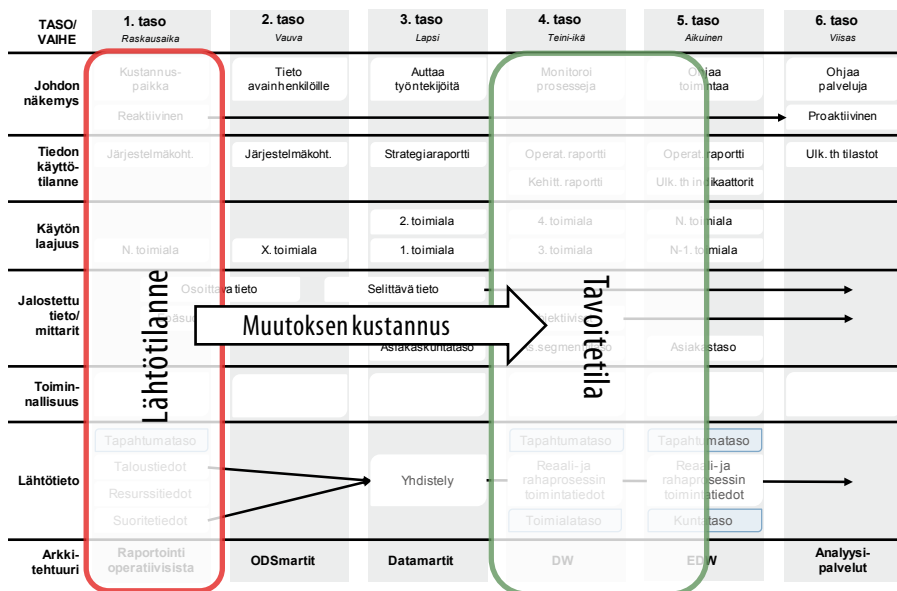
Kehittämisohjelman valmistelun yhteydessä ei ole ollut mahdollista kartoittaa yksityiskohtaisesti kaikkien kuntien tietojohdamsympäristöjen nykytilaa, eikä suunnitelmia niiden kehittämiseksi. Tämän vuoksi kustannusten arviointiin on luotu oma arviointimalli jonka laskentalogiikka perustuu seuraaviin olettamuksiin:

- Kunnan tietojohdamisen järjestelmän kypsyystaso määrittää muutoksen kustannuksen suuruuden (olemassa olevan tietojohdamisen ympäristö = pieni muutuskustannus)
- Kuntatilastoinnin kehittämisohjelmassa määriteltävän tavoitetilan (tiedot ja tietotutanto) käyttöönottokustannukset ovat kytketty arvioituun kunnan tietojohdamisen kypsyystasoon sekä kyseisen kypsyystason omaavien kuntatoimijoiden lukumäärään.
- Alemmalla kypsyystasolla olevan kunnan muutuskustannus koostuu kaikkien tasojen yhteenlasketusta kustannuksista (kunta jolla ei ole tietojohdamisen ympäristöä joutuu toteuttamaan jokaisen kehitysvaiheen ennen määritellyn tavoitteen toteutumista).

Tietojohdamisen kypsyystasot

Muutuskustannusten arvioinnissa käytetty kypsyystasomalli perustuu valtiovarainministeriön kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden tietojohdamisen kehittämishankkeessa (Sote-tietojohdaminen) luotuun tietojohdamisen kypsyystasomalliin².

Kuva 4: Tietojohdamisen kypsyystasomalli



² Kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden tietojohdamisen kehittämishanke: Tiedolla johtamisen käsikirja (<https://wiki.kuntait.fi>)

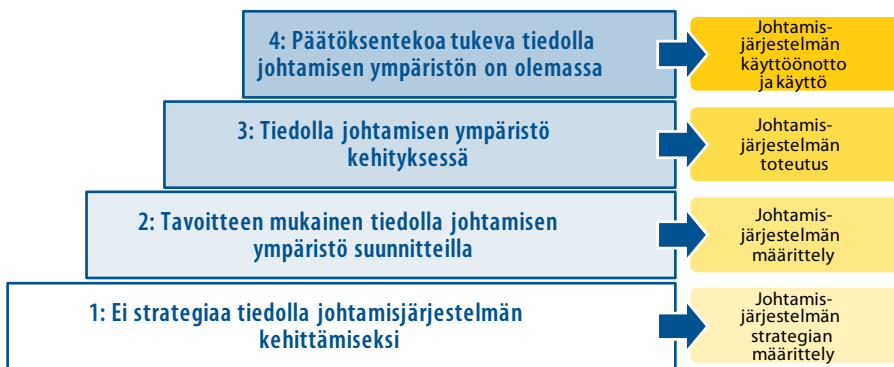
Kypsyystasomalli jakautuu:

- järjestelmä[tiedonhallinnan arkkitehtuuri]tason
- lähtötietojen[käytettävissä oleva raaka-data] tason [mukana myös kattavuus- ja laatu-taso]
- toiminnallisen tason
- jalostetun [käyttäjien tarpeiden mukainen] tietosisällöllisen tason
- käytön laajuustason [toimiala-, palvelu-, prosessikattavuus]
- käyttötilanteiden
- ohjaustason osakypsyystasoihin.

Laskentaperusteet

Tässä arvioinnissa kypsyystasomallia sovelletaan siten, että tavoitteeksi on asetettu tasot 4. ja 5. ja lähtötilanteeksi taso 1.

Tavoitteeseen pääsemiseksi tietojohdamisen kehityspolku on jaettu neljään vaiheeseen:



, joille kullekin on määritelty kustannus ³:

- 1 = johtamisjärjestelmän strateginen määrittely; 20 000 €
- 2 = tiedolla johtamisjärjestelmän määrittely; 30 000 €
- 3 = tiedolla johtamisjärjestelmän toteutus; 100 000 €
- 4 = tiedolla johtamisjärjestelmän käyttöönotto; 50 000 €

³ Arvioinnissa on otettu huomioon vain ulkopuoliset kustannukset (palveluiden ostot) joita kehitysohjelman määrittelyn mukainen muutos aiheuttaa. Kunnan ja kuntayhtymän omien kustannusten lisääminen nostaisi kokonaissummaa.

Laskelma on tehty muutoskohteiden, eli kuntien ja kuntayhtymien lukumäärällä 100, joka arvioinnin olettamuksien mukaisesti jakautuu eri vaiheisiin seuraavasti:

- 1 = johtamisjärjestelmän strateginen määrittely; 40 kuntaa
- 2 = tiedolla johtamisjärjestelmän määrittely; 30 kuntaa
- 3 = tiedolla johtamisjärjestelmän toteutus; 20 kuntaa
- 4 = tiedolla johtamisjärjestelmän käyttöönotto; 10 kuntaa

Laskelmassa muutuskustannusten kohdentuminen on arvioitu toteutuvaksi vuosien 201 ja 2019 välisenä aikana.

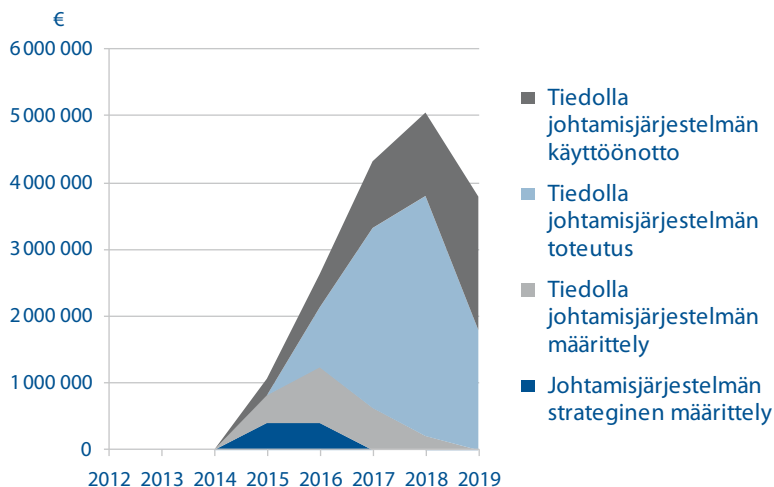
Muutuskustannukset kunnissa ja kuntayhtymissä

Laskentamallin perusteella arvioituna kuntien ja kuntayhtymien muutuskustannukset olisivat yhteensä n. 16,9 milj. euroa.

Taso	Kunnan muutostyö	Kustannusarvio	Kuntien lkm	Lask.lkm	Yhteensä
Taso 1:	Johtamisjärjestelmän strateginen määrittely	20 000 €	40	40	800 000 €
Taso 2:	Tiedolla johtamisjärjestelmän määrittely	30 000 €	30	70	2 100 000 €
Taso 3:	Tiedolla johtamisjärjestelmän toteutus	100 000 €	20	90	9 000 000 €
Taso 4:	Tiedolla johtamisjärjestelmän käyttöönotto	50 000 €	10	100	5 000 000 €
Yhteensä:		200 000 €	100		16 900 000 €

Muutuskustannukset jakautuvat:

- 1 = johtamisjärjestelmän strateginen määrittely; 40 kuntaa = 800 000 euroa
- 2 = tiedolla johtamisjärjestelmän määrittely; 70 kuntaa = 2,1 milj. euroa
- 3 = tiedolla johtamisjärjestelmän toteutus; 90 kuntaa = 9 milj. euroa
- 4 = tiedolla johtamisjärjestelmän käyttöönotto; 100 kuntaa = 5 milj. euroa



Ajallisesti kuntasektorin muutuskustannukset painottuvat määrittelyiden osalta vuosien 2014 ja 2017 välille sekä toteutuksen ja käyttöönoton osalta vuosien 2016 ja 2019 välille.

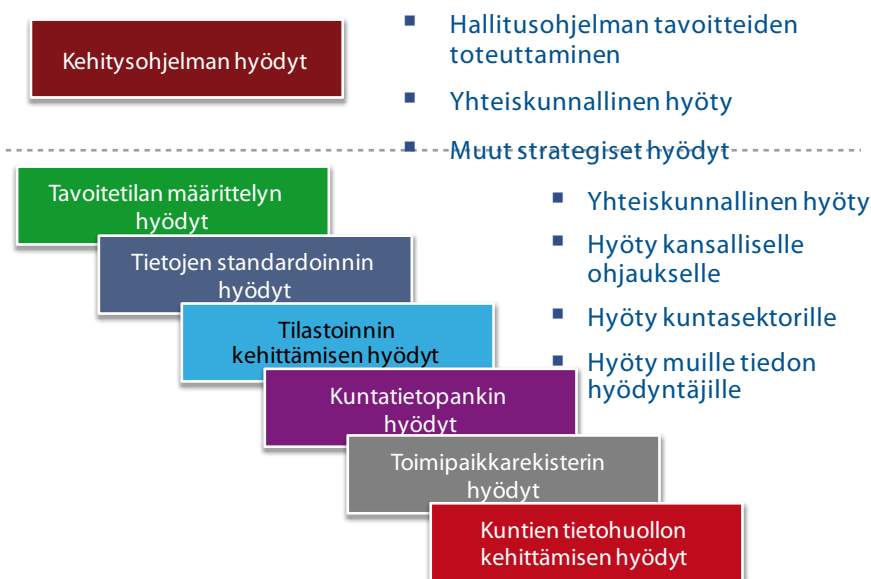
Kuvauksessa esitettyä kustannusarviota tarkennetaan ja täydennetään ohjelman ja sen eri vaiheiden toteutuksen käynnistyessä.

5 Ohjelman hyödyt

5.1 Laadulliset hyödyt

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteutuksesta saatavat laadulliset hyödyt on arvioitu sekä koko ohjelman näkökulmasta että pääkehittämiskohteittain.

Kuva 5: Laadullisten hyötyjen arviointiviitekehys



Tässä dokumentissa laadulliset hyödyt on arvioitu kohteittain:

- kehitysohjelman hyödyt
- tavoitetilan määrittelyn hyödyt
- tietojen standardoinnin hyödyt
- tilastoinnin kehittämisen hyödyt
- kuntatietopankin hyödyt

- toimipaikkarekisterin hyödyt
- kuntien tietohuollon kehittämisen hyödyt

Kehitysohjelman toteutuksella tavoiteltavat hyödyt on arvioitu voimassa olevan hallitusohjelman toteuttamisen sekä muiden yhteiskunnallisten ja strategisten hyötyjen kautta. Eri kehittämiskokonaisuuksista hyöty on arvioitu hyödynsaajittain:

- yhteiskunnallinen hyöty
- hyöty kansalliselle ohjaukselle
- hyöty kuntasektorille
- hyöty muille tiedon hyödyntäjille

Laadullisten hyötyjen priorisoimiseksi arvioinnissa hyödyille on ohjelman valmistelu-ryhmän toimesta annettu numeerinen arvo (ns. hyötyindeksi) hyödyn tavoiteltavuuden osoittamiseksi.

Ohjelma	Merkittävyys			Todennäköisyys		Hyötyindeksi
	Aikajänne					
Hyöty						
Laadullinen hyöty 1		2				44
Laadullinen hyöty 2	2					19
Laadullinen hyöty 3			2			38

Hyödyt on arvioitu seuraavista näkökulmista:

Hyötytekijän merkittävyys:

- 1 = vähäinen hyöty
- 2 = kohtalainen hyöty
- 3 = merkittävä hyöty

Hyödyn realisoitumisen aikajänne:

- 1 = hyöty realisoituu hitaasti
- 2 = hyöty realisoituu jonkin ajan kuluttua
- 3 = hyöty realisoituu nopeasti

Hyödyn toteutumisen todennäköisyys:

- 1 = hyödyn realisoituminen ei ole kovin todennäköistä
- 2 = hyödyn realisoitumisen on melko todennäköistä
- 3 = hyödyn realisoituminen on hyvin todennäköistä

Kuvauksessa esitettyä hyötyarviota tarkennetaan ja täydennetään ohjelman ja sen eri vaiheiden toteutuksen käynnistyessä.

5.1.1 Kehitysohjelman hyödyt

Hallitusohjelma:

Kehittämishojelmalla tuetaan voimassa olevan hallitusohjelman tavoitteita seuraavasti:

Edistetään kuntien talous- ja toimintatietojen tietoaaineistojen saattamista koneluettavassa muodossa avoimesti saataville ja jatkokäytettäväksi	2	3	3	81
Lisätään julkishallinnon tietojen yhteiskäyttöä	3	3	2	63
Parannetaan kunnille mahdollisesti siirrettävien tai annettavien tehtävien kustannus- ja vaikutusarviointia	3	2	2	50
Parannetaan julkisen sektorin tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta lisäämällä nykyistä tehokkaammin tiedolla johtamisen hyödyntämistä	3	1	2	38
Luodaan edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle laadukkaamman ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla	3	1	2	38
Kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämisen edistäminen	3	1	1	13

Kuntatietopankin kehittämisellä saatetaan julkiset kuntien talous- ja toiminta-tietojen tietoaaineistot koneluettavassa muodossa avoimesti saataville ja jatkokäytettäväksi

Kuntien ja kansallisten tilasto- ja tietopalvelujen tietohuollon rationalisoinnilla lisätään julkishallinnon tietojen yhteiskäyttöä

Kuntien tietohuoltoa kehittämällä ja sen avulla saatavalla paremmalla kuntien vertailutiedolla edistetään kunnille mahdollisesti siirrettävien tai annettavien tehtävien kustannus- ja vaikutusarvioinnin parantamista

Laadukkaamman tiedon avulla luodaan edellytykset lisätä julkisen sektorin tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta hyödyntämällä nykyistä tehokkaammin tiedolla johtamista

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämishojelman toteutuksella luodaan edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle laadukkaamman ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla

Toiminta- ja taloustietojen standardoinnilla edistetään kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämistä ja yhteisen tietopohjan luomista laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi palveluita arvioitaessa

Yhteiskunnalliset hyödyt:

Kehittämishojelman toteutuksella saavutettavat yhteiskunnalliset hyödyt:

Kuntien talous- ja toimintatietojen laadun ja vertailukelpoisuuden parantaminen	3	1	2	38
Kuntien talous- ja toimintatietojen ajantasaisuuden parantaminen	2	2	2	38

Määrittämällä ja vakioimalla kuntien talous- ja toimintatiedot päätöksenteossa tarvittavan kuntien vertailutiedon laatua voidaan parantaa

Nopeuttamalla tietotuotantoa voidaan päätöksenteossa hyödyntää tuoreimpia tilastotietoja

5.1.2. Tietojen standardointi

Yhteiskunnallinen hyöty

Tietojen standardoinnilla saavutettavat yhteiskunnalliset hyödyt:

Tietojen kuvaavuuden ja käyttökelpoisuuden edellytysten pantaminen			2	38
--	--	--	---	----

Tietojen standardointi luo edellytyksen parantaa tietojen yhdenmukaistamista ja yhteinäisyyttä koko julkisen hallinnon tasolla ja sitä kautta mahdollistetaan entistä parempien toimintaa ja päätöksentekoa tukevien tilasto- ja tietopalveluiden kehittäminen.

Hyöty kansalliselle ohjaukselle

Tietojen standardoinnista julkisen hallinnon kansallisen ohjauksen saamat hyödyt:

Resurssien parempi kohdentaminen paremman tiedon avulla	3	1	3	63
Kansallisen ohjauksen päätöksenteossa tarvitseman kuntien välisen vertailutiedon laatua parantaminen	3	2	2	50

Paremman ja vertailukelpoisemman tiedon avulla pystytään paremmin kohdentamaan yhteiskunnan voimavaroja oikeisiin kohteisiin julkisen hallinnon palvelutoiminnalle asetettuihin tavoitteisiin nähden.

Määrittämällä ja standardoimalla kuntien talous- ja toimintatiedot kansallisen ohjauksen päätöksenteossa tarvitseman kuntien välisen vertailutiedon laatua voidaan parantaa.

Hyöty kuntasektorille

Tietojen standardoinnista kuntasektorille tulevat hyödyt:

Kuntien tietojohdamisessa käyttämien tietojärjestelmien kehittämiskustannusten alentaminen	2	2	3	63
Tietojärjestelmien välisen tiedonsiirron toteutuksen tukeminen	3	2	2	50
Tiedon tuotantoprosessien kehittämisen ja automatisoinnin edistäminen	3	2	2	50
Talous- ja toimintatiedon yhdistettävyyden parantaminen	3	1	2	38
Pitkäjänteisen yhteiseen määrittelyyn tukeutuvan kehittämistyön helpottaminen	3	1	2	38
Kuntien päätöksenteossa tarvitseman kuntien vertailutiedon laadun parantaminen	2	1	2	25

Tietojen standardoinnin avulla alennetaan kuntien tietojohdamisessa käyttämien tietojärjestelmien kehittämiskustannuksia.

Tietojen standardoinnin avulla luodaan perusedellytykset tietojärjestelmien väliselle tiedonsiirrolle ja sitä kautta toimintaprosessien kehittämiselle.

Tietojen standardoinnilla luodaan edellytyksen tiedon tuotantoprosessien kehittämiseksi ja automatisoinnille.

Tietojen standardointi parantaa talous- ja toimintatiedon yhdistettävyyttä toiminnan johtamisen tietotarpeisiin.

Yhteisten määritysten yhdenmukainen kansallinen hallinnointi- ja ylläpitomalli mahdollistaa pitkäjänteisen määrittelyyn tukeutuvan kehittämistyön organisaation toimintatapojen muuttamiseksi.

Määrittämällä ja vakioimalla kuntien talous- ja toimintatiedot kuntien päätöksenteossa tarvitseman kuntien vertailutiedon laatua voidaan parantaa.

Hyöty Tilastokeskukselle

Tietojen standardoinnista Tilastokeskukselle tulevat hyödyt:

Tilastotietojen laatu kohenee	3	1	2	38
-------------------------------	---	---	---	----

Määrittämällä ja standardoimalla kuntien talous- ja toimintatiedot tilastoinnissa tarvittavan tiedon laatua voidaan parantaa esim. alijäämä- ja velkaraportoinnissa käytettävien tilastotietojen laatua.

5.1.3. Tavoitetilan määrittely

Yhteiskunnallinen hyöty

Julkisen hallinnon yhteisen kuntien talous- ja toimintatiedon tuottamisen, jalostuksen ja jakelun tavoitetilan määrittämisellä saavutettavat yhteiskunnalliset hyödyt:

Tietojen ylläpidon rationalisoinnin edellytysten parantaminen	3	1	2	38
Tietojen jalostuksen ja jakelun rationalisoinnin edellytysten parantaminen	2	2	2	38

Kuntien talous- ja toimintatietojen tietohuollon kansallinen määrittely luo edellytyksen tietojen ylläpidon rationalisoimiseksi koko julkisen hallinnon tasolla ja sitä kautta mahdollistetaan tietojen ylläpidon toteuttamisen entistä kustannus-tehokkaammin koko julkisen hallinnon näkökulmasta.

Kuntien talous- ja toimintatietojen tietohuollon kansallinen määrittely luo edellytyksen tietojen jalostuksen ja jakelun rationalisoimiseksi koko julkisen hallinnon tasolla ja sitä kautta mahdollistetaan entistä parempien toimintaa ja päätöksentekoa tukevien tiedon käsittely- ja tietopalveluiden kehittäminen.

Hyöty kansalliselle ohjaukselle

Julkisen hallinnon yhteisen kuntien talous- ja toimintatiedon tuottamisen, jalostuksen ja jakelun tavoitetilan määrittämisen hyödyt kansalliselle ohjaukselle:

Koko julkisen hallinnon näkökulmasta päätösekkenteossa ja toiminnassa tarvittavan tiedon tuotanto-, jalostus- ja jakeluprosessien suunnittelun helpottaminen.	2	2	3	63
Yhteisten palveluiden kansallisesta kehittämisestä kohdentamisen parantaminen	2	2	3	63
Tietojen tuotantoprosessien läpinäkyvyyden kehittäminen ja tietohuollon laadunvarmistamisen parantuminen	3	1	2	38

Tavoitetilan määrittelyn avulla pystytään suunnittelemaan koko julkisen hallinnon näkökulmasta päätöksenteossa ja toiminnassa tarvittavan tiedon tuotanto-, jalostus- ja jakeluprosesseista.

Tavoitetilan määrittelyn kautta pystytään helpommin arvioimaan minkä palveluiden kansallisesta kehittämisestä olisi hyötyä julkisen hallinnon tietotuotannon kehittämiseksi.

Julkisen hallinnon ohjauksessa käytettävän tiedon tuotantoprosessien suunnittelu ja kuvaaminen lisää niiden läpinäkyvyyttä joka parantaa tietohuollon laadunvarmistamista.

Hyöty kuntasektorille

Julkisen hallinnon yhteisen kuntien talous- ja toimintatiedon tuottamisen, jalostuksen ja jakelun tavoitetilän määrittämisen hyödyt kunnille:

Tietojen keruuseen ja raportointiin liittyvän päällekkäisen ja manuaalisen työn vähentyminen	3	2	3	81
Yhteiset määritykset helpottavat ratkaisuiden hankintaa	2	3	2	50
Yhteiset toiminta-, tieto- ja tiedonsiirtomäärityksillä luodaan edellytykset kustannus- tehokkaamman tietojärjestelmäkehityksen ja kuntien toimintaa paremmin tukevien tietojärjestelmien toteuttamiseksi	3	1	2	38

Tietotuotannon tavoitetilän määrittelyn avulla luodaan edellytykset vähentää tietojen keruuseen ja raportointiin liittyvää päällekkäistä ja manuaalista työtä erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä.

Muodostamalla yhteiset toiminta-, tieto- ja tiedonsiirtomääritykset kuntien tiedolla johtamista tukevien tietojärjestelmien (BI/DW) kehittämiseksi luodaan edellytykset kustannus- tehokkaamman tietojärjestelmäkehityksen ja kuntien toimintaa paremmin tukevien tietojärjestelmien toteuttamiseksi.

Yhteisillä määritysten ja niiden sovitun hallintamallin avulla ylläpidetään kuvauksia joihin kunnat voivat tukeutua ratkaisuiden hankinnan yhteydessä.

5.1.4 Kuntatilastointi ja kuntatietopankki

Yhteiskunnallinen hyöty

Kuntien talous- ja toimintatilastoinnin sekä kuntatilasatotietopankin kehittämisen ja käyttöönnoton avulla saavutettavat yhteiskunnalliset hyödyt:

Palvelujen käyttäjien kustannustietoisuuden parantuminen	2	2	2	38
Edellytysten luominen kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle	2	1	2	25

Läpinäkyvän ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla luodaan edellytykset kuntien palvelutoiminnan kustannusten esittämiselle asiakkaalle.

Laadukkaan ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla luodaan edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle

Hyöty kansalliselle ohjaukselle

Kuntien talous- ja toimintatilastoinnin sekä kuntatilasatietopankin kehittämisen ja käyttöönoton hyödyt kansalliselle ohjaukselle:

Tilastotietojen saatavuuden ja löydettävyyden koheneminen	3	2	3	81
Tilastotietojen parempi tarpeisiin vastaaminen	3	1	3	63
Tiedonkäyttäjien omien tietopalvelujen ja analysoinnin pienempi ylläpitotarve parantuvan tietopalvelun myötä	3	2	2	50
Tilastotiedon laadun parantuminen	3	1	2	38

Kehittämällä tilastotietojen jakelua voidaan helpottaa tiedonkäyttäjien työtä ja helpottaa tilastotietojen saatavuutta ja lisätä tilastotietojen käyttöä.

Taloustilastointia kehittämällä saadaan käyttöön eri hallinnon tasoilla tarvittavaa tietoa suunnittelun ja päätöksenteon tueksi.

Kehittämällä tilastotietopalveluja voidaan vähentää omien tietopalveluprosessien ylläpito tarvetta

Laadukkaampia tilastotietoja voidaan hyödyntää laajemmin eri tietotarpeissa, esim. kuntien välisessä vertailussa.

Hyöty kuntasektorille

Kuntien talous- ja toimintatilastoinnin sekä kuntatilasatietopankin kehittämisen ja käyttöönoton hyödyt kuntasektorille:

Pitkäjänteisen kehittämistyön tukeminen organisaation toimintatapojen muuttamiseksi	3	3	3	100
Kuntien operationaalisen toiminnan ohjauksen ja johtamisen tietotarpeisiin parempi vastaaminen	3	1	2	38
Edellytysten luominen kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle	3	1	2	38
Tiedon vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen	3	1	2	38

Yhteisten määritysten yhdenmukainen kansallinen hallinnointi- ja ylläpitomalli mahdollistaa pitkäjänteisen määrittelyyn tukeutuvan kehittämistyön organisaation toimintatapojen muuttamiseksi.

Standardoitavat tiedot ja tietopalvelut palvelevat paremmin kuntien operationaalisen toiminnan ohjauksen ja johtamisen tietotarpeita.

Laadukkaan ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla luodaan edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle.

Hyöty Tilastokeskukselle

Kuntien talous- ja toimintatilastoinnin sekä kuntatilasatotietopankin kehittämisen ja käyttöönoton hyödyt Tilastokeskukselle:

Kunnittaisten tilastotietojen helppokäyttöisyyden, löydettävyyden ja palvelun parantaminen	3	2	3	81
Päällekkäisen ja manuaalisen työn vähentäminen	3	2	2	50
Tilastotietojen tuotantoprosessin kehittäminen ja nopeuttaminen	3	2	2	50
Tilastotietojen parempi tarpeisiin vastaaminen	3	2	2	50
Tilastotietojen laadun paraneminen	3	1	2	38

Tuotettavat tilastotiedot tulevat nykyistä laajempaan käyttöön ja tietojen tunnettuus ja vaikuttavuus kasvaa.

Tilastointi prosessin manuaalisia työvaiheita voidaan automatisoida.

Tilastotiedonkäyttäjiä voidaan palvella ajantasaisemmillä tiedoilla.

Taloustilastointia kehittämällä saadaan paremmin esim. alijäämä ja velka raportoinnin (EDP) tarpeita vastaavia tietoja.

Laadukkaampia tilastotietoja voidaan hyödyntää laajemmin eri tietotarpeissa, esim. alijäämä- ja velkaraportoinnissa, johon liittyvät revisiot pienenevät.

Hyöty muille tiedon hyödyntäjille

Kuntien talous- ja toimintatilastoinnin sekä kuntatilasatotietopankin kehittämisen ja käyttöönoton hyödyt muille tiedon käyttäjille:

Tilastotietojen parempi tarpeisiin vastaaminen	3	2	2	50
Tilastotiedon laadun parantuminen	3	1	2	38
Tilastotietojen saatavuuden ja löydettävyyden koheneminen	2	2	2	38
Palvelujen käyttäjien kustannustietoisuuden parantuminen	2	2	2	38
Tiedonkäyttäjien omien tietopalvelujen ja analysoinnin pienempi ylläpitotarve parantuvan tietopalvelun myötä	2	2	2	38

Taloustilastointia kehittämällä saadaan paremmin tiedonkäyttäjien tietotarpeita vastaavia tietoja.

Laadukkaampia tilastotietoja voidaan hyödyntää laajemmin eri tietotarpeissa, esim. kuntien välisessä vertailussa.

Tuotettavat tilastotiedot tulevat nykyistä laajempaan käyttöön ja tietojen tunnettuus ja vaikuttavuus kasvaa.

Läpinäkyvän ja vertailukelpoisen kuntatiedon avulla luodaan edellytykset kuntien palvelutoiminnan kustannusten esittämiselle asiakkaalle.

Kehittämällä tilastotietopalveluja voidaan vähentää omien tietopalveluprosessin ylläpito tarvetta.

5.1.5 Toimipaikkarekisteri

Yhteiskunnallinen hyöty

Toimipaikkarekisterin kehittämisen ja käyttöönoton avulla saavutettavat yhteiskunnalliset hyödyt:

Toimipaikkatiedon laatua parantaminen ja tiedon ylläpitoon liittyvien ongelmia vähentäminen	3	1	1	13
---	---	---	---	----

Toimipaikkatiedon standardoinnilla ja toimipaikkarekisterin toteutuksella parannetaan tiedon laatua ja vähennetään tiedon ylläpitoon liittyviä ongelmia

Hyöty kansalliselle ohjaukselle

Toimipaikkarekisterin kehittämisen ja käyttöönoton hyödyt kansalliselle ohjaukselle:

Peruspalveluiden toimipaikkaisen arviointitiedon vertailukelpoisuuden parantuminen	3	1	1	13
--	---	---	---	----

Toimipaikkatiedon standardoinnilla ja toimipaikkarekisterin toteutuksella parannetaan peruspalveluiden toimipaikkaisen arviointitiedon vertailukelpoisuutta

Hyöty kuntasektorille

Toimipaikkarekisterin kehittämisen ja käyttöönoton hyödyt kuntasektorille:

Toimipaikkakäsitteen yhdenmukaistaminen mahdollistaa toimipaikkaan kohdennettujen tietojen vertailukelpoisuuden parantuminen	2	2	2	38
Kuntien henkilöstöhallinnon tai laskentatoimen järjestelmien yhdenmukaistaminen toimintayksikkö tiliöinnin osalta	2	1	2	25

Toimipaikkakäsitteen standardointi ja standardin mukainen tiedon tuotanto parantaa toimipaikkaan kohdennettujen tietojen vertailukelpoisuutta ja päätöksenteossa käytettävän tiedon laatua

Toimipaikkatiedon standardoinnilla ja toimipaikkarekisterin toteutuksella yhdenmukaistetaan kuntien tietojärjestelmäkehityksestä ja sitä kautta alennetaan tietojärjestelmien kehittämiskustannuksia.

Hyöty Tilastokeskukselle

Toimipaikkarekisterin kehittämisen ja käyttöönoton hyödyt Tilastokeskukselle:

Toimipaikkatiedon laadun parantaminen ja tiedon ylläpitoon liittyvien ongelmia vähentäminen	3	1	1	13
---	---	---	---	----

Tiedon standardoinnin ja tietomäärittelyn keskitetyn ylläpidon avulla parannetaan tiedon laatua ja vähennetään tietojen korjaamiseksi tarvittavaa työaikaa.

Hyöty muille tiedon hyödyntäjille

Toimipaikkarekisterin kehittämisen ja käyttöönoton hyödyt muille tietoa käyttäville tahoille:

Toimipaikkaisen tutkimustiedon laadun parantuminen tuottavuustutkimusten toteutuksessa	2	1	2	25
Toimipaikkakäsitteen yhdenmukaistaminen mahdollistaa toimipaikkaan kohdennettujen tietojen vertailukelpoisuuden parantuminen	2	1	2	25

Toimipaikkatiedon standardoinnille parannetaan tuottavuustutkimuksessa käytettävän lähtötiedon laatua ja sen avulla alennetaan tutkimuksen toteutuskustannuksia.

Käsitteiden yhdenmukaistaminen parantaa tietojen vertailukelpoisuutta, joka lisää tutkimustulosten luotettavuutta ja pienentää tulosten virhemarginaaleja.

5.1.6. Kuntien tietohuollon kehittämisen tuki

Yhteiskunnallinen hyöty

Kuntien tietohuollon kehittämisen avulla saavutettavat yhteiskunnalliset hyödyt:

Kuntasektorin palvelutoiminnan läpinäkyvyyden lisääntyminen	3	1	2	38
Kuntien välisen palvelutoiminnan vertailukelpoisuuden parantuminen	2	1	2	25

Kuntien tiedon hallinnan prosessien kehittämisen avulla mahdollistetaan kuntien palvelutoimintaa kuvaavien tietojen laadun parantuminen ja tiedon muodostumisen läpinäkyvyys jotka parantavat kuntalaisten mahdollisuutta vertailla saamansa palvelun laatua ja kustannuksia.

Kuntien tiedon hallinnan prosessien kehittämisen avulla mahdollistetaan kuntien palvelutoimintaa kuvaavien tietojen vertailukelpoisuuden parantuminen joka parantaa kuntalaisten mahdollisuutta vertailla saamansa palvelun laatua ja kustannuksia oman kunnan ja muiden kuntien välillä.

Hyöty kansalliselle ohjaukselle

Kuntien tietohuollon kehittämisen hyödyt kansalliselle ohjaukselle:

Kansallisessa suunnittelussa ja päätösketöissa tarvittavan tiedon laadun parantuminen	3	2	2	50
Kuntien välisen palvelutoiminnan vertailukelpoisuuden parantuminen	3	2	2	50

Kehittämällä ja standardoimalla kuntien tiedon hallinnan prosesseja parannetaan tiedon laatua ja luotettavuutta sekä lisätään kuntien tiedon tuotannon läpinäkyvyyttä joiden avulla kansallisessa ohjauksessa tarvittavan lähtötiedon laatu parantuu.

Kuntien tiedon hallinnan prosessien kehittämisen avulla mahdollistetaan kuntien palvelutoimintaa kuvaavien tietojen vertailukelpoisuuden parantuminen joka parantaa mahdollisuutta vertailla kansallisella tasolla kuntien palvelutoiminnan laatua ja kustannuksia kuntien välillä.

Hyöty kuntasektorille

Kuntien tietohuollon kehittämisen hyödyt kuntasektorille:

Kuntien tiedolla johtamista tukevien tietojärjestelmien (BI/DW) kehittämisellä luodaan edellytykset kustannus-tehokkaamman tietojärjestelmäkehitykselle ja kuntien toimintaa paremmin tukevien tietojärjestelmien toteuttamiselle	2	2	3	63
Kuntasektorin palvelutoiminnan tuotantotapojen vertailun parantuminen	3	2	2	50
Kuntien tiedonkeruun automatisointi ja tiedonkeruun tehokkuushyötyjen ja kustannussäästöjen aikaan saamisen	2	2	2	38
Kuntien toiminnassa tarvittavan tiedon varastoinnin kehittäminen ja tiedon ylläpito- ja jakeluprosessien parantaminen	2	2	2	38

Auttamalla kuntia ottamaan käyttöön yhteiset toiminta-, tieto- ja tiedonsiirtomääritykset kuntien tiedolla johtamista tukevien tietojärjestelmien (BI/DW) kehittämiseksi luodaan edellytykset kustannus-tehokkaamman tietojärjestelmäkehitykselle ja kuntien toimintaa paremmin tukevien tietojärjestelmien toteuttamiselle.

Kuntien tiedon hallinnan prosessien kehittämisen avulla mahdollistetaan kuntien palvelutoimintaa kuvaavien tietojen vertailukelpoisuuden parantuminen ja joka mahdollistaa eri palvelutoiminnan tuotantomallien paremman arvioinnin.

Kehittämällä ja standardoimalla kuntien tiedon hallinnan prosesseja mahdollistetaan tiedonkeruun automatisointi ja sen kautta merkittävien tehokkuushyötyjen ja kustannussäästöjen aikaan saamisen.

Tiedon hallintaprosesseja kehittämällä voidaan rationalisoida kuntien toiminnassa tarvittavan tiedon varastointia ja siten parantaa tiedon ylläpito- ja jakeluprosesseja.

Hyöty Tilastokeskukselle

Kuntien tietohuollon kehittämisen hyödyt Tilastokeskukselle:

Edellytysten luominen kuntien raportoiman talous- ja toimintatiedon laadun parantumiselle	3	1	2	38
---	---	---	---	----

Auttamalla kuntia ottamaan käyttöön yhteiset toiminta-, tieto- ja tiedonsiirtomäärittökset luodaan edellytykset kuntien raportoiman talous- ja toimintatiedon laadun parantumiselle.

Hyöty muille tiedon hyödyntäjille

Kuntien tietohuollon kehittämisen hyödyt muille tietoa käyttäville tahoille:

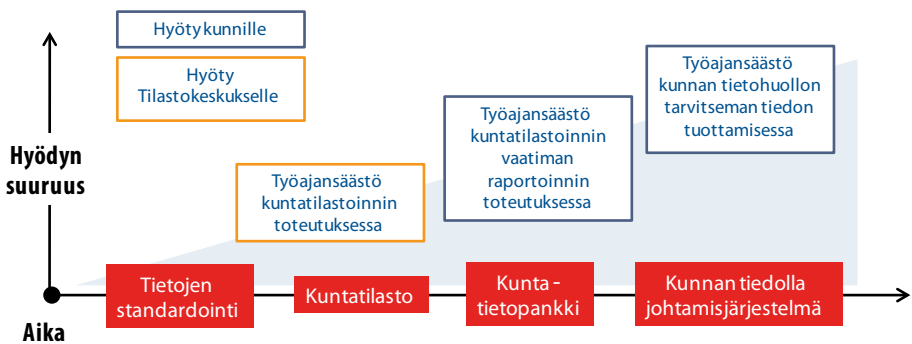
Kuntatietojen hyödyntäjien tiedonsiirron kehittäminen	3	1	2	38
---	---	---	---	----

Tiedonsiirtorajapintojen ja ratkaisuiden standardoinnilla luodaan edellytykset kuntatietojen hyödyntäjien tiedonsiirron kehittämiselle.

5.2 Rahalliset hyödyt

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman toteutuksesta saatavat rahamääräiset hyödyt on arvioitu ohjelmaan pääkehittämiskohteittain tietoa tuottavien ja hyödyntävien kuntien sekä kuntatilastoinnista vastaavan Tilastokeskuksen näkökulmasta.

Kuva 6: Rahamääräisten hyötyjen kohdentuminen



Tässä dokumentissa rahamääräiset hyödyt on arvioitu seuraavista kohteista:

- Työajansäästö kuntatilastoinnin toteutuksesta
 - hyödynsaaja: Tilastokeskus
- Työajansäästö kuntatilastoinnin vaatiman raportoinnin toteutuksesta
 - hyödynsaaja: kunnat ja kuntayhtymät
- Työajansäästö kunnan tietohuollon tarvitseman tiedon tuottamisesta
 - hyödynsaaja: kunnat ja kuntayhtymät

Rahamääräisten hyötyjen arvioinnissa tulee huomioida sen muodostuminen laskennallisista suureista ja useiden olettamuksien toteutumisesta kehitystyön tulosten käyttöön-oton ja käytön osalta. Tämän vuoksi **rahallisten hyötyjen arviointia tulee tässä vaiheessa pitää suuntaa antavana ja tavoiteltavana ilman että kiinnitetään liikaa huomioita arvioinnissa esitettyjen summien paikkansapitävyyteen.**

Kuvauksessa esitettyä hyötyarviota tarkennetaan ja täydennetään ohjelman ja sen eri vaiheiden toteutuksen käynnistyessä.

5.2.1 Työajansäästö tilastoprosessissa

Laskelman lähtöolettamukset

Tilastokeskuksen kuntien talous- ja toimintatilaston vuositietojen toteutusprosessista saatava työajansäästön laskelma perustuu seuraaviin olettamuksiin:

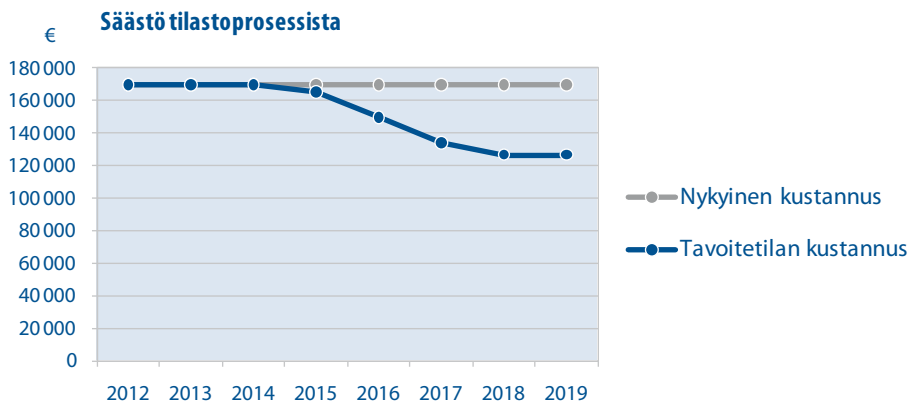
- Suunnitellun kehittämistyön avulla tietojen käsittelyä ja jalostusta voidaan tehostaa ja automatisoida niin, että tilaston tuottaminen ei sido resursseja samassa mittakaavassa kuin nykyisin
- Määrittelyn mukainen tavoitetilä mahdollistaa 50 % työajansäästön tilastotietojen käsittelyssä.
- Tavoitetilan prosessin kautta toteutetaan 60 % tilaston tuotannosta
- Kehitystyön ensimmäiset osat siirtyvät tuotantoon vuonna 2014 ja vuodesta 2015 eteenpäin alkaa säästöjen muodostuminen seuraavasti:
 - 1. vuosi 10 %
 - 2. vuosi 40 %
 - 3. vuosi 70 %
 - 4. vuosi 85 %
 - 5. vuosi 100 %
- Kunnat pystyvät kehittämään tietotuotantoaan suunnitelmassa kuvatulla tavalla

Laskentaperusteet

- Tilastokeskuksen tilaston tuottamiseen käyttämän työn kustannus on 6 000 euroa / kuukausi
- Tilastokeskuksen tilaston toteutukseen käyttämät työtunnit ovat n. 6000 h

Kustannusten⁴ muutos

Edellä mainittujen laskentaperusteiden ja olettamusten perusteella kuntien talous- ja toimintatilastoinnin vuositietojen suorat toteutuskustannukset laskisivat arviointijaksolla n. 170 000 eurosta 125 000 euroon vuosien 2012 ja 2019 välisenä aikana.



Säästö tilastoinnin toteutuksesta

Kustannusten vähentymisen kautta saatava **säästö arviointijaksolla olisi yhteensä n. 150 000 euroa.**



⁴ Suorat työ ja muut kulut (ilman esim. kiinteistökustannuksia)

5.2.2 Työajansäästö kuntatilastoinnin raportoinnin toteutuksesta

Laskelman lähtöolettaukset

Kuntien kuntatilastoinnin raportointiin käytetyn työajansäästön laskelma perustuu seuraaviin olettauksiin:

- Kukin kunta käyttää samassa suhteessa työtä talous- ja toimintatilaston tarvitseman tiedon keruuseen, jalostukseen sekä sen raportointiin Tilastokeskukselle
- Tiedon määrittelyn, tietopalvelun ja kuntien tietotuotannon prosesseja kehittämällä ohjelmassa suunnitellulla tavalla voidaan tiedon tuotannon automatisointiastetta nostaa ja vähentää siihen käytettyä työaikaa
- Määritellyn tavoitteen mukainen tiedon tuotantojärjestelmä mahdollistaa 75 % työ-määräsäästön raportoinnista
- kolmen neljäsosaa kunnista ja kuntayhtymistä ottavat käyttöön määritellyn tuotantomallin tiedon raportoinnissa
- Ensimmäiset kunnat pystyvät raportoimaan tiedon uudella tavalla vuodesta 2014 eteenpäin ja sen jälkeen ratkaisu leviämistä on vuosittain seuraava:
 - 1. vuosi 10 %
 - 2. vuosi 40 %
 - 3. vuosi 70 %
 - 4. vuosi 85 %
 - 5. vuosi 100 %

Eli tavoiteltu käyttöönottoaste saavutetaan 5 vuodessa.

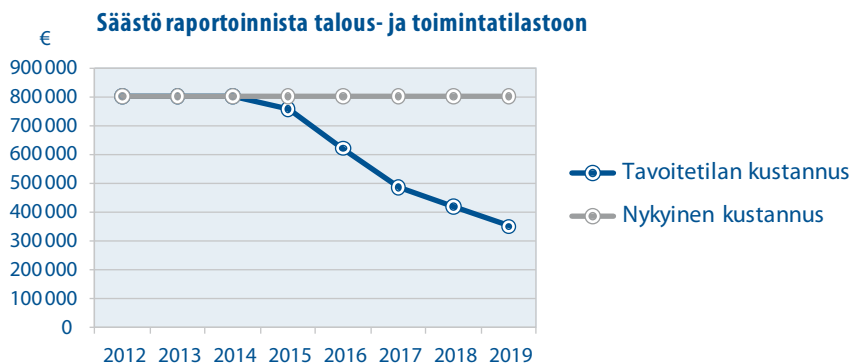
Laskentaperusteet

- Kunnan raportointiin käyttämän työn kustannus on 6 000 euroa / kuukausi
- Kunta A käyttää tiedon raportointiin n. 8 kk = n. 90 htp
- Kunta A:n suhdeluku Suomen väestöstä = n. 4 %
- Suomen peruskunnat käyttävät edellisestä suhdeluvusta johdettuna yhteensä 2250 htp tiedon raportointiin
- Kuntayhtymät käyttävät yhteensä 25 % kuntien arvioidusta työmäärästä raportointiin = 560 htp

Edellisistä johdettuna kuntasektori käyttää yhteensä 2810 htp vuodessa tiedon raportointiin talous- ja toimintatilastoa varten.

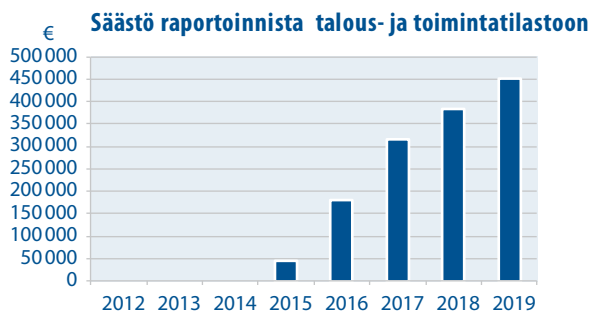
Kustannusten muutos

Edellä mainittujen laskentaperusteiden ja olettamusten perusteella kuntien vuositason kustannukset kuntien talous- ja toimintatilastoinnin raportoinnissa laskisivat arviointijaksolla hieman yli 800 000 eurosta n. 350 000 euroon vuosien 2012 ja 2019 välisenä aikana.



Säästö raportoinnin toteutuksesta

Kustannusten vähentymisen kautta saatava **säästö arviointijaksolla olisi yhteensä n. 1,37 milj. euroa.**



5.2.3 Työajansäästö kunnan tietohuollon tarvitseman tiedon tuottamisesta

Tässä arvioinnissa kunnan tietohuollolla tarkoitetaan organisoitua toimintaa, jolla yhteisö huolehtii tarvitsemansa tiedon tuotannosta, hankinnasta, tallennuksesta ja käyttöönsaattamisesta⁵. Eli laskelman tarkastelukohteena on kunnan päätöksenteossa, toiminnan suunnittelussa ja ohjauksessa sekä toiminnan seurannassa käyttämän tiedon sisäinen tuotantojärjestelmä kokonaisuudessaan.

⁵ <http://www.minedu.fi/tietostrategia/termit.html>. Englanninkielinen termi on "Information services and management"

Laskelman lähtöolettamukset

Kuntien tietohuoltoon käytetyn työajansäästön laskelma perustuu seuraaviin olettamuksiin:

- Kukin kunta käyttää samassa suhteessa työtä toimintansa tarvitseman tiedon sisäiseen keruuseen, jalostukseen sekä sen raportointiin Tilastokeskukselle
- Tiedon määrittelyn, tietopalvelun ja kuntien tietotuotannon prosesseja kehittämällä ohjelmassa suunnitellulla tavalla voidaan tiedon tuotannon automatisointiastetta nostaa ja vähentää siihen käytettyä työaika
- Määritellyn tavoitteen mukainen tiedon tuotantojärjestelmä mahdollistaa 25 % työ-määräsäästön tietohuollossa
- Puolet kunnista ja kuntayhtymistä ottavat käyttöön määritellyn tuotantomallin sisäisessä tietohuollossa
- Ensimmäiset kunnat pystyvät tuottamaan tarvitsemansa tiedon uudella tavalla vuodesta 2015 eteenpäin ja sen jälkeen ratkaisu leviämistä on vuosittain seuraava:
 - 1. vuosi 10 %
 - 2. vuosi 40 %
 - 3. vuosi 70 %
 - 4. vuosi 85 %
 - 5. vuosi 100 %

Eli tavoiteltu käyttöönottoaste saavutetaan 5 vuodessa.

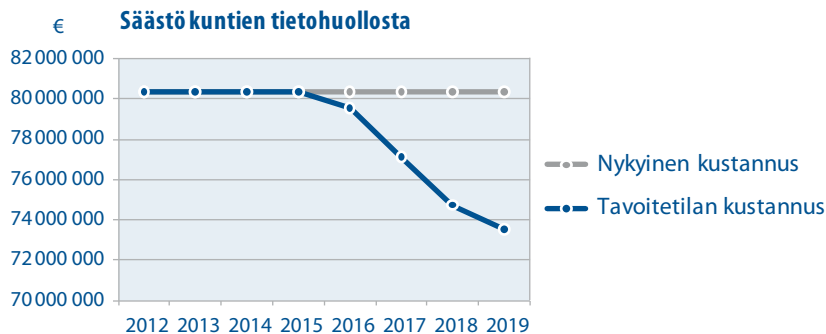
Laskentaperusteet

- Kunnan raportointiin käyttämän työn kustannus on 6 000 euroa / kuukausi
- Kunta A käyttää tiedon raportointiin n. 30 htv = n. 7 500 htp
- Kunnan A suhdeluku Suomen väestöstä = n. 4 %
- Suomen peruskunnat käyttävät edellisestä suhdeluvusta johdettuna yhteensä n. 187 500 htp tiedon raportointiin
- Kuntayhtymät käyttävät yhteensä 25 % kuntien arvioidusta työmäärästä raportointiin = 46 875 htp

Edellisistä johdettuna kuntasektori käyttää yhteensä 234 375 htp vuodessa sisäisen tietohuoltonsa toteutusta varten.

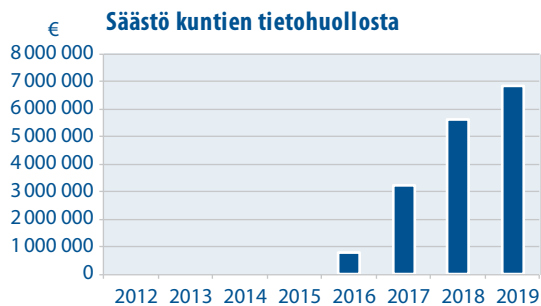
Kustannusten muutos

Edellä mainittujen laskentaperusteiden ja olettamusten perusteella kuntien vuositason kustannukset sisäisen tietohuoltonsa toteutuksesta laskisivat arviointijaksolla n. 80 milj. eurosta n. 73,5 milj. euroon vuosien 2012 ja 2019 välisenä aikana.



Säästö tietohuollon toteutuksesta

Kustannusten vähentymisen kautta saatava säästö arviointijaksolla olisi yhteensä n. 16,5 milj. euroa.



6 Kannattavuuslaskelma

Kustannukset

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman kannattavuusarvioinnissa käytettävät kokonaiskustannukset muodostuvat kehitysohjelman toteutuskustannuksista sekä ohjelman tuotosten käyttöönotosta kunnille aiheutuvista muutuskustannuksista. Molemmat kustannustekijät on kuvattu edellä (kehitysohjelman kustannukset kappaleessa 3 ja kuntien muutuskustannukset kappaleessa 4.)

Kustannukset - kehitysohjelma	Yhteensä	Kehittäminen	Käyttöönotto	Käyttö
Valmistelu	302 857 €	302 857 €		
Tietojen standardointi	268 000 €	268 000 €		
Tavoitteen määrittely	1 180 714 €	1 180 714 €		
Kuntatietojärjestelmän kehittäminen	912 857 €	847 143 €	65 714 €	
Kuntatietopankki	1 210 571 €	491 429 €	257 143 €	462 000 €
Toimipaikkarekisteri	424 114 €	172 857 €	51 429 €	199 829 €
Kuntien tietohuollon kehittämisen tuki	2 609 286 €	437 857 €	2 171 429 €	
Yhteensä	6 908 400 €	3 700 857 €	2 545 714 €	661 829 €
Kustannukset - kuntien muutostyö	16 900 000 €	11 900 000 €	5 000 000 €	
Muutoksen kokonaiskustannukset	23 808 400 €	15 600 857 €	7 545 714 €	661 829 €

Ohjelman toteutuskustannuksiin sisältyvät sekä ohjelman toteutukseen osallistuvien toimijoiden työ että toteutuksen eri vaiheissa tarvittavat palveluiden ostot ulkopuolisilta tahoilta.

Kuntien muutuskustannuksiin on arvioitu vain muutoksen toteutuksen vaatimat palveluiden ostot ulkopuolisilta tahoilta

Rahamääräiset hyödyt

Ohjelman toteutuksesta saatava rahahyöty on arvioitu kehittämisen avulla saavutettavana tiedon tuotanto-, jalostus- ja jakelukustannusten säästöinä.

Hyödyt	Yhteensä	Kunnat	TK
Säästöt suoritteista			
Kuntien talous- ja toimintatietojen raportointi	1 377 402 €	1 377 402 €	
Kuntien sisäinen tietohuolto	16 473 214 €	16 473 214 €	
Tilastokeskuksen kuntien vuositaloustietojen	147 938 €		147 938 €
päivitysprosessi Yhteensä	17 998 554 €	17 850 616 €	147 938 €

Säästöt on arvioitu kunnille kohdistuvina säästöinä kuntien talous- ja toimintatiedon sekä oman sisäisen tietohuollon toteutuksesta ja Tilastokeskukselle tietojen käsittelyn kehittymisestä aiheutuvina säästöinä.

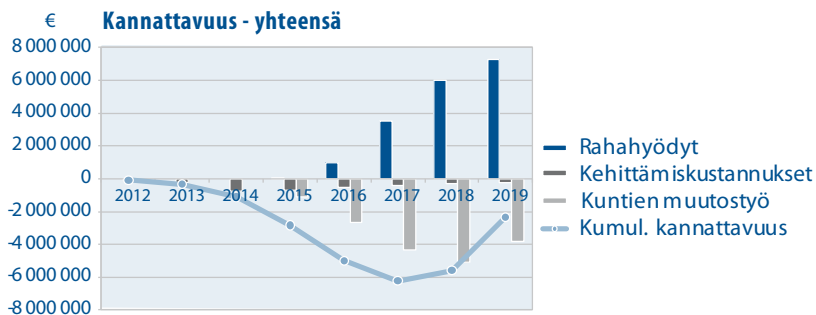
Kuntien talous- ja toimintatietojen laadun ja saatavuuden parantaminen kehitysohjelman avulla tuottaa säästöjä myös monille muille tiedon hyödyntäjille muun muassa kansalliselle päätöksenteolle, muiden tilastoviranomaisille sekä tutkimustoiminnalle. Valmisteluvaiheessa näiden tahojen osalta ei hyöty arviointia ole tehty, joka osaltaan painottaa arvioinnin lopputulosta.

Kannattavuus

Kannattavuuden arvioinnissa hyödyt ja kustannukset on laskettu ja niiden välinen suhde arvioitu kahdeksan vuoden aikaperiodilla.

Kannattavuuslaskelma	Yhteensä	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Rahahyödyt	17 850 616 €	0 €	0 €	0 €	45 161 €	984 214 €	3 530 411 €	6 008 866 €	7 281 964 €
Kustannukset									
Poistot									
Kehittämiskustannukset	-6 908 400 €	-242 571 €	-1 010 786 €	-1 778 543 €	-1 458 357 €	-868 000 €	-661 143 €	-498 286 €	-390 714 €
Kuntien muutostyö	-16 900 000 €	0 €	0 €	0 €	-1 070 000 €	-2 640 000 €	-4 330 000 €	-5 060 000 €	-3 800 000 €
Yhteensä									
Kannattavuus	-5 957 784 €	-242 571 €	-1 010 786 €	-1 778 543 €	-2 483 196 €	-2 523 786 €	-1 460 732 €	450 580 €	3 091 250 €
Kumul. kannattavuus		-242 571 €	-1 253 357 €	-3 031 900 €	-5 515 096 €	-8 038 882 €	-9 499 614 €	-9 049 034 €	-5 957 784 €

Tässä dokumentissa toteutettu arviolaskelma osoittaa kehittämistyöhön käytetyn investoinnin kannattavuuden muuttuvan positiiviseksi vuositasolla vasta arviointijakson viimeisinä vuosina.



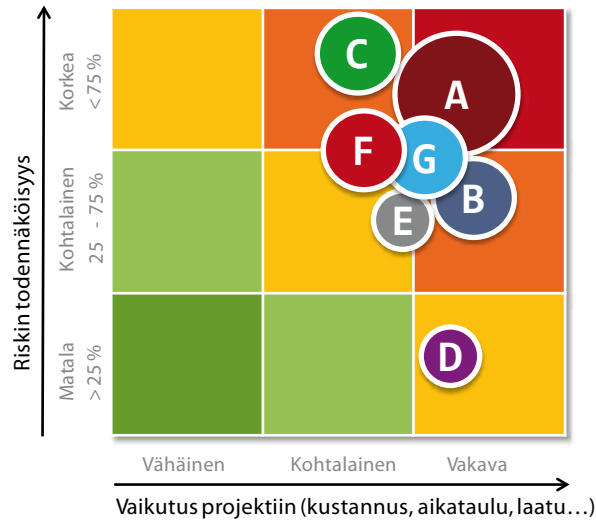
Kuvauksessa esitettyä kannattavuuslaskelmaa tulee tarkennetaan ja täydennetään ohjelman ja sen eri vaiheiden toteutuksen käynnistyessä. Erityisesti tarkastelun ajanjakoa tulee pidentää ohjelman tuotosten käyttöönoton eli kuntien muutostyökohtien alkuvuoden jälkeiseltä ajalta jotta laskelman luvuista saadaan paremmin kehityskohteen tavoitteita osoittava.

Liite 2. Riskiarvio

1 Riskiarvion tiivistelmä

1.1. Yhteenveto ohjelman keskeisistä riskeistä

Ohjelman valmisteluvaiheessa ko. kehityskokonaisuudella on tunnistettu seuraavat keskeisimmät riskialueet ja arvioitu niiden todennäköisyyden ja vaikutuksen keskiarvot:



A. Ohjelman yleiset riskit

- Keskushallinnon sitoutuminen suunnitellun muutoksen toteutukseen
- Kuntien sitoutuminen suunnitellun muutoksen toteutukseen
- Meneillään olevien kunta- ja palvelurakenneuudistusten aikataulu voi viivästyttää kehittämishojelman aikataulua
- Muun kansallisen kehittämistyön päällekkäisyys ja epäyhtenäisyys suunnitellun muutoksen kanssa
- Kehitysohjelman toteutuksen resursointi
- Kunnissa tehtävä kehitys- ja käyttöönottojen resursointi
- Kehittämiskohteen rajaus

B. Tietojen standardointiin liittyvät riskit

- Riittävän kattava näkemyksen saaminen eri tiedon hyödyntäjien tarpeista yhtenäisen standardoinnin pohjaksi
- Standardoitavan tietomäärityksen kattavuus tiedon käyttötarkoitukseen nähden
- Standardoitua tietoa ei sovelleta ja käytetä riittävän laajasti

C. Tavoitetilan määrittelyyn liittyvät riskit

- Kuntien erilaiset palvelutuotantomallit
- Tilastoviranomaisten eriävät tietotarpeet
- Kuntien tiedon tuotannon tavoitteiden epäyhtenäisyys

D. Kuntatietopankkiin liittyvät riskit

- Tietopankin määrittely
- Tietopankin kehittäminen
- Tietopankin käyttöönotto ja käyttö

E. Toimipaikkarekisteriin liittyvät riskit

- Toimipaikkarekisterin kehittäminen
- Toimipaikkarekisterin käyttöönotto ja käyttö

F. Kuntien tietohuollon kehittämisen tukeen liittyvät riskit

- Kunta- ja palvelurakennemuutokset
- Kuntien tietohuollon kehittämisen epäyhtenäisyys
- Kuntien erilaiset palvelutuotantomallit

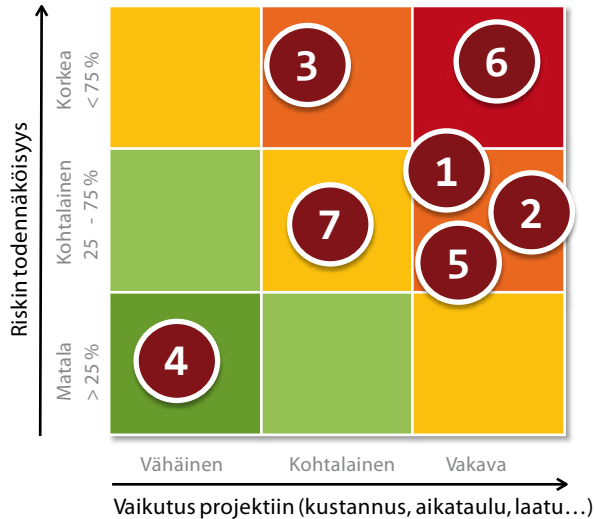
G. Tilastoinnin kehittämiseen liittyvät riskit

- Tilastojen ja palvelujen kehittämisen toteutuksen resursointi
- Tiedonkäyttäjien tietotarpeiden yhteensovitus
- Muiden projektien toteutumattomuus tai aikataulun viivästyminen

Seuraavissa kappaleissa on kuvattu tarkemmin edellä esitettyjen riskialueiden sisältämät riskit, arvioitua riskien todennäköisyys ja vaikutus toteutuksen kannalta sekä määritellyt keskeiset toimenpiteet joiden avulla riskiä pyritään pienentämään.

2 Riskiarvio

2.1 Kehitysohjelman yleiset riskit



1. Keskushallinnon sitoutuminen suunnitellun muutoksen toteutukseen

Valtion keskushallintoa ei saada sitoutumaan yhteiseen kehitystyöhön ja tavoitteena olevien hyötyjen näkökulmasta riittävässä laajuudessa. Yhteinen tavoitetilä jää muodostumatta ja toteutus tehdään vain osittain.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Ei saada tavoiteltuja hyötyjä jos kehittämistyötä ei saada käynnistettyä tai hyödyt saavutetaan vain osittain, mikäli kehittämistyö joudutaan rajaamaan vain osakokonaisuuteen suunnitellusta
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - kehittämisen kannalta keskeiset toimijat otetaan mukaan kehitystyöhön (erityisesti keskushallinnon taso), VM
 - yhteisessä kehitystyössä muodostetaan yhteisen tavoite ja tahotila suunnitellun muutoksen toteuttamiseksi, Kaikki ohjelman toteutukseen osallistuvat tahot
 - kehitystyöhön osallistuvien toimijoiden vastuiden selkeä määrittely työn käynnistymisen yhteydessä, Ohjelman ohjaus

2. Kuntien sitoutuminen suunnitellun muutoksen toteutukseen

Kuntia ei saada sitoutumaan yhteiseen kehitystyöhön ja tavoitteena olevien hyötyjen näkökulmasta riittävässä laajuudessa. Kuntien asiantuntijaresursseja ei saada kehitystyön käyttöön.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Kehitystyö otetaan käyttöön vain pienessä määrässä kuntia ja tavoitetta suppeamassa kokonaisuudessa
 - Kehitystyö ei vastaa kuntien tarvetta
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Kehittämistyön avulla saatavat hyödyt arvioidaan, kuvataan ja perustellaan selkeästi (tietojen parantuminen, tiedon keruuseen liittyvän työn vähentyminen), Ohjelman ohjaus
 - Kuntien päätöksentekijöiden sitouttaminen kehitystyöhön, Ohjelman ohjaus (erityisesti VM ja Kuntaliitto)

3. Meneillään olevien kunta- ja palvelurakenneuudistusten aikataulu voi viivästyttää kehittämisohjelman aikataulua

Meneillään oleviin kunta- ja palvelurakenneuudistuksiin liittyvät selvitys-, kehitys- ja muutostyö vievät kehittämisohjelman toteutuksen ja kuntien tietohuollon kehittämisen tarvitsemat resurssit

- Todennäköisyys: 3
- Vaikutus: 2
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Toteutuksen aikataulu viivästyy, kun työn ohjaukseen ja kehittämiskohteiden toteutuksen ei pystytä rekrytoimaan riittävästi osaavia resursseja
 - Toteutuksen aikataulu viivästyy ja kuntien tietohuollon suunniteltu kehittäminen vaarantuu, kun ei pystytä rekrytoimaan ja varaamaan riittävästi kuntien asiantuntijaresursseja
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Kehittämisohjelmaa ei sidota liian tiukasti osaksi kunta- ja palvelurakenneuudistushankkeita (eli kehitystyö voidaan toteuttaa niistä riippumatta), VM
 - Kehittämisohjelmaan sisällytetään kuntien tietohuollon kehittämisen tukitoiminto ja varataan rahoitusta kuntien muutosten tukemiseksi, Ohjelman ohjaus ja VM

4. Muun kansallisen kehittämistyön päällekkäisyys ja epäyhtenäisyys suunnitellun muutoksen kanssa

Kehittämishjelma ja muut meneillään olevat tai ohjelman kanssa päällekkäin käynnistyvät kansalliset ja alueelliset palveluiden kehittämishankkeet tekevät päällekkäistä ja tässä ohjelmassa suunnitellun työn vastakkaisia toteutuksia (mm. tietomäärittysten osalta).

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 1
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Tiedon hyödyntäminen hankaloituu kun eri tietolähteet perustavat toisistaan poikkeaville määrityksille
 - Tehdään turhaa ja päällekkäistä kehitystyötä, joka kuluttaa kehitystyölle varattua budjettia
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Tunnistetaan kehittämishjelmaan vaikuttavat sidoshankkeet ja otetaan keskeiset niistä mukaan ohjelman toteutukseen ja ohjaukseen, Ohjelman ohjaus
 - Tehdään ohjelman kehittämistyö avoimesti ja julkaistaan työn väliversiot muiden käyttöön viestinnän varmistamiseksi ja yhdenmukaisten toimintamallien edellytysten luomiseksi, Ohjelman ohjaus

5. Kehitysohjelman toteutuksen resursointi

Kehitystyön toteutukseen ei pystytä rekrytoimaan riittävästi osaavaa henkilöstöä. Toteutukseen osallistuvat henkilöt eivät pysty käyttämään riittävästi aikaa kehitystyön toteutukseen.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Toteutuksen aikataulu viivästyy, kun työn ohjaukseen ja kehittämiskohteiden toteutukseen ei pystytä rekrytoimaan riittävästi resursseja
 - Toteutuksen laatu heikkenee ja kehitystyöstä saatavat hyödyt vähentyvät, kun työn toteutus joudutaan tekemään heikompilaatuisilla tuotannontekijöillä
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Rekrytoidaan ohjelman toteutuksen vaatimat resurssit ajoissa, VM
 - Muodostetaan ohjelman toteutuksen vaatimien resurssien työnkuvista mielekkäitä ja houkuttelevia, VM

6. Kunnissa tehtävä kehitys- ja käyttöönottojen resursointi

Kehitystyön toteutukseen ei pystytä rekrytoimaan riittävästi kuntien asiantuntijaresursseja. Kunnat eivät pysty resursoimaan riittävästi resursseja kehitystyön tulosten käyttöönoton vaatimusten näkökulmasta.

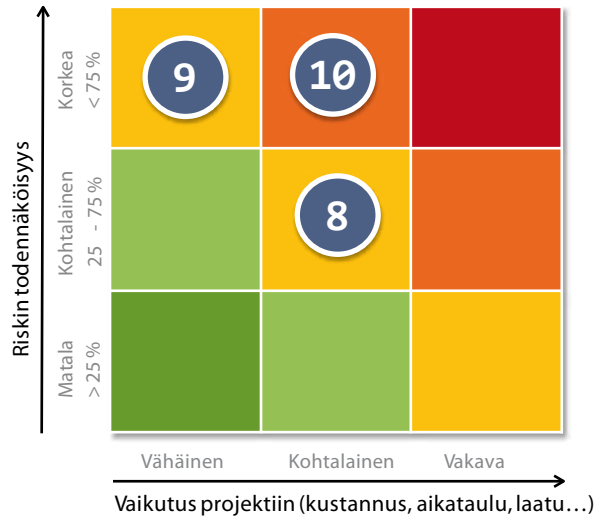
- Todennäköisyys: 3
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Kehitysohjelman tulokset eivät vastaa tietoa hyödyntävien kuntien vaatimuksia, jolloin kehitystyön tuotosten soveltaminen ja käyttöönotto jää vähäiseksi
 - Kehitystyön tuotoksien käyttöönotto kestää kauan joka viivästyttää kehittämistyön kautta saatavien hyötyjen ulosmittausta
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Kehittämishjelmaan sisällytetään kuntien tietohuollon kehittämisen tukitoiminto ja varataan rahoitusta kuntien muutosten tukemiseksi, Ohjelman ohjaus ja VM
 - Kehittämistyön avulla saatavat hyödyt arvioidaan, kuvataan ja perustellaan selkeästi (tietojen parantuminen, tiedon keruuseen liittyvän työn vähentyminen), Ohjelman ohjaus

7. Kehittämiskohteen rajaus

Kehitystyötä ei pystytä rajaamaan riittävästi ja riittävän aikaisessa vaiheessa suhteessa kehitystyöhön käytettävissä oleviin resursseihin. Kehitystyön tavoitteet ovat ylimitoitettut suhteessa realistisesti toteutettavaan kehityskohteeseen.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 2
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Kehitystyö kohdentuu tavoitteiden kannalta epärelevantteihin kohteisiin jolloin kehitystyölle varattuja niukkoja resursseja käytetään tehottomasti
 - Kehitystyölle asetetaan liian suuret tavoitteet joka syö kehitystyöhön osallistuvien motivaatiota ja alentaa työn toteutuksen onnistumismahdollisuuksia
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Rajataan ja sovitaan yhteisesti kehitystyön käynnistymisen yhteydessä kehitystyön tavoitteet ja tehtävät tavoitteiden saavuttamiseksi, Ohjelman ohjaus
 - Perustellaan kehitystyön tehtävien toteutuksen vaatimat resurssit ja tehdään realistinen arvio resurssien käyttötarpeesta koko ohjelmakauden ajalla, Ohjelman ohjaus

2.2 Tietojen standardointi



8. Riittävän kattava näkemyksen saaminen eri tiedon hyödyntäjien tarpeista yhte-näisen standardoinnin pohjaksi

Ohjelmassa toteutettavien tililuettelon, tehtäväluokituksen, palveluluokituksen ja toimi-paikkatiedon standardoinnin laatuun ja tasoon vaikuttavat tiedon käyttäjien näkemykset ja tarpeet. Standardoinnin yksiselitteisyys ja tarkkuustaso riippuu miten hyvin yhteinen näkemys tietojen määrityksestä pystytään muodostamaan.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 2
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Ilman riittävää yhteistä näkemystä standardeista muodostuu niiden ohjaustavoitteen kannalta liian yleisiä
 - Standardoitava tieto kattaa vain osan tavoitellun vaikutuksen toteuttamisessa tarvittavasta tietojen vakioinnista jolloin ohjelman toteutuksella tavoiteltavat hyödyt ei toteudu suunnitellussa laajuudessa
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Keskeisten tiedon hyödyntäjien mukaan ottaminen tiedon standardointityöhön, vastuullinen JHS-ryhmä
 - Standardointityön avoin toteutus, vastuullinen JHS-ryhmä

9. Standardoitavan tietomäärityksen kattavuus tiedon käyttötarkoitukseen nähden
Ohjelmassa standardoitavat tietotomääritykset toimivat ohjelman kehittämiskohteiden toteutuksen perustana, jolloin määrityksen kattavuus vaikuttaa sekä ohjelman aikana kehitettävien tilastopalveluiden että kuntien tietotuotannon vakiointiin vertailukelpoisen tiedon tuottamisen näkökulmasta.

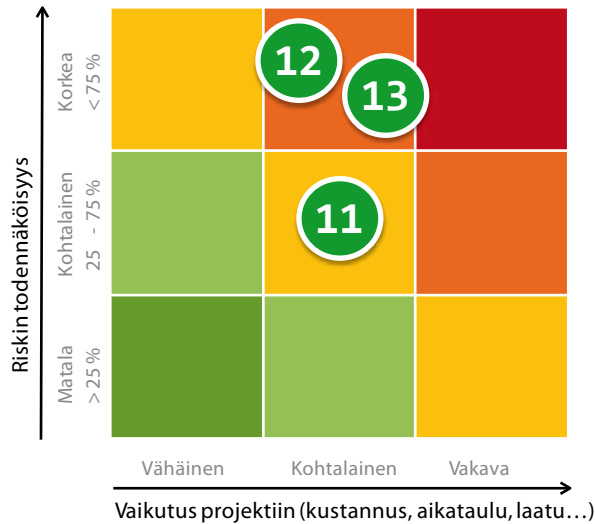
- Todennäköisyys: 1
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Liian yleinen tietomääritys ei yhdenmukaista kuntien toimittamia tietoja riittävässä määrin laadukkaasti tilastotuotannon toteuttamiseksi
 - Liian suppea tietomääritys aiheuttaa tarpeen luoda ohjelman aikana kehitetystä määrityksestä käyttötarkoituskohdittaisia sovituksia joka heikentää tietojen vertailukelpoisuutta ja lisää tiedon käsittelykustannuksia tietojärjestelmien osalta
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Keskeisten tiedon hyödyntäjien mukaan ottaminen tiedon standardointityöhön, vastuullinen JHS-ryhmä
 - Standardoinnin perustana käytettävien tietotarpeiden riittävän laaja huomioiminen määritysten toteutuksen yhteydessä, vastuullinen JHS-ryhmä

10. Standardoitua tietoa ei sovelleta ja käytetä riittävän laajasta

Ohjelman aikana määritettyä tietostandardia ei käytetä riittävän laajasti niissä käyttökohdeissa joihin se on tarkoitettu. Standardoitu tieto ei jalkaudu tiedon käsittelyssä hyödynnettäviin tietojärjestelmiin.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Kuntatilastotiedon laatu (kattavuus, vertailukelpoisuus) laskee kun kaikki toimijat eivät käytä yhteistä standardia yhdenmukaisella tavalla
 - Standardoitu tietomääritystä ei käytetä niissä tietojärjestelmissä joissa tieto syntyy joka vaikuttaa tietotuotannon automatisointi tavoitteen saavuttamatta jäämiseen
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Kehittämisohjelmaan sisällytetään kuntien tietohuollon kehittämisen tukitoiminto ja varataan rahoitusta kuntien muutosten tukemiseksi, Ohjelman ohjaus ja VM
 - Luodaan velvoite standardin käytölle tietojen raportoinnissa, VM

2.3 Tavoitetilan määrittely



11. Kuntien erilaiset palvelujen järjestämis- ja tuotantomallit

Kunnissa käytettävät moninaiset palvelutoiminnan järjestämis- ja tuottamismallit vaikeuttavat standardoidun tiedon ja tiedontuotantoprosessien käyttöönottoa ja määrittelyiden yhdenmukaista soveltamista.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 2
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Ohjelmassa standardoitujen tietomäärittysten käyttöönotto ja käyttö jää suunniteltua vähäisemmäksi jos se ei sovellu kaikkiin keskeisiin palvelutuotantomalleihin
 - Tietojen vertailukelpoisuutta ei saavuteta kun tietomäärittystä käytetään ja sovelletaan eri tavoilla erilaisissa palvelumalleissa
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Tietojen standardointia ei tehdä tuotanto- tai organisaatorakenteiden pohjalta, vaan palveluiden ja suoritteiden, Ohjelman ohjaus
 - Tavoitetilan määrittelystä tehdään selkeä ja riittävän yksityiskohtainen. Määrittelyiden yhdenmukaiselle soveltamiselle laadintaa yhteinen ohjeistus, Ohjelman ohjaus

12. Tilastoviranomaisten erilaiset tietotarpeet

Ohjelman aikana ei pystytty yhdenmukaistamaan riittävästi kunnista tietoa keräävien tilastoviranomaisten tietotarpeita ja tiedonkeruuseen liittyviä tietorakenteita jolloin tietotuoannon yhdenmukaistaminen ja tehostaminen tulee haasteellisemmaksi.

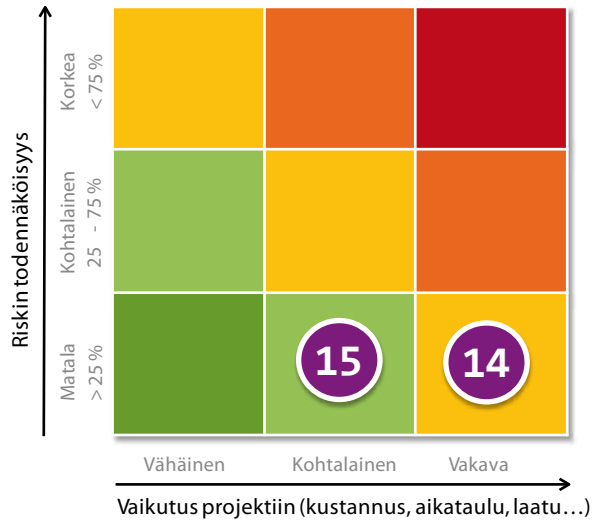
- Todennäköisyys: 3
- Vaikutus: 2
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Kuntien tietotuotannon tuottavuutta ei pystytä parantamaan tietojen useista erilaisista raportointitarpeista ja –tavoista johtuen
 - Tilastoviranomaisten tiedonkeruun tuottavuutta ei pystytä parantamaan tavoitteenmukaisesti, kunkin viranomaisen kerätessä tiedot omalla tavallaan ja prosesseillaan
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - kehittämisen kannalta keskeiset toimijat otetaan mukaan kehitystyöhön (erityisesti keskushallinnon taso), VM
 - yhteisessä kehitystyössä muodostetaan yhteisen tavoite ja tahotila suunnitellun muutoksen toteuttamiseksi, Kaikki ohjelman toteutukseen osallistuvat tahot

13. Kuntien tiedon tuottamiseen liittyvien tavoitteiden epäyhtenäisyys

Kuntien toiminta- ja taloustiedon tuotanto-, jalostus- ja jakelutavoista ei saada muodostettua riittävän yhtenäistä tavoitetilaa. Tavoitetiloja on useita ja niihin liittyvät yhteiset määrittelyt joudutaan jättämään yleisiksi ja niiden tarkentaminen vie resursseja.

- Todennäköisyys: 3
- Vaikutus: 2
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Yhtenäisen tavoittilan puuttuessa määrittelyiden pilotointi ei onnistu, määrittelyiden käyttöönoton tuen suunnittelu vaikeutuu ja määrittelyiden käyttöönotto kunnissa vaikeutuu
 - Tavoittilan yleisyys ei mahdollista tiedon tuotantoa, jalostusta ja jakelua tukevien tietojärjestelmien määrittelyiden ja kehittämisen yhdenmukaistamista, joka nostaa tavoitteen muutoskustannuksia
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Tavoittilan määrittely tehdään yhdessä kuntien kanssa, määrittelyn toteutukseen osallistuu riittävän laajasti erilaisia palveluiden järjestämis- ja tuottamismuotoja omaavien kuntatoimijoita, Ohjelman ohjaus, kehitystyöhön osallistuvat kunnat
 - Keskeisistä tavoittilan määrittelyistä, erityisesti tietojen siirtoon liittyvistä, valmistellaan velvoittavat asetukset, joka luo kiinnostusta osallistua kehittämistyöhön, VM

2.4 Kuntatietopankki



14. Kuntatietopankin määrittely ja kehittäminen

Kuntatietopankin määrittelyä ei perustu riittävän laajan käyttäjäkunnan vaatimuksiin. Vaatimuksia ei pystytty yhdenmukaistamaan riittävästi. Palvelun kehittämistä ei resursoida riittävästi.

- Todennäköisyys: 1
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Palvelun toteutus viivästyy ja kehitystyön kustannukset nousevat vaatimusten erilaisuuden vuoksi
 - Palvelun toteutus kattaa vain osan suunnitelluista toiminnallisuuksista, eikä palvelun avulla saavuteta kaikkia ohjelmassa asetettuja tavoitteita
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Kuntatietopankin palvelumalli ja -rajapinta suunnitellaan yhdessä sen käyttäjien kanssa vastaamaan mahdollisimman hyvin käyttäjien tarpeita, TK

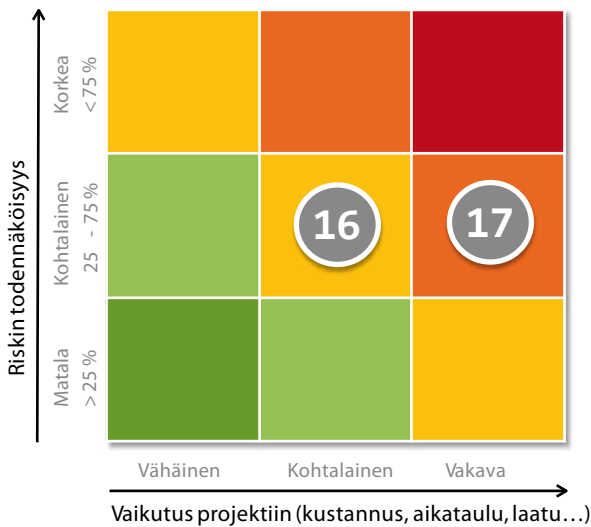
15. Kuntatietopankin asiakaskäyttöönotto ja -käyttö

Kuntatietopankin käyttöönotto edistyy hitaasti ja jää vähäiseksi potentiaaliseen käyttäjämäärään nähden.

- Todennäköisyys: 1
- Vaikutus: 2

- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Tietopankin tarjoamien tietojen hyödyntäminen jää vähäiseksi joka vähentää sinne tietoja tuottavien tahojen raportoinnin motivaatiota
 - Tietopankin tarjoaminen tietojen laatu heikkenee kun käytön kautta saatavat tiedot virheistä jäävät huomaamatta
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Kuntatietopankin käyttöönotto suunnitellaan ja resursoidaan tarkoituksenmukaisesti, TK, VM
 - Palvelua kehitetään tiedon hyödyntäjien tarpeiden mukaisesti palvelun koko elinkaaren ajan, TK

2.5 Toimipaikkarekisteri



16. Toimipaikkarekisterin määrittely ja kehittäminen

Toimipaikkarekisterin määrittelyä ei perustu riittävän laajan käyttäjäkunnan vaatimukseen. Palvelun rooli ja käyttötarkoitus suhteessa muihin toimipaikkaista tietoa sisältäviin rekistereihin jää epäselväksi. Palvelun kehittämistä ei resursoida riittävästi.

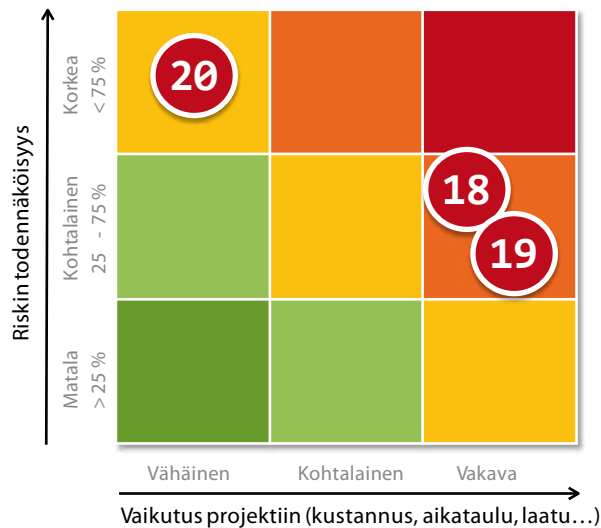
- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 2
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Rekisterin toteutus viivästyy määrityksen eläessä palvelun suunnittelun aikana
 - Palvelun tarjoama tietoa kattaa vain osan suunnitelluista tietosisällöistä
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Toimipaikkarekisterin sisältö, palvelumalli ja -rajapinta suunnitellaan yhdessä sen käyttäjien kanssa vastaamaan mahdollisimman hyvin käyttäjien tarpeita

17. Toimipaikkarekisterin asiakaskäyttöönotto ja käyttö

Toimipaikkarekisterin käyttö jää vähäiseksi potentiaaliseen käyttötarpeeseen ja käyttäjämäärään nähden.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Rekisterin tarjoamien tietojen hyödyntäminen jää vähäiseksi, eikä eri rekistereissä käytettävä toimipaikkakäsite yhdenmukaistu ohjelman tavoitteiden mukaisesti
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Toimipaikkarekisterin käyttöönotto suunnitellaan ja resursoidaan tarkoituksenmukaisesti
 - Toimipaikkarekisteriä kehitetään tiedon hyödyntäjien tarpeiden mukaisesti palvelun koko elinkaaren ajan

2.6 Kuntien tietohuollon kehittämisen tuki



18. Meneillään olevat kunta- ja palvelurakennemuutokset viivästyttävät kuntien johtamisjärjestelmien kehittämisen aikataulua

Meneillään oleviin kunta- ja palvelurakennemuutoksiin liittyvät selvitys-, kehitys- ja muutostyö vievät kuntien tietohuollon kehittämisen tarvitsemat resurssit, eikä suunniteltuja johtamisjärjestelmien tai kunnan tiedon hallinnan kehittämiskohteita pystytä toteuttamaan.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Ohjelman sisältämä kehittämisen tuki viivästyy kuntien kehitystyön aikataulujen viivästyessä
 - Kehitystyön avulla tavoiteltujen hyötyjen toteutuminen siirtyy tietohuollon kehittämisen tarvitseminen yhteisten määrittelyiden käyttöönoton viivästymisen kanssa
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Kehittämisohjelmaa ei sidota liian tiukasti osaksi kunta- ja palvelurakenneuudistushankkeita (eli kehitystyö voidaan toteuttaa niistä riippumatta), VM
 - Kehittämisohjelmaan sisällytetään mahdollisuus riittäviin aikataulujoustoihin kuntien kehittämistyön aikataulun mukaisesti, Ohjelman ohjaus ja VM

19. Kuntien tietohuollon kehittäminen ei toteudu suunnitellussa aikataulussa

Kunnat eivät kehitä johtamisjärjestelmiään ohjelman tulosten käyttöönoton suunnitelmien mukaisesti. Yhteisesti määriteltyjen standardien ja tietohuollon prosessien käyttöönotto ei toteudu arvioidussa aikataulussa.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Ohjelman avulla tavoitellut tiedon tuotantotavoitteet jäävät saavuttamatta
 - Ohjelman avulla tavoiteltava tietotuotannon tuottavuuden parantuminen ei toteudu
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Kehittämistyön avulla saatavat hyödyt arvioidaan, kuvataan ja perustellaan selkeästi (tietojen parantuminen, tiedon keruuseen liittyvän työn vähentyminen), Ohjelman ohjaus
 - Kuntien päätöksentekijöiden sitouttaminen kehitystyöhön, Ohjelman ohjaus (erityisesti VM ja Kuntaliitto)

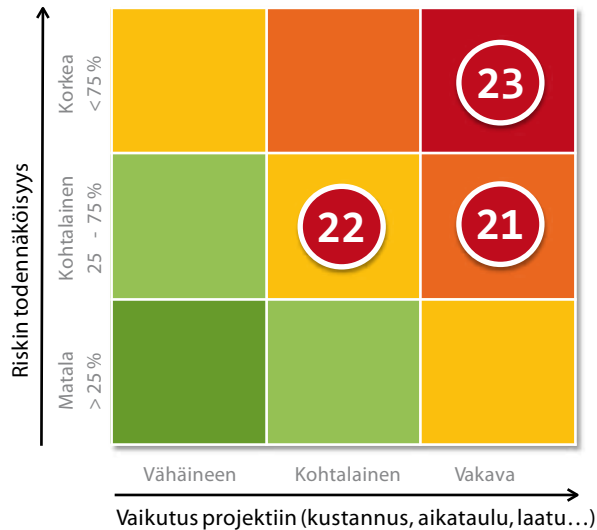
20. Kuntien erilaiset palvelutuotantomallit vaikeuttavat määritysten käyttöönottoa

Kunnissa käytettävät moninaiset palvelutoiminnan järjestämis- ja tuottamismallit aiheuttavat useiden erilaisten tukimallien tarpeen määrittelyiden käyttöönoton varmistamiseksi, eikä käyttöönottoaikatauluja pystytäkään jaksottamaan tuen kannalta kustannus- tehokkaalla tavalla.

- Todennäköisyys: 3
- Vaikutus: 1
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Ohjelman sisältämä käyttöönoton tuki vaatii suunniteltua enemmän resursseja ja osaamista

- Käyttöönoton kautta konkretisoituvat määrittelyiden kehittämistarpeet hajautuvat liikaa ja tekevät yhteisten tavoitetilan kuvausten ylläpidon vaikeaksi
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Kuntien tietohuollon kehittämisen tuki määritellään yhdessä kehitystyön toteuttavien kuntien kanssa, Ohjelman ohjaus
 - Sisällytetään ohjelman tukitoimintoon rahamääräinen avustus yhteisten määrittelyiden mukaisen toteutuksen käyttöönoton toteuttaville kunnille, VM

2.7 Tilastoinnin kehittäminen



21. Tilastojen ja palvelujen kehittämisen toteutuksen resursointi

Kehitystyön toteutukseen ei pystytä rekrytoimaan riittävästi osaavaa henkilöstöä kunta-tilastoinnin, palvelujen kehittämisen ja tietojärjestelmien kehittämisen asiantuntijoiksi. Asiantuntijoiden vaihtuvuus projektin aikana. Toteutukseen osallistuvat henkilöt eivät pysty käyttämään riittävästi aikaa kehitystyön toteutukseen. Tilastojen ja palvelujen kehittämisen toteutuminen viivästyy.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Toteutuksen aikataulu viivästyy, kun työn ohjaukseen ja kehittämiskohteiden toteutukseen ei pystytä rekrytoimaan riittävästi resursseja
 - Toteutuksen laatu heikkenee ja kehitystyöstä saatavat hyödyt vähentyvät, kun työn toteutus joudutaan tekemään heikompileaatuilla tuotannon tekijöillä

- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Rekrytoidaan ohjelman toteutuksen vaatimat resurssit ajoissa, TK
 - Muodostetaan ohjelman toteutuksen vaatimien resurssien työnkuvista mielekkäitä ja houkuttelevia, TK

22. Tiedonkäyttäjien tietotarpeiden yhteensovitus

Kuntataloustilastoon kohdistuvia tiedonkäyttäjien tietotarpeita ei pystytä yhdenmukaistamaan riittävästi siten, että tilastotiedot voitaisiin kaikilta osin standardoida, tietojen tuotanto kaikilta osin automatisoida ja nopeuttaa sekä tiedon laatua kohentaa. Kaikkea taloustilastotietoa ei pystytä tuottamaan toivotussa aikataulussa automatisoimalla tietotuotantoa, koska tietotarpeet ovat liian yksityiskohtaisia.

- Todennäköisyys: 2
- Vaikutus: 2
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Tilastotuotannon nopeutus- ja laadun kohennustavoitteita ei kaikilta osin saavuteta
 - Erillistiedonkeruiden määrä lisääntyy ja kuntien tiedonantotaakka kasvaa
 - Erillisten tilastointisysteemien määrä kasvaa
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - kehittämisen kannalta keskeiset toimijat otetaan mukaan kehitystyöhön (erityisesti keskushallinnon taso) ja priorisoidaan tietotarpeita, TK, kaikki ohjelmaan osallistuvat

23. Muiden ohjelman projektien toteutumattomuus tai aikataulun viivästyminen

Tilastoinnin nopeuttamiseen ja laadun kohentamisen liittyvät tavoitteet ovat suurelta osin riippuvaisia kehittämisohjelman muiden osien etenemisestä ja tuloksista (erityisesti standardointi ja kuntien tietohuollon kehittäminen). Kuntien tietohuollon kehittäminen ei etene riittävästi tai riittävän nopeasti, jotta tilastoinnin kehittämistavoitteet voitaisiin saavuttaa.

- Todennäköisyys: 3
- Vaikutus: 3
- Riskin laukeamisen seuraukset:
 - Ei saavuteta tavoiteltuja tilastoinnin nopeutus ja laadun kohennustavoitteita
 - Tavoitteiden saavuttaminen viivästyy
- Riskiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja vastuut:
 - Kehittämisen kannalta keskeiset toimijat otetaan mukaan kehitystyöhön, Ohjelman ohjaus (erityisesti VM)
 - Tunnistetaan kehittämisohjelmaan vaikuttavat sidoshankkeet ja otetaan keskeiset niistä mukaan ohjelman toteutukseen ja ohjaukseen, Ohjelman ohjaus
 - Kuntien päätöksentekijöiden sitouttaminen kehitystyöhön, Ohjelman ohjaus (erityisesti VM ja Kuntaliitto)

LIITE 2. TIETOTARVEKARTOITUS, LOPPURAPORTTI

1 Yhteenveto ja johtopäätökset

Kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevalle ohjausryhmän alaisuuteen asetettiin maaliskuussa 2011 kuntatiedon tietotarvekartoitus-projekti. Projektin tavoitteena oli selvittää kuntatiedon keskeiset käyttäjät sekä koota käyttäjien tietotarpeet ml. julkisen talouden alijäämä- ja velkalaskelmat (Excessive Deficit Procedure, EDP) ja tehty ja menossa oleva kehittämistyö. Lisäksi piti kartoittaa muiden hankkeiden ja toimijoiden yhtymäkohdat kuntatilastoinnin tietotarpeisiin liittyen sekä hahmotella vaihtoehtoja kuntasektorista tuotettavien tietotarpeiden täyttämistä Kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevalle ohjausryhmälle.

Tässä raportissa esitellään projektin keskeiset tulokset. Raportin ensimmäisessä luvussa esitetään tiivistelmä kartoituksessa esille tulleista tietotarpeista, johtopäätökset ja kehittämisvaihtoehdot sekä jatkotyöhön liittyviä asioita. Toisessa luvussa kuvataan projektin tausta ja tavoitteet ja kolmannessa projektin työskentelyä. Neljännessä luvussa arvioidaan lyhyesti projektin onnistumista. Viidennessä luvussa selostetaan yksityiskohtaisemmin tietotarvekartoituksessa esille nousseita tietotarpeita. Raportin liitteinä on mm. taulukoita ja kuvauksia, jotka helpottavat erityisesti viidennessä luvussa kuvattujen tietotarpeiden hahmottamista. Lisäksi liitteenä on projektissa laadittu kuvaus toimintaympäristön muutoksesta ja käynnissä olevasta kehittämisestä sekä Alueellinen ja paikallinen tietohuolto- alatyöryhmän alaisuudessa työskennelleen Toimipaikkarekisteri -alaryhmän muistio.

1.1 Tietotarpeet pähkinänkuoressa

NELJÄNNESVUOSITALOUSTIEDOT (ks. luku 5.2.2.)

Neljännesvuosittaiset taloustietotarpeet kohdistuvat pääasiassa **tulos- ja rahoituslaskelmaan sekä tasetietoihin**, jotka tarvitaan n. kahden kuukauden viipeellä neljänneksen päättymisestä. Ainoastaan kuntakentällä on tarvetta kunta/kuntayhtymäkohtaisiin tietoihin. Muille käyttäjille riittää yhteensä-tason tiedot. Esitetyt tietotarpeet edellyttävät neljännesvuosittaisten taloustietojen tuotannon laajentamista kuntayhtymiin ja liikelaitoksiin sekä tietosisällön lisäämistä.

Esimerkiksi nk. Economic governance -lakipakettiin (nk. six pack: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 1173/2011, (EU) N:o 1174/2011, (EU) N:o 1175/2011, (EU) N:o 1176/2011, (EU) N:o 1177/2011 ja Neuvoston direktiivi 2011/85/EU) kuuluvan budjettidirektiivin velvoitteiden täyttäminen edellyttää kattavien kirjanpitolietojen julkista saatavuutta kaikista julkisyhteisöjen alasektoreista (valtionhallinto, paikallishallinto, työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot).

Edellä mainittujen taloustietojen lisäksi eräistä kunnista on tuotu esille tarpeita vertailla neljännesvuosittaisia käyttötaloustietoja toisiin kuntiin.

VUOSITALOUSTIEDOT (ks. luku 5.2.3)

Kuntien vuositason **tuloslaskelma-, rahoituslaskelma- ja tasetietojen** tuotantoon ei tuotu esille erityisiä kehittämistarpeita. Tilastotiedot valmistuvat tällä hetkellä kesäkuun alussa.

Konsernitilinpäätöstietojen tietotuotantoa toivottiin (valtiovarainministeriö, Kuntaliitto) laajennettavan nykyisestä siten, että myös konsernien tulos- ja rahoituslaskelmatiedot kerättäisiin kunnista ja kuntayhtymistä.

Valtiovarainministeriö tarvitsee myös **talousarviotietoja**.

Tehtävittäisiä käyttötaloustietoja tarvitaan runsaasti eri käyttötarkoituksiin ja tietojen tuotantoa tulee nopeuttaa. Tietojen tulee olla käytettävissä tarkalla tehtävä- ja tulo- ja menolajiluokituksilla, n. kuusi kuukautta vuoden vaihteen jälkeen. Tehtäväluokitukseen on tarvetta tehdä tarkistuksia sekä päivittää tulo- ja menolajiluokitusta erityisesti palvelujen ostojen osalta.

Edellisten tarpeiden lisäksi kunnat toivat esille tarpeen saada tuotteittaista käyttötaloustietoa. Tuottavuustutkimuksen tarpeisiin (VATT) on esitetty tarve saada käyttötaloustietoa opetus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluista toimipaikoittain tarkalla tulo-, menolaji- ja tehtäväluokittelulla.

Valtaosa tiedon käyttäjistä tarvitsee investointitietoja vuositasolla. Nopeimmillaan investointitietoja tarvitaan kuuden kuukauden viiveellä vuoden vaihteesta. Useille tiedon käyttäjille riittää hitaampikin viive tietotarpeiden tyydyttämiseen.

Tehtäväluokituksen ja investointitavaratyyppin mukaiset luokittelutarpeet eivät olleet yksiselitteisiä. Osa tiedonkäyttäjistä tarvitsee investointitietoja hyvin yksityiskohtaisella tasolla, osalle riittää karkeampikin tietojen yksityiskohtaisuuden taso.

TOIMINTATIEDOT JA TALOUS- JA TOIMINTATIETOJEN YHDISTÄMINEN (ks. luvut 5.3 ja 5.4)

Toimintatietoja tarvitaan laajasti eri tarkoituksiin. Ministeriöiden tarpeet kohdistuvat pääasiassa oman hallinnonalan toimintaan. Tilastoinnin, tutkimuksen ja peruspalvelujen arvioinnin ja palvelujärjestelmän rakenneanalyysin tarpeet ovat osin päällekkäisiä kunkin hallinnonalan tarpeiden kanssa.

Tässä kartoituksessa ei saatu yksiselitteisesti selville toimintatietotarpeiden yksityiskohtia yhtä hyvin kuin taloustiedoista. Esille nousseet toimintatietotarpeet kuvannevat nykyisiä tarpeita. Tuottavuustutkimuksen osalta (VATT, STM:n hallinnonala) on esitetty tarve saada tietoa opetus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluista toimipaikoittain, tuotteittain sekä asiakastasolla.

Tietotarvekartoituksessa monet tiedon käyttäjät toivat esille tarpeen yhdistää talous- ja toimintatietoja. Tietoa tarvitaan mm. erilaisissa indikaattoreissa, kuntien välisissä vertailuissa, toiminnan suunnittelussa ja seurannassa, tilastoinnissa ja tutkimuksessa.

1.2 Johtopäätökset ja kehittämisvaihtoehdot

NELJÄNNESVUOSITALOUSTIEDOT

Neljännesvuosittaisen taloustiedon tuotannon kehittäminen on kiireellisin taloustietotuotannon kehittämistehtävä. Tietotuotantoa tulee laajentaa nykyisestä huomattavasti. Tällä hetkellä neljännesvuosittain tuotetaan tietoa vain kuntien taloudesta, mutta ilmenneisiin tarpeisiin vastaamiseksi neljännesvuosittaista taloustietoa tulee tuottaa myös kuntayhtymistä ja liikelaitoksista. Lisäksi kerättävän tiedon määrää tulee kasvattaa. Kiireellisimpänä toimenpiteenä Tilastokeskus on jo käynnistänyt talouden neljännesvuositilastoinnin kehittämisen. Kehittämisen yhteydessä tulee huomioida budjettidirektiivin vaikutukset tietotuotantoon ja tietovirtoihin.

Eräät kunnat ovat tuoneet esille tarpeita vertailla neljännesvuosittaisia **käyttötaloustietoja** toisiin kuntiin. Ennen tämän tietotarpeen toteuttamista, tulee tarkemmin selvittää kuinka laajaa tarve tiedolle on, mitä ja kuinka yksityiskohtaista tietoa tarvitaan. Tietotarpeeseen vastaaminen tullee ajankohtaisemmaksi vasta vuositason käyttötaloustietotarpeisiin vastaamisen jälkeen.

VUOSITALOUSTIEDOT

Vuositaloustietojen kehittämistarpeet keskittyvät erityisesti käyttötaloustietoihin. Tehdyn kartoituksen tulosten mukaan käyttötaloustietotarpeet poikkeavat jonkin verran toisistaan. Voidaan hahmottaa tietosisällöltään kolme erityyppistä tarvetta tai kehittämisvaihtoehtoa:

- **Monet käyttäjät** tarvitsevat käyttötaloustietoja **kunnittain ja tehtävittäin**. Tehtävittäin tietoja tarvitaan kuntien toiminnasta koko laajuudessa kaikista tehtäväluokista.
- **Kunnat** ovat edellisen lisäksi esittäneet tarpeita saada vertailutietoa **kunnittain ja tuotteittain**.
- **Tuottavuustutkimuksen** (VATT, STM:n hallinnonala) ja **palvelujärjestelmän rakenneanalyysin** tarpeisiin tietoa tulisi olla **toimipaikoittain** koulutuspalveluista, terveydenhuollosta ja sosiaalipalveluista.

Yhteistä tarpeille ja tietotuotannon kehittämisvaihtoehdoille on se, että **käyttötaloustietojen tuotantoa tulisi nykyisestä oleellisesti nopeuttaa**. Käyttötalouden vuositietojen tulisi olla käytettävissä noin kuuden kuukauden kuluttua vuoden vaihteen jälkeen. Lisäksi yhteistä on se, että käytettävää tulo- ja menolajiluokittelua tulee erityisesti palvelujen ostojen osalta päivittää nykyisestä.

Useat tiedonkäyttäjät toivat esille kehittämisohdotuksia myös tehtäväluokitukseen.

Kaikissa kehittämisvaihtoehdoissa **talous- ja toimintatietojen tulee olla yhdistettävissä**. Yhdistettävyystarpeet ovat tulleet hyvin laajasti esille. Tämä edellyttää sitä, että taloutta ja toimintaa kuvaavia tietojärjestelmiä kehitetään systemaattisesti ja yhtenäisesti siten, että tarvittavalla tasolla toisiinsa yhteensovitettavia tietoja on niistä saatavissa. Tällä hetkellä taloustietojärjestelmät ja henkilöstö-, asiakas- ja toimintatietoja kuvaavat tietojärjestelmät kehittyvät eritahtisesti, mikä tuo jatkotyöhön haasteita.

Taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen lisäksi kunnittaista ja muuta aluetietoa syntyy muutoinkin eri tiedontuotantoprosesseissa. Tätä tietoa on hyödyllistä koota yhteen kunnittaisen ja alueittaisen tiedon käytön helpottamiseksi.

STANDARDOINTI VÄLTÄMÄTÖNTÄ

Tietotuotannon nopeuttaminen edellyttää tietojen ja tietotuotannon sitovaa standardointia. Standardoimalla ja yhdenmukaisesti standardeja noudattamalla tietojen laatua, vertailukelpoisuutta ja tietotuotannon nopeutta voidaan kohentaa.

Tiedon standardointi mahdollistaa sen, että tietotuotannon vaiheet voidaan mahdollisimman pitkälle automatisoida. Tuotannon automatisointi on välttämätön edellytys nopeuttamiselle. Olennaisin osa kustannustietotuotannon standardointia on se, että tarvittavat tiedot pystytään luomaan kuntien ja kuntayhtymien tietojärjestelmistä tai tietovarastoista automaattisesti, nopeasti ja vähällä työllä. **Jos tässä ei onnistuta, vuosikäyttötaloustietojen nopeuttaminen ei toteudu.** Tämän lisäksi tietotuotannon myöhempiä vaiheita (tiedonsiirtoa, käsittelyä ja koostamista tilastoiksi ja tiedon jakelua) tulee saattaa nykyistä automaattisemmaksi.

Tietojen käsittelyn toimintoihin kunnissa ja kuntayhtymissä tarvitaan yhteisiä kansallisia välineitä, menettelytapoja tai malleja. Näitä tarvitaan mm. tietojärjestelmien arkkituotantuihin, tiedonsiirtoratkaisuihin ja -rajapintoihin ja poimintarutiineihin tietojärjestelmistä. Luomalla yhteisiä toimintatapoja ja välineitä voidaan välttää päällekkäistä työtä ja kehittämisvaiheessa päällekkäistä kehittämistyötä.

Tehtävittäinen tieto edellyttää olemassa olevan **tehtäväluokituksen päivittämistä ja standardointia**. Tuotteittainen tieto edellyttää tarvittavien palvelujen **tuoteluokituksen luomista tai päivytystä ja standardointia**. Standardien noudattamisen tulee olla velvoittavaa. Lisäksi tulee huolehtia **tililuettelon standardoinnista** ja talous- ja toimintatietojen yhdisteltävyydestä.

Lisäksi toimipaikoittaista tietoa tuotettaessa **toimipaikat tulee standardoida ja määritellä**. Toimipaikkatietotuotannon ja olemassa olevien toimipaikkarekisterien ongelma-kohtia on käsitelty Alueellinen ja paikallinen tietohuolto -alatyöryhmän alaisuudessa toimineen Toimipaikkarekisteri-alaryhmän muistiossa, joka on tämän raportin liitteenä 12.

Raportissa todetaan muun muassa, että olemassa olevien toimipaikkarekisterien kattavuus vaihtelee ja niissä on ylläpitovaikeuksia sekä laatuongelmia. Toimipaikan määritelmä vaihtelee eri rekistereissä (toimipaikka, toimintayksikkö, tuotantoyksikkö, palveluntuottaja, tulosityksikkö, toimipiste jne.). Lisäksi palvelurakenteen muutokset lisäävät toimipaikkatietojen laadun hallinnan haasteellisuutta palvelujen kehittyessä enenevässä määrin monitoimialaisiksi ja yhteisen resurssien käytön yleistyessä esim. kunnan tai eri palvelun tuottajien kesken.

Toimipaikkarekisteri-työryhmä teki mm. seuraavat toimenpide-ehdotukset toimipaikkojen standardoimiseksi:

- Toimipaikkaa tarkoittava määritelmä tulee yhtenäistää. Termit, jotka eivät vastaa tätä määritelmää tulee terminologisesti erottaa toisistaan.

- Talous- ja henkilöstötilastoinnissa on tyydyttävä siihen paikkatiedon aggregaatiotaan, johon talous- tai henkilöstötieto on kytkettävissä toimipaikkaan (esim. kunta-taso).
- Tulee tehdä käsitekartoitusta ja määritellä yhteisen toimipaikan käsitteiden ja sitä vastaavat termit.
- Kuntien talous- ja henkilöstöhallinnon ja operationaalisten tietojärjestelmien tietorakenteet eivät nykyisin tue toimintayksikkötasoisien panosten ja tuotosten mittaamista.
- Edellä mainitut toimipaikkarekisteri-työryhmän raportissa esille nostetut johtopäätökset ja ongelmakohdat lienevät edelleen paikkansapitäviä.

1.3 Jatkotyö - toimenpiteet ja selvitystä vaativat asiat

Seuraavaksi esitellään eräitä jatkotyön toimenpiteitä ja selvitystä vaativia asioita. Osa alla esitetyistä toimenpiteistä tai selvityskohteista on poimittu Alueellinen ja paikallinen tietohuolto -alatyöryhmän raportoinnista tai ehdotuksista.

- Kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän tulee esittää näkemys taloustietotuotannon (erityisesti käyttötaloustietotuotannon) kehittämisvaihtoehtoihin ja arvioida niiden kiireellisyys- tai tärkeysjärjestys. Jatkotyössä tulee määritellä malli tai mallit tietotarpeisiin vastaamiseksi tietojen hankinnasta tietojen jakeluun.
- Tietotuotannon kehittämiseen ja laajentamiseen tarvittavat toimet vaativat riittävät resurssit. Kaikkien kehittämisvaihtoehtojen osalta pitää arvioida kehittämisvaiheen resurssitarpeet ja organisointi sekä tietotuotannon juoksevan toiminnan tietotarpeet, työn jako ja rahoituslähteet.
- On välttämätöntä, että tietotarpeiden selvittämisen ja kehittämiskohteiden tunnistamisen yhteydessä jatkotyössä selvitetään tilastotiedon tuottamiseen ja tiedonkeruuseen liittyvä säädösperusta ja säädösten muutostarpeet.
- Tietotuotannon kehittämisen, koordinoinnin ja ylläpidon vastuut tulee määritellä nykyistä selkeämmin. Vastuiden määrittelyssä tulee huomioida eri toimielinten (ml. olemassa olevat) väliset suhteet, roolit ja ohjausvalta sekä määritellä työnjako päällekkäisen työn välttämiseksi.

STANDARDOINTI

- Tilastojen edellyttämä käsite- ja rakenteiden ja käsitteiden määrittely tulee toteuttaa ensin ylätasoin tietotarpeista ja sen jälkeen edetä alemmille tasoille. Käsitteet tulee määritellä tasolle, jolla manuaaliset työvaiheet tietotuotannossa voidaan minimoida tietotekniikkaa hyödyntäen.
- Jatkotyössä tulee päättää mitä tietoja standardoidaan. Standardien noudattamisen tulee olla velvoittavaa. Tehtävittäinen tieto edellyttää olemassa olevan tehtäväluokituksen päivittämistä ja standardointia. Tuotteittainen tieto edellyttää tarvittavien palvelu-

jen tuoteluokituksen luomista tai päivitystä ja standardointia. Lisäksi tulee huolehtia talous- ja toimintatietojen yhdisteltävyydestä. Toimipaikoittaista tietoa tuotettaessa toimipaikat tulee standardoida ja määritellä.

- Kaikissa kehittämisvaihtoehdoissa tulee huolehtia tililuettelon standardoinnista.
- Jatkotyössä vuosikäyttötaloustietojen tuotannon nopeuttamiseksi tietotuotannon automatisointi erityisesti kuntien tietojärjestelmissä on välttämätöntä. Yhteisiä kansallisia välineitä, menettelytapoja tai malleja tietojärjestelmien arkkitehtuuriin, tiedonsiirtoratkaisuihin ja -rajapintoihin ja poimintarutiineihin tietojärjestelmistä tarvitaan.
- Jatkotyössä riippumatta vuosikäyttötaloustietotuotannon laajuudesta ja luokituksista, joita tietotuotannossa käytetään, tulee huolehtia, että talous ja toimintatiedot ovat yhdistettävissä.
- Tietotuotannon standardoinnin kehittämisen, koordinoinnin ja ylläpidon vastuut tulee määritellä nykyistä selkeämmin. Vastuiden määrittelyssä tulee huomioida tekniset ja tietosisällölliset kysymykset sekä eri toimielinten (ml. olemassa olevat) väliset suhteet, roolit ja ohjausvalta sekä määritellä työnjako päällekkäisen työn välttämiseksi. Jatkotyössä tulee selvittää tilastotiedon tuottamiseen ja tiedonkeruuseen liittyvä säädosperusta ja säädösten muutostarpeet.

TIETOTARPEIDEN TÄSMENNYKSET JA LISÄSELVITYKSET

- Yksityiskohtaiset tietojen ja käsitteiden määrittelyt tulee toteuttaa jatkotyössä.
- Jatkotyössä tulee määrittellä yksityiskohtaisella tasolla millä tehtävä- tai tuoteluokituk- sen tasolla vuositason käyttötaloustiedot on mahdollista tuottaa 6 kk viipeellä.
- Talous- ja toimintatietojen yhdistämistarpeet ja määrittelyt tulee selvittää yksityiskoh- taisesti jatkotyössä. Talous- ja toimintatietojen yhdistely edellyttää laajaa koordinoi- tia.
- Jatkotyössä tulee määrittellä relevantit vertailukohteet kuntien väliseen vertailuun kuntarakenteeseen tulevat muutokset huomioiden.
- Tiedon käyttäjät ovat tehneet joukon kehittämisehdotuksia tulo- ja menolajiluokituk- seen ja tehtäväluokitukseen. Menolajeista kehittämisehdotuksia on tehty erityisesti asiakaspalvelujen ostojen ja muiden palvelujen ostojen tilastointiin. Nämä tulee sel- vittää yksityiskohtaisemmalla tasolla käsitteiden määrittelyn ja tietotuotannon tietosi- sällön yksityiskohtaisemman määrittelyn yhteydessä. Tässä yhteydessä tulee arvioida tarpeet tarkistaa kuntien ja kuntayhtymien kirjanpidon tililuetteloa.
- Jatkotyössä tulisi selvittää kansallisen kuntien talous- ja toimintatilastoinnissa käy- tettävän tehtäväluokituksen ja kansainvälisen julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen (Classification of the Functions of Government - COFOG) yhteensovittamismahdolli- suudet. Tietotarvekartoituksen perusteella ainakin sosiaali- ja terveystoimen tehtävien osalta tämä näyttää mahdolliselta.
- Mikäli tavoitellaan tuotteittaista tietotuotantoa, jatkotyössä tulee selvittää tuotteittai- sen tiedon tarpeen laajuus kuntien välisessä vertailussa: tarvitaanko koko kunnalli-

sen toiminnan alueelta vai vain joistakin keskeisistä palveluista. Lisäksi tulee selvittää kuinka laajaa tuotteittaisen tiedon todellinen tarve on, arvioida mahdollisuudet tuottaa tietoa kuntien eri tietojärjestelmistä (sitien, että tiedot ovat yhdistettävissä toisiinsa) sekä määrittää tuotteet ja tietotuotannon koordinointi- ja ylläpitovastuut ja -työnjaot ennen tuotteittaisen tietotuotannon käynnistämistä.

- Mikäli tavoitellaan toimipaikkaista tietotuotantoa tuottavuustutkimuksen tarpeisiin, jatkotyössä tulee tarkemmin selvittää mitkä osat koulutuksesta, terveydenhuollosta ja sosiaalipalveluista toimipaikkaisen tiedon tulee kattaa ja määrittää mitä toimipaikalla tarkoitetaan tässä yhteydessä. Lisäksi tulee arvioida mahdollisuudet tuottaa toimipaikoittaista tietoa kuntien eri tietojärjestelmistä (sitien, että tiedot ovat yhdistettävissä toisiinsa) ja määrittää tietotuotannon koordinointi- ja ylläpitovastuut ja -työnjaot ennen toimipaikkaisen tietotuotannon käynnistämistä.
- Kartoitustyössä nousi esille jonkin verran kohteita, joissa samoja tai lähes samoja tietoja kerätään useaan kertaan vuoden aikana. Tällaisia tietoja ovat mm. opetuksen ja kulttuurin taloustiedot (Tilastokeskus vs. opetushallinto) ja suurten ja keskisuurten kaupunkien sosiaali- ja terveystoimen kustannustiedot (Tilastokeskus vs. Kuntaliitto). Tiedonantajien tiedonantorasituksen kohtuullisena pitämiseksi olisi tärkeää selvittää mahdollisuuksia yhdistää tiedonkeruita.
- Tietotarvekartoituksen yhteydessä tietotarpeita selvitetäessä kävi useissa tapauksissa ilmi, että tietoja ei todellisuudessa välttämättä tarvita sillä tavalla kuin alun perin oli ilmoitettu. Kun yksityiskohtaisempia tietotarpeita käydään jatkotyössä läpi ja tietomäärittelyjä tehdään, tulee vielä varmistaa mihin tieto tarvitaan ja onko tarpeisiin tullut muutoksia.
- Tietotarvekartoituksessa tuotiin esille joitakin tarpeita sosiaalitoimen toiminnan tietosisällön päivittämiseksi. Jatkotyön aikatauluttamiseksi tulee yksityiskohtaisesti selvittää tarpeet sosiaalitoimen toiminnan tietotuotannon muutoksiin ja muutosten ajoitus. Tulee selvittää, milloin sosiaalitoiminnan toimintatilastointi siirtyy rekisteripohjaiseksi ja milloin nykyisestä tiedonkeruusta voidaan luopua. Tässä yhteydessä voidaan ratkaista, onko muutokset tarpeen tehdä nykyisiin sosiaalitoiminnan tilastotiedonkeruuihin vai toteutetaanko ne siirryttäessä rekisteripohjaiseen tietotuotantoon.
- Jatkotyössä tulee selvittää miten kunnissa käyttöönotettavat elinkaarimallit vaikuttavat tietotuotantoon. Tätä ennen olisi selvitetävä elinkaarimallien yleisyys ja käytön laajuus.
- Jatkotyössä tulee selvittää investointitietojen optimaalinen tiedonkeruutapa ja -taso. Tällä hetkellä tiedonkeruu toteutetaan hyvin yksityiskohtaisella investointimeno- ja -tulo ja tehtäväjaolla. Vuonna 2010 tehtäväluokittaiset nettoinvestoinnit (kunnat yhteensä) olivat yli puolessa kerätyistä tehtäväluokista alle 10 miljoonaa euroa.
- Jatkotoimenpiteenä tulee arvioida mahdollisuudet konsernitilinpäätös- sekä talousarvio- ja -suunnitelmatietojen tuottamiseen tietotuotannon rahoitusmalleineen.

TIETOJEN JAKELU

- Jatkotyössä tulee arvioida tarve ja tarvittaessa luoda kuntatilastotiedolle yhteinen tietopankki, johon kootaan yhteen paikkaan eri tiedontuottajien keskeistä avaintietoa kunnista. Tällöin tiedon käyttäjä voi asioida yhden luukun kautta hakiessaan kunnittaista tilastotietoa metatietoineen.
- Mikäli edellä mainittu tietopankki tarvitaan, jatkotyössä tulee määritellä millaisia tietoja ja palveluja se sisältää, miten sitä käytetään ja ylläpidetään ja kenen toimesta. Tietopankkia rakennettaessa tulee ottaa huomioon olemassa olevat vastaavat tietopalvelut, kuten opetushallinnon tilastotietopalvelu Vipunen.
- Jatkotyössä tulee selvittää kuntien mahdollisuudet tiedonantajina hyödyntää nk. tarkistamattomia tilastotietoja osana tiedonantajille tuotettavaa tiedonantajapalautetta. Lyhyellä aikavälillä näin voitaisiin todennäköisesti nopeimmin saattaa tehtävittäisiä käyttötaloustietoja kuntien omaan käyttöön ja suunnittelu- ja seurantatarpeisiin, jos edellä kuvattu toimenpide on mahdollinen.
- Jatkotyössä tulee selvittää mahdollisuudet aloittaa uudelleen valtakunnan tason (ei kunnittaisia tietoja) ennakotietojen tuottaminen. Näin voitaisiin lyhyellä aikavälillä todennäköisesti nopeimmin palvella valtion hallinnon suunnittelu- ja seurantatarpeita, mikäli ennakotietojen tuottaminen on mahdollista.
- Jatkotyössä tulee pikaisesti selvittää malli, jolla neljännesvuosittaiset taloustiedot kerätään ja tuodaan Economic governance -pakettiin kuuluvan nk. budjettidirektiivin velvoitteiden mukaisesti avoimesti käytettäväksi. Tämän suhde tilastotietojen jakeluun tulee selvittää.

2 Projektin tausta ja tavoitteet

Valtiovarainministeriön Talouspolitiikan strategia-julkaisussa (Kuntatalouden haasteet VM 22/2008) todettiin, että peruspalvelujen kehittäminen edellyttää sellaista tietojärjestelmää, joka tarjoaa mahdollisimman ajantasaista tietoa kustannuksista, asiakasmääristä, suoritteista ja resurssien käytöstä. Lisäksi tarvitaan vertailutietoa palvelujen laadusta, vaikuttavuudesta ja asiakastyytyväsyydestä. Toimivat tietojärjestelmät ovat edellytys kuntien peruspalvelujen kehittämisessä.

Strategiassa esitetään malliksi Norjan KOSTRA-tyyppistä tietojen keruu- ja jakelujärjestelmää kuntien talouden ja toiminnan kuvaukseen. VM:n talouspolitiikan strategian mukaan myös Suomessa tulisi asettaa tavoitteeksi peruspalveluportaalin luominen, joka sisältäisi mahdollisimman ajantasaista ja vertailukelpoista kustannus- ja toimintatietoa keskeisten peruspalvelujen tarjonnasta ja kysynnästä. Tavoitteeksi tulisi asettaa toimipaikkainen tietotuotanto.

Valtiovarainministeriö asetti maaliskuussa 2008 kaksi selvitysmiestä selvittämään valtion tilastotoimen tehostamismahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia alueellistaa Tilastokeskuksen toimintoja. Osa selvitysmiesten ehdotuksista koski kuntatilastoinnin kehittämistä.

Selvitystyötä jatkamaan valtionvarainministeriö asetti helmikuussa 2009 tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän, jonka yhdeksi alatyöryhmäksi asetettiin työryhmä jatkamaan selvitysmiesten alueellisen ja paikallisen tietohuollon kehittämistä koskevien ehdotusten valmistelua.

Alueellisen ja paikallisen tietohuollon alatyöryhmä (Apatia) ehdotti loppuraportissaan, että ensisijaiseksi tavoitteeksi kuntatilastoinnin kehittämisessä tulee ottaa keskeisten kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatietojen tuottamisen nopeuttaminen kuuteen kuukauteen sekä tietojen laadun ja vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen. Nopeuttamisen ja vertailukelpoisuuden edellytyksenä on kansallisessa tilastoinnissa ja kuntien välisessä vertailussa tarvittavien tietojen ja tietotuotannon standardointi.

Alatyöryhmä ehdotti myös, että standardoinnin toteuttamiseksi tulee jatkotyönä käynnistää välittömästi perusteellinen tilastotietotarpeiden sekä tietojen vertailukelpoisuuden mahdollistavien käsitteiden määrittely.

Tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista valmistellut työryhmä ehdotti loppuraportissaan 1.3.2010, että kuntatilastointia kehitetään jatkotyönä kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa aloitetaan alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen alatyöryhmän ehdotusten toimeenpano. Valtiovarainministeriö asetti elokuussa 2010 kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevan ohjausryhmän ohjaamaan kehittämistyötä toimikaudelle 20.8.2010 - 30.4.2012. Ohjausryhmän tehtävänä on jatkaa alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen alatyöryhmän työtä, ohjata kuntatilastoinnin kehittämistyötä, tehdä ja käynnistää tarvittavat ehdotukset jatkotoimenpiteistä sekä arvioida ja tehdä ehdotus kuntatilastojen tuottamiselle relevanteista osaamiskeskittymistä.

Edellä mainitun ohjausryhmän alaisuuteen käynnistettiin maaliskuussa 2011 kuntatiedon tietotarvekartoitus-projekti, jonka tavoitteena oli:

- selvittää kuntatiedon keskeiset käyttäjät ja koota käyttäjien tietotarpeet
- ottaa huomioon Excessive Deficit Procedure (EDP) lisätietotarpeet ja laatuvaatimukset
- ottaa huomioon tehty ja menossa oleva kehittämistyö käymällä läpi keskeiset olemassa olevat selvitykset kuntatilastoinnin tietotarpeisiin liittyen (esim. Apatia -raportti, STT-raportti)
- kartoittaa muiden hankkeiden ja toimijoiden yhtymäkohdat nyt ja tulevaisuudessa kuntatilastoinnin tietotarpeisiin liittyen (esim. Tikesos, Kanta, SAdE, Tuottavuusohjelmatyö)
- raportoida tietotarpeiden kartoituksen etenemisestä ja hahmotella vaihtoehtoja kuntasektorista tuotettavien tietotarpeiden täyttämisestä Kuntatilastoinnin kehittämistä valmistelevalle ohjausryhmälle.

3 Projektin työskentely

Projektin projektipäällikkönä toimi projektin alusta elokuun 25.8.2011 asti yliaktuaari Eriikka Saastamoinen ja tästä lähtien projektin loppuun saakka tilastopäällikkö Olli Sepänen.

Projektiryhmään kuuluivat projektin alkaessa ylitarkastaja Ville Salonen ja ylitarkastaja Sanna Lehtonen (31.5.2011 saakka) valtiovarainministeriöstä. Myöhemmin projektin työskentelyyn osallistuvat valtiovarainministeriöstä myös ylitarkastaja Sirpa Hartojoki, neuvotteleva virkamies Vesa Lappalainen, neuvotteleva virkamies Hannele Savioja ja neuvotteleva virkamies Tommi Oikarinen.

Projektiin kutsuttiin lisäksi keskeisimpien Tilastokeskuksen ulkoisten sidosryhmien osalta asiantuntijoiksi kehittämisspäällikkö Anneli Heinonen (Kuntaliitto), erikoissuunnittelija Tommi Karjalainen (OKM), neuvotteleva virkamies Sari Kauppinen (STM) ja kehittämisspäällikkö Nina Knappe (THL). Tilastokeskuksen sisältä kutsutaan asiantuntijoiksi tilastopäällikkö Hilka Kousa (HE), tilastopäällikkö Kaija Ruotsalainen (HE), tilastopäällikkö Jukka Pitkäjärvi (HP) ja yliaktuaari Jukka Pakola (YS). He toimivat tietotarvekartoituksessa keskeisten tiedonkäyttäjien yhteyshenkilöinä.

Projektiryhmä kokoontui 17 kertaa.

Projektin tukiryhmään kuuluivat Tuula Hausmann, Jani Heikkinen ja Olli Seppänen. Tukiryhmä kokoontui tarpeen mukaan, pääsääntöisesti kerran viikossa.

Projektin ohjausryhmänä toimi Kuntatilastoinnin kehittämistä valmisteleva ohjausryhmä. Työn etenemisestä raportoitui säännöllisesti kerran kuukaudessa ohjausryhmän kokouksissa.

Projektin tuottama ja keräämä aineisto on tallennettu Tilastokeskuksen verkkolevylle projektin työkansioon.

4 Arvio prosessin onnistumisesta

Keskeisten tiedonkäyttäjien tietotarpeita päädyttiin kartoittamaan kyselyn avulla ja selvittämään keskeiset tietotarpeet. Tiedontuotannon yksityiskohtiin keskitytään työn myöhemmissä vaiheissa.

Käyttäjiä pyydettiin kuvaamaan talous- ja toimintatietoa koskevat tulevien vuosien tietotarpeet erikseen tarkoitusta varten laadittuun Excel-taulukoon. Tiedonkäyttäjän kukin tiedonkäyttötarve pyydettiin kuvaamaan erikseen. Taulukon rakenne oli laadittu siten, että tietotarpeiden analysointi olisi mahdollisimman vaivatonta. Vastaukset pyydettiin 29.5.2011 mennessä. Kyselylomake on tämän raportin liitteenä 1.

Kun aineisto eri tahojen tietotarpeista saatiin koottua, tietoa täydennettiin lisäkyselyillä sekä marraskuussa kuntien osalta erillisellä työpajalla, johon kutsuttiin mukaan KuntaIT:n hankkeissa ja 20 suurimman kunnan tuottavuusmittarien kehittämishankkeessa mukana olleita kuntia. Työpajan keskeiset johtopäätökset on koottu liitteeseen 10.

Tietotarvekartoituksen käytännön toteutus osoittautui ennakoitua haasteellisemmaksi. Ainoastaan kahdelta taholta vastaukset saatiin pyydettyssä vastausajassa. Kartoitustyön edetessä kävi ilmi, että valittu kyselymalli tuotti vastaajille ongelmia, joihin ei etukäteen osattu varautua. Myöhemmin tietojen analysointivaiheessa kartoitustyötä tuettiin suuremmalla etukäteisneuvonnalla ja keskustelulla.

Kartoituksen edetessä ilmenneistä ongelmista huolimatta olennainen tieto taloustietotarpeista on projektin käsityksen mukaan pystytty kohtuullisen hyvin kokoamaan, jotta

keskeiset johtopäätökset taloustietotuotannon kehittämistä voidaan tehdä. Kaikki toimintatietoa koskevat tietotarpeet eivät todennäköisesti ole tulleet kartoituksessa esille.

5 Kuvaus tietotarvekartoituksessa esille tulleista tietotarpeista

5.1 Mihin tietoja käytetään?

Kuntaliitossa kunnallista talous ja toimintatietoa käytetään toiminnan suunnittelu-, seuranta- ja ohjaustarpeisiin, lainsäädännön toteutumisen seuranataa ja kuntien ja kuntayhtymien edunvalvontaan ja palveluun.

Kuntakentällä tietoja tarvitaan erityisesti toiminnan suunnittelu-, seuranta- ja ohjaustarpeisiin (esimerkiksi palvelutuotannon arviointiin ja vertailu, valtionosuuksien laskenta, uusien lakien vaikutusten arviointi taloudessa ja toiminnassa, talousarvion valmistelu, kuntien välinen vertailu, toiminnan seuranta).

Tilastokeskus käyttää kuntatietoja tilastointitehtäviin ja siihen liittyvien kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseen.

Valtiovarainministeriö käyttää tietoja mm. seuraaviin tarkoituksiin:

- 1) Kuntapolitiikan valmisteluun
 - kokonaisvastuu kuntapolitiikan valmistelussa
- 2) Toiminnan suunnittelu, seuranta ja ohjaus
 - peruspalveluohjelman ja -budjetin valmisteluvastuu,
 - valtion kehyspäättöksen ja talousarvion valmistelu
 - valtionosuuksien laskenta
 - kustannustenjaon tarkistusmenettely
- 3) Lainsäädäntövalmistelu
- 4) Kuntapalvelujen toimivuuden arviointi
 - peruspalvelujen tilan ja saatavuuden arviointi
 - kustannusten, tuottavuuden ja vaikuttavuuden seuranta
 - koko maan tason, kuntaryhmittäiseen ja kuntakohtaiseen vertailuun
- 5) Kuntatalouden tilan ja kehityksen arviointi
 - toteutuneen kehityksen analysointi
 - ennusteiden laadinta
- 6) Rakenneanalyysi
 - rakenteellisten toimien ja uudistusten seuranta ja arviointi
 - rakenteellisten uudistusten valmistelu
- 7) Kv. raportointitarpeet
 - Suomen vakausohjelma

- EDP-raportointi
- kansainvälisten järjestöjen ja instituutioiden tietotarpeet (OECD, EU, IMF)
- luottoluokituslaitosten tietotarpeet

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala käyttää tietoja moniin eri tarkoituksiin:

1. Toiminnan suunnittelu, seuranta ja ohjaus (STM)
 - valtion kehyspäättösten, peruspalveluohjelman ja talousarvion valmistelu
 - hallinnonalan ja STM:n toiminta- ja tilinpäätöskertomukset
 - tulosohejaus
2. Säädösehdotusten vaikutusten arviointi ja lainsäädännön toteutumisen seuranta (STM ja THL)
3. Sosiaali- ja terveyspolitiikan suunnittelu ja toteutumisen seuranta (STM)
 - sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän suunnittelu
 - hallinnonalan strategisten tavoitteiden toteutumisen seuranta erityisesti palvelujärjestelmän toimivuuden osalta
 - ohjelmien seuranta (mm. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste)
 - sosiaalimenojen ja terveydenhuoltomenojen ennusteet
4. THL:n lakisääteisen tilastointitehtävän hoitaminen
 - kansallinen tilastoraportointi ja tietopalvelu
 - kansainvälinen tilastoraportointi ja tietopalvelu
5. Kehittämisen- ja tutkimustyö (THL ja Kela)
6. Valvonta (Valvira ja Aluehallintovirastot)
7. Viestintä (STM ja THL, esimerkiksi Palveluvaaka.fi)
 - media ja kansalaiset

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonolalla tietoja käytetään muun muassa:

1. Toiminnan suunnitteluun, ohjaukseen ja seurantaan
 - Valtion tulo- ja menoarvion laadinta
 - TTS:n laadinta
 - Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisohjelman valmistelu
 - Koulutusjärjestelmän ja järjestäjäkentän ohjaus ml. järjestämisluvat
2. Valtionosuuslaskentaan
 - Yksikköhintojen määrittely
3. Kansainväliseen koulutusyhteistyöhön
 - Education and training 2020 viitearvot ja indikaattorit
 - Muut kansainväliset vertailuindikaattorit, mm. UOE-kysely

4. Koulutuksen arviointiin
 - Järjestelmätason arvioinnit

Sisäministeriön hallinnonala käyttää kuntatietoja toiminnan suunnittelu-, seuranta- ja ohjaustarpeisiin sekä lainsäädännön toteutumisen seurantaan, *liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala* toiminnan suunnittelu-, seuranta- ja ohjaustarpeisiin ja *työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala* tietoja aluekehityksen arviointiin ja ennakkointiin.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus käyttää kunnallista talous- ja toimintatietoa tutkimusaineistoina.

5.2 Taloustietotarpeet

Tässä luvussa käsitellään kyselyssä ilmenneitä kunnallisen taloustiedon tietotarpeita frekvensseittäin.

Vuositaloustiedoista tilinpäätöstiedot tarvitaan kunnittain, kuntayhtymittäin ja liikelaitoksittain. Talousarviotietoja ja konsernitilinpäätöstietoja tarvitaan myös kunnittain. Myös käyttötalous ja investointitietoja tarvitaan lähes poikkeuksetta kunnittain, kuntayhtymittäin ja liikelaitoksittain. Lisäksi esim. EDP-asetuksen kiristyvät laatuvaatimukset edellyttävät, että alijäämä- ja velkaraportoinnissa käytettävät lähdetiedot ovat kattavia esim. paikallishallintosektorin osalta.

5.2.1 Taloustietotarpeet - kuukausittain

Kuukausittaisia taloustietotarpeita tuli esille vastauksissa vähän. *Valtiovarainministeriö* tarvitsee palkka- ja verotietoja suhdanneseurantaa varten, mahdollisimman nopeasti.

5.2.2 Taloustietotarpeet - neljännesvuosittain

YHTEENVETO:

Neljännesvuosittaisia tuloslaskelma-, rahoituslaskelma- ja tasetietoa tarvitaan n. kahden kuukauden viipeellä neljänneksen päätymisestä. *Neljännesvuosittain taloustietoja* tarvitaan pääsääntöisesti kunnat, kuntayhtymät ja liikelaitokset -yhteensä tasolla. Ainoastaan kuntakentällä on tarvetta kunta/kuntayhtymäkohtaisiin tietoihin. Muille tahoille riittää yhteensä-tason tiedot kunnista, kuntayhtymistä tai liikelaitoksista.

Kuntaliiton, valtionvarainministeriön ja Tilastokeskuksen tietotarpeet edellyttävät nykyisen kuntien talouden neljännesvuositilaston laajentamista kuntayhtymiin ja liikelaitoksiin. Lisäksi tietotarvekartoituksen perusteella voidaan arvioida, että kerättävien tietojen määrää pitäisi laajentaa tietotarpeisiin vastaamiseksi. Esimerkiksi nk. budjettidirektiivin velvoitteiden täyttäminen edellyttää kattavien kirjanpitolaitosten julkista saatavuutta kaikista julkisyhteisöjen alasektoreista (valtionhallinto, paikallishallinto, työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot).

Eräistä kunnista on tuotu esille tarpeita vertailla neljännesvuosittaisia käyttötaloustietoja toisiin kuntiin.

Kuntakentän vastaukset koostuvat eri kuntien näkemyksistä ja vastaukset vaativat tulkintaa. Pääsääntöisesti kunnat käyttävät neljännesvuositietoja budjetin seurannassa ja tulevan vuoden budjetin laadinnan pohjana. Keskeisimpiä tietoja ovat tulos- ja rahoituslaskelman sekä taseen tiedot. Tietoja tarvitaan kuukauden tai viimeistään kahden viipeerä. Jotkut kunnat ovat tuoneet esille tarpeita myös kuntien välisen vuoden sisäisen kehityksen seurantaan (esim. miten käyttötalouden meno- ja tulokehitys kehittyy omassa kunnassa suhteessa vertailukuntaan).

Kuntaliitto on esittänyt tarpeenaan saada tulos-, rahoituslaskelma ja tasetietoja (kunnat ja liikelaitokset yhdistettynä - yhteensä) kahden kuukauden viipeerä ⁶.

Valtiovarainministeriö tarvitsee kuntasektorin tilinpäätöstietoja yhden - kahden kuukauden viipeerä. Tietoja tarvitaan kunnat, kuntayhtymät ja liikelaitokset -yhteensä -tasoilla.

Valtiovarainministeriö tarvitsee lisäksi tietoa nk. Economic governance -lakipaketin tarpeisiin (nk. budjettidirektiivi). Marraskuussa 2011 lopullisen muodon saaneen direktiivin velvoitteiden täyttämiseen tarvitaan kattavaa kirjanpitolietoa kaikista julkisyhteisöjen alasektoreista (valtionhallinto, paikallishallinto, työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvahastot). (ks. tarkemmin: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:306:0041:0047:FI:PDF>)

Paikallishallintosektorin osalta kattavien ja julkisesti saatavilla olevien tietojen tulee olla käytettävissä 3 kuukauden kuluessa vuosineljänneksen päättymisestä. Tietoja ei välttämättä tarvita kunnittain tai kuntayhtymittäin. Direktiivi tulee toimeenpanna vuoden 2013 loppuun mennessä. Direktiivin toimeenpano on valtiovarainministeriön vastuulla.

Tilastokeskus on kehittämässä julkisen sektorin työvoimakustannusindeksin laadintaa, jonka laadinta käynnistyisi vuoden - puolentoista vuoden kuluttua. Tätä varten tarvitaan kunnittaisia palkkatietoja, työnantajan sosiaaliturvamaksuprosenttitietoja, henkilöiden lukumäärä tietoja ja työtuntitietoja n. 2,5 kuukauden viipeerä.

Kansantalouden tilinpidon laadinnassa tarvitaan tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja taseen eriä (ei kuitenkaan kaikkia eriä) n. 2 kuukauden viipeerä neljänneksen päättymisestä. Tietoja tulisi tilinpidon tarpeisiin olla käytettävissä enemmän kuin tällä hetkellä on käytettävissä. Tietoa tarvitaan kunnista, kuntayhtymistä ja liikelaitoksista yhteensä. Investoinneista tarvitaan tietoa tavaratyypeittäin. Tilinpidon tarpeet eivät edellytä neljännesvuositasolla totaali tiedonkeruuta.

Kartoituksessa esille tulleet puolivuositteiset tietotarpeet sisältyvät edellä esitettyihin neljännesvuositteisiin tarpeisiin.

5.2.3 Taloustietotarpeet - vuosittain

Eniten tietotarpeita taloustiedoista tuotiin esille vuositasen tiedoista.

Vuositaloustiedot tulee olla käytettävissä kunnittain, kuntayhtymittäin ja liikelaitoksittain.

⁶ Nykyinen kuntien talouden neljännesvuositilaston tietosisältö riittää.

KONSERNI JA MUUT RAKENNETIEDOT

Tilastokeskus tarvitsee (ja kerää tällä hetkellä) tietoa kuntakonsernien rakenteesta yritys- ja toimipaikkarekisteriin. Tarvittavat tiedot ovat emoyrityksen nimi sekä tytär- ja osakkuusyritysten nimet sekä emoyrityksen omistus- ja äänivaltaosuudet niissä.

Tilastokeskus tarvitsee myös kunnista ja kuntayhtymistä yhteistoimintajärjestelyjen rakennetietoja, kuten esimerkiksi isäntä-sopimuskuntasuhteista, eri palveluista. Tietoa käytetään hyväksi talous ja toimintatiedon tilastoinnissa ja tilastokyselyjen suunnittelussa. Myös *Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Kuntaliitto* tarvitsevat rakennetietoja.

TALOUSARVIOT JA -SUUNNITELMAT

Valtiovarainministeriö ilmoitti ainoana tahona tarvitsevana kuntien talousarviotietoja. Valtiovarainministeriö tarvitsee talousarviotietoja syventämään informaatiota kuntien taloustilanteesta. Tietojen tulisi olla käytettävissä muutamien kuukausien viipeellä vuoden vaihteen jälkeen.

Talousarviotietoja saatetaan tarvita myös Economic governance -tarpeisiin.

Tulevaisuudessa voi olla tarvetta (VM) saada tulevien vuosien taloussuunnitelmia koskevia tietoja. Tarve täsmentyy myöhemmin. STM käyttää VM:n ennustetta kuntien menokehityksestä.

TILINPÄÄTÖSTIEDOT

YHTEENVETO:

Nykyinen tuloslaskelma-, rahoituslaskelma- ja tasetietojen tietotuotannon aikataulu on riittävä esille tulleisiin tarpeisiin nähden. Tällä hetkellä em. tietoja kuvaavat tilastotiedot valmistuvat kesäkuun alussa.

Tilinpäätöstietoja käytetään tehdyn selvityksen perusteella hyvin laajasti. Tietoja tarvitaan pääsääntöisesti sekä tulos- ja rahoituslaskelmasta että taseesta.

Saatujen tietotarvestausten mukaan tilinpäätöstietojen tulisi olla yleisimmin käytettävissä kuuden kuukauden kuluttua vuoden vaihteen jälkeen. Saatujen vastausten mukaan joihinkin käyttötarkoituksiin tietojen tulisi olla aiemmin käytettävissä ja joihinkin tarpeisiin riittää myöhäisempikin ajankohta.

Tilinpäätöksen ennakkotietoja tarvitaan (Valtiovarainministeriö, Kuntaliitto ja Tilastokeskus) nykytapaan helmikuussa vuoden vaihteen jälkeen.

KONSERNITILINPÄÄTÖSTIEDOT

Valtiovarainministeriö ja Kuntaliitto tarvitsevat konsernitilinpäätöstietoja (tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase sekä konsernitilinpäätökseen yhdistellyistä yhteisöistä eriteltyjä lukumäärätietoja: kuntayhtymien lukumäärä, tytäryhteisöjen (pl. kuntayhtymät) lukumäärä, osakkuusyhteisöjen lukumäärä) 6 kuukauden viipeellä. Tiedot syventävät tietoa kuntien taloustilanteesta (VM). Tietoja tarvitaan konserneittain. Kuntaliitto tarvitsee tietoja edunvalvonnassa, tietopalvelussa, erilaisissa selvityksissä. Tilastokeskus kerää tällä hetkellä konsernitasetietoja.

KÄYTTÖTALouden TULOT JA MENOT

YHTEENVETO:

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden tietoja käytetään runsaasti eri käyttötarkoituksissa. Yleisimmin tietoja tarvitaan tarkalla tehtäväluokituksella (ks. esimerkki liite 2) meno- ja tulolajeittain (ks. esimerkki liite 3). Useimmat tiedonkäyttäjät toivovat, että tiedot ovat käytettävissä kuuden kuukauden kuluttua vuoden vaihteen jälkeen.

Kunnat tarvitsevat käyttötaloustietoja tehtävittäisten tietojen lisäksi tuotteittain.

Tuottavuustutkimuksessa tarvitaan opetus, terveydenhuolto ja sosiaalipalveluista tietoa toimipaikoittain ja tuotteittain sekä asiakastasolla. VATT:n mukaan taloustietoa tulisi olla käytettävissä tarkalla tulo- ja menolajiluokittelulla ja tarkalla tehtäväluokituksella.

Käyttötalouden tulot ja menot - tarkka tehtävä- ja tulo- ja menolajiluokitus

Tehdyn kartoituksen mukaan useimmissa käyttötarpeissa käyttötaloustietoja tarvitaan tarkalla tehtäväluokituksella meno- ja tulolajeittain. Lähes poikkeuksetta tietoja tarvitaan kunnittain ja kuntayhtymittäin. Opetushallinnon tietotarpeisiin tarvitaan tietoa taidelaitoksittain (esim. teattereittain) ja tuottavuustutkimustarpeisiin toimipaikoittain. Alla on kuvattu asiaa tarkemmin sekä erikseen, jos karkeamman tason tiedot riittävät tyydyttämään tietotarpeen.

Kuntien tietotarvekartoituskyselyssä ilmoittamat tarpeet poikkeavat jonkin verran toisistaan. Tietoja käytetään mm. toiminnan suunnittelu-, seuranta- ja ohjaustarpeisiin (esimerkiksi palvelutuotannon arviointi ja vertailu, valtionosuuksien laskenta, uusien lakien vaikutusten arviointi taloudessa ja toiminnassa, talousarvion valmistelu, kuntien välinen vertailu, talousarvion valmistelu, toiminnan seuranta).

Tietotarvekartoituksen perusteella käyttötalouden tietoja tarvitaan nykyistä nopeammin ja tarkalla tehtäväluokituksella sekä tulo- ja menolajeittain eriteltynä. Tietoja tarvitaan kunnittain, kuntayhtymittäin ja liikelaitoksittain. Tietoja tarvitaan tehtävittäisten tietojen lisäksi tuotteittain. Tietojen tulisi olla käytettävissä n. 5-6 kuukauden viipeellä.

Kuntaliitto tarvitsee käyttötaloustietoja tarkimmalla tehtäväluokka- ja tulo- ja menolajiluokituksella kuuden kuukauden viipeellä vuoden vaihteen jälkeen. Tietoja käytetään toiminnan suunnittelussa ja seurannassa sekä kuntien ja kuntayhtymien edunvalvonnassa ja palvelussa.

Valtiovarainministeriö tarvitsee kunnittaisia ja kuntayhtymittäisiä valtion kehyspäätösten ja talousarvion valmisteluun, ennusteiden laadintaan ja kansainväliseen raportointiin viiden kuukauden viipeellä kunnista, kuntayhtymistä ja liikelaitoksista yhteensä. Näihin tarpeisiin käytetään sekä kansantalouden tilinpidon tietoja että taloustilastotietoja.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla käyttötaloustietoja tarvitaan kuuden kuukauden viipeellä pääosin kunnittain, kuntayhtymittäin ja liikelaitoksittain. Tietoja tarvitaan sekä palvelujen järjestäjän että tuottajan näkökulmasta. Osaan tiedon käyttökohteista riittää yhteensä -tason tiedot kunnista, kuntayhtymistä ja liikelaitoksista. Tietojen käyttökohteita on kuvattu edellä luvussa 'Mihin tietoja käytetään?'.

Tilastokeskus tarvitsee käyttötaloustietoja kansantalouden tilinpidon laidinnassa, tuottavuustilastoinnissa, oppilaitostilastojen kv-tietotarpeisiin sekä ympäristö- ja energiatilas-

tojen sekä kulttuuritilastojen tietotarpeisiin. Tietojen tulee olla käytettävissä pääosin kunnittain, kuntayhtymittäin ja liikelaitoksittain.

Tuottavuustutkimuksessa (esim. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, myöh. VATT, THL/Chess) tarvitaan opetus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluista tietoa toimipaikoittain ja tuotteittain sekä asiakastasolla. Tietotuotantoa tulisi kehittää kaikilla edellä mainituilla ulottuvuuksilla tuottavuustutkimuksen ja vaikuttavuusmittauksen tarpeisiin. Tuottavuustutkimuksen tietotarpeita käsitellään VATT:n laatimassa (talousneuvoston sihteeristön tilaamassa) tutkimuksessa Julkisten palvelujen tuottavuusseurannan kehittäminen (Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 14/2011, <http://www.vnk.fi/julkaisukansio/2011/r14-julkisten-palvelujen/PDF/fi.pdf>). Liitteessä 4 kuvataan keskeisiä tutkimuksessa esille nostettuja tarpeita.

VATT:n mukaan taloustietoa tulisi olla käytettävissä tarkalla tulo- ja menolajiluokittelulla ja tarkalla tehtäväluokituksella.

Myös *Kuntaliitto* tarvitsee toimipaikkatasoisia tietoja heidän ja VATT:n kanssa yhteistyössä tehtävissä tuottavuustutkimuksissa. Myös STM:n hallinnonalalla toimipaikkaista tietoa tarvittaisiin tuottavuustutkimuksessa, minkä lisäksi se saattaisi olla hyvä ratkaisu hallita järjestämistapojen jatkuvaa muutosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla tarvitaan yleisiä käyttötalouden tilastotietoja opetus- ja kulttuuritoiminnan tehtäväluokista sekä lisäksi erikseen käyttötaloustietoja hallinnonalan seuranta-, arviointi- ja kehittämistarpeisiin. Yleiset käyttötalouden tilastotiedot tarvitaan tarkalla tehtäväluokituksella tulo- ja menolajeittain 11 kk viipeellä.

Hallinnonalan eri hallinnollisiin seuranta- ja suunnittelutarpeisiin tarvitaan laajasti erilaisia ja eri tavoilla luokiteltuja käyttötalouden tulo- ja menotietoja. Esiopetuksesta, perusopetuksesta ja lukiokoulutuksesta tarvitaan toiminnoittain erittelytietoja palkkausmenot ja muista menoista⁷. Perusopetuslain mukaisesta aamu- ja iltapäivätoiminnasta tarvitaan tietoa oman toiminnan, ostopalvelujen ja avustetun toiminnan tuloista ja menoista⁸.

Kuntien kulttuuripalveluista tarvitaan tietoa kunnittain palvelujen kehittämiseen ja palvelujen arviointiin, osaksi peruspalvelujen arviointia. Kirjastoista tarvitaan erikseen kunnittain käyttökustannus- ja käyttötuottotietoja tulo- ja menolajeittain n. kuukauden viipeellä vuoden vaihteen jälkeen.

Museoista, teattereista ja orkestereista, kulttuuritaloista ja kulttuurikeskuksista, taideoppilaitoksista ja taiteen perusopetuksesta sekä yleisestä kulttuuritoiminnasta tarvitaan käyttökustannus- (ml. avustukset) ja käyttötuottotietoja tulo- ja menolajeittain. Lisäksi tarvitaan tietoa muiden hallintokuntien kulttuurikustannuksista ja -tuotoista sekä kunnan kulttuuritoiminnan käyttökustannuksista ja tuotoista yhteensä.

Seuraavia tietoja tarvitaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän tietotarpeisiin syyskuun loppuun mennessä. Museoista, teatterista ja orkestereista tarvitaan taidelaitoksittain kustannustietoja menolajeittain (karkealla menolajijaottelulla) ja lisäksi eriteltynä toiminta- ja kiinteistömenoihin sekä investointeihin (ks. esimerkki liite 5). Taiteen perusopetuksesta tarvitaan taidealoittaisia kustannus- ja investointitietoja toiminnoittain ja menolajeittain.

⁷ Ks esimerkki. http://tilastokeskus.fi/keruu/kutall/talous2_2010.pdf ss.53-55

⁸ Ks. http://tilastokeskus.fi/keruu/kutall/talous2_2010.pdf s.53

Kesäyliopistoista tarvitaan tietoa tulo- ja menolajeittain ja kansanopistoista, ammatikorkeakouluista, ammatillisesta peruskoulutuksesta, oppisopimuskoulutuksesta ja lisäkoulutuksesta toiminnoittain ja menolajeittain. Toimintojen luokittelutarve on yleensä eri koulutustasoilla erilainen. Ammatillisesta koulutuksesta ja ammattikorkeakoulutuksesta tarvitaan lisäksi jaottelu koulutusaloihin (ks. esimerkki liite 6).

Lisäksi Maksullisen palvelutoiminnan kustannus ja tulotietoja tarvitaan useimmilta koulutustasoilta. Kustannusten ja tulojen luokittelu vaihtelee koulutustasoittain.

Käyttötalouden tulot ja menot - karkeamman tason käyttötaloustiedot

Tarkinta tasoa karkeammalla tehtävä- ja meno- ja tulolajiluokituksen tasolla käyttötaloustietoja käyttävät sisäasiainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä osin valtiovarainministeriö. Sisäasiainministeriön hallinnonalalla tarvitaan kunnittaisia tietoja palo- ja pelastustoimen kustannuksista ja tuotoista. Meno- ja tulolajijaottelua ei tarvita. Tietojen toivotaan olevan käytössä puolitoista kuukautta vuoden vaihteen jälkeen toiminnan seuranta- ja lainsäädännön toteutumisen seurantaraportteihin.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tietoa käyttötaloudesta tarvitaan aluekehityksen seurantaan ja ennakointiin vuoden viipeellä päätehtävittäin meno- ja tulolajeittain eriteltynä. Tiedot tarvitaan kunnittain ja kuntayhtymittäin.

Valtiovarainministeriö tarvitsee käyttötalouden tarkan tehtäväluokituksen kustannus- ja tuottotietoja yhteensä peruspalvelujen saatavuuden arvioinnin taustatietoina ja kunnallisten palvelujen tilan arviointiin ja kustannusten seurantaan ja analysointiin. Tietoja tarvitaan kunnittain ja kuntayhtymittäin. Peruspalvelujen saatavuuden arviointiin tietojen tulisi olla käytettävissä 13-14 kk viipeellä ja kunnallisten palvelujen tilan arviointiin kuukauden viipeellä vuoden vaihteen jälkeen.

Lisäksi valtiovarainministeriö tarvitsee vertailukelpoista tietoa palvelutuotannon kustannuksista keskeisissä kuntien järjestämisvastuulla olevissa palveluissa palvelujärjestelmän rakenneanalyysiin ja palvelujen toimivuuden arviointia varten. Kunnilla on oikeus päättää, miten ne haluavat järjestää palvelut; omana tuotantona, tuottamalla yhdessä tai hankkimalla palvelut toiselta kunnalta, järjestöiltä tai yksityisiltä palvelujen tuottajilta. Tulevaisuudessa tämä entisestään korostuu, kun palvelut tuotetaan entistä hajautuneemmassa tuottajaverkossa ilman tiukkaa kytkentää kuntien perinteisiin tuottajaorganisaatioihin. Toisaalta myös julkisen ja yksityisen toiminnan rajat hämärtyvät.

Tuotantovaihtoehtojen monipuolistuessa, lisääntyy tarve saada vertailutietoa erilaisten tuotantovaihtoehtojen ja tuottajatahojen kustannuksista ja niiden toimivuudesta. Tarpeet kuntien ja muiden palveluntuottajien väliseen vertailuun ja analysointiin ovat siten hyvin perusteltuja ja puoltavat toimipaikkaisen tiedon tarvetta. Palvelujärjestelmän toimivuuden arviointi ei käytännössä edellytä sen laajempaa tiedonkeruuta kuin mitä muutoinkin muita tarpeita varten kerätään.

Tarkennusehdotukset tulo- ja menolajiluokitukseen ja tehtäväluokitukseen

YHTEENVETO:

Tiedon käyttäjät ovat tehneet joukon kehittämis ehdotuksia tulo- ja menolajiluokitukseen ja tehtäväluokitukseen. Menolajeista kehittämis ehdotuksia on tehty erityisesti asiakas palvelujen ostojen ja muiden palvelujen ostojen tilastointiin. Näihin ehdotuksiin tulee paneutua yksityiskohtaisemmalla tasolla käsitteiden määrittelyn ja tietotuotannon tietosisällön yksityiskohtaisemman määrittelyn yhteydessä.

Valtiovarainministeriö ja Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpito on esittänyt tarpeen jakaa muiden palvelujen ostot sektoreittain. Lisäksi kansantalouden tilinpito on ehdottanut pohdittavaksi myyntitulojen jakoa asiakas palvelujen myynteihin ja muihin. Myös sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastauksessa otetaan esille asiakas palvelujen ostojen ja muiden palvelujen ostojen määrittelyt sekä niiden ajanmukaisuuden tarkistaminen. Luokitusten tulee mahdollistaa kuntien järjestämän toiminnan erottaminen, samoin on otettava huomioon potilaiden valinnanvapauden lisääntyminen.

Myös tehtäväluokitukseen tiedonkäyttäjät tekivät joukon kehittämis ehdotuksia, joihin tulee jatkotyössä kiinnittää huomioita.

INVESTOINNIT

YHTEENVETO:

Investointitietojen tarpeet ovat pääsääntöisesti vuositason tietotarpeita. Ainoastaan kansantalouden tilinpidon laadinnassa (neljännesvuositilinpito) tarvitaan neljännesvuosittaisia tietoja.

Monet tiedon käyttäjät tarvitsevat investointitietoja kuuden kuukauden viipeellä, mutta joillekin tiedonkäyttäjille riittää pidempikin viive. Tietoja tarvitaan usein tarkalla tehtäväluokituksella ja tarkalla tavaratyypin luokittelulla, mutta osalle tiedonkäyttäjistä riittää karkeammankin tason tiedot.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala tarvitsee investointitietoja tarkalla tehtäväluokituksella tavaratyypeittäin 11 kk viipeellä (ks. tavaratyypit liite 7). Lisäksi tarvitaan eräistä koulutus- ja kulttuuritoiminnan alueista (ammattillinen koulutus, ammattikorkeakoulutus, kansanopistot ja liikunnan koulutuskeskukset, taiteen perusopetus) 9 kuukauden viipeellä investointitietoja toiminnan suunnittelu- ja seurantatarpeisiin sekä opetustoiminnan rahoitusjärjestelmän tietotarpeisiin. Taiteen perusopetuksesta ja kansanopistoista sekä liikunnan koulutuskeskuksista tietoa tarvitaan eroteltuna perustamishankkeisiin ja muihin investointeihin. Ammattikorkeakoulutuksesta ja ammatillisesta koulutuksesta investointitiedot pitää luokitella rakennus- ja muihin investointeihin sekä erotella lisäksi niihin kuuluvat maksullisen palvelutoiminnan, oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen investoinnit (ks. liite 8). Kaikki investointitiedot tarvitaan kunnittain ja kuntayhtymittäin.

Työ- ja elinkeinoministeriö tarvitsee investointitietoja kunnittain ja kuntayhtymittäin yhteensä-tasolla ja päätehtävittäin 12 kuukauden viipeellä.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalalla tarvitaan investointimeno- ja -tulotiedot tavaratyypeittäin tarkalla tehtäväluokkatasolla sosiaali- ja terveydenhuollosta kunnittain, liikelaitoksittain ja kuntayhtymittäin. Investointitietoja käytetään erityisesti SHA-tilastoinnissa (System of Health Accounts). SHA:n laskelmissa investointitietoja ei tarvita kaikista terveydenhuollon tehtäväluokista.

Sisäasiainministeriön hallinnonalalla tarvitaan tietoa yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen (Cofog 03, ks. julkisyhteisöjen tehtäväluokitus liitteestä 9) käytettävistä investoinneista sekä taustatietona tietoja investoinneista yhteensä päätehtävittäin sekä perusterveydenhuollosta ja perusopetuksesta mahdollisimman nopeasti vuodenvaihteen jälkeen. Tietoja tarvitaan kunnittain.

Valtiovarainministeriössä tarvitaan päätehtävittäin (koulutus, terveydenhuolto, sosiaalipalvelut) tarkan tavaratyyppiluokituksen mukaisia tietoja. Tietojen tulisi olla käytettävissä kuuden kuukauden viipeellä. Lisäksi valtiovarainministeriö käyttää kansantaloudentilinpidoon mukaisia toimialoittaisia ja tehtäväluokittaisia investointeja.

Kuntaliitossa tarvitaan investointitietoja esim. pääryhmittäin⁹ tarkalla tavaratyyppiluokituksella kunnittain, kuntayhtymittäin ja liikelaitoksittain. Rakennusinvestoinneista tarvitaan korjaus- ja uusinvestointitietoa erikseen. Tietoja tarvitaan 6 kuukauden viipeellä vuoden vaihteen jälkeen.

Tilastokeskus tarvitsee useiden tilastojen laadinnassa investointitietoja. Vuosi (kansantalouden) tilinpidossa tietoja tarvitaan kuuden kuukauden viipeellä ja aluetilinpidoissa 12 kuukauden viipeellä. Tiedot tarvitaan kunnittain, kuntayhtymittäin ja liikelaitoksittain. Myös kansantalouden tilinpidon laadinnassa tarvitaan investointitietoa korjausrakentamisesta erikseen. Ympäristö- ja energia tilastoissa tarvitaan kuntasektorista yhteensä (kunnat, kuntayhtymät, liikelaitokset) tavaratyypeittäin, ympäristönsuojeluun (Cofog 05) käytettävistä investoinneista 15 kuukauden viipeellä. Koulutustilastoinnissa tarvitaan puolentoista vuoden viipeellä tietoja esiopetuksesta, perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta ja päivähoidosta.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalan vastauksessa tuotiin esille elinkaarimallien mukaisten investointien kirjaamisen läpikäynti tilastoinnissa.

MUITA TALOUSTIETOJA

Tilastokeskuksen kuntien palkkatilastoa varten tarvitaan henkilötasolla totaalityödonke-ruuna (viiteajankohta lokakuu) kuntien henkilöstön ammattinimikkeitä, työaikaa, palvelussuhteen lajia kuvaavia tietoja ja palkkatietoja. Tietoja tarvitaan vuosittain kahden kuukauden viipeellä viiteajankohdasta. Tietoa tarvitaan toimipaikoittain toimialan määrittämistä varten.

Tilastokeskuksen yritysten rakennetilastoa varten tarvitaan tuloslaskelma- ja tasetietoja uusimuotoisista kunnallisista liikelaitoksista (yhteensä n. 100 liikelaitosta toimialoilta vesija viemärlaitokset, energialaitokset ja satamat sekä kunnalliset liikennelaitokset). Lisäksi tarvitaan tietoja investointien erittelyistä sekä tuottojen ja kulujen erittelytiedot. Tietoja tarvitaan neljän kuukauden kuluttua vuoden vaihteesta tilastointi ja kv. -raportointitarpeisiin.

⁹ Nykyistä tehtäväluokitusta on mahdollista harventaa, koska suuri osa investoinneista menee tilahallintoon.

Työvoimakustannusindeksin laadintaa varten tarvitaan neljännesvuosittain henkilöiden lukumäärä, työtunti- ja palkkatietoja.

Yritys- ja toimipaikkarekisteriin tarvitaan tietoa kuntien toimipaikoista ja niiden osoitteista, toimialasta sekä tiedot palkoista, henkilöstön määrästä keskimäärin ja liikevaihdosta (jos on aitoa liiketoimintaa).

Lisäksi tietotarpeina tuotiin esille joukko muita yksityiskohtaisia tarpeita, joihin tulee paneutua yksityiskohtaisemmalla tasolla käsitteidenmäärittelyn ja tietotuotannon tietosisällön yksityiskohtaisemman määrittelyn yhteydessä.

5.2.4 Taloustietotarpeet - harvemmin kuin vuosittain

Vuosittaista tietoa harvemmalla frekvenssillä taloustietotarpeita ilmeni varsin vähän. Valtiovarainministeriö tarvitsee tietoja kustannusten jaon tarkistukseen (nykylainsäädännön mukaan) vuositason käyttötalouden tietoja kunnista ja kuntayhtymistä yhteensä neljän vuoden välein. Tämä tietotarve voidaan täyttää vuositason tiedoilla.

Tilastokeskuksen tuottaman Julkisten menojen hintaindeksin painorakennetta varten käytetään viiden vuoden välein mahdollisimman tuoreen vuoden tilinpäätöstietoja, käyttötaloustietoja sekä investointitiedoista maanostoja ja osakkeiden ja osuuksien tietoja. Myös tämä tietotarve täyttyy vuositason tiedoilla.

Liikenne- ja viestintäministeriö tarvitsee tietoja kahden vuoden välein opetus-, sosiaali- ja terveystoimen ja yleisen hallinnon kuljetuskustannuksista kustakin hallinnonalasta tietyillä jaotteluilla (esim. esikoulun kuljetukset, peruskoulun kuljetukset, vammaiskuljetukset jne.).

5.3 Toimintatiedot

Toimintaa kuvaavat tietotarpeet poikkeavat eri tiedonkäyttäjillä selvästi enemmän toisistaan verrattuna taloustietoihin. Esimerkiksi kullakin hallinnonalalla on pääsääntöisesti omat eri kunnallisen toiminnan lohkoja koskevat toimintatietoja koskevat tietotarpeet.

Kartoituksessa esille tulleiden tietojen mukaan toimintatietoa tarvitaan varsin yleisesti kunnittain. Lisäksi erityisesti koulutuksen osalta tietoa tarvitaan oppilaitoksittain sekä tutkimustarpeisiin (koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluista) ja palvelujen saataavuuden arviointiin toimipaikoittain. Tutkimustarpeisiin tietoja tarvitaan lisäksi tuotteittain sekä asiakastasolla.

Tarvetta tarkentaa tätä.

Yleisesti ottaen toimintaa koskevia tietotarpeita ei todennäköisesti saatu yhtä hyvin esille kuin taloutta koskevat tietotarpeet. Alla on kuvattu tiedonkäyttäjittäin esille tulleita toimintatietojen tietotarpeita.

5.3.1 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan terveydenhuollon toiminnan tietotarpeista ei tietotarvekartoituksessa saatu tietoa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan osalta Tilastokeskus on kerännyt THL:n toimeksiannosta kuntien sosiaalitoimen toimintatietoja. Suurin osa kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa koskevasta tilastotiedosta kerätään kuitenkin THL:n tilastojen ja rekisterien kautta. Niitä kehitetään yhdessä sidosryhmien ja kuntien edustajien kanssa.

On erittäin tärkeää varmistaa talous- ja toimintatiedon yhtenäisyys, joten jatkotyössä on sovittava yhteen talous- ja toimintatilastojen tietosisällöt (mm. tietyt luokitukset). Tässä vaiheessa se on vielä liian aikaista, sillä meneillään oleva valtakunnallisten sähköisten asiakas- ja potilastietojärjestelmien kehitystyö (ns. KANTA- ja TIKESOS-hankkeet) vaikuttaa siihen, millaista tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnasta on tulevaisuudessa käytettävissä.

Näin ollen tietotarvekartoituksessa oli tarkoituksenmukaista koota tietotarpeita vain ko. sosiaalitoimen toimintatilaston osalta. Tietotarvekartoituksen perusteella Tilastokeskuksen keräämiä kunnittaisia ja kuntayhtymittäisiä sosiaalitoimen toimintatilastotietoja tarvitaan siihen asti, kun vastaavia tietoja saadaan sosiaalihuollon valtakunnallisten sähköisten asiakastietojärjestelmien kautta. Sosiaalitoimen toimintatilastojen tietosisältöä on kuitenkin tarpeen päivittää. Lisäksi toimintatietoja toivottiin ikä- ja sukupuolijaottelulla.

5.3.2 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala tarvitsee toimintaa kuvaavia tilastotietoja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toiminnan seuranta-, arviointi- ja kehittämistarpeisiin. Tietoja käytetään mm. yksikköhinnan laskennassa, rahoituspäätösten valmistelussa, valtionosuuksien laskennassa, suunnittelussa, ohjauksessa, seurannassa ja koulutuksen arvioinnissa.

Useimmiten tiedot esim. opetustunneista tarvitaan kuukauden kuluttua tiedonkeruupäivästä (joko 20.9. tai 20.1.). Osa tiedoista kuvaa koko kalenterivuotta. Alkuvuonna kerätävien tietojen osalta aikataulu ei ole niin kriittinen. Joiltain osin tietojen käytettävyyden kannalta riittää, että tiedot ovat käytettävissä kuuden kuukauden viipeellä syksyn tiedonkeruupäivästä. Tietoja kerätään yleensä oppilaitokselta tai koulutuksen järjestäjältä.

Tarvittavia tietoja ovat mm.:

- kaikilta koulutustasoilta/muodoista oppilasmäärätietoja (eri koulutustasoilla tietojen yksityiskohtaisuuden taso vaihtelee)
- taiteen perusopetuksen taiteenaloittain oppilasmäärä ja opetustuntien lukumäärätiedot
- kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten opiskelijaviikkotietoja tai opiskelijavuorokausitiedot
- ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärätiedot koulutusaloittain
- ammatillisesta lisäkoulutuksesta tutkintotiedot ja opiskelijatyövuositiedot koulutusaloittain

- ammatillisesta oppisopimuskoulutuksesta opiskelijoiden määrä koulutusaloittain ja suoritettujen tutkintojen määrätiedot
- ammatillisesta peruskoulutuksesta opetustuntien ja opintoviikkojen lukumäärätiedot
- ammatillisen koulutuksen erikoisoppilaitoksista opiskelijatuntitiedot ja toteutuneita ja arvioituja opetustuntimäärätietoja koulutusaloittain
- lukiokoulutuksen opiskelijamäärätiedot ja ainevalinnat
- avoimesta korkeakouluopetuksesta opetustuntien ja opiskelijaviikkojen lukumäärätiedot
- kansanopistoista opiskelijaviikkojen lukumäärätiedot
- kiinteistöjen pinta-alatiedot eri koulutustasoilta neliökustannusten seuranta varten
- tietoja esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön opettajista (mm. pätevydestä ja mitä aineita opetetaan, kerätään määrävuosin)
- tietoja mm. aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaustunneista ja toimintaan osallistuvista tukea tarvitsevista esiopetusoppilaista, maahanmuuttajien perusopetuksesta
- henkilö pohjaisina tietoina mm. tietoja aloittajista, opiskelijoista ja tutkinnoista toisella asteella ja ammattikorkeakouluissa sekä suoritetuista opintopisteistä ammattikorkeakouluissa ja suoritetuista opintoviikoista lukioissa ja ammatillisessa koulutuksessa
- ammatillisista oppilaitoksista, musiikkioppilaitoksista, liikunnan koulutuskeskuksista, kansanopistoista, kansalaisopistoista, opintokeskuksista ja kesäyliopistoista mm. opintokerhojen lukumäärätiedot ja tutkintoon johtamattomaan koulutukseen osallistuvien lukumäärätiedot ja koulutusten lukumäärätiedot

Tietoa esiopetuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja kansalaisopistojen vapaa sivistystyön opetustuntien lukumäärästä tarvitaan 11kk kuluttua vuoden vaihteen jälkeen kunnittain ja kuntayhtymittäin.

5.3.3 Sisäasiainministeriön hallinnonala

Poliisin ympäristöanalyysissä laaditaan yhteiskunnallista tilaa koskeva analyysi poliisilaitoksen alueen kunnista. Tällöin kaikki kunnittainen tieto kuntataloudesta, väestörakenteesta, väestön muuttoliikkeestä, koulutustasosta, työttömistä, työllisistä yms. on käyttökelpoista. Näitä tietoja analysoidaan yhdessä esim. poliisin tietoon tulleen rikollisuuden kanssa ja näin tuotetaan strategisen suunnittelun perustietoja.

Toimintatiedoista tarvitaan erilaisia tunnuslukuja, indeksejä, jotka kuvastavat kuntatalouden kehitystä, tulevaisuusskenaarioita, yhteiskuntarakennetta, väestön määrää, -koulutustasoa, muuttoliikettä ja muita demografisia tunnuslukuja. Lisäksi suoritteiden määrät; suoritteiden määrät/asukasluku; jakoperuste nuoret ja iäkkäät

5.3.4 Ympäristöministeriön hallinnonala

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) tarvitsee vuosittain tietoa ARA -vuokra-asuntojen hakemisesta, asukasvaihtuvuudesta, käyttöasteesta, asuntojen tyhjillään olosta sekä asukasvalintaan, asumisoikeustaloihin ja asunnottomuuteen liittyvistä asioista sekä mm. korjaus- ja energia-avustuksista.

Suomen ympäristökeskus tarvitsee tietoja hyväksytyistä asemakaavoista maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten tehtävien hoitamiseen, maankäytön suunnittelun ja rakentamisen kehittämiseen ja ohjaukseen sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja muiden ympäristöpoliittisten tavoitteiden toteuttamiseen.

Ympäristöministeriö tarvitsee ympäristösuojelulain mukaisia päätöstietoja (esim. lupamäärät, laadut jne.), jätteenkäsittelyyn liittyviä lupatietoja valtakunnallisen ja alueellisten jätesuunnitelmien seurantaan sekä jätelain ja asetusten seurantaan.

5.3.5 Valtiovarainministeriö

Valtionvarainministeriö tarvitsee kuntien toimintatietoja mm. peruspalvelujen arviointiin ja valtionosuusrahoituspäätösten valmisteluun.

Peruspalveluiden tilan seurantaan ja kehittämiseen tarvitaan kaikkia nykyisiä tehtäväluokittaisia toimintatietoja (mm. peruspalvelukortin tiedot ja yleensä peruspalvelujen tilan arviointi) ml. sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen ja opetuksen kustannuksia vastaavat toimintatiedot.

Peruspalvelujen saatavuuden arviointiin tarvitaan tietoa peruspalveluja tarjoavien toimipaikkojen sijainnista ja tarjottavista palveluista.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) mukaisten rahoituspäätösten valmisteluun tarvitaan:

- kunnan väestömäärä 1-vuotisikäryhmittäin, sukupuolittain ja kieliryhmittäin (suomi, ruotsi, saame, muu)
- onko kunta saaristokunta/saaristo-osakunta ja saaristo-osissa asuvan väestön määrä
- väestön määrää 25 kilometrin etäisyydellä kunnan väestöllisestä keskipisteestä ja väestön määrää 50 kilometrin etäisyydellä kunnan väestöllisestä keskipisteestä
- kunnan maapinta-ala
- taajamassa asuvan väestön määrä
- onko kunta kaksikielinen kunta / saamelaisien kotiseutualueen kunta
- kunnan palvelu- ja jalostusaloilla toimivan työllisen työvoiman määrä, kunnan työllisen työvoiman määrä ja kunnan työttömien määrä
- lastensuojelulain mukaisten lasten huostaanottojen määrä, vammaiseturvuuksista annetun lain (570/2007) 7-9 §:ssä tarkoitettua alle 16-vuotiaan ja 16 vuotta täyttäneen vammaistukea sekä eläkettä saavan hoitotukea saavien sekä vammaisuuden perusteella laitoshoidossa olevien määrä,
- työkyvyttömyyseläkkeellä olevien 16-54-vuotiaiden määrä 5-vuotisikäryhmittäin ja sukupuolittain,
- järjestääkö kunta taiteen perusopetusta

5.3.6 Kunnat

Kunnat tarvitsevat toiminnan suunnitteluun, seurantaan ja vertailuun toimintaa kattavasti kuvaavaa tietoa kaikesta kunnallisesta toiminnasta.

5.3.7 Tilastokeskus

Oppilaitostilastot

Tilastokeskus tarvitsee osin samoja koulutusta kuvaavia tietoja kuin opetus- ja kulttuuriministeriö tilastointitarpeisiin ja esim. kv. -raportointiin. Tarvittavia tietoja ovat mm:

- oppilasmäärätiedot kaikilta koulutustasoilta,
- tiedot perusopetuksessa luokalle jääneistä oppilaista ja erityisopetuksesta
- perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja oppilaitosmuotoisen ammatillisen koulutuksen oppilaiden/opiskelijoiden opiskelemat tai valitsemat vieraat kielet (oppilasmäärät kielittäin),
- ammattikorkeakoulut - opintopisteet,
- päiväkodissa olevien lasten lukumäärätiedot

Ympäristö- ja energiatilastot

Ympäristö- ja energiatilastojen laadintaa varten tarvitaan pumpatun veden määrätietoa vesilaitoksista ja käsitellyn jäteveden määrätietoa

Kansantalouden tilinpito / kuntien ja kuntayhtymien tuottavuustilastointi

Kansantalouden tilinpidon laadintaan tarvitaan toimintatietoa yksilöllisten palveluiden (mm. koulutus, terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut) volyyminkehityksestä. Tavoiteltavia indikaattoritietoja ovat:

- Koulutuspalvelut: koulutustasosta riippuen joko opintopisteet, oppilastunnit; erilaiset koulutuspalvelut eroteltuina
- Sairaalapalvelut: DRG hoitoepisodit
- Yleis- ja erikoislääkäripalvelut: APR-hoitoepisodit palveluittain (kehitteillä?)
- Suun terveydenhuolto: Suun terveydenhuollon toimenpideluokitus
- Sosiaalihuollon laitospalvelut: hoitopäivät eri palveluiden vaativuusluokat huomioiden ja erilaiset palvelut eroteltuina
- Sosiaalihuollon avopalvelut: hoitopäivä, osallistujamäärä, avustuskerta; eri palvelujen vaativuusluokat huomioiden erilaiset palvelut eroteltuina
- Kirjastot: lainamäärät lainatyypeittäin, lukusalin käyttömäärä, yleisötietokoneiden käyttömäärä
- Arkistopalvelut: laina- ja käynti/käyttömäärät
- Museot: kävijämäärä, kokoelmien kartuttaminen ja huolto
- Muut kulttuuripalvelut: kävijämäärä palvelutyypeittäin
- Urheilu-, huvi- ja virkistyspalvelut kävijämäärät laitostyypeittäin

Jos tavoiteltavia indikaattoreita ei ole käytössä, tarvitaan korvaavia, mahdollisimman hyvin palvelujen volyymia kuvaavia mittareita (esim. oppilastuntien puuttuessa opiskelijamäärät).

Kullekin suoriteluokalle tulee olla käytettävissä vastaavaa kustannustietoa, jotta erilaisten palvelujen volyymimuutoksia voidaan painottaa yhteen.

Työssäkäyntitilasto

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto tuottaa aluetason tietoa työllisistä ja työpaikkarakenteesta. Tilastoa varten tarvitaan tieto työssäkävistä henkilöistä ja työpaikasta (toimipaikka), myös kunnista.

5.3.8 Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Tuottavuustutkimuksessa (esim. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, myöh. VATT) tarvitaan opetus, terveydenhuolto ja sosiaalipalveluista tietoa toimipaikoittain ja tuotteittain sekä asiakastasolla. Tietotuotantoa tulisi kehittää kaikilla edellä mainituilla ulottuvuuksilla tuottavuustutkimuksen ja vaikuttavuusmittauksen tarpeisiin. Tuottavuustutkimuksen tietotarpeita käsitellään VATT:n laatimassa (talousneuvoston sihteeristön tilaamassa) tutkimuksessa Julkisten palvelujen tuottavuusseurannan kehittäminen (Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 14/2011, <http://www.vnk.fi/julkaisukansio/2011/r14-julkisten-palvelujen/PDF/fi.pdf>). Liitteessä 4 kuvataan keskeisiä tutkimuksessa esille nostettuja tarpeita.

5.4 Talous- ja toimintatietojen yhdistämistarpeet

YHTEENVETO:

Yhdistettyä talous- ja toimintatietoa tarvitaan laajasti. Tarpeisiin tulee perehtyä yksityiskohtaisesti jatkotyössä.

Suuri osa tietotarpeita ilmaisseista tahoista (mm. kunnat, Kuntaliitto, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala, Tilastokeskus, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus) toi esille, että kuntien talous ja toiminta tietoa pitää pystyä tarkastelemaan yhdessä. Tietoja käytetään mm. tilastoinnissa, erilaisissa indikaattoreissa, kuntien välisissä vertailuissa, toiminnan suunnittelussa ja seurannassa, peruspalvelujen arvioinnissa, tutkimuksessa jne. Yleisimmin tällaista tietoa tarvitaan koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluista.

Talous- ja toimintatietojen tulee kuvata samaa asiaa. Talous- ja toimintatietojen tulee olla yhteismitallisia, jotta voidaan arvioida mitä panostuksilla saadaan aikaan.

Yksityiskohtaisella tasolla em. tarpeisiin tulee paneutua jatkotyössä. Nämä näkökulmat tulee huomioida talous- ja toimintatietojen tietosisältöjen määrittelyissä ja kuntatietojen käyttöönsaattoa ("kuntatietopankki") suunniteltaessa.

KUNNALLISEN TALOUS- JA TOIMINTATIEDON TIETOTARPEITA KARTOITTAVA KYSELY

1.1. Nimi:	
1.2. Organisaatio:	
1.3. Asema / työtehtävä:	
1.4. Sähköpostiosoite:	
1.5. Puhelinnumero:	

[illegible]

Kassina sopiva vaintoento

En tarvi	1
Ei tarvitse	2
Tarvitsee	3

Liite 2. Tehtäväluokitus

Yleishallinto
Sosiaali- ja terveystoimi
Sosiaali- ja terveystoimen hallinto
Lasten päiväkotihoido
Lasten perhepäivähoito
Muu lasten päivähoito
Lastensuojelun laitos- ja perhehoito
Muut lasten ja perheiden palvelut
Vanhusten laitospalvelut
Vammaishuollon laitospalvelut
Vammaisten työllistämistoiminta
Kotipalvelut
Muut vanhusten ja vammaisten palvelut
Päihdehuolto
Perusterveydenhuollon avohoito (pl. hammashuolto)
Perusterveydenhuollon hammashuolto
Perusterveydenhuollon vuodeosastohoito
Erikoissairaanhoido
Ympäristöterveydenhuolto
Muu sosiaali- ja terveystoimi
Opetus- ja kulttuuritoimi
Opetus- ja kulttuuritoimen hallinto
Esiopetus
Perusopetus
Lukiokoulutus
Ammatillinen koulutus
Ammattikorkeakoulutoiminta
Kansalaisopistojen vapaa sivistystyö
Muu vapaa sivistystyö
Taiteen perusopetus
Muu opetustoimi
Kirjastotoimi
Liikunta ja ulkoilu
Nuorisotoimi
Museo - ja näyttelytoiminta
Teatteri-, tanssi- ja sirkustointa
Musiikkitoiminta
Muu kulttuuritoiminta
Muut palvelut
Yhdyskuntasuunnittelu
Rakennusvalvonta
Ympäristön huolto
Liikenneväylät
Puistot ja yleiset alueet
Palo- ja pelastustoimi
Oikeudenhoito ja turvallisuus
Lomituspalvelut
Toimitila- ja vuokrauspalvelut
Sisäiset palvelut
Elinkeinoelämän edistäminen
Vesihuolto
Energiahuolto
Jätehuolto
Joukkoliikenne
Satama
Maa- ja metsätilat
Muu liikeluonteinen toiminta
Muu toiminta

Liite 3. Tulo- ja menolajiluokitus

MENOLAJIT
Palkat ja palkkiot
Maksetut eläkkeet
Eläkevakuutusmaksut
Muut sosiaalivakuutusmaksut
Asiakaspalvelujen ostot valtiolta
Asiakaspalvelujen ostot kunnilta
Asiakaspalvelujen ostot kuntayhtymiltä
Asiakaspalvelujen ostot muilta
Muiden palvelujen ostot
Aineet, tarvikkeet ja tavarat
Avustukset
Vuokramenot, ulkoiset
Vuokramenot, sisäiset
Muut menot
Toimintamenot yhteensä
Toimintamenoista Sisäiset menot yhteensä
Poistot ja arvonalentumiset
Vyörytysmenot
Palautusjärjestelmän arvonlisävero
Muut laskennalliset menot
TULOLAJIT
Myyntitulot valtiolta
Myyntitulot kunnilta
Myyntitulot kuntayhtymiltä
Myyntitulot muilta
Sisäiset myyntitulot
Maksut
Työllistämistuet
Muut tuet ja avustukset valtiolta
Tuet ja avustukset Euroopan Unionilta
Tuet ja avustukset muilta
Vuokratulot, ulkoiset
Vuokratulot, sisäiset
Muut tulot
Valmisteverastojen muutos
Valmistus omaan käyttöön
Toimintatulot yhteensä
Toimintatuloista Sisäiset tulot yhteensä
Vyörytyserät
Muut laskennalliset tulot

Liite 4. Julkisten palvelujen tuottavuusseurannan kehittäminen -raportin ehdotuksia

Tuottavuustutkimuksen tarpeisiin vastaamiseksi Julkisten palvelujen tuottavuusseurannan kehittäminen - raportissa ehdotetaan mm. seuraavia asioita¹⁰ :

- Toimipaikkatasoisten kustannustietojen kerääminen tulee aloittaa mahdollisimman pian (koulutus, terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut).
- Opettajien määristä, tuntimääristä ja kelpoisuudesta sekä muista koulutuksen panoksista tulee kerätä tietoa järjestelmällisesti koulutasolla.
- Aletaan kerätä opiskelijapalautetta järjestelmällisesti eri koulutustasoilla.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö on tuomassa perusopetukseen laatukriteereitä. Kriteerien käyttöönoton tueksi ollaan ilmeisesti varaamassa rahoitusta. OKM:n laatu-kriteeristö on kuitenkin varsin epämääräinen eikä mahdollista koulujen tehokkuuden ja tuottavuuden arviointia taloustieteellisesti pätevällä tavalla. Samanlaisia laatu-kriteerejä ollaan luultavasti tuomassa myös muille palvelusektoreille. Ehdotuksemme onkin, että uusia laatu- ja vaikuttavuuskriteereitä valmisteltaessa ehdotukset arvioitaisiin aina myös tuottavuusmittauksen ja -seurannan näkökulmasta, jonkin tuottavuustutkimusta tekevän yksikön toimesta.
- Peruskouluihin tuodaan yhdeksännelle luokalle, ja resurssien niin salliessa myös peruskoulun kuudennelle luokalle, tasokoe ainakin äidinkieleen, matematiikkaan ja ensimmäiseen vieraaseen kieleen.
- Erikoissairaanhoidosta eri toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta on paljon yksityiskohtaista tietoa. Erikoissairaanhoidon vaikuttavuustutkimuksessa tulisi pyrkiä suuntaamaan resursseja järjestelmätason mittauksen kehittämiseen. Keskeistä olisi luoda terveydenhuoltoon sellainen tuotteistus tai hyödykeluokittelu, joka mahdollistaa esimerkiksi erikoissairaanhoidon kokonaistuottavuuden seurannan.
- Perusterveydenhuollossa lähiajan tavoitteena on oltava tuotoksen mittaamisen tarkentaminen erityisesti hyödykeluokittelun avulla. Tähän tarjoavat mahdollisuuden AvoHILMO ja nyt käynnistysvaiheessa oleva avohuollon potilasryhmittelijä APR. Uudet tietolähteet, kuten AvoHILMO ja avohuollon potilasryhmittelijä tulee saada mahdollisimman laajaan käyttöön ja saada tätä kautta nykyistä parempi näkemys perusterveydenhuollon tuotoksesta. Hyödykeluokitteluun perustuva tuotosmittaaminen tuottaa lyhyellä aikavälillä suuremman hyödyn.
- SosiaaliHILMO eli sosiaalipalveluiden hoitoilmoitusrekisteri kerää tietoa sosiaalipalveluiden käyttäjistä samaan tapaan kuin terveydenhuollon hoitoilmoitusrekisteri HILMO ja AvoHILMO keräävät terveydenhuoltopalveluiden käyttäjistä. Näin ollen tiedot mahdollistavat samankaltaisen sosiaalipalveluiden tuotteistuksen kuin tervey-

¹⁰ Tässä luetellaan ehdotuksia, jotka ovat olennaisia tämän raportin kannalta.

denhuollon DRG tai avohuollon potilasryhmittely. Tällaisen luokittelun kehittäminen (sosiaalipalveluista) olisi syytä aloittaa mahdollisimman pian.

- yksilötason rekisteritiedot saatetaan joustavasti tuottavuustutkijoiden käyttöön.
- käynnissä olevissa julkisten tietojärjestelmien yhtenäistämiprojekteissa tulisi huomioida myös yhdistettyjen tietojen saaminen nopeasti ja joustavasti tutkimuskäyttöön. Tämä edellyttää sitoutumista vaikuttavuusmittauksen tavoitteisiin niin rekisteriviranomaisten, tutkijoiden kuin eettisten lautakuntienkin osalta.

Liite 5. Esimerkki opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän tietotarpeista

Laitostyyppi	Museo	Teatteri	Orkesteri
Arvonlisäverovelvollinen laitos on ☐ ei ☐			
Valtionosuuspohjaan kuuluvat menot	Toimintamenot K1.0	Kiinteistömenot K2.0	Pienet investoinnit K9.0
1. Palkat			
1.1. Vakinaisen, päätoimisen henkilökunnan palkat (ilman kohdassa 1.3 ilmoitettuja)			
1.2 Muut palkat ja palkkiot (ilman kohdassa 1.3 ilmoitettuja)			
1.3 Valtionavustuksilla maksetut palkat ja palkkiot (eivät mukana htv-laskennassa)			
2. Henkilösivukulut			
3. Muut menot (ei sis. alv:a)			
4. Arvonlisävero			
0. Yhteensä			
Valtionosuuspohjaan kuulumattomat menot (sis. alv:n)		E9.9.	

Liite 6. Esimerkki opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän tietotarpeista

Ammattikorkeakoulut

Kustannukset	Koulutusala		
	Henkilöstö- menot	Muut menot (ei si- sällä alv:a)	Arvonlisä- verot
	M1	M2	M3
K1 Ammattikorkeakoulun tehtäväalueet			
K1.1 Opetus			
K1.1.1 Ammattikorkeakoulututkinnot			
K1.1.2 Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot			
K1.1.3 Erikoistumisopinnot			
K1.1.4 Ammatillinen opettajankoulutus ilman liikenneopettajan koulutusta			
K1.1.5 Avoin ammattikorkeakouluopetus			
K1.2 Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta			
K1.3 Muu aluekehitystyö			
K2 Kiinteistöjen ylläpito			
K2.1 Omat tilat			
E2.1.1 Sisäiseen vuokraan sisältyvä pääomakustannus			
K2.1.9 Muu kiinteistöjen ylläpito			
K2.2 Vuokratilat			
K7. Yhteiset toiminnot			
K7.1 Kirjasto- ja tietopalvelu			
K7.2 Tietohallinto- ja tietotekniikkapalvelut			
K7.3 Markkinointi ja viestintä			
K7.9 Opetuksen hallinto ja muut yhteiset toiminnot			
K8 Ammattikorkeakoulun hallinto			
K0 Ammattikorkeakoulun tehtäväalueet ja kiinteistöjen ylläpito, yhteiset toiminnot ja hallinto, kustannukset yhteensä (k1+K2+K7+K8)			

Liite 7. Investointien tavaratyypit

INVESTOINTIMENOT TAVARATYYPEITTÄIN
Tietokoneohjelmistojen hankinta
Muiden aineettomien hyödykkeiden hankinta
Maa- ja vesialueiden hankinta
Asuinrakennusten hankinta
Muiden rakennusten hankinta
Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden hankinta
Tietokonelaitteiden hankinta
Viestintälaitteiden hankinta
Kuljetusvälineiden hankinta
Muiden koneiden ja kaluston hankinta
Muiden aineellisten hyödykkeiden hankinta
Osakkeiden ja osuuksien hankinta
INVESTOINTITULOT TAVARATYYPEITTÄIN
Tietokoneohjelmistojen myynti
Muiden aineettomien hyödykkeiden myynti
Maa- ja vesialueiden myynti
Asuinrakennusten myynti
Muiden rakennusten myynti
Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden myynti
Tietokonelaitteiden myynti
Viestintälaitteiden myynti
Kuljetusvälineiden myynti
Muiden koneiden ja kaluston myynti
Muiden aineellisten hyödykkeiden myynti
Osakkeiden ja osuuksien myynti

Liite 8. Esimerkki opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän tietotarpeista

E4. INVESTOINNIT	Koulutuksen järjestäjä	
	Muut menot (ei sisällä alv:a)	Arvonlisäverot
	M2	M3
E4.1 Rakennukset		
E4.1.2 josta maksullinen palvelutoiminta		
E4.1.3 josta oppisopimuskoulutuksena toteutettava ammatillinen perus- ja lisäkoulutus		
E4.1.4 josta ammatillinen lisäkoulutus		
E4.9 Muut investoinnit		
E4.9.2 josta maksullinen palvelutoiminta		
E4.9.3 josta oppisopimuskoulutuksena toteutettava ammatillinen perus- ja lisäkoulutus		
E4.9.4 josta ammatillinen lisäkoulutus		
E4.0 Investoinnit yhteensä (E4.1+E4.9)		

Liite 9. Julkisyhteisöjen tehtäväluokitus

Julkisyhteisöjen tehtäväluokitus, COFOG (Classification of the Functions of Government), on tarkoitettu julkisen sektorin menojen kuvaamiseen, ja se on yksi kansantalouden tilinpidon perusluokituksista. COFOG-luokituksen avulla voidaan kuvata julkisyhteisöjen menoja tehtävän mukaan ilman, että organisaatioiden välinen tehtäväjako ja siinä tapahtuvat muutokset tai palvelun tosiasiallinen tuottajaorganisaatio vaikuttaisivat tulokseen. COFOGIN avulla on myös mahdollista tehdä maiden välisiä vertailuja siitä, miten julkinen sektori osallistuu taloudellisten ja sosiaalisten tehtävien hoitamiseen eri maissa.

G01 Yleinen julkishallinto

G 0101 Toimeenpano - ja lainsäädäntöelimet, finanssi- ja veroasiat, ulkoasiainhallinto

G0102 Taloudellinen apu ulkomaille

G0103 Yleiset hallintopalvelut

G0104 Perustutkimus

G 0105 Yleisen julkishallinnon tutkimus ja kehittäminen

G0106 Muut yleisen julkishallinnon palvelut

G 0107 Julkisen velan hoitoon liittyvät taloustoimet

G 0108 Hallinnon eri tasojen väliset yleisluonteiset siirrot

G02 Puolustus

G0201 Sotilaspuolustus

G0202 Siviilipuolustus

G0203 Sotilasapu ulkomaille

G 0204 Puolustustoiminnan tutkimus ja kehittäminen

G0205 Puolustus, muualla luokittelematon

G 03 Yleinen järjestys ja turvallisuus

G0301 Poliisitoimi

G0302 Palo - ja pelastustoimi

G0303 Tuomioistuimet

G0304 Vankilalaitos

G 0305 Yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvä tutkimus ja kehittäminen

G 0306 Yleinen järjestys ja turvallisuus, muualla luokittelematon

G 04 Elinkeinoelämän edistäminen

G 0401 Yleiset talouteen ja kauppaan liittyvät tehtävät sekä työvoimapolvet

G 0402 Maa-, metsä-, kala- ja riistatalous

G0403 Polttoaine- ja energiahuolto

G0404 Kaivostoiminta, teollisuus ja rakentaminen

G0405 Liikenne

G 0406 Viestintä

G0407 Muut toimialat

G 0408 Elinkeinoelämän tutkimus ja kehittäminen

G 0409 Elinkeinoelämään liittyvät asiat, muualla luokittelematon

G 05 Ympäristönsuojelu

G 0501 Jätehuolto

G 0502 Jätevesihuolto

G 0503 Ympäristön pilaantumisen torjunta

G0504 Biologisen monimuotoisuuden ja maisemansuojelu

G 0505 Ympäristönsuojelun tutkimus ja kehittäminen

G 0506 Ympäristön suojelu, muualla luokittelematon

G06 Asuminen ja yhdyskunnat

G 0601 Asuinolojen kehittäminen

G0602 Yhdyskuntakehitys

G0603 Vesihuolto

G0604 Katuvalaistus

G 0605 Asumisen ja yhdyskuntapalvelujen tutkimus ja kehittäminen

G0606 Asuminen ja yhdyskuntapalvelut, muualla luokittelemattomat

G07 Terveydenhuolto

G 0701 Lääkevalmisteet, lääkintalaitteet ja välineet

G0702 Avohoitopalvelut

G0703 Sairaalapalvelut eli laitoshoido

G0704 Yleiset terveydenhuoltopalvelut

G 0705 Terveydenhuoltoalan tutkimus ja kehittäminen

G0706 Terveydenhuolto, muualla luokittelematon

G08 Vapaa-aika, kulttuuri ja uskonto

G0801 Virkistys - urheilupalvelut

G0802 Kulttuuripalvelut

G0803 Radio, televisio - ja julkaisutoiminta

G 0804 Uskonnollisten ja aatteellisten yhteisöjen tukeminen

G 0805 Virkistys, kulttuuri- ja uskonnollisen toiminnan tutkimus ja kehittäminen

G0806 Virkistys, kulttuuri - ja uskonnollinen toiminta, muualla luokittelematon

G09 Koulutus

G0901 Esiasteen ja alemman perusasteen koulutus

G 0902 Ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutus

G 0903 Keskiasteen jälkeinen koulutus, ei korka-aste

G0904 Korkea-asteen koulutus

G0905 Tutkintoon johtamaton koulutus

G0906 Koulutuksen tukipalvelut opiskelijoille

G 0907 Koulutuksen tutkimus ja kehittäminen

G0909 Koulutus, muualla luokittelematon

G10 Sosiaaliturva

G1001 Sairaus ja toimintarajoitteisuus

G1002 Vanhuus

G1003 Lesket ja muut edunsaajat

G1004 Perhe ja lapset

G 1005 Työttömyys

G1006 Asuminen

G 1007 Sosiaalinen syrjäytyminen, muualla luokittelematon

G 1008 Sosiaaliturvan tutkimus ja kehittäminen

G1009 Sosiaaliturva, muualla luokittelematon

Liite 10. Kuntatyöpajan keskeiset johtopäätökset käyttötaloustietojen tietotarpeista

Tiivistelmä keskeisistä esille nousseista näkökulmista:

a) Tietosisältö

Kunnissa käytetään tällä hetkellä tehtäväluokittaisia käyttötaloustietoja, mutta erityisesti tulevaisuudessa tietoa tulisi olla tuotteittain/palveluittain ja prosesseittain, jotta tietoa voitaisiin hyödyntää johtamisen tukena. Tietojen tulee olla organisaatorakenteista vapaata, jotta sitä voisi hyödyntää kuntien välisessä vertailussa. Talous ja toimintatietojen tulee olla yhdistettävissä ja valtakunnantasolla tuotettavien tietojen tulee olla vertailukelpoisia. Tietomääritykset ja tietojen muodostamissäännöt tulee standardoida ja standardoinnissa tulisi hyödyntää käynnissä olevia kehittämishankkeita. Tuotiin esille, että ennustamista tukevaa tietoa tarvitaan. Lisäksi tulee erikseen harkita mihin tietotarpeisiin, kannattaa vastata kansallisella (esim. Tilastokeskuksen) tietotuotannolla.

b) Aikataulu

Käyttötaloustietoja tarvitaan vuositason, mutta tuotiin myös esille tarpeita vertailla käyttötaloustietoja kesken vuotta toisiin kuntiin. Vuositietojen tulisi olla ajantasaisempia ja olla käytettävissä viimeistään touko-kesäkuussa. Kehittämiseksi tuotiin esille mahdollisuutta käyttää ”epävirallisia taloustietoja” ennen tietojen virallista julkistamista.

Liite 11. Toimintaympäristön muutos ja käynnissä oleva kehittäminen

Kuntarakenteen muutos

Kuntakenttä on muuttunut vuodesta 2000 voimakkaasti ja kuntien määrä vähenee edelleen valtuustojen päättämissä kuntaliitoksissa vuoteen 2013 mennessä osana kuntarakennemuutosta.

Kuntien lukumäärän muutokset vuosina 2000 - 2011

Vuosi	Lukumäärä	Vähennys
2000	452	
2001	448	-4
2002	448	
2003	446	-2
2004	444	-2
2005	432	-12
2006	431	-1
2007	416	-15
2008	415	-1
2009	378	-64
2020	342	-6
2011	336	-6
Yhteensä		-116

Kuntia oli Suomessa 1.1.2011 yhteensä 336 (ml. Ahvenanmaa). Kaikkiaan vuodesta 2000 vuoteen 2011 kuntien määrä on vähentynyt 116 kunnalla. Eniten yhdistymisiä oli 1.1.2009, yhteensä 32, niissä mukana 99 kuntaa. Monikuntaliitoksia, joissa oli mukana vähintään 3 kuntaa, oli 17, suurin 10 kunnan yhdistyminen.

Vuoteen 2013 on tehty jo valtioneuvoston päätökset kahdesta kuntaliitoksesta eli Karjalohjan liittämisestä Lohjaan ja sen lisäksi Oulun, Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin yhdistymisestä perustamalla uusi kunta, jonka nimeksi tulee Oulu. Kuntien määrä vähenee viidellä.

Jo sovittujen kuntaliitosten lisäksi käynnissä on kuusi selvitystä, joissa on mukana 14 kuntaa /yht. 247 400 asukasta.

Kuntaliitosten yhteydessä usein purkautuu myös yksi tai useampia kuntayhtymiä, joiden tehtävät hoitaa uusi liitosten jälkeen jatkava kunta. Useimmiten purkautuu perusterveydenhuollon kuntayhtymä.

Palvelurakenteen muutos

Valtioneuvosto käynnisti keväällä 2005 Paras-hankkeen kunta- ja palvelurakenteen uudistamiseksi. Hankkeen toteuttamista ohjaava, ”mahdollistava puitelaki” tuli voimaan vuoden 2007 helmikuussa ja on voimassa vuoden 2012 loppuun. Lakia on muutettu 15.3.2011. Sen mukaan 5 §:ää ja uuden 5 a §:n nojalla määräämät yhteistoimintavelvoitteet ovat voimassa vuoden 2014 loppuun. Lisäksi valtioneuvosto voi vuoden 2014 loppuun mennessä päättää muuttaa määräämäänsä yhteistoimintavelvoitetta sekä velvoittaa kuntaa yhteistoimintaan siten kuin lain 5, 5 a ja 5 b §:ssä säädetään muutetun lain voimaantulopykälässä tarkemmin säädetyin rajoituksin. Sosiaalihuollon tehtävien hoitaminen noin 20 000 asukaankunnassa ja yhteistoiminta-alueella tulee voimaan 1.1.2015 alusta lukien.

Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa 06/2011 linjataan, että ”hallituksen kuntapolitiikan tavoitteena on turvata laadukkaita ja yhdenvertaiset kunnalliset palvelut asiakaslähtöisesti koko maassa, luoda edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi sekä vahvistaa kunnallista itsehallintoa ja paikallista demokratiaa”. Kuntatalouden vakautta ja kestävyyttä pyritään edistämään uudistamalla kunta- ja palvelurakenteet, vahvistamalla kuntien tulopohjaa, parantamalla kunnallisen toiminnan tuottavuutta ja vaikuttavuutta sekä rajoittamalla kuntien tehtävien laajentamista.

Hallituksen tavoitteena on toteuttaa koko maan laajuinen kuntauudistus, joka pohjautuu vahvojen peruskuntien kautta toteutettavaan elinvoimaiseen kuntarakenteeseen. Vahva peruskunta muodostuu hallituksen linjauksen mukaisesti luonnollisten työssäkäyntialueiden pohjalta ja on riittävän suuri, jotta pystyy vastaamaan itsenäisesti peruspalveluista. Vaativia erikoissairaanhoidon ja vaativat sosiaalihuollon palvelut tuotettaisiin muilla ratkaisuilla. Vahvan peruskunnan tulee kyetä myös tulokselliseen elinkeinopolitiikkaan ja pystyä vastaamaan tehokkaasti yhdyskuntarakenteiden hajautumiskehitykseen. Vahvojen peruskuntien ulkopuolisilla alueilla palvelut tullaan kokoamaan ohjatusti riittävän suuriksi kokonaisuuksiksi tukeutuen vahvojen peruskuntien palvelurakenteeseen vastuukuntamalliperiaatteen mukaisesti. Kainuun maakunnan mahdollisuudet muusta maasta poikkeavaan ratkaisuun tullaan linjaamaan erikseen.

Uuden hallituksen kuntauudistuksen tavoitteena on luoda palvelurakenne, jossa valta ja vastuu palveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta ovat yhdellä, riittävän laajaan asukas- ja osaamis pohjaan perustuvalla taholla. Hallitusohjelmassa todetaan lisäksi, että ”Kuntarakenteen eheytyessä ja vahvistuessa tulee kuntien välisille yhteistoimintarakenteille vähenä”. Hallitus määrittelee kuntauudistuksen tarkemmat kriteerit ja etenemisen vuoden 2011 loppuun mennessä. Kuntauudistukselle tullaan antamaan rakennelaki, joka korvaa tällä hetkellä voimassa olevan puitelain.

Hallituksen tavoitteena on ottaa käyttöön lainsäädännössä kuntauudistusta edistäviä keinoja. Yhtenä tavoitteena on mm. poistaa sekä lainsäädännöstä että rahoitusjärjestelmistä kuntaliitoksia hidastavat tekijät. Hallitus tulee ohjaamaan kuntauudistuksen etenemistä ja käynnistää koko maan kattavan selvityksen kullekin alueelle tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta.

Hallitusohjelman linjaukset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja palvelujen tuottamisesta

Hallitusohjelmassa todetaan, että ”Sote -järjestämislain ja muiden sektorilakien valmistelu sovitetaan yhteen valtakunnalliseen kuntauudistukseen sekä aikataulullisesti että sisällöllisesti”. Laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut ja niiden rahoitus tulisi varmistaa muodostamalla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis- ja rahoitusvastuuseen kykeneviä vahvoja peruskuntia. Tarvittaessa vahvan peruskunnan vaihtoehtona voidaan antaa mahdollisuus poikkeusmenettelyyn, jonka mukaisesti kunnat voivat yhdessä muodostaa väestöpohjaltaan riittävän suuria sosiaali- ja terveydenhuoltoalueita. Palvelurakenteen uudistus tullaan selvittämään osana kunta- ja palvelurakenneselvitystä. Sairaanhoidopiirien ja erityishuoltopiirien palvelutuotantoa tullaan käyttämään apuna täydentämässä kuntien ja sote-alueiden palveluja.

Kuntien ja sote -alueiden yhteisiä tehtäviä varten on hallitusohjelman mukaan viisi erityisvastuualuetta, joiden tehtäviin kuuluvat mm. vaativat, keskitettävät terveys- ja sosiaalihuollon palvelut sekä omalla alueella tutkimukseen, kehittämiseen ja koulutukseen liittyvät tehtävät.

Toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen palvelurakenteen muutos

Ammatillisessa koulutuksessa kunnan tai yhteistoiminta-alueen, jolla on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa, asukasmäärän olisi oltava vähintään noin 50 000. Viime vuosina suuntaus on ollut, että kuntayhtymien ja kuntien ammattikorkeakouluja on yhtiöitetty osakeyhtiöiksi. Tällöin ne eivät ole enää kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastoinnin piirissä.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä on 1.1.2011 alkaen 139. Ammatillisen koulutuksen järjestäjistä 51 (vuonna 2009 60) on kunnallisia, kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämiä ja osa niistä on perustettu kunnalliseksi liikelaitokseksi. Ammatillisen koulutuksen järjestäjistä 87 on yksityisen, yhteisön, osakeyhtiön tai säätiön ylläpitämiä. Lisäksi valtio ylläpitää yhtä ammatillista oppilaitosta.

Hallitusohjelmassa linjataan, että ”Korkeakoulutuksen laadun parantamiseksi ja toisen asteen koulutuksen alueellisen kattavuuden turvaamiseksi edistetään oppilaitos- ja korkeakoulurajat ylittävää tilojen, tukipalvelujen ja opettajaresurssien yhteiskäyttöä”. Lisäksi todetaan, että toisen asteen koulutuksen rahoitus myönnetään koulutuksen järjestäjälle, käynnistetään maahanmuuttajien lukioon valmistava koulutus ja uudistetaan ammattikorkeakoulujen rahoitusta ja hallintoa koskeva lainsäädäntö. Ammattikorkeakoulujen perusrahoitus tullaan siirtämään kokonaan valtiolle ja ammattikorkeakouluista tullaan tekemään itsenäisiä oikeushenkilöitä.

Ympäristöterveydenhuollon palvelurakenteen muutos

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) tuli voimaan 15.6.2009. Lain mukaan kunnassa tai kunnan yhteistoiminta-alueella tulee olla käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit. Yhteistoiminta-alueita muodostettaessa tulee huomioida yhteistyö perusterveydenhuollon kanssa tai muun kunnallisen viranomaisen kanssa (esim. ympäristönsuojelu). Päätös yhteistoiminta-alueeseen liittymisestä piti tehdä 31.12.2009 mennessä.

Jos kunta ei täytä vaatimuksia, valtioneuvosto voi kuntaa ja asianomaista aluehallintovirastoa sekä yhteistoiminta-aluetta kuultuaan päättää kunnan kuulumisesta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen. Valtioneuvosto tekee tarvittavat päätökset kuntien kuulumisesta yhteistoiminta-alueisiin viimeistään 30.6.2011. Valtioneuvosto voi päättää kunnan kuulumisesta yhteistoiminta-alueeseen sekä kustannusten jaosta, hallintomallista, virkojen ja tehtävien järjestämisen perusteista ja muista yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista kunnat eivät ole sopineet. Valtioneuvoston päätös yhteistoiminnan ehdoista on voimassa siihen asti, kunnes asianomaiset kunnat sopivat toisin. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden on aloitettava toimintansa viimeistään 1.1.2013. Useilla alueilla yhteistoiminta on jo aloitettu.

Muiden tehtäväalueiden palvelurakenteen muutos

Myös muilla kunnan tehtäväalueilla on järjestetty ja suunniteltu järjestettäväksi toimintoja ylikunnallisesti yhteistyössä, muun muassa opetus- ja sivistystoimessa (esim. koko opetustoimi tai osia siitä, esim. lukiokoulutus, kirjastotoimi, kulttuuri- ja museotoiminta, kansalaisopisto), teknisessä toimessa (esim. jätehuolto, erilaiset tekniset palvelut, vesihuolto), talous- ja palkkahallinnossa yhteiset palvelutoimistot ja aluepelastuslaitosten toiminnassa. Näiden yhteistyön lukumääristä ei ole olemassa kattavaa selvitystietoa.

Kuntayhtymäkentän muutos

Kuntien yhteistoiminnan lisääntyminen näkyy myös kuntayhtymien lukumäärän kehityksessä. Eniten yhteistyömuutoksia on perusterveydenhuollossa ja sosiaalitoimessa. Kuntayhtymien lukumäärä vähentyi huomattavasti vuosien 2008 ja 2009 välillä. Useiden kuntaliitosten yhteydessä lakkautettiin etenkin perusterveydenhuollon kuntayhtymiä. Lisäksi syntyi suurempia koko sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kattavia peruspalvelukuntayhtymiä.

Kuntayhtymien lukumäärän muutokset vuosina 2005-2010

Vuosi	Sosiaalitoimi	Terveydenhuolto	Ammatillinen koulutus	Ammatti-korkeakoulut	Muut	Yhteensä
2005	30	86	51	8	56	231
2006	29	84	51	8	58	230
2007	29	78	50	8	57	222
2008	39	73	49	7	58	226
2009	35	47	42	6	53	183
2010	35	38	38	6	53	170

Ammatillisen koulutuksen kuntayhtymien määrän vähenemiseen ovat vaikuttaneet toiminnan yhtiöittämiset.

Kainuun hallintokokeilu

Hallintokokeilu käynnistyi 2005 ja sen loppuarviointi julkistettiin 4/2010. Arvioinnin mukaan hallintokokeilulla on saatu hyviä tuloksia peruspalvelujen järjestämisessä koh- tuullisilla kustannuksilla. Kainuussa esim. perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoido on yhdistetty samaan organisaatioon ja yhteiseen budjettiin. Kainuun hallintokokeilulle on annettu jatkoaikaa neljä vuotta vuoteen 2016 saakka. Kokeiluun osallistuminen on ollut aiemmin pakollista kunnille, mutta uudessa esityksessä kunnille annetaan lopul- linen päätösvalta kokeilun jatkamisesta. Päätös tulee tehdä vuoden 2011 loppuun men- nessä. Lisäksi on esitetty, että esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus voi- taisiin siirtää osittain tai kokonaan perussopimuksella maakunnalle. Lakiehdotuksen ehdotetaan tulevan voimaan 31.12.2012. Kainuun hallintokokeilussa järjestämisvastuu on siirretty Kainuun maakunta -kuntayhtymälle. Rahoitus perustuu rahoitusmalliin, jossa kunnat maksavat maakunnalle prosenttiosuuden erikseen määritellyistä verotuloistaan. Tässä vaiheessa on vaikea vielä ennakoida, tuleeko vastaavanlainen malli yleistymään kuinka laajasti.

Kesäkuussa 2011 Puolanka kaatoi Kainuun hallintokokeilun jatkokauden vuodesta 2012 eteenpäin. Jotta Kainuun malli olisi voinut jatkua nykymuotoisena, olisi kaikkien siihen kuuluvien kuntien pitänyt olla yksimielisiä asiasta. Puolangan päätös johtaa siihen, että Kainuun hallintokokeilussa mukana olleiden kuntien on mietittävä uudelleen, miten sosiaali- ja terveyspalvelut sekä toisen asteen koulutus järjestetään Kainuussa vuodesta 2013 eteenpäin. Esillä ovat olleet uusien kuntayhtymien perustaminen tai Kainuun mallin jatkaminen lakimuutosten avulla. Puolanka ei halua sitoutua hallintokokeiluun tässä vai- heessa, vaan odottaa uuden hallituksen linjauksia kuntapalveluiden järjestämisestä. Risti- järvi puolestaan päätti olla mukana jatkossakin Kainuun mallissa, mutta ei hyväksy uutta kaavailtua rahoitusmallia.

Hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti: ”Kainuun maakunnan mahdollisuudet muusta maasta poikkeavaan hallintomalliin ratkaistaan erikseen kuntauudistuksen edetessä”.

Liikelaitokset ja yhtiöittäminen

Kokonaisuuden hahmottaminen kunnallisesta tuotantotoiminnasta on vaikeutunut aikai- semmasta liikelaitostumisen ja toiminnan yhtiöittämisen myötä. Uusia kunnallisia lii- kelaitoksia on perustettu ja perustetaan edelleen erityisesti kuntien yhteistoimintaan. Samalla liikelaitokset ovat entistä monimuotoisempia, esim. kaikki sosiaali- ja terveystoi- men tehtävät hoitavat liikelaitokset. Kyseiset liikelaitokset hoitavat useisiin tehtäväluok- kiin kuuluvia tehtäviä ja jos tiedot kysytään nykyiseen tapaan, tehtäväluokittaisia tietoja ei saada kuin pääasiallisen tehtävän tasolta. Sosiaali- ja terveystoimessa pääasialliseksi teh- täväksi on esimerkiksi jouduttu määrittämään Muu sosiaali- ja terveystoimi. Toiminnan yhtiöittämisen myötä tiedot puolestaan siirtyvät kuntatilastoinnin ulkopuolelle. Yhtiöit- täminen on lisääntynyt esimerkiksi ammattikorkeakoulutuksen osalta.

Kuntalakia on ehdotettu muutettavaksi siten, että kunnan ja kuntayhtymän tulisi yhti- öittää kilpailutilanteessa markkinoilla harjoitettava toiminta. Laissa säädettäisiin myös yhtiöittämistä koskevista poikkeuksista, toiminnan hinnoittelusta, toiminnan valvonnasta sekä tarkistettaisiin kuntalain liikelaitossääntelyä. Laissa rajattaisiin eräitä tehtäviä, joita ei

katsottaisi hoidettavan kilpailutilanteessa markkinoilla. Tärkeimmät rajaukset koskisivat kunnan lakisääteisiä tehtäviä, yhteistoimintaa sekä monopoliasemassa hoidettuja tehtäviä. Lisäksi lakiin ehdotetaan säädettäväksi poikkeuksia yhtiöittämisvelvollisuudesta. Nämä poikkeukset koskisivat mm. vähäistä toimintaa, konsernin tukipalveluja, palveluja sidosyksiköille sekä tilahallintoa. Yhtiöittämisvelvollisuus tulisi koskemaan ainakin energiahuoltoa, satamatoimintaa ja joukkoliikennettä. Yhtiöittämisen piiriin voivat sisältyä myös eräät ulkopuolisille myytävät sosiaali- ja terveyspalvelut (esim. tukipalvelut, työterveyshuolto). Vesihuollon kohdalla puolestaan ei katsottaisi syntyvän kilpailutilannetta, koska sillä on luonnollinen monopoliasema. Asian lakikäsittely siirtyy uudelle eduskunnalle. Yhtiöitetävän toiminnan osalta noudatettaisiin siirtymäaikaa, joka tämän hetken kaavailuissa tarkoittaisi toiminnan siirtämistä yhtiöiden piiriin viimeistään vuoden 2013 alusta.

Hallitusohjelman mukaan käynnissä olevalla hallituskaudella tullaan selkiyttämään julkisen sektorin harjoittaman elinkeinotoiminnan pelisääntöjä. Tähän liittyen tullaan määrittelemään selkeä raami kuntien, kuntayhtymien, liikelaitosten ja muiden kuntien omistamien toimintayksiköiden harjoittamalle ja markkinoilla yritysten kanssa kilpailevalle elinkeinotoiminnalle.

Vaihtoehtoiset palveluiden järjestämistavat

Kuntien asukkaalleen ostamien palvelujen määrä yksityisiltä ja kolmannen sektorin palvelujen tuottajilta on lisääntynyt eri syistä, erityisesti sosiaalitoimessa ja terveydenhuollossa. Myös jatkossa voidaan olettaa näiden palvelujen ostojen kasvun jatkuvan nopeana sekä väestön ikääntymisen että palvelumarkkinoiden menossa olevien kehittämistoimien seurauksena. Etlä on esittänyt kuntien palvelutuotannon tehostamista mm. Ruotsissa käytössä olevan haastamismenettelyn avulla. Menettelyn mukaisesti erilaisilla palveluntuottajilla on oikeus tehdä ehdotuksia myös kunnan itse tuottamien palvelujen tuottamisesta.

Palvelusetelien käyttöä on mahdollistettu lainsäädännössä ja myös kunnat ovat lisänneet palvelujen järjestämistä palvelusetelien avulla. Tällaiset palvelujen järjestämistavat lisääntynevät tulevina vuosina. Sitran Kuntaohjelman palvelusetelihankkeessa kartoitettiin palvelusetelin käyttöä ja käyttöönoton kokonaiskuvaa kuntahaastatteluin. Kyselyyn osallistui 225 kuntaa ja kuntayhtymää. Kyselyn mukaan 111 kuntaa käyttää palveluseteliä 338 palvelussa. Suunnitelmia käyttöönotosta tai käyttöönoton laajentamisesta on 120 kunnalla ja kuntayhtymällä. Suosituimmat käytössä olevat kohteet ovat kotiin suuntautuvia palveluita, kuten kotipalveluissa, kotipalvelujen tukipalveluissa ja omaishoitajan vapaan aikaisissa palveluissa hoidettavalle. Sosiaalipalveluissa palvelusetelit näyttäisivät laajentuvan omaishoidosta, kotipalveluista ja tukipalveluista erityisesti palveluasumiseen, jossa käyttökohteita ovat etupäässä tehostettu palveluasuminen ja vammaisten palveluasuminen. Lisäksi päivähoido ja vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu ovat nostamassa suosiotaan.

Kuntien tehtävät kartoitetaan

Valtiovaraministeriö asetti marraskuussa työryhmän, jonka tehtävänä on määrittää kuntien tehtävät ja niihin liittyvät uudistustarpeet sekä hallitusohjelman mukaisesti arvioida mahdollisuudet vähentää kuntien velvoitteita. Kuntien tehtävien arvioinnin työryhmän tulee tehdä kokonaisarvio kuntien nykyisistä tehtävistä ja siitä, tulisiko kuntien teh-

täviä vähentää ja muuttaa osana kuntauudistusta. Arviointityö on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa työryhmä laatii kartoituksen kuntien tehtävistä sekä tekee ehdotuksen kunnille siirrettävien ja annettavien tehtävien kustannus- ja vaikutusarvioinnin kehittämisestä. Tämän kartoituksen tulee valmistua vuoden 2012 loppuun mennessä. Toisessa vaiheessa työryhmä arvioi, mitkä ovat uusien kuntauudistuksella luotujen kuntien tehtävät. Tehtävien arvioinnissa hyödynnetään kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämiskampanjaa ja siinä luotua kestävän tuottavuuden mittaristoa sekä kokemuksia parhaista käytännöistä. Toisen vaiheen työn tulee valmistua vuoden 2014 toukokuun loppuun mennessä.

Työryhmän tavoitteena on muun muassa kartoittaa kokonaisuutena kuntien tehtävät ja niiden hoitoa koskevat velvoitteet sekä kehittää kunnille mahdollisesti siirrettävien uusien tehtävien kustannus- ja vaikutusarviointia. Lisäksi työryhmän tavoitteena on määritellä kuntauudistuksella luotujen uusien kuntien tehtävät sekä uudelleen arvioida valtion ja kuntien tehtäviä vähentäminen suhteessa käytettävissä oleviin voimavaroihin. Työryhmä myös arvioi ja tekee ehdotukset valtion kuntiin kohdistaman ohjauksen yhden-mukaistamisesta ja johdonmukaistamisesta.

Kuntatilastointiin vaikuttavat kehittämistyöt ja linjaukset

Sosiaali- ja terveystoimi

Sähköisten järjestelmien kehittäminen

Sosiaali- ja terveydenhuoltoon kehitetään parhaillaan valtakunnallisesti yhtenäisiä potilas- ja asiakastietojärjestelmiä, jotka sosiaalihuollon osalta kytkeytyvät *Tikesos -hankkeeseen* ja terveydenhuollon osalta *KanTa- hankkeeseen*. On mahdollista, että tulevaisuudessa ainakin suurin osa ellei jopa kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta- ja suoritiedoista saadaan näiden järjestelmien kautta, jolloin niitä ei tarvitsisi erikseen kysyä kunnilta tai toimipaikoilta. Järjestelmiä varten luodaan standardoidut käsitteet ja luokitukset.

Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan kehittämistä jatketaan asiakastietojen sujuvan käyttöön saamisen edistämiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät tullaan saattamaan yhteensopiviksi ja mahdollistetaan tätä kautta tietojen vaihto. Lisäksi kansalaisille suunnattuja sähköisiä palveluja kehitetään siten, että otetaan huomioon käyttäjien erilaiset mahdollisuudet sähköisten palvelujen käyttöön.

KanTa -palvelut tulevat julkisen ja yksityisen terveydenhuollon, apteekkien sekä kansalaisten käyttöön vaiheittain. Sähköinen reseptin (eResepti) osalta ovat ensimmäiset käyttöönotot tapahtuneet. Apteekkien tulee ottaa eResepti käyttöön 1.4.2012 mennessä. Julkinen terveydenhuolto ottaa reseptin käyttöön huhtikuuhun 2013 ja yksityinen sektori huhtikuuhun 2014 mennessä. Sähköisen potilastiedon arkiston (eArkisto) kehittäminen jatkuu. Julkisen terveydenhuollon tulee ottaa eArkisto käyttöön syyskuun alkuun 2014 ja yksityisen terveydenhuollon syyskuun alkuun 2015 mennessä.

2011 lopussa päättynyttä *Tikesos -hanketta* voidaan verrata KanTa -hankkeeseen. Hanke on toteuttanut sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmiin liittyvän laajan määrittelydokumentaation, joka kattaa toimintaan, tietoon, tietojärjestelmiin ja teknologiaan liittyvät kokonaisuudet. Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2005 käynnistämän hankkeen tavoitteena oli yhtenäistää ja tehostaa sosiaalihuollon asiakastietojen hallintaa sekä luoda maahan yhteensopivat sähköiset asiakastietojärjestelmät ja yhtenäiset sähköiset asiakirjat. Yhtenäiset tietojärjestelmät tukevat sosiaalialan ammatillista työtä ja mahdollistavat paremman asiakaspalvelun.

Sosiaalialan tietoteknologiahankkeen määrittelydokumentaatio on luovutettu nyt Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle, jossa toimiva sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon operatiivinen ohjaus -yksikkö on vastannut määrittelytyön pysyvästä ylläpidosta vuoden 2012 alusta alkaen.

Sosiaalihuollon järjestelmien rakentaminen jatkuu tietohallinnon linjausten ja toimeenpanosuunnitelman, tarvittavan lainsäädännön ja rahoituskehityksen valmistelulla. Tavoitteena on luoda sosiaalihuoltoon malli, jossa sosiaalialan ammattilaisten käyttämät asiakastietojärjestelmät yhtenäistetään ja asiakirjat arkistoidaan kansalliseen arkistoon, josta ne ovat tarpeen mukaan käytettävissä asiakastyössä.

Hallitusohjelmassa on määritetty, että sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan rakentamista jatketaan, jotta asiakastieto saadaan sujuvasti käyttöön. Työlle on myös varattu rahoitusta budjettikehyksissä. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää hankkeen pohjalta sosiaalihuollon kansallisten tietojärjestelmäpalvelujen edellyttämän säädösvalmistelutyön.

Pitkällä aikavälillä valtakunnallisesti sisällöltään yhdenmukaisesti ja teknisesti yhteen toimivien asiakastietojärjestelmien kautta saadaan myös kansallinen tilastointi rakennettua tämän varaan (KanSa). Mahdollista on jopa tietojen saaminen pitkin vuotta AvoHILMO:n tapaan. Sen sijaan kustannustietojen yhdistäminen ei ole toistaiseksi ajankohtaista, koska kunnat eivät ole määritelleet hintoja eri toiminnoille. Kansallisen sosiaaliarkiston kehittäminen on vaiheistettu KanTa -hankkeen jälkeen. Parhaassa tapauksessa arkistoa päästäisiin kehittämään vuodesta 2014 eteenpäin, kun terveydenhuollon arkisto on valmistunut.

Muut sosiaali- ja terveydenhuollon tilastotietolähteet

Tilastointiuudistuksen yhteydessä on mietittävä, mistä aineistoista tai millä tavalla kerätynä sekä vanhat että uudet tietotarpeet saadaan parhaiten ja kustannustehokkaimmin hoidettua. Esimerkiksi osa nykyisistä tai uusista tietotarpeista saatettaisiin saada paremmin muokkaamalla valtakunnallisia henkilörekistereitä tai kehittämällä raportointia. Olemassa olevat rekisterit tulee käydä läpi ja kartoittaa tietojen saanti. THL:n tavoite on asteittain siirtyä kokonaan sähköiseen tilasto- ja rekisteritiedon keräämiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon hoitoilmoitusjärjestelmää on laajennettu vuodesta 2011 lähtien siten, että perusterveydenhuollon avohoidosta kerätään yksilötason tietoja kansalliseen rekisteriin. Perusterveydenhuollon avohoidon tietouudistuksen (AvoHILMO) perusajatuksena on, että tietotuotanto ajantasaistetaan ja tiedonsiirto sähköistetään. Tämä mahdollistaa ajantasaisen palautetiedon tuottamisen terveyskeskuksille ja valtakunnallisten tilastojen valmistumisen aiempaa huomattavasti nopeammin. Kerättävä tietosisältö antaa myös mahdollisuuden saada valtakunnallista tietoa toiminnasta ja palvelujen käytön syistä.

AvoHILMO -tiedonkeruun perustiedot koskevat palvelun tuottajaa ja asiakasta. Palveluntuottajista saadaan nykyisin tieto toimipaikkatasolla. Tavoitteena on päästä hyödyntämään rakenteilla olevaa SOTE -organisaatiorekisteriä, jolloin tietoja voidaan raportoida palveluyksiköittäin. Palvelun saajasta saadaan identifikaation lisäksi kotikunta (ja postinumero). Tämä mahdollistaa sen, että palveluntuotantojärjestelmän muutoksista huolimatta tiedetään mitä palveluja ja paljonko kunkin kunnan väestö käyttää. Myös terveydenhuoltolaissa säädetty tuleva asiakkaan valinnan mahdollisuus ei ole tilastoinnin este. Tietoja voidaan aina tarkastella tuottajittain/kunnittain.

Tietojen saanti on kuitenkin edelleen haasteellista esimerkiksi silloin, kun kunta ostaa järjestämisvastuuseen kuuluvia palveluja yksityisiltä tuottajilta. Vastaava tilanne koskee työterveyshuollon palveluja, joita tuottavat yhä enemmän liikelaitokset ja joita kunnat ovat myös yhtiöittäneet. Tämä tulisi selkeästi linjata uudistuvassa lainsäädännössä. Lisäksi kustannusten ja palvelujen saattaminen yhteen on haasteellista. Järjestelmä, jossa tuottaja laskisi omat tuotantokustannuksensa yksikkökustannuksina tai esim. koko lastenneuvolatoiminnalle tai vastaavalle palvelumuodolle, antaisi mahdollisuuden laskea kuntien väestön palvelujen käytön kustannukset. Tilinpäätöstietojen perusteella tähän ei ole mahdollista päästä.

Lainsäädäntö

Lainsäädännön (taloudellisten) vaikutusten arviointia ja seuranta varten tarvitaan hyvät perustiedot palvelujen suoritteista ja kustannuksista. Lainsäädännön muutokset vaikuttavat esimerkiksi palveluluokitusten sisältöön. Meneillään on myös kehittämistyötä uusien palvelukonseptien ja toimintamallien luomiseksi. Uusi lainsäädäntö saattaa aiheuttaa uusia tietotarpeita, koska uusien lakien toteutumista tulee seurata, esim. valinnanvapauden laajentaminen. Järjestämisen ja rahoitustapojen mahdolliset muutokset vaikuttaisivat siihen, millä tavalla tietoja kerätään (kunnittain, toimipaikoittain) ja millä tasolla tietoa tarvitaan (millä aluejaolla, millaisista rahoitusmuodoista).

Hallitusohjelman linjaukset palvelujen kehittämisestä

Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan terveydenhuoltolain toimeenpanoa tullaan jatkamaan varmistamalla mm. perusterveydenhuollon vahvistaminen, valinnanvapauden toteutuminen ja kunnissa tehtävä terveyden edistämistoiminta. Perusterveydenhuollon vahvistamiseksi tullaan mm. tiivistämään perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, työterveyshuollon ja sosiaalitoimen yhteistoimintaa. Uutena erityisenä painopisteenä nostetaan esille hammashuollon palvelujen kehittäminen. Mielenterveyslakia tullaan uudistamaan erityisesti niin, että mielenterveyspalveluiden saatavuus paranee ja matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut kehittyvät.

Asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan ja maksukattoja yhdistetään ja uudistetaan. Kunnan järjestämisvastuulla oleviin asumispalveluihin tullaan säätämään valtakunnallisesti yhdenmukaiset asiakasmaksujen määräytymisperusteet ja tehostetun palveluasumisen maksut yhtenäistetään. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksusäännökset tullaan kokoamaan samaan lakiin.

Yksityisiä sosiaali- ja terveyspalveluja koskeva lainsäädäntö tullaan yhdistämään. Lisäksi kolmannen sektorin järjestöjen mahdollisuuksia palveluiden tuottamiseen vahvistetaan.

Ikäihmisten palveluiden osalta tavoitteena on itsenäisen asumisen ja kotiin vietävien palveluiden kehittäminen. Asumisvaihtoehtoja ja kuntouttavia palveluita tullaan järjestämään Ikähoiva -työryhmän ehdotusten pohjalta. Vanhuspalvelulailla tullaan turvaamaan iäkkäiden henkilöiden oikeus laadukkaisiin palveluihin. Lisäksi omaishoitoa tullaan kehittämään yhdessä kuntien ja järjestöjen kanssa sekä parannetaan omaishoidon tukipalvelujen saatavuutta.

Vammaislainsäädännön uudistamista jatketaan osana sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistusta. Lisäksi vammaisten lakisääteisen henkilökohtaisen avun kattavuus varmistetaan ja kotipalvelujen saatavuutta lisätään.

Lapsiperheiden palvelujen osalta kehitetään kotipalveluita. Lastensuojelussa keskitytään ennalta ehkäisyyn, varhaisiin tukipalveluihin ja laitostaltaisuuden purkamiseen. Lasten ja nuorten oppilashuoltoa kehitetään yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Painopiste lasten ja nuorten palveluissa on siirtymässä ns. sektorirajojen yli meneviin palveluihin (mm. oppilashuolto, kotipalvelut), mikä asettaa tilastoinnille omat haasteensa. Oppilashuoltoon sisältyvät mm. opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto, kouluterveydenhuolto sekä koulunkäynnin tukeminen. Tilastoinnin osalta tulee jatkossa ratkaista halutaanko oppilashuollon kustannukset saada selville yhtenä kokonaisuutena (onko mahdollista?) vai jaetaanko ne edelleen (kuten nyt) toiminnan mukaisiin tehtäväluokkiin (opetus, perusterveydenhuolto, lasten ja perheiden palvelut).

Sosiaali- ja terveydenhuollon tilastoja ja rekistereitä koskevan lainsäädännön uudistustyö

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla on tavoitteena käynnistää terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä annetun lain (556/1989) uudistustyö. Samalla on tarkoitus ottaa huomioon myös Stakesin tilastolaissa (409/2001) säädetyn sosiaalihuollon valtakunnallisen tiedonkeruun uudistustarpeet.

Tilastointia ja rekistereitä koskeva lainsäädäntö on tarkoitus saattaa vastaamaan perustuslain ja muun nykylainsäädännön vaatimuksia. Lisäksi uudistustyössä on tarkoituksena ottaa huomioon nykyiset tiedonkeruutarpeet sekä tekniset tiedonkeruualmiudet terveydenhuollon ja sosiaalihuollon osalta.

Uudistustyötä varten THL, Fimea ja Valvira tuottivat talvella 2011 laitosten valmistelumuistiot nykylainsäädännön keskeisimmistä uudistamistarpeista.

Aluekokeilulaki

Kunnat ja kuntayhtymät voivat hakea elokuun 2011 loppuun saakka mukaan kokeiluun, jossa kehitetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä. Kokeilun lähtökohta on riittävän suuri kunta tai kuntien muodostama alue, joka vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluista sekä osasta erityistason palveluja yhtenä kokonaisuutena. Alueelliseen kokeiluun osallistumisen edellytyksenä on muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon eheä kokonaisuus, peruspalvelujen ja erityistason yhteensovitus, alueellinen yhteisymmärrys ja kokeilun toiminnallisten tavoitteiden edistäminen, kuten palvelujen vaikuttavuuden ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vahvistaminen. Kokeilussa mukana olevat kunnat saivat kehittämistoimintaan erityistä tukea sosiaali- ja terveysministeriöltä.

sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta. Alueet voivat myös hakea toimintaansa kehittämisrahaa Kaste-ohjelmasta.

Kokeiluun osallistuvilla alueilla olisi mahdollisuus hyödyntää kotihoitokokeilun mukaista asiakastietojen yhteiskäyttöä sosiaali- ja terveydenhuollossa yli sektorirajojen ilman potilaan suostumusta. Kokeilun tavoitteena on myös tukea pysyvän sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lainsäädännön laatimista ja kerätä kuntien näkemyksiä lainsäädännön kehittämiseen. Kiviniemen hallitus esitti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen kehittämisestä annetun lain vahvistamista huhtikuun alussa. Määräaikainen kokeilulaki on voimassa vuoden 2014 loppuun. Sosiaali- ja terveysministeriö on hyväksynyt kokeiluun mukaan jo kolme aluetta, jotka suunnitelmien perusteella täyttävät kokeilun edellyttämät vaatimukset. Ensimmäisessä vaiheessa mukaan on hyväksytty Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimi (Eksote), Kouvolan kaupunki sekä Oulun kaupunki.

Työryhmät

STM:n, THL:n ja Tilastokeskuksen tilastoyhteistyötä ja työnjakoja selvittänyt työryhmä (STT) listasi loppuraportissaan 11/2010 ehdotuksia sosiaali- ja terveystilastojen osalta kuntatilastoinnin pitkän aikavälin kehittämistyölle. Työryhmä nosti esille sukupuolittiedon liittämisen toimintatietoihin, lapsiperheiden tilastointikokonaisuuden selvittämisen, lastensuojelun avohuollon kustannustiedon tarpeen, päihdetilastoinnin uudistamistarpeet, kasvatus- ja perheneuvoloita koskevat tietotarpeet sekä neljännesvuosittaisen tietojen tarpeen kuntien menoista tehtäväluokittain koko maan tasolla. Lisäksi huomiota pitäisi kiinnittää valtakunnallisten tilastotiedonkeruiden kanssa päällekkäisiin tilastoselvityksiin sekä selvittää, mikä taho ylläpitää/minkä tahon tulisi ylläpitää valtakunnalliseen käyttöön yhteistoiminta-alueiden rekisteriä ja niiden muutoksia. Tieto yhteistoiminta-alueista ja niiden muutoksista on tälläkin hetkellä olemassa, mutta hyvin hajallaan eri tahojen hallussa.

Toimipaikkojen tilastointia koskien tulisi selvittää missä ja millä määrityksillä toimipaikkatietoa ylläpidetään. Lisäksi pitäisi kartoittaa hallinnossa ylläpidettävien sosiaali- ja terveystilastojen tuottajien toimipaikkarekisterien ja sähköisen asioinnin etenemisen myötä syntyvien uusien rekistereiden hyödyntäminen toimipaikkatietojen tilastointikäytössä. Tarkasteluun tulisi kytkeä myös kaikki toimialat ja sektorit kattava Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri sekä sosiaali- ja terveystilastojen tuottajien valtakunnallinen SOTE-rekisteri ja Valviran tuleva valvontarekisteri. Tähän liittyen tulee myös selvittää nykyisin kuntien talous- ja toimintatilaston yhteydessä kerättävän sosiaalipalveluiden toimipaikkojen lukumäärätilastoinnin tarve.

Opetus- ja kulttuuritoimi

Kuluvalla vuosikymmenellä koulutuksen toimintaympäristö muuttuu rajusti. Toiselle asteelle ja korkeakouluihin siirtyvien ikäluokkien määrä tulee pienenemään samaan aikaan kun peruskouluikäisten määrä kääntyy uudelleen nousuun. Alueellinen eriytyminen tulee kasvamaan. Keskeinen kysymys on, miten peruspalvelut turvataan myös niillä alueilla, joilla nuorisoi-ikäisten määrä tulee merkittävästi laskemaan. Toinen keskei-

nen kysymys on, miten vähenevällä työvoiman määrällä voidaan samaan aikaan turvata sekä teollisen tuotannon että hyvinvointipalvelujen työllisyys. Myös kansantalouden kilpailun kannalta on tärkeää huolehtia koko ikäluokan osaamisesta ja sen kehittymisestä.

Opetushallinnossa tietohuollolla on yhä tärkeämpi asema toiminnan ohjauksessa. Suuri osa ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen suunnittelusta ja ohjauksesta perustuu tilastoin ja indikaattorein tuotettuun tietoon ja niillä mitattuun toimijoiden tuloksellisuuteen. Opetushallinnossa on valmisteilla tietotuotantohanke, jonka puitteissa luodaan tilastotiedolle yksi yhteinen varasto ja raportointipalvelu. Samassa yhteydessä on määritelty toiminnan seurannan kannalta keskeiset indikaattorit.

Tietovarastohanke

Opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla toteutetaan opetushallinnon yhteinen tietovarasto ja raportointipalvelu, jonka avulla tuotetaan koulutuksen ja tutkimuksen ohjauksen ja seurannan indikaattorit ja tilastot. Samalla tilastot palvelevat laajasti kansalaisia ja eri yhteisöjä mm. koulutukseen hakeutuvia, opiskelemissa olevia, työelämään ja jatko-opiskeluun hakeutuvia ja siirtyviä, koulutuksen järjestäjiä, korkeakouluja ja muita oppilaitoksia, eri hallinnon aloja alue- ja paikallishallinto ja kunnat mukaan lukien sekä muita yhteisöjä ja organisaatiota. Tietovaraston ja raportointipalvelun ensimmäinen versio toteutetaan vuoden 2011 kuluessa. Osana tätä hanketta uudistettiin opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen välinen tietopalvelusopimus.

Rationalisointihanke

Tilastokeskus asetti 17.11.2010 työryhmän, jonka tavoitteena on oppilaitostason tiedonkeruun rationalisointi ja kehittäminen niin, että tiedonkeruissa aiemmin havaitut päällekkäisyydet poistuvat. Työryhmän tavoitteena on oppilaitostason tiedonkeruun rationalisointi ja kehittäminen niin, että kahden oppilaitostasaisen web-lomakkeen sijasta tietoja kerätään vain yhdellä oppilaitostason lomakkeella. Yhdistettävät lomakkeet ovat Peruskoulutilastolomake ja Oppilaitokset ja opiskelijat syksyllä –lomake. Lisäksi tarkastelussa on ns. rahoituskysely, jonka tietojen perusteella tällä hetkellä myönnetään OKM:n hallinnoima esi- ja perusopetuksen rahoitus. Työryhmä sai työnsä päätökseen 30.4.2011.

Työryhmät

Lukiokoulutuksen kehittämisen toimenpide-ehdotuksia valmistelleen työryhmän muistio on valmistunut marraskuussa 2010. Jos Kataisen hallitus käynnistää ehdotusten pohjalta uudistamistyön, on todennäköistä, että ne heijastuvat tiedonkeruisiin. Työryhmä ehdottaa mm., että lukiokoulutusta tulee jatkossakin kehittää omana koulutusmuotonaan, tieto- ja viestintäteknologian käytön lisäämiseksi koulutuksen järjestäjiä tuetaan tieto- ja viestintäteknisissä investoinneissa, lukiokoulutus turvataan alueellisena koulutuspalveluna, jonka turvaamiseksi järjestäjien tulee verkostoitua ja tehdä tarvittavat rakenteelliset muutokset sekä käynnistetään maahanmuuttajien lukiokoulutukseen valmistava yhden vuoden laajuinen koulutus. Lisäksi työryhmä nostaa esille, että lukiokoulutuksen rahoituksen tulee perustua yksikköhintaperusteiseen laskennalliseen rahoitukseen. Osana valti-onosuusuudistusta opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää lukion ensikertaisen raken-

tamisen kustannusten siirtämisestä lukiokoulutuksen kustannuspohjiin ja sitä kautta keskimää räisiin yksikköhintoihin sekä mahdolliseen suoritepohjaiseen rahoitukseen siirtymistä nuorten lukiokoulutuksessa.

Vapaan sivistystyön tilasto- ja tietopohjan kehittämishankeen tehtävänä oli vapaan sivistystyön kehittämisohjelman toimeenpanosuunnitelman pohjalta selvittää vapaan sivistystyön rahoituksen, ohjauksen, seurannan ja kehittämisen edellyttämät tietotarpeet. Lisäksi tuli tehdä esitys tilasto- ja tietopohjan sisältöjen ja tiedonkeruun kehittämisestä sekä selvittää esityksen kustannusvaikutukset. Raportissaan työryhmä esitti seuraavaa:

- Tilastokeskus tekee opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta vapaan sivistystyön oppilaitosten vapaan sivistystyön koulutuksen opiskelijoista henkilötunnuspohjaisen tiedonkeruun. Tiedonkeruun pohjalta kootaan määräajoin vapaan sivistystyön opiskelijoiden opiskelijaprofiilit, joista laaditaan kirjallinen kooste.
- Laaditaan vapaan sivistystyön koulutukselle soveltuva laatuasiakirja.
- Käynnistetään vapaan sivistystyön kehittämisohjelmassa ehdotettu hanke valtakunnallisen opiskelijapalautejärjestelmän kehittämiseksi. Hanke kartoittaa käytössä olevan AIPAL -palautejärjestelmän soveltuvuuden järjestelmän tekniseksi alustaksi.
- Opetushallinto ja Tilastokeskus tarkistavat käytössä olevan koulutusaluokituksen (opetushallinnon koulutusaluokitus, aikuiskoulutussovellus) vastaamaan tämän päivän koulutustarjontaa.

Ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen osalta on ollut jo pidemmän aikaa vireillä työryhmän asettaminen. Tällä hetkellä on meneillään ammatillisen lisäkoulutuksen (ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot) tulosrahoituksen kehittämis hanke. Tämän hanke voidaan tulkita olevan osa ammatillisen koulutuksen tilastoinnin kokonaisuudistusta. Kokonaisuudistuksen yhtenä tavoitteena on kerätä tiedot koulutuksen järjestäjiltä (kunnilta, kuntayhtymiltä jne.) oppilaitosten sijaan. Ammatillisen koulutuksen puolella on lisäksi paineita tehdä rahoitusjärjestelmämuutoksia, joilla on oma vaikutuksensa tietotarpeisiin.

Korkeakoulusektorin tiedonkeruuta (yliopistot, ammattikorkeakoulut) on tulevaisuudessa tarkoitus siirtää CSC:n (Tieteen tietotekniikan keskus) kautta kerättäviksi raketti xdw-tiedonsiirtona.

Ammattikorkeakoulujen rahoitus-, ohjaus- ja hallintomallin uudistaminen

Selvityshenkilöt ovat ehdottaneet 12/2010 ammattikorkeakoulujen rahoitus-, ohjaus- ja hallintomallin uudistamista. Raportin laajimmin perustellussa ehdotuksessa vastuu perusrahoituksesta siirretään kokonaan valtiolle, ammattikorkeakoulut ja niiden ylläpitäjäorganisaatiot yhdistyvät yhdeksi oikeushenkilöksi ja kaikkien ammattikorkeakoulujen oikeudelliseksi muodoksi tulee osakeyhtiö. Kaksi muuta vaihtoehtoista mallia, joissa nykyiseen järjestelmään tehtäisiin pienempiä muutoksia, vastaavat heikommin ammattikorkeakoulusektorin nykyisiin pulmiin ja tuleviin haasteisiin.

Selvityshenkilöt esittävät siirtymistä nykyistä enemmän tuloksellisuuteen perustuvaan rahoitusjärjestelmään. Samalla selkeytetään hallintomallia niin, että ammattikorkeakou-

luilla on vain yksi strategiasta ja taloudesta vastaava hallitus nykyisen kahden hallituksen asemesta. Ohjaus- ja hallintojärjestelmä olisi nykyistä yksinkertaisempi, läpinäkyvämpi, kannustavampi ja ammattikorkeakoulujen autonomiaa tukeva.

Hallitusohjelman mukaan vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirretään kokonaan valtiolle ja ammattikorkeakouluista tehdään itsenäisiä oikeushenkilöitä. OKM asetti syyskuussa 2011 työryhmän valmistelemaan ammattikorkeakoululain ja ammattikorkeakoulujen rahoitus- ja ohjausjärjestelmän uudistamista. Ammattikorkeakoulujen toimiluvat uudistetaan korostaen toiminnan laatua ja vaikuttavuutta. Korkeakoulutuksen rahoitus uudistetaan tukemaan nykyistä paremmin koulutuksen tavoitteita, kuten nopeampaa siirtymistä työelämään. Korkeakoulujen nykyistä toimipisteverkkoa kootaan riittävän laajoiksi, laadukkaiksi ja innovatiivisiksi osaamisympäristöiksi. Työn tavoitteena on valmistella hallituksen esitys uudeksi ammattikorkeakoululaiksi siten, että uudistus voi tulla voimaan vuoden 2014 alusta.

Hallitusohjelman linjaukset

Opetus- ja kulttuuritoimen puolella tullaan säätämään laki varhaiskasvatuksesta. Asiaa valmistelemaan tullaan asettamaan laaja-alainen työryhmä vuoden 2012 alussa. Lisäksi tullaan selvittämään esiopetuksen muuttaminen velvoittavaksi. Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään opetus- ja kulttuuriministeriöön. Lokakuussa 2011 asetettiin työryhmä valmistelemaan hallinnon siirtoa STM:stä OKM:öön. Varhaiskasvatuksen yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa tullaan tiivistämään. Päivähoidon hallinnonsiirtoon liittyen OKM on asettanut vuoden 2011 lopulla tilastoryhmän, jonka tehtävänä on selvittää hallinnonalan siirron osalta keskeiset tilastot sekä tehdä ehdotukset tilastojen jatkosta hallinnonalan siirron yhteydessä. Lisäksi työryhmä arvioi siirron taloudelliset ja viranomaisten toimintaan kohdistuvat vaikutukset.

Osana valtiosuusjärjestelmän uudistusta selvitetään perusopetuksen valtiosuuden perusteet. Uudistuksen tavoitteena on, että perusopetuksen rahoitus perustuisi tulevaisuudessa enemmän perusopetuksen toimintaympäristöä kuvaaviin indikaattoreihin, kuten kunnan maahanmuuttajien väestöosuuteen, aikuisväestön koulutustasoon sekä työttömyysasteeseen.

Perusopetuksen ryhmäkokojen pienentämistä tullaan jatkamaan. Lisäksi opiskelija-huoltoa kehitetään moniammatilliseen suuntaan yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Erityis- ja tukiopetuksen riittävä tarjonta tullaan turvaamaan.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan tarjontaa tullaan lisäämään 1-2 vuosiluokkien oppilaille sekä erityistä tukea tarvitseville. Aamu- ja iltapäivätoiminnan lisäksi koulujen kerhotoiminta tullaan vakiinnuttamaan. Koulujen liikuntatiloja ja muita tiloja tullaan hyödyntämään enemmän kouluajan ulkopuolisessa toiminnassa.

Hallitusohjelman mukaan toisen asteen koulutuksen rahoitus myönnetään koulutuksen järjestäjälle. Lukiorahoituksen perusteisiin tullaan sisällyttämään tuloksellisuusrahoitusosuus, joka palkitsee koulutuksen laadusta ja laadun parantamisesta. Maahanmuuttajien lukioon valmistava koulutus tullaan käynnistämään.

Vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirretään kokonaan valtiolle ja ammattikorkeakouluista tehdään itsenäisiä oikeushenkilöitä.

Ympäristö (YM, MMM, TEM)

Ympäristön osalta keskeisimmät kehittämistarpeet aineistoihin ja tietojärjestelmiin on esitetty ympäristöministeriön SAden -hankkeen tavoiteratkaisussa. Ympäristöministeriön SAden tietopalveluiden tavoitetilan kannalta ehdotettiin seuraavia toimenpiteitä alkupe-
räisaineistojen parantamiseksi:

Alueidenkäytön suunnitelmätiedoista keskeisimmät - yleiskaava, asemakaava sekä poikkeamiset ja suunnittelutarveratkaisut - mallinnetaan yhtenäisesti ja välttämättömmästä sähköisestä tietosisällöstä sovitaan, samoin kuin formaateista ja tunnusmenettelyistä systemaattisen tiedonsiirron mahdollistamiseksi. Sähköisten tietojen toimittaminen eri tietovarantojen välillä järjestetään uusien raja-pintojen kautta nykyisin suunnitelmätietoja tallentaville organisaatioille.

Rakennus- ja asuntokannasta kehitetään analyysipalvelujen pohjaksi yhtenäinen, ajantasainen ja luotettava pistemäinen aineisto, jonka tiedot ovat ristiriidattomat. Tämän mahdollistamiseksi tehdään väestötietojärjestelmän tietojen päivittyminen kunnista Väestörekisterikeskukseen kunnolla toimivaksi ja Tilastokeskuksen aineistolle eri tietolähteiden perusteella tehty muokkaukset tuodaan laajemmin saataville yksikkökohtaisessa muodossa.

Toteutuneen rakennetun ympäristön tietovarantoja kehitetään kokoamalla keskeisistä aineistoista valtakunnalliset, kattavat ja laadukkaat koosteet, jotka täyttävät eri tahojen tärkeimmät tietotarpeet ja joihin tehdään korjaukset keskitetysti. Monet tarvittavista tiedoista tuotetaan alun perin kunnissa. Keskeisimpiä kehitettäviä aineistoja ovat palveluja ja ympäristön tilaa kuvaavat aineistot, infrastruktuuriverkostotiedot sekä rakennus- ja asunto-kantaan liittyvät tiedot. Palveluaineistoista tärkeimpiä ovat päivittäis- ja erikoistavarakauppa-aineistot, julkiset peruspalvelut (koulut, päiväkodit, terveyspalvelut, kirjastot, postit jne.), liikenteeseen liittyvät palvelut (joukkoliikenteen pysäkit ja reitit liikennöinti-
taajuuksineen) ja lähiympäristön käyttöön kytkeytyvät vapaa-ajan palvelut (luonnon virkistyskäyttöpalvelut ja liikuntapalvelut). Ympäristön tilaa ja ympäristöriskejä kuvaavista tiedoista keskeisimpiä ovat melualueet, tulva-alueet ja pilaantuneet maa-alueet. Infrastruktuuriverkostotiedoissa kehitettävät tietovarannot liittyvät varsinkin vesihuollon verkostoihin ja rakennusten liittymätietoihin, rakennusten lämmitysratkaisuihin ja energiatehokkuuteen sekä liikennemäärätietoihin.

Lisäksi ympäristöministeriön SAden-hankkeessa on suunnitteilla palvelu, jonka kautta voidaan jatkossa kerätä asukkaiden elinympäristöön liittyvää kokemuksellista tietoa systemaattisesti paikkatiedoksi. Esimerkiksi Asukasbarometrilla hankittavaa valtakunnallista tietoa tulee näin mahdolliseksi koota paitsi tilastoiksi myös paikkatietoaineistoiksi. Keskeinen kehittämisalue viime vuosien ajan on ollut kaavatietoihin liittyvän tiedon keruussa KuntaGML. Uuden palvelun myötä kaava-aineistot saadaan suoraan kunnista yhteisen rajapinnan kautta, mikä tulee osaltaan selkiyttämään ja tehostamaan tietojen keruuta.

Kuntien luvittamia (ymp.lupa) laitoksia koskevat vuositason tiedot tulisi saada kattavasti VAHTIin jotta saataisiin kokonaiskuva valtakunnallisesti jätteitä tuottavasta ja niitä

käsittelevästä toiminnasta. Lisäksi kuntien myöntämät ympäristöluvat tulisi koota yhteen (SYKEen?).

Kuntien asuntomarkkinatietojen pitäisi päivittyä koko ajan. Nykyinen kerran vuodessa tapahtuva tiettyyn hetkeen sidottu tilastointi on aina ”vanhaa” tietoa. Osa kyselyistä on toteutettu sähköisillä verkkolomakkeilla. Vaikka niiden avulla voidaankin automatisoida tiedon käsittelyä, niiden ylläpito on työlästä. Tältä osin olisi etsittävä uusia toimivampia ratkaisuja.

Toukokuussa 2009 käynnistettiin KRYSP -hanke, jonka tavoitteena on kehittää kuntien rakennetun ympäristön sähköisiä palveluja. Hankkeen päärahoittaja on KuntaIT ja kuntia hankkeessa on mukana noin 200. Hanke koskee kuntien maankäyttöä (asemakaavat, kaavan pohjakartta, opastavat tiedot), rakennusvalvontaa ja ympäristötoimea. Tavoitteena on mm. rajapintojen käyttöönoton aikaansaaminen, sähköisen asiointipalvelun toteuttaminen, kokoavan tietopalvelun käyttöönotto ja järjestäminen. Määrittelyjen ylläpito (paikkatietopalvelurajapinnat, sähköisen asiointin palvelut) on tarkoitus toteuttaa JHS -järjestelmässä.

Tilastotoimen selvityshankkeessa selvitysmiehet esittivät, että palvelujen tarjontaa ja kysyntää tulee tarkastella paikkatietojen avulla. Paikkatiedon liittäminen palvelujen tuotajaan puolestaan edellyttää palvelujen tuottajatoimipaikkojen rekisteriä. Vastaavasti sijaintitiedoin pitäisi kuvata palvelujen käyttäjät. Näille oman haasteensa asettavat etenkin kansalaisten vapaan hakeutumisoikeuden laajeneminen sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä meneillään oleva palvelurakenneuudistus. Mahdollista toimipaikkarekisteriä kehitettäessä huomioon tulisi ottaa myös INSPIRE -direktiivi, jonka myötä on tarkoitus luoda eurooppalainen paikkatietoinfrastruktuuri, jossa yhdistyvät kansalliset eri organisaatioiden tuottamat paikkatietoaineistot ja -palvelut. Direktiivin myötä määritellään miten metatiedot, paikkatietoaineistot ja -palvelut, verkkopalvelut, tietojen yhteiskäyttö sekä koordinointi ja seuranta toteutetaan EU:n jäsenvaltioissa. INSPIRE -direktiivistä tuli osa kansallista lainsäädäntöä syksyllä 2009. Yhteiskäyttöinen aineisto tulisi saada tietoverkkoon noin vuonna 2019. Tilastokeskuksen osalta paikkatietolain soveltamisalaan kuuluvia paikkatietoaineistoja on neljässä tietoryhmässä: tilastoissa käytetyt aluejaot, yleishyödyllisten ja julkisten palvelujen määrä tilastoissa käytetyillä aluejaoilla, tuotanto- ja teollisuuslaitosten määrä tilastoissa käytetyillä aluejaoilla sekä väestömäärä tilastoissa käytetyillä aluejaoilla.

Koko kuntakenttää koskeva tietotarve

Keskushallinto

Sähköisten palvelujen ja kuntien tietojohtamisen kehittäminen

Toimivia tietojärjestelmiä pidetään keskeisenä edellytyksenä kuntien peruspalveluiden kehittämiselle ja uudistamiselle. Valtionvarainministeriö on linjannut, että sähköisen tiedonhallinnan ja erityisesti tietojärjestelmien yhteentoimivuuden valtakunnallista kehittämistä tulisi jatkaa määrätietoisemmin ja keskeiset järjestelmäpalvelut toteuttaa valtakunnallisina ratkaisuin. Eduskunta hyväksyi maaliskuussa 2011 *lain julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta* (nk. tietohallintolaki). Lailla tavoitellaan merkittäviä tuottavuus-

hyötyjä kehittämällä palveluja ja palvelutuotannon prosesseja. Valtiovarainministeriö saa lain myötä hallinnonalarajat ylittävän toimivallan ohjata valtion virastojen ja laitosten tietohallintoa. Lain oletetaan tulevan voimaan kevään 2011 aikana.

Valtiovarainministeriö asetti 1.2.2011 julkisen hallinnon ICT-strategian, toimintamallin, hallintomallin ja rahoitusmallin kehittämisen lähtökohtia valmistelevan työryhmän (*JulkICT -ryhmä*). Työryhmä luovutti loppuraporttinsa toukokuussa. Ehdotusten mukaan tulevan hallituskauden alussa tulisi valmistella koko julkisen hallinnon kattava ICT -strategia tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisestä ja hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttamisesta. Hallitusohjelmassa todetaan, että ”Tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi julkishallinnossa käytetään avoimia standardeja, joilla määritellään tietosisältöjen ja tietoteknisten rajapintojen yhdenmukaisuus. Noudatetaan yhtenäistä kokonaisarkkitehtuuria ja hyödynnetään yhteisiä tietoalustoja sekä yhteisiä sähköisen asioinnin palvelualustoja ja palveluita.”

Lisäksi julkisen sektorin tuottavuuden lisäämiseksi tullaan hyödyntämään nykyistä tehokkaammin tiedolla johtamista, yhteensopivia tietojärjestelmiä ja kokoamalla julkishallinnon tietohallintoa ja hankintojen rahoitusta yhteen. Julkishallinnon tietojen yhteiskäytön lisäämiseen tullaan panostamaan. Kokonaisarkkitehtuurityön aineistojen julkaisupaikkana toimii Yhteentoimivuusportaali (www.yhteentoimivuus.fi). Portaalin avulla pyritään vähentämään päällekkäistä suunnittelua ja tukea julkishallinnon organisaatioiden arkkitehtuurityötä.

Sähköisten palvelujen kokonaisuutta on valmisteltu suurena *SADe-ohjelmana* sekä osana *ValtIT-strategiaa* sekä *Kunta-IT-strategiaa*. Koko maan kattavat ratkaisut ovat otettavissa käyttöön vuonna 2016. Hyödyt ja säästöt tulevat pääosin päällekkäisten palvelujen yhdistämisestä ja rinnakkaisen kehittämistyön vähentämisestä. Hyödyt kohdistuvat valtionhallintoon, kuntasektorille, hallinnon asiakkaille eli kansalaisille ja yrittäjille parempina palveluina pienempänä hallinnon kuormana.

Valtiovarainministeriön julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekniisen (ICT) -toiminnon organisaatio uudistui 1.11.2011. Aikaisempien yksiköiden (Valtion IT-toiminnan johtamisyksikkö ValtIT, KuntaIT ja Turvallisuusverkkoysikkö TUVE) tilalle perustettiin seuraavat kolme yksikköä:

- **Strateginen ohjaus** -yksikkö, jolle kuuluu mm. strategisiin tavoitteisiin, rakenteelliseen ohjaukseen ja arviointitoimintaan liittyvät asiat
- **Yhteisten ratkaisujen ohjaus** -yksikkö, jolle kuuluvat mm. yhteisten ratkaisujen elinkaaren ohjaukseen ja hallintaan (ohjelmat, projektit ja palvelut) liittyvät asiat
- **Vaatimukset ja suositukset** -yksikkö, jolle kuuluu mm. julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuriin, perustietovarantoihin ja valtionhallinnon tietoturvallisuuteen liittyvät asiat.

Valtiovarainministeriö asetti huhtikuussa 2009 Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe). Ohjelman tavoitteena on edistää sähköistä asiointia siten, että kansalaisten ja yritysten sähköinen asiointi kattaa vuoteen 2013 mennessä kaikki palvelut sekä koko julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kehittäminen. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä (HALKE) käsitteli kokouksessaan 8.12.2011

sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe-ohjelma) tilannetta ja jatkotoimia. Ohjelma on yksi hallituksen kärkihankkeista. Ministerityöryhmä linjasi SADe-ohjelman koostuvan kuudesta sähköisen asioinnin palvelukokonaisuudesta. Toteutusvaiheessa ovat Osallistumisympäristö, Oppijan palvelukokonaisuus, Rakennettu ympäristö ja asuminen sekä Työnantajan ja Yrityksen perustajan palvelukokonaisuudet. Esiselvitysvaiheessa olevat Oma terveys ja Hyvinvointipalvelusuunnittelu yhdistetään sosiaali- ja terveysalan palvelukokonaisuudeksi. Erillishankkeina osana ohjelmaa toteutetaan Kansalaisen yleisneuvontapalvelu ja Etäpalvelu-hankkeet. Ohjelman toimikautta jatketaan vuoden 2015 loppuun, ja ohjelmalle asetetaan oma, ministeriöiden ja kuntien edustajista koostuva johtoryhmä. Toimikauden pidentäminen mahdollistaa esiselvitysvaiheessa olevien hankkeiden suunnitelmien mukaisen toteuttamisen ja ohjelman hankkeissa aikaansaatavien palveluiden asiakaskäyttöönottojen tukemisen keskitetyllä käyttöönotton tuella.

Osana Kunta-IT -strategiaa toimii *kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden tuotannon tietojohdantamisen kehittämishanke (Sote -tietojohdantaminen)*. Hankkeen tavoitteena on luoda sisällölliset määritykset kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden arviointiin ja vaikuttavuuden seurantaan. Toteutettavat määritykset tarkennetaan kotona asumista tukevien palveluiden näkökulmasta. Hankkeessa luodaan kaikkien kuntien vapaasti käytettäväksi tiedonkeruutapojen, raportointitekniikoiden, tietorakenteiden ja käsitteiden kartoitukset ja kuvaukset, yhteiset standardien mukaiset tietomallit, suunnitelma OID-koodiston käyttöönnotosta kunnissa sekä mahdollistettujen uusien arviointi- ja vaikuttavuusmittareiden käyttöönotto. Tavoitteena on, että hankkeessa tehtävät sisällölliset määritykset tulevat myös valtakunnalliseen käyttöön. Tällä hetkellä käynnissä on pilotointi (Oulu, Tampere, Turku), jonka perusteella tuotokset on viimeistelty muille kunnille hyödynnettäväksi.

Kunta-IT:n yhteydessä toteutetun *TotIT -hankkeen* tavoitteena oli toteuttaa tiedonhallintaa tukevia toimintamalleja ja menetelmiä mm. kuntakonsernin ylimmälle johdolle. Hankkeessa toteutettavien johtamisen tietotarpeiden ja käsitteiden yhtenäistämällä pyritään kuntien väliseen parempaan vertailtavuuteen. Hankkeeseen osallistui seitsemän kuntaa. Johdon tietotarvekartoituksessa taloustiedoista nousivat tärkeimpinä esille toimintatuotot ja -kulut lajeittain. Nämä halutaan jäsenneltyinä hallintokunnittain. Myös palvelukokonaisuuksien ja niiden tunnuslukujen seurantaa pidettiin erittäin tärkeänä. Tilojen ja käyttöomaisuuden osalta kiinnostavimmaksi tietotarpeeksi nousivat tilakustannukset sekä tieto tilojen käyttöasteesta. Vertailutiedoissa korostui tarve saada vertailutietoa samankokoisista kunnista. Tietojen osalta korostettiin tulkintaohjeistusta ja vertailukelpoisuutta, tietojen tulisi olla samalla tavalla tuotettuja ja jalostettuja, jotta vertailut ovat järkeviä. Lisäksi ostopalvelujen kustannuksia haluttaisiin verrata usealla eri palvelukokonaisuudella oman toiminnan kustannuksiin.

Tällä hetkellä valmisteluvaiheessa on *iLari-hanke* (vuoden 2011 loppuun saakka). Hankkeen tavoitteena on kehittää kuntien lapsitiedoille (lapsiperheille, lapsille ja nuorille kohdenetut palvelut) vaikuttavuuden arviointiin yhdenmukaiset mittarit sekä määritellä mittausta tulevat järjestelmät vaikuttavuustiedon tuottamista, analysointia sekä raportointia varten.

Peruspalvelujen arvioinnissa tarvittavan tietomäärän hallinnan ja käytön sekä arvioinnin tueksi on luotu *Patio -tietojärjestelmä*. Järjestelmä muodostuu Suomen aluejaot -osasta ja peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointiin keskittyvästä osasta. Tietojärjestel-

mää on tarkoitus uudistaa siten, että se palvelee jatkossa nykyistä paremmin keskushallintoa, aluehallintoa, kuntia ja kansalaisia. Uudistamisessa pyritään ennakkoinnin, seurannan, arvioinnin, kehittämisen, valvonnan sekä kansalaisten tietotarpeiden parempaan huomiointiin jatkossa. Tavoitteet pohjautuvat konkreettisemmin Peruspalvelujen arvioinnin kehittämistyöryhmän muistion ehdotuksiin (VM 8/2011).

Valtiovarainministeriön julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekkinen toiminto asetti joulukuussa 2011 julkisen hallinnon metatietopalvelun esiselvityshankeen. Hankeen määraaika on 31.12.2012. Hankkeen tehtävänä on tuottaa ehdotus ja mahdollisia vaihtoehtoja julkisen hallinnon yhteisen metatietopalvelun toimintamallista, siihen liittyvistä keskitetyistä, toimialariippumattomista palveluista ja niiden sisällöistä sekä ehdotus näiden organisoinnista, tarvittavista teknisistä ratkaisuksista ja näiden toteutuksesta ja ylläpidosta resurssi- ja kustannusarvioineen. Lopputuloksena on esiselvitys ja suunnitelma, joka sisältää ehdotukset metatietopalvelun toimintamallista, palvelun sisällöistä sekä toteutukseen tarvittavista ratkaisuksista ja resursseista. Raportin pohjalta voidaan päättää metatietopalvelun toteutuksesta ja ryhtyä toimenpiteisiin. Metatietopalvelua koskevan esiselvityksen tavoitteena on Suomen julkisen hallinnon tietojen kansallista, eurooppalaista ja kansainvälistä yhteentoimivuutta edistävä metatietopalvelu. Tarkoituksena on, että metatietopalvelun kautta tiedon ja tietojärjestelmien tuottajat saavat mahdollisimman helposti tietoon ja käyttöön julkishallinnon yhteiste sanastot, ontologiat, metatietomääritykset, koodistot, luokitukset ja tunnisteet. Perustana ovat kansainväliset ja yleiset standardit.

Työryhmät ja linjaukset

Kuntalain kokonaisuudistukseen liittyen on asetettu kunnallishallinnon rakenne - ja kunnan talous -työryhmät valmistelemaan kuntauudistuksen toteuttamista hallitusohjelmassa esitettyjen linjausten mukaisesti. Työryhmien toimikausi päättyy 31.1.2012.

Kunnallishallinnon rakenne -työryhmän tehtävänä on laatia hallitusohjelmassa tarkoitettu selvitys kullekin alueelle tarkoituksen mukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta. Työryhmän tulee laatia esityksensä kuntauudistuksen kriteereistä ja toteuttamistavasta siten, että niiden pohjalta hallitus voi määritellä kuntauudistuksen tarkemmat kriteerit ja eteneminen sekä hallituksen esitys. Kuntuuudistusesitys tulee laatia myös karttamuotoisena.

Kunnan talous -työryhmän tehtävänä on arvioida kunnan talouden ohjausta ja tasapainotusta koskevien kuntalain säännösten mahdollista kiireellistä muutostarvetta sekä valmistella säännökset hallituksen esityksen muotoon. Lisäksi valmistellaan hallitusohjelman linjaukset huomioiden ehdotus kunnan talouden ohjausta, yhteistoiminnan taloutta ja konsernin ohjausta sekä hallinnon ja talouden tarkastusta koskevista kuntalain säännöksistä.

Valtiovarainministeriön asettamassa Normitalkoot- hankkeessa (Normihanketyöryhmä) keskityttiin palveluiden sisältöä täsmentäviin ja laatua ohjaaviin sekä hallintoa ja palveluiden järjestämistapaa koskeviin normeihin ja vastaaviin kuntien ohjauskeinoihin. Työryhmän raportissa 02/2011 esitettiin erityisen kunnallistalouden- ja hallinnon neuvottelukuntaan tukeutuvan asiantuntijaverkoston perustamista. Verkosto voisi tukea ohjauksen valmistelijoita kuntavaikutusten arvioinnissa sekä varmistaa hyvissä ajoin sen, että ohjauksessa huomioidaan yleiset kuntien ohjauksen periaatteet ja vaikutukset kuntiin ja kuntalaisiin. Peruspalvelujen arviointi tulisi työryhmän ehdotuksen mukaisesti keskittää Kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnalle.

Työryhmä ehdotti myös kuntien tehtävien kartoitusta ja mahdollista vähentämistä sekä uusien velvoitteiden aiheuttamien menojen hillintää. Hallitusohjelmassa tulisi jatkossa määritellä katto lainsäädännöstä aiheutuville uusien ja laajenevien tehtävien aiheuttamalle kuntien menojen kasvulle.

Resurssiohjauksen osalta tulisi selvittää, voidaanko tällä hetkellä suoraan kuntayhtymille ja yksityisille koulutuksen järjestäjille maksettava toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus maksaa ylläpitäjäyhteisön jäsenkunnille. OKM:n kannan mukaisesti tulee selvittää, voidaanko ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen rahoitus siirtää kokonaisuudessaan valtiolle. Lisäksi valtionosuusjärjestelmän kannustavuutta palvelujen tehokkaaseen ja taloudelliseen järjestämiseen tulee parantaa laajentamalla järjestelmän laskennallisuutta. Samalla tulee selvittää mahdollisuuksia lisätä tuloksellisuuteen perustuvan rahoituksen osuutta.

Kuntien tuottavuuden parantamiseksi tulee kehittää tuottavuuden, laadun ja vaikuttavuuden mittaamisen ja arvioinnin menetelmiä. Tässä työssä seurannan osalta tulee hyödyntää 20 suurimman kaupungin kanssa tehtävää tuottavuusohjelmatyötä. Kuntapalveluille, joissa on käytettävissä kattavia mm. laadun huomioon ottavia mittareita, tulee asettaa konkreettiset tuottavuustavoitteet. Kunnille ja kuntayhtymille asetetaan tuottavuuden parantamista koskevat valtakunnalliset tavoitteet. Tavoitteiden ja suositusten toteutumista seurataan myös kunnittain ja kuntayhtymittäin. Työryhmä toteaa lisäksi, että hallinnonala- ja tasokohtaisesta ajattelusta pitäisi päästä irti esimerkiksi siten, että palveluiden tuottamisen optimoinnissa siirrytään sektorikohtaisesta laaja-alaisempaan tarkasteluun.

Tuottavuusohjelma

VM asetti 03/2010 tuottavuusohjelman koordinointi- ja seurantatyöryhmän, joka on seurannut ja koordinoit 20 suurimman kaupungin tuottavuusohjelmatyötä. Jatkossa tuottavuuden parantamista koskevien toimenpiteiden seurantaan tullaan laajentamaan muihinkin kuntiin, kuntayhtymiin ja palveluiden järjestäjiin. Ohjelman tavoitteena oli seurata kaupunkien tuottavuuskehitystä kuntakohtaisten tuottavuusmittarien avulla, tehdä ehdotus tuottavuuden parantamista koskeviksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi, valmistella ehdotus kuntien ja kuntayhtymien tuottavuusohjelman laadintaohjeeksi sekä seurata kuntien, kuntayhtymien ja muiden palvelujen järjestäjien tuottavuuden parantamista koskevia toimenpiteitä. Työryhmän toimikausi päättyy vuoden 2011 lopussa.

Keskeisenä ongelmana tuottavuuden mittaamisessa on pidetty tuottavuuden mittaamiseen tarkoitettujen yhteisten makrotasolla sovittujen käsitteiden ja indikaattorien puuttumista. Kuntien itse luomat indikaattorit, käsitteet ja mittaustavat vaihtelevat kuntien välillä. Lisäksi käytettävissä olevan tilastoaineiston standardoimattomuus haittaa kuntien välisten vertailujen tekemistä. Kuntien vertailuun tarvitaan yleistä tilastointia hienojakoisempaa tietoa ja se on toteutettavissa vain benchmarkkaus-tyyppisesti tuottamalla erillistä vertailutietoa.

Maaliskuun 2011 lopussa valmistuneessa Tuottavuusmittarit -alatyöryhmän työssä on sovittu 20 suurimman kaupungin yhteisistä tuottavuusmittareista, joilla kaupungit voivat vertailla tuottavuuskehitystä toisiinsa. Mittareita asetettiin vain niille tehtäville, joissa suorituskustannuksen muutoksen voidaan ajatella kuvaavan tuottavuuden muutosta.

Mittarit ovat seuraavilta toimialoilta:

1. päivähoito (perhepäivähoito, päiväkotihoito)
2. vanhainkotihoito
3. hoito terveyskeskuksen vuodeosastolla
4. vanhusten palveluasuminen (suositus kevyt, keskiraskas, tehostettu palveluasuminen)
5. kotihoito (rinnalla laatumittarina vanhusikäyntien, vammaiskäyntien ja perhetyön osuus)
6. perusopetus (rajattu pois sairaalaopetuksen, vaikeimmin vammaisten sekä muiden vammaisten suoritteet ja kustannukset)
7. lukio-opetus.

Lisäksi seurataan kustannusten kehitystä terveydenhuollon ikävakioitujen kustannusten, lastensuojelun kustannusten, erikoissairaanhoidon kustannusten (sairaanhoidopiirien välinen vertailu), THL:n julkaiseman sairaaloiden tuottavuustilaston sekä hoitotoiminnan vaikuttavuuden osalta.

20 suurimman kaupungin koordinaatio- ja seurantaryhmä hyväksyi myös kunnille ja kuntayhtymille asetettavat toimintamenojen kasvulle asetetut tavoitteet ja tuottavuustavoitteet. Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenot saivat tavoitteen mukaisesti kasvaa vuoteen 2020 mennessä yhteensä reaalisesti enintään 0,4 % vuodessa. Tavoitteen edellytyksenä on kuntien ja kuntayhtymien tehtävien ja veloitteiden pysyminen nykyisellä tasolla. Tuottavuustavoitteita ryhmä hyväksyi kuntien tuottamille koulutus-, terveys- ja sosiaalipalveluille. Tuottavuuden kehitystä seurataan Tilastokeskuksen tuottavuustilaston ja työryhmän asettamien kehysindikaattoreiden avulla.

Kaupunkien omien tuottavuustavoitteiden seurannassa käytettävät mittarit pohjautuvat pitkälti talous- ja toimintatilaston nykyisiin luokituksiin. Kunnat tekevät kustannustiedonkeruun ja toimittavat tiedot Kuntaliittoon kunkin vuoden huhtikuussa. Kuntaliitto kokoaa tiedot toukokuussa 2011, 2012 ja 2013. Jos kunta toimii jonkin tehtävän osalta yhteistoiminta-alueena, tiedot saa raportoida kyseisen alueen osalta. Olennaista on, että vertailuvuosien tiedot on annettu samalta alueelta. Kunnat keräävät tiedot vain niiden tehtävien osalta, mitä kunta hoitaa omana tuotantona.

Tuottavuusmittarit työryhmän raportissa 04/2011 on ehdotettu tuottavuuden mittaamisen jatkokehittämisen osalta, että yhteisesti hyväksyttyjen tuottavuusmittarien tietotarpeet otetaan huomioon kuntatilastoinnin kehittämisessä, jotta vertailua voitaisiin tehdä 20 kaupunkia kattavammin. Lisäksi Tilastokeskuksen kuntien ja kuntayhtymien tuottavuustilasto tulisi julkaista koko maasta tuottavuusryhmän työssä määrittelyllä palveluryhmittelyllä nykyisen sosiaali-, terveys-, opetusryhmittelyn sijaan. Myös laadun ja vaikuttavuuden huomioon ottava tuottavuusmittarin kehittämistyö tulisi resursoida paremmin, esimerkiksi laajentamalla VATT:n ja Kuntaliiton vanhuspalvelujen tuottavuus -projektin työtä myös muihin palveluihin.

Myös hallitusohjelmassa tuottavuuden parantamisen mittaaminen tuodaan esille. Ohjelman mukaan hallitus käynnistää yhdessä valtion eri toimijoiden, kuntien ja työmarkkinajärjestöjen kanssa yhteisen kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämiskampanjan.

Tämän yhteydessä kuntapalvelujen laadun ja vaikuttavuuden arvioimiseksi tullaan luomaan kestävä kuntatuottavuuden mittaristo. Samalla luodaan yhteinen tietopohja laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi palveluiden arvioimisessa. Lisäksi kuntien kustannuslaskentaa kehitetään mm. todellisten yksikkökustannusten arvioimiseksi.

Tilastokeskus

Julkishallinnon tilastotietojen laadulle on lähivuosina nähtävissä lisääntyviä tarpeita ja vaateita sekä olemassa olevan lainsäädännön perusteella että vireillä olevien lainsäädäntö-hankkeiden myötä. Pitkän aikavälin tietosisältöä mietittäessä erityisesti luokitukset tulisi rakentaa niin, että kansainväliset luokitussuositukset on otettu huomioon.

EDP-asetus

Voimassa oleva EDP-asetus (479/2009, muutettu asetuksella 679/2010) antaa Eurostatille laajat valtuudet laajentaa julkiseen talouteen liittyvää pakollista säännöllistä raportointia ja erilaisia ad hoc -kyselyjä sekä toteuttaa jäsenmaihiin vierailuja tietojen laadun kontrolloimiseksi. Eurostat tulee asetuksen perusteella entisestään laajentamaan ja syventämään tietojen laatukontrollia, ja esimerkiksi tihentämään vierailuja. Ei ole vielä konkreettisesti selvillä, mitä käytännön muotoja laajennukset saavat, mutta lopputuloksena tietojen yleiset laatukriteerit (mm. ajantasaisuus, lähdeaineiston kirjausten oikeellisuus suhteessa kirjanpitoperiaatteisiin, kirjanpitoperiaatteiden oikeellisuus suhteessa tilinpidon kirjausperiaatteisiin) tulevat tiukkenemaan koskien kaikkia julkisyhteisöjä, myös paikallishallintoa.

Eurostatin strategiana on EDP-tietojen laatukontrollissa siirtyä jälkikäteisarvioinnista ongelmia ehkäisevään lähestymistapaan. EU-komissio on uuden laadunhallintastrategiansa mukaan vahvistamassa EDP-laskelmien lähdetietojen laatukontrollia kaikkien jäsenmaiden osalta, koska finanssikriisi paljasti puutteita (erityisesti Kreikka-tapaus) sekä lähdetietojen laadussa että niiden integroinnissa EDP-raportointiin. Laadun- ja riskinhallintamalli tulee painottamaan mm. seuraavia elementtejä:

- lähdetietojen yleinen soveltuvuus EDP -tietojen lähteeksi (esim. kirjanpitoperiaatteiden yhdenmukaisuus ESA:n kirjausperiaatteiden kanssa)
- lähdetietojen kattavuus erityisesti paikallishallinto-sektorin osalta (kattaako lähdetieto koko sektorin)
- lähdetietojen ajantasaisuus ja ajallinen yhdenmukaisuus, mukaan luettuna neljännesvuositiedot, joiden merkitys kasvaa jatkuvasti
- lähdetietojen ”verifointi” (esim. onko käytössä tilintarkastusmenettely tai vastaava, joka varmistaa lähdetiedon luotettavuuden)

Laadunhallintajärjestelmän tavoitteena on laaturiskien havainnoiminen ja korjaaminen ennen niiden toteutumista. Mikäli riskiarvioinnissa havaitaan puutteita, jäsenmaalta edellytetään toimenpiteitä niiden korjaamiseksi. Järjestelmä tulee ainakin toistaiseksi nojautumaan voimassa olevaan EDP-asetukseen.

Nykyinen tietopohja ei mahdollista useiden julkiseen talouteen liittyvien erikoistapauksien käsittelyä tarkasti EDP-raportointivelvoitteiden mukaisesti mm. seuraavien asioiden osalta:

- 1) takuisiin liittyvät operaatiot (esim. uudet myönnetty takaukset, poistuneet takaukset, maksetut takauuskorvaukset)
- 2) julkisen ja yksityisen sektorin yhteishankkeisiin (PPP-hankkeet) liittyvät rahavirrat
- 3) velkaoperaatiot (esim. julkisomisteisen yrityksen velan mitätöinti tai omaksiotto)
- 4) pääomatuet julkisomisteisille yrityksille
- 5) johdannaisten kirjaaminen

EU:n Economic Governance -uudistus

Uudistus koskee viittä asetusta ja yhtä direktiiviä. Kaksi näistä liittyy makrotalouden epätasapainotilojen ehkäisyyn ja torjuntaan, ja loput neljä julkiseen talouteen, joista voidaan tarkemmin nostaa esille seuraavia tilastoinnin kannalta relevantteja kohtia:

1) Ehdotus neuvoston direktiiviksi jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista: alkuperäinen asetusehdotus piti sisällään mm. vaatimuksen kuukausittaisen kassadatan tuottamisesta ja julkaisemisesta 1kk viiveellä kattavasti kaikilta julkisyhteisöjen alasektoreilta, mutta direktiivin lopullinen versio lieventää vaatimusta paikallishallinnon kohdalla, neljännesvuosittaiset tiedot riittävät. Neljännesvuositietojen tulee olla käytettävissä ennen seuraavan neljänneksen päättymistä. Perustelluissa tapauksissa, esimerkiksi jos paikallishallinnon elimiä on runsaasti, tietojen ajallaan julkistaminen voi edellyttää sopivien, kyseisistä elimistä koostuviin otoksiin perustuvien arviointitekniikoiden käyttämistä.

Direktiivin tarkat käytännön vaikutukset ovat vielä epävarmoja - lievennettykin versio edellyttäneen esim. nykyistä parempaa kattavuutta neljännesvuosittaisille tiedoille.

2) Ehdotus neuvoston asetukseksi liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta: tarkoituksena on korostaa velkakriteerin merkitystä verrattuna nykyiseen alijäämävetoiseen seurantaan. Tämä nostaa EDP-velkatietojen ja velan muutoksia selittävien tietojen merkitystä. Samalla otetaan seurantaan ns. keskipitkän aikavälin riskitekiäjiä, jotka liittyvät mm. takauksiin. Tämä tulee todennäköisesti merkitsemään joidenkin yllä listattujen EDP -raportointipuutteiden muuttumista astetta vakavimmiksi, koska ko. tietojen käyttötarkoitus laajenee nykyisestä.

Lisäksi uudistuksen yhteydessä vakaus- ja kasvusopimuksen rikkomisesta seuraavia sanktioita on tarkoitus automatisoida. Tämä tulee osaltaan korostamaan luotettavan tilastotiedon merkitystä ja lisäämään tietojen oikeellisuustodistelun tarvetta.

Julkiseen kirjanpitoon liittyen Eurostatin on pyydetty tekemään selvitys siitä, kuinka jäsenmailla on käytössään IPSA -standardi. Eurostat on myös informoinut, että kuukausittaisen kassatietojen raportoinnissa paikallishallinnon osalta riittänee neljännesvuosittainen raportointi seuraavan neljänneksen loppuun mennessä. Todennäköisesti muitakin lievennyksiä on vielä tulossa tietojentuotannon vaatimuksiin. Vaatimus siitä, kuinka kassadata muuttuu suoriteperusteiseksi tiedoksi, on ilmeisesti tulossa vain menetelmälle, ei itse tiedoille. Kaikkien julkisen sektorin alasektoreiden osalta odotetaan, että jokainen

jäsenmaa julkaisee tiedot niistä vastuusitoumuksistaan, joilla on suuri vaikutus julkisyhteisöjen budjetteihin. Näihin vastuusitoumuksiin lukeutuvat mm. takaukset, järjestelemättömät luotot ja julkisten yritysten toiminnasta syntyvät potentiaaliset velat. Lisäksi jäsenmaiden pitää julkaista pääomasijoituksensa yksityisiin ja julkisiin yrityksiin, jos ne ovat taloudellisesti merkittäviä.

ESA-uudistus

Uudet ESA2010 ja lähettämisojelman tulevat voimaan vuonna 2014. Uudessa ESAssa mm. täsmennetään niitä perusteita, joilla yksikkö luokitellaan joko yrityssektoriin tai julkisyhteisöihin, eli ns. market / non market -jako.

ESA-uudistus tulee muuttamaan julkisen ja yksityisen sektorin rajanvetoa siten, että määrällisten kriteerien lisäksi painoarvoa sektorirajauksen tekemisessä annetaan ns. laadullisille kriteereille. Nämä sisältävät mm. julkisomisteisten yritysten markkinaympäristön ja kilpailutilanteen huomioon ottamista. Lisäksi ESA-lähettämisojelman tämän hetkinen versio sisältää vaatimuksen yksityiskohtaisen ja kattavan ns. sektoritilitiedon toimittamisesta yrityssektoriin luokitelluista julkisomisteisista yrityksistä. Meneillään olevassa käsittelyssä vaatimus näyttää olevan poistumassa, mutta tällöin vastaavia tietoja tullaan lisäämään EDP-raportointien yhteydessä toimitettavaksi. Nämä tietotarpeet asettavat paineita kattavien ja yksityiskohtaisten yksikkötason tietojen saamiseksi kaikista kuntaomisteisista liiketoimintaa harjoittavista yksiköistä, oikeudellisesta muodosta riippumatta.

Tulevan ESA2010 -lähettämisojelman mukaisesti EU:n julkisyhteisöjen neljännesvuosittaisen tulo- ja menotilaston (osa. nk. QSA:ta) aikataulu on 85 päivää neljänneksen päättymisestä (nyt 90 päivää). QSA sektoritilin taloustoimet kattavat suuren osan paikallishallinnon vuosisektoritilin taloustoimista. Tällä hetkellä kuntien talouden neljännesvuositilaston tiedot kattavat paikallishallinnon sektorista vain kunnat. Kutanen tietoja käytetään laskennassa ko. taloustoimien indikaattoreina, ei niiden tasojen suorassa laskennassa.

Lisäksi on esitetty, että kansantalouden neljännesvuositilinpäidon (QNA) aikataulu nopeutuisi 60 päivään kunkin neljänneksen päättymisestä (nyt 70 pv) viimeistään vuonna 2014. Tämän seurauksena laskennassa tarvittavat kulutusmeno- ja investointitiedot pitäisi olla QNA:n käytössä viimeistään 50 päivää neljänneksen päättymisestä. Tämän seurauksena kuntien talouden neljännesvuositilaston tietojen pitäisi olla käytössä 50 päivää neljänneksen päättymisestä.

Vuonna 2011 on käynnistynyt projekti suhdannetilastojen nopeuttamismahdollisuuksien selvittämiseksi. Projektin tavoitteena on selvittää, onko Eurostatin tavoitteeksi asettamat nopeuttamisaikataulut mahdollista saavuttaa Suomessa kansantalouden neljännesvuositilinpäidossa. Projektin lopputulos on selvitys/loppuraportti, josta käy ilmi kuinka paljon neljännesvuositilinpäidon tilastoja (QNA/QSA) on mahdollista nopeuttaa ja kuinka paljon nopeuttaminen heikentäisi tilastojen laatua.

Kuntien työsuhdetieto ja toimipaikkarakennetietojen tuotanto haastavaa

Kevan toimintayksikkö- ja työsuhderekisteriä on hyödynnetty 1980-luvun lopulta lähtien tilastojen laadinnassa. Toimintayksikkörekisteri sisältää jäsenyhteisöt ja toimintayksiköt sekä toimintayksiköiden osoitetiedot sekä toimintayksiköiden toiminnan laadun (ns.

KULAUS-koodi), jonka avulla toimialatieto on muodostettu eri tilastoihin. Palvelussuhderekisteri sisältää tiedot kuntasektorilla työskennelleistä työsuhteen alkamis- ja päättymispäivämäärätietoineen sekä toimintayksikkökoodeineen. Kevan palvelussuhderekisteri ajetaan alas lähivuosina ja tiedot rekisteröidään jatkossa vain Arek Oy:n ansaintarekisteriin. Tämä tapahtunee noin vuonna 2014. Toimintayksikkötieto ei ole pakollinen Arekin ansaintarekisterissä. Siten toimintayksikkötiedon ylläpitomahdollisuus tässä järjestelmässä katoaa.

Ajan myötä molempien rekistereiden tietosisältö on rapautunut, mikä on aiheuttanut lisääntyvässä määrin ongelmia eri tilastojen tuotantoon. Kunnat ovat ilmoittaneet toimintayksiköt liian karkealla tasolla, niin että ne eivät ole enää kuvanneet fyysistä sijaintia. Monissa tapauksissa jäsenyhteisölle on Kevan toimintayksikkörekisteriin merkitty vain yksi toimintayksikkö, vaikka se tosiasiallisesti toimii useammassa osoitteessa - monesti jopa usean eri kunnan alueella. Lisäksi samaan toimintayksikköön on liitetty erilaisia toimintoja, jolloin yksikölle annettu KULAUS-koodi ei ole enää vastannut sen koko toimintaa ja yksikön toimialan määrittäminen on vaikeutunut.

Lisähaasteen tilastojen laadintaan on tuonut kunta- ja palvelurakennemuutos, mikä heijastuu kuntasektorin toimipaikkarakenteeseen. Kuntaliitosten ja uusien kuntayhtymien syntymisen myötä toimipaikkarakenteet ovat muuttuneet täysin. Lisäksi toimipaikkojen sijainnin määrittäminen vaikeutuu, kun kuntaliitosten muutosten yhteydessä monien toimipaikkojen osoitteet muuttuvat ja tarkat sijaintitiedot (rakennusnumero, koordinaatti) joudutaan määrittämään uudelleen, koska rekisterien tiedot eivät päivity muutosten mukana.

Paikallishallinto

Suomen Kuntaliiton linjaukset käynnissä olevalle hallituskaudelle

Kuntaliitto on määritellyt tavoitteitaan hallituskaudelle 2011-2015. Tavoitteiden mukaisesti kuntien tulisi vastata lasten ja nuorten esi- ja perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta ja ammatillisesta peruskoulutuksesta. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen nykymuotoisesta ylläpitäjämallista tulisi luopua ja sen tilalle luoda järjestelmä, joka lisää kuntien ohjausvaltaa ja kannustaa tuloksellisuuteen ja kustannustehokkuuteen. Kuntaliiton tavoitteiden mukaisesti tulisi käynnistää neljä politiikkaohjelmaa: ikääntyvän väestön palvelumallien kehittäminen, julkisten asiakaspalvelujen kehittäminen, maahanmuuton hallinta sekä vaikeasti työllistyvien ja toimeentulovaikeuksissa olevien ohjelma.

Kuntien rakennemuutoksen perustaksi Kuntaliitto esittää 04/2011 kannanotossaan vahvan peruskunnan mallia. Tavoitteena tulee olla, että Suomessa on vuoden 2017 alussa vahvoihin peruskuntiin perustuvat rakenteet. Rakennemuutosta tulee ohjata lainsäädännöllä, jota valmistellaan parlamentaarisessa komiteassa. Kuntaliiton ehdottoman rakennemuutoksen myötä kuntien lukumäärä ja myös erilaisten yhteistoimintajärjestelyjen määrä vähenisi merkittävästi.

Uudistuksen lähtökohtana tulee olla alueelliset erot huomioon ottava vahvan peruskunnan malli. Uudistuksen keskiössä on kaupunkiseutujen rakenteellinen yhtenäisyys. Kaupunkiseuduilla peruskunnan tulisi perustua toiminnalliseen kokonaisuuteen, jolloin kunta muodostuisi esimerkiksi työssäkäyntialueesta.

Mikäli vahvan peruskunnan perustamiselle ei ole edellytyksiä, vaihtoehtona oli laajan alueen piirikuntamalli. Piirikunnat olisivat kuntien yhteistyöelimiä, jotka hoitaisivat useampia tehtäviä samalla organisaatiolla maakuntarajojen ylikin. Piirikunnalle voitaisiin siirtää ainakin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä toisen asteen koulutuksen järjestämisvastuu. Uusia kuntia ja piirikuntia muodostettaessa tulee Kuntaliiton kannanoton mukaan pyrkiä aluejaotuksiin, joilla turvataan väestön kielelliset oikeudet.

Prosessia ohjataan lailla, joka valmistellaan vuoden 2012 loppuun mennessä. Uusi kuntalaki ja siihen sisältyvät kuntarakennemallit pitäisi olla kokonaisuudessaan käytössä vuonna 2017 alkavalla kunnallisvaalikaudella.

Uusi kunta 2017 -ohjelma

Uusi Kunta 2017 on tulevaisuuden kunnan rakentamiseen tähtäävä Kuntaliiton strateginen ohjelma. Kehitystyön tavoitteena on rakentaa yhdessä kuntien ja sidosryhmien kanssa visio ja toimintamallit siitä, millainen on erilaisissa ympäristöissä elinvoimainen kunta, elävä itsehallinto ja suomalainen kunnallishallinnon järjestelmä. Tavoitteena pidetään mm. erillisten toimintasektorien painoarvon vähenemistä ja asiakkaan näkökulman korostumista. Osana ohjelmaa kehitetään yhdessä kuntien kanssa uuden sukupolven organisaatorakenteita. Toiminnan organisointiin ja johtamiseen liittyvät kysymykset tulevat erityisen ajankohtaisiksi kuntien rakennemuutosten yhteydessä. Vaikka perinteiset toimiala- ja sektoripohjaiset mallit ovat edelleen pääasiallisin organisointitapa, keväällä 2009 tehdyn sote-kyselyn mukaan elämänkaarimalli sekä tilaaja-tuottaja – toimintatavat ovat yleistymässä. Elinkaarimallin yleistyminen kunnissa luo tietotarpeiden näkökulmasta poistumista vanhasta sektoriajattelusta.

Sitran kuntaohjelma

Sitran kuntaohjelman 2009-2013 tavoitteena on kehittää kuntapalvelujen tuottamismalleja vastaamaan väestön ikääntymisen, alueellisen eriytymisen ja työvoimapulan asettamiin haasteisiin. Vuoden 2009 kuntaohjelmassa käynnistettiin Kuntien palvelukeskus -hanke, jonka tuloksena kuntatoimijat perustivat 09/2010 kaksi palvelukeskusyhtiötä tuottamaan yhtenäisiä ja yhdessä kehitettäviä tietotekniikan ja taloushallinnon palveluita kuntakentälle. Tietohallintoon keskittyvä Kuntien Tiera Oy tarjoaa omistajilleen tietohallinnon ja tietotekniikan asiantuntija-, sovellus- ja infrastruktuuripalveluita. Yhtiö koordinoi kuntasektorin ICT-kehityshankkeita ja palvelutarpeita. Kunnan Taitoa Oy:n tarkoituksena on tuottaa ja kehittää talous- ja henkilöstöhallinnon palveluita sekä varmistaa osallistuvien kuntien tehokkaiden talous- ja henkilöstöprosessien toiminta, yhtenäisen ja laadukkaan tiedon tuottaminen kuntien menoista ja tuloista kuntien suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi.

Molemmista yhtiöistä on tarkoitus kehittää alansa merkittäviä toimijoita, jotka luovat ja tuovat muutosta kuntakentän nykyiseen tapaan tuottaa oheisia palveluita. Yhtiöt ovat sataprosenttisesti kuntakentän omistuksessa. Kunnat ja kuntayhtymät voivat tehdä päätöksen liittymisestään molempiin tai vain toiseen palvelukeskukseen. Perustajaosakkaita Tiera Oy:ssä on 24 ja Taitoa Oy:ssä 11. Aiesopimuksella halukkuutensa on ilmaissut yli 100 kuntatoimijaa, joten kunnallisen päätöksenteon edetessä omistuspohjaan on odotettavissa merkittävää laajentumista.

Kuntaohjelman palvelusetelihankeen (2009-2013) tavoitteena on lisätä kuntalaisten valinnanvapautta ja vaikutusmahdollisuuksia. Palveluseteliä koskevissa pilottihankkeissa pyritään löytämään hyviä ja yleistettävissä olevia käytäntöjä palvelusetelin toteutuksesta. Sitran kuntaohjelma rahoittaa tällä hetkellä esimerkiksi päivähoidon palvelusetelin kokeilu- ja kehittämisprojektia. Tulosidonnaisen palvelusetelin myötä pienituloiset perheet voisivat valita lapselleen hoitopaikan yksityiseltä puolelta aiempaa helpommin, koska palvelusetelin suuruus voitaisiin määritellä perheen tulojen mukaan. Tavoitteena on myös helpottaa kansalaisten asiointia palvelusetelin hankkimiseksi monilla eri tavoin, esim. verkkopalveluilla. Palvelusetelin käytöllä pyritään helpottamaan palvelujen saatavuutta, hoitojonojen purkamista, monipuolistamaan palvelutuotantoa sekä edistämään kuntien ja yksityisten palveluntuottajien yhteistyötä. Palveluseteliprojektin piirissä on päivähoidon lisäksi vanhuspalvelut, vammaispalvelut, suun terveys sekä perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoido.

Terveyskioski-hankkeella etsitään toimivaa, terveydenhuollon palveluja parantavaa ja kustannustehokasta mallia perusterveydenhuollon rakenteelliseen uudistumiseen. Kaksisivuotisessa terveydenhuollon kokeilu- ja tutkimushankkeessa ovat mukana kaupungit ja Tampereen yliopisto yhdessä Sitran Kuntaohjelman kanssa. Suomen ensimmäinen terveyskioski avattiin vuonna 2009 Ylöjärvelle ja toinen 2010 Lahteen. Terveyskioskissa voi käydä mm. mittaauttamassa verenpaineensa ja verensokerinsa tai ottamassa rokotteita. Hoitajat voivat tehdä pieniä toimenpiteitä, ohjata ja antaa neuvontaa. Palvelu tapahtuu ilman ajanvarausta ja pääsääntöisesti maksuttomasti. Tampereen yliopiston toteuttamalla arviointitutkimuksella seurataan terveyskioskitoiminnan vaikutuksia kaupunkien terveyspalveluihin sekä tunnistetaan parhaita käytäntöjä muussa kuntakentässä hyödynnettäväksi. Sitran mukaan terveyskioskimalli voisi tarjota hyviä mahdollisuuksia etenkin perusterveydenhuollon palvelurakenteiden uudistumiseen, kuntatalouden hallintaan sekä riskiryhmien aikaiseen tavoittamiseen. Tampereen yliopiston laatiman väliraportin mukaan Lahden terveyskioskilla on saatu siirrettyä osa hoitajatasoista käynneistä terveysasemilta terveyskioskiin. Terveyskioskipalvelun tavoitteena on erityisesti sairauksien ennaltaehkäisy ja terveysneuvonta.

Terveystaltio-hankkeella edistetään Taltioni-palvelua, jonka tavoitteena on terveydenhuollon toimijoiden ja hyvinvointipalvelujen tuottajien yhteinen, kansalaisten terveys- ja hyvinvointitiedot sisältävä tietovarasto ja palvelualusta.

Alueellisen ja paikallisen tietohuollon alatyöryhmän esille nostamat kehittämishaasteet ja -tarpeet kuntatilastoinnissa

Alatyöryhmän työssä tuotiin esille se, että kuntien talous- ja toimintatilastoinnissa esiintyy paljon kuntien vertailukelpoisuutta heikentäviä tekijöitä. Kuntajoukko on hyvin heterogeeninen johtuen mm. erilaista palvelujen tuotantotavoista, liikelaitostamisista sekä yhteistoimintaratkaisuuksista. Talous- ja toimintatilasto on rakennettu niin, että kuntien kustannustietojen kuvaaminen tässä kehikossa vertailukelpoisella tavalla on periaatteessa mahdollista. Vertailukelpoisuuden kannalta ongelmallista on kuitenkin se, että taloustoimien arvottaminen ei ole kaikissa kunnissa samanlaista, esimerkiksi

- kuntien kustannusten vyörytyskäytännöissä on eroja
- sisäisten vuokrien hintahaitari voi vaihdella käyvästä markkinahinnasta täysin laskennalliseen 'minimihintaan'
- asiakaspalvelujen ostot kirjataan brutto- tai nettohintaan riippuen siitä, maksaako palvelunkäyttäjä palvelustaan asiakasmaksun suoraan tuottajalle vai tilaajakunnalle
- palvelujen hankinnassa kuntayhtymiltä tai toisilta kunnilta voidaan käyttää laskennallisia hinnoitteluperiaatteita, aiheuttamisperiaatetta tai todellista, tuotteiden hinnoitteluun perustuvaa laskutusta.

Mm. näiden tietojen laatuun liittyvien 'heikkouksien' takia kuntien välinen vertailu on usein mahdollista vain erilliskyselyin tai erikseen varmistamalla kunnista tietojen vertailukelpoisuus.

Kuntien ja valtion kannalta hankalaksi on koettu se, että kuntien taloutta ja toimintaa koskevat lopulliset tiedot (esim. käyttötalouden tulot ja menot) eivät ole käytettävissä siinä vaiheessa, kun tulevan vuoden toimintaa ja budjettia valmistellaan.

UUDET TOIMINTAMALLIT HANKALOITTAVAT

Alatyöryhmä nosti esille seuraavia keskeisiä huomioon otettavia asioita tilastoinnin kannalta:

Liikelaitostuminen ja toiminnan yhtiöittäminen - kokonaisuuden hahmottaminen kunnallisesta tuotantotoiminnasta hankaloituu

Yhteistoimintamuotojen lisääntyminen - kuntien ostojen erittely tehtäväluokittain hankaloituu, voi käydä jopa mahdottomaksi, riippuen siitä perustuuko laskutus palveluiden käyttöön vai rahoitusmallin mukaisesti ennalta määrättyyn maksuosuuteen.

Tilaaaja-tuottaja -mallien yleistyminen - mallin käyttö kunnissa lisääntynyt koko ajan ja lisääntyy edelleen. Ongelmallisia ovat etenkin kuntien yhteistoimintajärjestelyissä käytettävät tilaaja-tuottaja -mallit, varsinkin silloin, kun liikelaitos toimii palvelujen tuottajana. Sisäiset ostot ja myynnit lisääntyvät mallin käytön myötä ja niiden eliminointi on oleellista, jotta menot ja tulot eivät kertaudu.

Kuntasektorin sulautus olisi tilinpäätöstiedoissa olennainen kehitysaskel, jotta kuntatalouden seuranta ja ennustaminen helpottuisi. Valtiovarainministeriö on esittänyt sulautettua kuntien ja kuntayhtymien yhdistettyä tilinpäätöstä vuosi- ja neljännesvuositasolla vakioraportiksi.

Ostojen tilastointi - kuntien ja yksityisen sektorin sekä kuntayhtymien välinen toiminta on lisääntynyt huomattavasti ulkoistamisen, uusien palvelujen järjestämistapojen sekä laajojen yhteistoimintajärjestelyiden myötä. Myös kansalaisten vapaan hakeutumis-oikeuden laajeneminen lisää kuntien välisiä laskutuksia. Tulevina vuosina kehitys tulee jatkumaan ja tuleekin ratkaista, kuinka ostetut palvelut saadaan luotettavasti tilastoitua.

Päällekkäinen tiedonkeruu - Suomessa kuntien palvelutuotantoa koskeva tiedonkeruu on hajautettu hyvin monille tahoille, mikä on osaltaan johtanut tiedonkeruiden päällekkäisyyksiin. Päällekkäisyyksiä on havaittu etenkin opetustoimen puolella, varsinkin ammatillisen koulutuksen tiedonkeruissa. Lisäksi tulisi käydä läpi erilaiset erillistiedonkeruut ja niiden päällekkäisyys ns. säännöllisen tilastotuotannon kanssa.

VÄLITÖNTÄ MUUTOSTA EDELLYTTÄVÄT KEHITTÄMISTARPEET

Alueellisen ja paikallisen tietohuollon alatyöryhmä listasi seuraavat asiat, jotka vaativat mahdollisimman pikaisia muutoksia kuntatilastoinnin osalta.

1) Yhtenäiset standardit ja luokitukset

Nykyistä laajempi pakollinen, standardoitu sisäinen laskentatoimi tuottaisi lähtökohtaisesti oikeampia tietoja, jotka voitaisiin viedä yhteiseen tilastotietokantaan hyödynnettäväksi huomattavasti aikaisemmassa tietojen analysoinnin vaiheessa. Kunta vastaisi tällöin tuottamiensa tietojen oikeellisuudesta.

2) Kuntasektorin sulautus

Kuntatalouden seurannan kannalta on tärkeää, että Tilastokeskuksen laatimassa kuntien ja kuntayhtymien taloustilastossa kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätökset laaditaan ja julkaistaan myös sulautettuna. Kuntatalouden ja etenkin ostojen seurantaa parantaisi se, että taloustilastossa ja tilinpäätösarviotilastossa esitettäisiin kuntayhteisöjen yhteenlaskettu sulautettu tilinpäätös, jossa kuntien ja kuntayhtymien väliset keskinäiset rahoituserät eivät olisi mukana. Näin tilastoista saataisiin tiedot suoraan ulkoisen tilinpäätöksen mukaisena, mikä parantaisi merkittävästi tilaston yleistä käytettävyyttä ja helpottaisi kuntakehityksen seurantaa.

3) Ostojen tilastointi

Menossa olevat laajat yhteistoimintajärjestelyt merkitsevät kuntayhteisöjen välisen toiminnan voimakasta lisääntymistä, mikä tulee vaikeuttamaan entisestään ostojen seurantaa. Esimerkiksi muiden palvelujen ostojen osalta tulisi tilastosta ilmetä mistä palvelut ostetaan.

Peruspalvelubudjettia laadittaessa kuntien ja kuntayhtymien väliset taloustoimet tulisi olla tiedossa. Nykyisin edellinen vuosi joudutaan ennustamaan, jotta päästään ulkoisen tilinpäätöskäytännön mukaisiin lukuihin.

4) Tehtäväluokituksen mukaiset tiedot

Kuntatalouden kehityksen seurantaa ja ennustamista parantaisi merkittävästi, jos tehtäväluokituksen mukaiset tiedot olisivat käytettävissä jo peruspalveluohjelman ja budjetin valmisteluvaiheessa.

Myös kunnallisten liikelaitosten toiminnan ja käyttötalouden ja investointien tiedot tulisi kerätä tehtäväluokittain.

5) Tilaston valmistumisen nopeuttaminen

Merkittävä parannus kuntakehityksen seurannassa olisi se, että jo peruspalvelubudjettia laadittaessa koko maan tason tehtävittäiset tiedot olisivat käytettävissä. Tämä tukisi myös kansantalouden tilinpidon ja tuottavuustilastoinnin tarpeita. Aikataulullisesti tämä tarkoittaisi lopullisten tehtäväluokittaisten tietojen valmistumista viimeistään kuusi kuukautta tilastovuoden päättymisen jälkeen.

6) Valtionosuusjärjestelmän tietotarpeet

Tilastoinnin kannalta tavoitteena on saada valtionosuuksien laskemisen edellyttämät tiedot yleisistä virallisista tilastoista siten, että erillisiä tiedonkeruita olisi mahdollisimman vähän. Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että valtionosuusjärjestelmää tullaan uudistamaan osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää tullaan yksinkertaistamaan ja selkiyttämään ja sen kannustavuutta parannetaan. Siirtyminen vuonna 2010 yhden putken valtionosuusjärjestelmään aiheutti muutoksia kustannusten jaon tarkistusten menettelyyn ja sitä kautta tietotarpeisiin ja tilastointiin.

7) Tarve yksityiskohtaisempiin kustannustietoihin

STM:n hallinnonala esitti, että se tarvitsee eriteltyä kustannustietoa mm. päiväkirurgian, päivystystoiminnan, äitiys- ja lastenneuvoloiden, kouluterveydenhuollon toiminnasta ja vuodeosastotoiminnasta.

8) Neljännesvuositilastoinnin kehittäminen

Neljännesvuositilastoinnin osalta tuli esille tarve laajentaa tilaston kattavuutta siten, että se ottaisi paremmin huomioon koko paikallissektorin toiminnan, ml. myös kuntayhtymät sekä liikelaitokset. Lisäksi neljännesvuositilastoinnin tulisi paremmin vastata ulkoisen tilinpäätöskäytännön mukaisia tietoja.

9) Sosiaalitoimen toimintatiedot

STM:n hallinnonala esitti tarpeen saada sosiaalitoimen toimintatiedot eroteltuna sukupuolen mukaan.

PIDEMMÄN AIKAVÄLIN MUUTOSTARPEET

1) Toimintatiedot

Jos pidemmällä aikavälillä luovutaan kokonaan nykyisestä toimintaa kuvaavasta tiedonkeruusta ja siirrytään sosiaali- ja terveydenhuollossa kokonaan valtakunnallisten potilas- ja asiakastietojärjestelmien tietoihin (Kanta, Tikesos), tulee arvioitavaksi toimintatietojen keruu ja tilastointi muiltakin osin.

2) Toimipaikkainen tieto

Talouspolitiikan strategiassa on esitetty, että tavoitteena tulisi olla toimipaikkatasoinen tietojärjestelmä, jolloin erilaisia toimintamalleja voitaisiin vertailla ja analysoida yli sektorirajojen riippumatta siitä, tuottaako palvelun kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palvelutuottaja. Yksityisiä ja julkisen sektorin palvelujen tuottajia voidaan tarkastella yhdessä ainoastaan toimialaluokituksen mukaan. Kansantaloudentilinpäädössä julkiset palvelut kuvataan sekä toimiala- että tehtävuokituksen mukaan, mutta ei toimintayksikkötasolla. Toimipaikkaisen tiedon tarve tulisi selvittää ja ratkaista mitä tietoja halutaan kuntakohtaisena ja mitä toimipaikkakohtaisina.

3) Peruspalveluiden arvioinnin ja tuottavuuden tietotarpeet

Peruspalveluiden kehittämisessä ja arvioinnissa tarvitaan tietojärjestelmää, joka tarjoaa mahdollisimman ajantasaista tietoa kustannuksista, asiakasmääristä, suoritteista ja resurssien käytöstä. Peruspalvelujen tuottavuuden arviointia ollaan kehittämässä siten, että tuottavuuden lisäksi pyritään ottamaan huomioon myös palvelujen laatu, saatavuus ja vaikuttavuus. Tavoitteena on, että peruspalvelujen toimivuuden arviointi perustuisi joukkoon tunnuslukuja käyttökustannusten, kokonaistuottavuuden ja erilaisten muiden tavoiteindikaattoreiden kehityksestä.

4) Paikkatiedon tarve peruspalvelujen arvioinnissa

Tilastotoimen selvityshankkeessa selvitysmiehet esittivät, että palvelujen tarjontaa ja kysyntää tulee tarkastella paikkatietojen avulla. Paikkatiedon liittäminen palvelun tuottajaan edellyttää palvelujen tuottajatoimipaikkojen rekisteriä, jossa on tuottajan sijaintipaikkaa kuvaavat koordinaattitiedot. Vastaavasti sijaintitiedoin pitäisi kuvata palvelujen käyttäjät. Tulisi erikseen selvittää se, mitä ja missä laajuudessa paikkatietoa tarvitaan ja miten se tulisi kytkeä nykyisiin kuntien tietojärjestelmiin, esim. mahdollisesti julkisten palvelujen toimipaikkarekisteri.

5) Tiedonkeruiden päällekkäisyydet

Eri tahot keräävät tietoja samasta kohteesta samoihin aikoihin, mutta vähän eri sisällöillä tai tilastointiajankohdilla; erityisesti opetushallinto. Sekaannusta aiheuttaa samasta tiedosta käytetyt eri käsitelmääritykset. Todettiin, että erikseen tulisi selvittää miltä osin ”tiedonkeruun päällekkäisyys” on perusteltua ja miltä osin sitä tulisi purkaa.

Liite 12. Apatia -työryhmän Toimipaikkarekisteri -alaryhmän muistio

TOIMIPAIKKAREKISTEREIDEN JA PAIKKATIEDON KEHITTÄMINEN

Toimipaikkarekisteri-ryhmän asettaminen

Perustaminen

Alueellisen ja paikallisen tietohuollon alatyöryhmän työtä tukemaan perustetaan toimipaikkarekisteriryhmä (TPR-ryhmä) valmistelevaan ehdotuksia toimipaikkarekistereiden kehittämiseksi. Lisäksi ryhmän tulee arvioida toimipaikkaisen ja paikkatiedon tarvetta ja tehdä ehdotuksia niiden kehittämistarpeista. Työn lähtökohtana on hyödyntää Alueellisen ja paikallisen tietohuollon alatyöryhmän keväällä 2009 tekemää esiselvitystä ja sen taustalla käytettyä materiaalia.

Toimipaikkarekisteriryhmä raportoi työstään alueellisen ja paikallisen tietohuollon alatyöryhmälle ja laatii ehdotuksensa siten, että työtä voidaan hyödyntää loppuraportin viimeistelyssä.

Toimikausi

25.8.2009-31.10.2009

Tehtävä

Selvitystyössä tulee kartoittaa olemassa olevat ja kehittämisvaiheessa olevat peruspalvelujen tuottajia koskevat toimipaikkarekisterit ja tehdä ehdotuksia niiden kehittämiseksi. Työssä tulee

- selvittää miten yhtenäiseen toimipaikkakäsitteeseen ja -tunnukseen pääsemiseksi tulisi edetä ja tehdä sitä koskevia ehdotuksia.
- tehdä ehdotus toimipaikkarekistereiden rationaaliseksi ylläpidoksi mm. päällekkäisen työn välttämiseksi.
- kartoittaa toimipaikkaisen tiedon tarvetta ja punnita toimipaikkaisen tietotuotannon hyötyjä ja ongelmia eri näkökulmista ottamalla huomioon kunnissa menossa oleva rakennemuutos ja palvelujen järjestämis- ja tuotantotavoissa tapahtuva kehitys kunta-tilastoinnin näkökulmasta.
- arvioida paikkatietojen käytön mahdollisuuksia alueellisen ja paikallisen tietohuollon kokonaisuudessa peruspalvelujen arvioinnin tarpeiden näkökulmasta.

Organisointi

Puheenjohtaja:

Neuvotteleva virkamies Tuomo Mäki, valtiovarainministeriö

Jäsenet:

Neuvotteleva virkamies Jukka Erkkilä, valtiovarainministeriö

Ylilääkäri Matti Mäkelä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Erikoissuunnittelija Tuulikki Koski, opetusministeriö

Maankäyttöinsinööri Matti Holopainen, Suomen Kuntaliitto

Eriyisiasiantuntija Anu Nemlander, Suomen Kuntaliitto

Kehittämispäällikkö Tuula Hausmann, Tilastokeskus, sihteeri

Toimipaikkarekisteriryhmä kuulee tarvittaessa STM:n asiantuntijoita sekä voi tarvittaessa kuulla ulkopuolisia asiantuntijoita ja hankkia selvitystyötä ryhmän ulkopuolelta.

Toimipaikkarekisteriryhmässä olivat kuultavina tutkimuspäällikkö Miika Linna Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta, tutkimusjohtaja Aki Kangasharju ja johtava ekonomisti Antti Moisio Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta. Lisäksi Toimipaikkarekisteriryhmän jäseniä osallistui Standardointiryhmän kahteen kokoukseen, joissa kuultavina oli viiden kunnan edustajat. Toimipaikkarekisteriryhmä kokoontui X kertaa.

Toimipaikkarekisteriryhmän ehdotuksia toimipaikkarekistereiden ja paikkatiedon kehittämiseksi:

Työryhmän tehtävänä oli kartoittaa olemassa olevat ja kehittämisvaiheessa olevat peruspalvelujen tuottajia koskevat toimipaikkarekisterit ja tehdä ehdotuksia niiden kehittämiseksi.

Työryhmän alustavia johtopäätöksiä tehdystä rekisterikartoituksesta

Työryhmä on tehnyt kartoituksen työryhmässä edustettuina olevien tahojen tiedossa olevista toimipaikkarekistereistä ja keskittynyt vertailussaan eräisiin keskeisimpiin toimipaikkarekistereihin (Liite 1. Tiivistelmä kartoitetuista rekistereistä, jonka liitteinä edelleen yksityiskohtaisempia kuvauksia). Kartoitus ei ole kattava, vaan tarkoituksena on ollut tunnistaa riittävän monta eri tarkoituksiin ylläpidettyä toimipaikkarekisteriä ja saada käsitys toimipaikkarekisterien käytön edellytyksistä, haasteista ja näköpiirissä olevista kehityssuunnista.

Rekisterit on perustettu erilaisia käyttötarkoituksia varten. Käyttötarkoituksia ovat mm. tilastointi, lupa- ja muu hallinto, sähköinen ja muu asiointi sekä toiminnan operatiivinen tuki. Rekistereiden kattavuus vaihtelee sektoreittain rekisterin syntyhistorian tai käyttötarkoituksen mukaan (suppeimmillaan osa kunnallisten palvelujen tuottajista tietyllä toimialalla, laajimmillaan sisältäen sekä julkiset että yksityiset palvelun tuottajat, YTR).

Useimmissa työryhmän arvioimissa toimipaikkarekistereissä on ylläpidon vaikeuksia¹¹ ja joko tunnistettuja tai epäiltyjä laatuongelmia. Rekisterin luonne määrittää rekisterin ylläpitorutiineja, ajantasaisuutta ja sisältöä. Palveluntuottajan kirjaaminen luparekisteriin on edellytys toiminnan käynnistämiseksi. Sähköisen asioinnin edellyttämässä rekisterissä tiedon palveluntuottajasta on oltava ajan tasalla. Tilastorekistereissä tietojen rationaalinen ylläpito perustuu olemassa olevien rekisterien ja hallinnollisten aineistojen hyödyntämiseen, joihin liitetään luokittelutietoja ja joita täydennetään omin kyselyin tarvittaessa (kts. liite 1.x YTR/ Julkisyhteisörekisterin ylläpitokuvio). Keskeinen, kaikille toimipaikoille annettava luokittelutieto on toimiala (TOL/NACE). Valtakunnallisten rekistereiden hyödyntäminen on mahdollistanut myös paikkatiedon (koordinaatit) kytkemisen rekisteriin.

Toimipaikka- käsitteellä voidaan tarkoittaa eri yhteyksissä toimintayksikköä, tuotantoyksikköä, palveluntuottajaa, tulosityksikköä, toimipistettä jne. Tämän käsitteellisen häilyvyyden mukaisesti toimipaikan määritelmä vaihtelee jonkin verran rekisteristä toiseen. Jopa tilastotoimessa tunnistetaan useammanlaisia toimipaikan määritelmiä¹² (Liite 2 tai <http://tilastokeskus.fi/meta/kas/toimipaikka.html>). Yhteistä näille määritelmille on yhden omistajan (yritys tai yritystyypin yksikön), yhdessä paikassa sijaitseva, pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluja tuottava (yhdellä toimialalla toimiva) yksikkö.

¹¹ esim. Valviran YSTERI-rekisteri, liite 1

¹² Usein toimipaikka rajataan sen mukaan, miten yrityksen laskentatoimi pystyy antamaan tietoa ja mitä perustietoja tilastoon tarvitaan.

Eri rekisterit eivät pääosin ole kytkettävissä toisiinsa yksiselitteisellä toimipaikan tunnisteella. Tämä estää rekisterien yhdistämisen ja sen kautta vaikeuttaa tietojen monipuolista käyttöä ja rationaalista ylläpitoa. Kun samasta toimipaikasta on tietoja useammassa rekisterissä, tiedot ovat väistämättä epäyhtenäisiä. Terveystieteiden sähköisten potilasasiakirjojen kansallisen arkiston (KanTa) käytössä tarvittavat rekisterit liittyvät toisiinsa JHS 159 suosituksessa määritetyllä OID-tunnuksella.

Valtakunnallisiin rekistereihin/aineistoihin kirjattavat palveluntuottajat ovat yleensä Y-tunnuksellisia, joko yksi- tai monitoimipaikkaisia yksiköitä, joiden toimipaikoissa kukin rekisterin/aineiston ylläpitäjä käyttää omia tunnisteita.

Kuntasektorilla Y-tunnus on kunnalla tai kuntayhtymällä - siis välittömästi monitoimialainen ja monitoimipaikkainen tuottaja, kun asiaa tarkastellaan tuottajanäkökulmasta. Toimipaikka-käsite ei ole ollut standardoitu Kunnallisen laskentatoimen uudistuksen jälkeen. Uudistusta edeltäneen KULAUUS-suosituksen mukainen 'kustannuspaikka' on johtanut kaikissa sitä käyttävissä hallinnollisissa tietojärjestelmissä toimipaikkatiedon rapautumiseen (esim. kuntien henkilöstöhallinto ja Kunnallinen eläkevakuutus¹³). Tämä heijastuu erityisesti hallinnollisia aineistoja hyödyntävän Yritys- ja toimipaikkarekisterin (YTR) kunnallisia toimipaikkatietoja koskevana laatuongelmana.

Laadun hallinnan haasteellisuutta lisää kuntien palvelujen kehittyminen enenevässä määrin monitoimialaisiksi, yhteinen resurssien käyttö useamman toimipaikan tai esim. hallintokunnan /sektorin/kunnan tasolla sekä eri palveluntuottajien (esim. sekä yksityisten että julkisten) resurssien käyttö yhden toimipaikan palveluiden tuottamiseen. Tällä hetkellä toimipaikkaan kiinnittyy huomattavasti luontevammin operationaalinen toimintatieto kuin talous- tai henkilöstötieto. Tämä kehitystrendi tulee korostumaan sähköisen asioinnin yleistessä, koska toimipaikkatiedon ylläpito on osa palveluntuottajan palveluprosessia. Pisimmälle on edetty sähköisessä potilasasiakirjahankkeessa (KANTA), jossa toimipaikkatiedon standardointi on kiinteä osa tietoarkkitehtuuria.

Myös rekisteritietojen saatavuus vaihtelee täysin avoimesta maksulliseen palveluun.

Työryhmän johtopäätökset - toimenpide-ehdotukset:

- Toimipaikkaa tarkoittava määritelmä tulee yhtenäistää. Termit, jotka eivät vastaa tätä määritelmää tulee terminologisesti erottaa toisistaan.
- Pelkästään tilastointia, lupahallintoa tai valvontaa varten ylläpidetyissä toimipaikkarekistereissä syntyy herkästi ylläpito- ja laatuongelmia.
- Palveluntuottajalla tulee olla vahva intressi ylläpitää toimipaikkarekisteritietoja, joita käytetään asiakkaiden (erityisesti sähköisten) palveluiden tarjontaan.
- Talous- ja henkilöstötilastoinnissa on tyydyttävä siihen paikkatiedon aggregaatiotasoon, johon talous- tai henkilöstötieto on kytkettävissä toimipaikkaan (esim. kunta-taso).
- Kartoitetuista rekistereistä Valviran YSTERin ylläpito pitäisi saattaa hyvään toimintakuntoon.

¹³ Kevan toimintayksikkönumerointi perustuu edelleen Kulaukseen. Kunnat itse saavat käyttää mitä logiikkaa ja numerointia hyvänsä mutta Keva muuntaa ne omassa järjestelmässään käyttämänsä numerointiin.

1. Tehdä ehdotuksia siitä, miten yhtenäiseen toimipaikkakäsitteeseen ja -tunnukseen pääsemiseksi tulisi edetä ja miten toimipaikkarekistereitä tulisi rationaalisesti ylläpitää

Toimipaikkatietoa tarvitaan moniin tarkoituksiin, joiden kaikkien palveleminen yhdellä yhtenäisesti ylläpidetyllä rekisterillä ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista. Tällaisen yhden rekisterin kokonaisratkaisun vaikeus korostuu, kun otetaan huomioon odotettavissa olevat muutokset palveluiden tuottamisen, järjestämisen ja asiainnin rakenteessa. Rekisterin rakenteen tulisi olla sellainen, että se tukisi myös tulevaisuuden palveluiden käyttöä, järjestämistä, hallintoa, tilastointia ja tutkimusta.

Varteenotettava vaihtoehto olisi määritellä käyttöön yhtenäinen toimipaikkakäsite ja rekisteri, jossa ylläpidettäisiin ainoastaan toimipaikan yksiselitteinen tunnus ja perustiedot, mukaan lukien paikkatieto ja toimialatieto. Toimipaikkarekisterin tunnistetietoon liitettävät tehtäväaluekohtaiset lisätiedot ylläpidettäisiin edelleen kunkin tehtäväalueen vastuutahon tarpeiden ja määritysten mukaisesti, jossa (hallinnollinen ja tilastollinen) tieto määritellään kunkin vastuutahon johdolla.

Työryhmän johtopäätökset - toimenpide-ehdotukset:

- Tulee tehdä käsitekartoitus ja määritellä yhteisen toimipaikan käsiteydin ja sitä vastaavat termit.
- Yhteisen käsiteytimen mukainen toimipaikan yksiselitteinen tunnistamistarve tulee hyväksyä, ja sen käyttöala tulee määritellä – tämä lienee valtakunnallisen tietoarkkitehtuurin yksi keskeinen elementti
- Toimipaikkarekisteri on osa julkishallinnon tietoarkkitehtuuria, joten jatkotyössä tulee ottaa huomioon VATI-projektissa (Valtiotason tietoarkkitehtuurit) tehtävä ja muu vastaava kehittämistyö.
- Toimipaikan identiteetin ylläpitäjä ja identiteettitunnisteen määräytymisperuste tulee määritellä (JHS 159)
- Tarvitaan keskitetty ydinrekisteri, jossa toimipaikan perustiedot olisivat nopeasti ja avoimesti käytettävissä ja liitettävissä tehtäväkohtaisiin rekistereihin. Jatkotyössä tulee selvittää mikä on eri hallinnonalojen rekistereiden ja yksityisten toimijoiden rooli, ja miten turvataan rekisteritietojen yhtenäisyys.

3. Kartoittaa toimipaikkaisen tiedon tarvetta ja punnita toimipaikkaisen tietotutannon hyötyjä ja ongelmia eri näkökulmista ottamalla huomioon kunnissa menossa oleva rakennemuutos ja palvelujen järjestämisen ja tuotantotavoissa tapahtuva kehitys kuntatilastoinnin näkökulmasta.

Ilmaistut tietotarpeet:

1) Valtiovarainministeriön Talouspolitiikan strategiassa keväällä 2008 on esitetty, että kuntien tietotutannon kehittämisessä tavoitteeksi tulisi asettaa toimipaikkatasoinen tietojärjestelmä, jolloin erilaisia toimintamalleja voitaisiin vertailla ja analysoida yli sekto-

rirajojen riippumatta siitä, tuottaako palvelun kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palvelutuottaja.

2) Tuottavuustutkimusta tekevien tutkimuslaitosten taholta on esitetty tarvetta toimintayksikkötasoiseen tietoon.

Hallituksen politiikkariihen kannanotossa 24. helmikuuta 2009 hallitus linjasi eräitä toimenpiteitä, joilla on joko välittömiä tai välillisiä vaikutuksia kuntien tietotuotantoon ja tilastointiin. mutta eivät välttämättä ainakaan toistaiseksi edellytä toimipaikkaista tietoa. a) Peruspalvelujen tuottavuuden arviointia ollaan kehittämässä valtiovarainministeriön johdolla siten, että tuottavuuden lisäksi pyritään ottamaan huomioon myös palvelujen laatua, saatavuutta ja vaikuttavuutta. b) Peruspalveluohjelmamenettelyssä arvioidaan valtakunnallista peruspalvelujen tuottavuus- ja kustannuskehitystä yhteisesti päätettyjen tuottavuus- ja kustannusmittareiden avulla. c) Kunnille, kuntayhtymille ja muille palvelujen järjestäjille asetetaan tuottavuuden parantamista koskevat valtakunnalliset tavoitteet hyödyntäen kehitettäviä tuottavuus- ja kustannuslaskentamittareita. Kuntien ja kuntayhtymien on laadittava suunnitelma tuottavuuden parantamista koskevista toimenpiteistä. d) Kaksikymmentä suurinta kuntaa veloitetaan laatimaan palveluidensa kehittämiseksi tuottavuusohjelmat, joiden toteutumista seurataan kuntien ja valtion yhteistyönä.

3) Toimipaikkaista tietoa tarvitaan myös INSPIRE -direktiivin kansallisessa toimeenpanossa.

Direktiivi velvoittaa viranomaiset kuvailemaan direktiivin piiriin kuuluvat paikkatietoaineistot ja saattamaan ne tietoverkon kautta yhteiskäyttöön. Asetus paikkatietoinfrastruktuurista velvoittaa myös kunnat aineistojen kuvailuun ja tietopalvelun toteuttamiseen.

Toimipaikkaisen tietotuotannon arviointia:

Työryhmä kartoitti useita eri käyttökohteita toimipaikkaiselle tiedolle. Tuottavuustutkimuksen, palveluiden suunnittelun ja logistiikan, maankäytön suunnittelun, toimintatilastoinnin, taloustilastoinnin, laadunhallinnan, johtamisen ja kansalaisille tarjottavan palveluhakemistotiedon vaatimukset poikkeavat toisistaan. Seuraavassa keskitytään muutaman keskeisimmän näkökulman arviointiin.

Esitetyt tarpeet kuntien, kuntayhtymien tai yksityisten palvelutuottajien väliseen vertailuun ja analysointiin ovat hyvin perusteltuja varsinkin, kun yksityisen sektorin palvelutarjonta on ollut nopeassa kasvussa tällä vuosikymmenellä ja nykyisin myös keskeisissä peruspalveluissa yksityinen toiminta on jo varsin laajaa. Tulevaisuudessa palvelut tuotetaan entistä hajautuneemmassa tuottajaverkossa ilman tiukkaa ankkurointia kuntien perinteisiin tuottajaorganisaatioihin, ja julkisen ja yksityisen toiminnan rajat hämärtyvät entisestään. Tuotantovaihtoehtojen lisääntyessä, lisääntyy myös tarve saada tietoa erilaisten tuotantovaihtoehtojen kustannuksista ja toimivuudesta.

Tutkimuksessa käytetään kuntakohtaisen tiedon rinnalla myös toimipaikkaista tietoa, joissa tyypillisinä toimipaikkoina voidaan mainita esimerkiksi koulut, sairaalat, terveyskeskukset ja päiväkodit. Tutkimuslaitosten toimipaikkakohtainen tietotarve liittyy mm. yksiköiden välisten tehokkuusvertailujen tekemiseen. Tuottavuustutkimuksessa joudataan turvautumaan usein myös erilliskyselyihin. Tuottavuuslaskentaan ei esimerkiksi saada panostietoja olemassa olevista tilastoista, vaan toimintayksikkötasoisia tietoa jou-

dutaan erikseen keräämään. Työpanostiedon saannin tutkimuslaitokset kokevat erityisen suureksi ongelmaksi.

Nykyisin kuntien henkilöstöhallinnon tai laskentatoimen järjestelmissä on suurta epäyhtenäisyyttä sen suhteen miten toimintayksikkö on tunnistettu tiliöinnissä. Tällöin ongelmaa aiheuttaa esim. monen toimintayksikön välillä risteilevän henkilöstön toimipaikkaistaminen. Myöskään taloustietoja/kustannuksia ei välttämättä sidota toimintayksikköön.

Jos kunnilta edellytettäisiin esim. menojen toimipaikkataseista raportointia tehtävittäisen raportoinnin lisäksi, lisäisi se kuntien tiedonantotaakkaa varsinkin kunnissa, joissa laskentatoimessa toimintayksikkö ei ole tiliöinnissä mukana lainkaan. Toimipaikat eivät ole homogeenisia ja toimipaikkojen monitoimialaisuuden lisääntyminen hankaloittaa tilannetta entisestään.

Hallituksen politiikkariihen kannanotossa 24. helmikuuta 2009 hallitus linjasi eräitä toimenpiteitä, joilla on joko välittömiä tai välillisiä vaikutuksia kuntien tietotuotantoon ja tilastointiin. Hallituksen tuottavuutta koskevissa toimenpiteissä ei kuitenkaan ole esitetty välittömiä tarpeita toimipaikkaiseen tietoon. Hallituksen politiikkariihen linjausten mukaisten toimenpiteiden valmistelu- ja kehittämistyön edetessä toimipaikkaisten tiedon tarpeet saattavat nousta esille, jolloin niiden vaikutuksia tilastointiin tulee arvioida uudestaan.

Menojen raportoiminen tehtäväluokkatason lisäksi toimipaikkojen tasolla lisäisi menojen ja tulojen jakoa sekä sisäistä laskutusta entistä tarkemmalla tasolla. Lisäksi kirjanpitojärjestelmiä pitäisi muuttaa ja se muodostuisi monimutkaiseksi ja raskaaksi ylläpitää kuntien nykyisissä tietojärjestelmissä. Menojen raportoiminen tehtäväluokkatason lisäksi toimipaikkojen tasolla vaikeuttaisi tietojen kokoamista ja niiden toimittamista tavalla, joka asettaisi suuria haasteita tietojen luotettavuuden ja oikeellisuuden takaamiselle.

Toimipaikkaista tietoa tarvitaan palvelujen tuottajista INSPIRE -direktiivin kansallisessa toimeenpanossa, jotta tieto voidaan muokata koordinaattitason paikkatiedoksi. Kun INSPIRE -direktiivin toimeenpanon valmistelu on parhaillaan käynnissä, tulee sen työn vaikutukset tilastointitarpeisiin ottaa huomioon myöhemmin tämän työn jatkovaiheissa.

Toiminnallisista tiedoista näyttäisi luonnostaan syntyvän toimipaikkaista tietoa sähköisen asioinnin lisääntyessä asiakastietojärjestelmien käyttöönoton myötä ainakin julkisissa sosiaali- ja terveystalveissa. Myös koulutuksessa on havaittavissa samantapaista ajattelua.

Työryhmän johtopäätökset - toimenpide-ehdotukset:

- Kuntien tietotuotannon kehittämistarpeet toimipaikkaisten tiedon tuottamisen suhteen on tärkeä kehittämiskohde. Toimipaikkainen tietotuotanto mahdollistaisi periaatteessa yksityisten ja julkisten palveluntuottajien tarkastelun yhdessä, mutta tietopohjat ovat näillä sektorilla erilaiset. Julkisilta palvelun tuottajilta kerätään paljon toiminnallista tietoa. Yksityisen sektorin tiedot eivät ole julkisia, joten yksityiseltä sektorilta ei ole saatavissa vastaavaa tietoa.
- Ehdotetaan, että kartoitetaan, millä ”tulosityksikkötasolla” kuntien henkilöresurssitieto kuvataan kuntasektorin kattavassa KEVA-järjestelmässä.

- Tulevassa tietotarvekartoituksessa tulisi myös toimipaikkaisen tiedon tarve tilastoinnissa, tutkimuksessa ja hallinnossa huolellisesti selvittää.
- Toimipaikkarekistereiden laadullisten parannusten ja sähköisten asiakastietojärjestelmien käyttöönoton myötä toimipaikkaisen tiedon tuottamisedellytykset voivat oleellisesti kohentua, jolloin toimipaikkaista tilastointia tulee uudelleen arvioida.
- INSPIRE-direktiivin kansallisen toimeenpanon vaiheessa ollaan linjaamassa niitä direktiivin edellyttämiä kansallisia toimenpiteitä, joilla direktiivin periaatteiden mukaisesti varmistetaan paikkatietoaineistojen hyvä saatavuus ja turvataan laadukkaiden aineistojen tuottamismahdollisuudet. Parhaillaan menossa olevan kehittämistyön vaikutukset tietotarjontaan tulee ottaa huomioon tämän työn jatkovaiheissa.
- Kuntien talous- ja henkilöstöhallinnon ja operationaalisten tietojärjestelmien tietorakenteet eivät nykyisin tue toimintayksikkötasoisien panosten ja tuotosten mittaamista

4. Arvioida paikkatietojen käytön mahdollisuuksia alueellisen ja paikallisen tietohuollon kokonaisuudessa peruspalvelujen arvioinnin tarpeiden näkökulmasta

Peruspalvelujen arviointia tehdään monella tasolla ja tavalla. Tässä selvitystyössä KUT-HANEKin peruspalvelujen arviointijaoston oletetaan nykyiseen tapaan kokoavan jo olemassa olevaa arviointitietoa (mm. lääninhallitusten arviointi, sektoriviranomaisten kautta koottu arviointitieto) ja kuntien talous- ja toimintatilaston tietoa raportointinsa pohjaksi (valtakunnallinen, paikoin maakunnittainen tarkastelu). Lääninhallitusten, jatkossa Aluehallintovirastojen peruspalvelujen arvioinnin lähtökohdaksi otettu palvelujen kysynnän ja tarjonnan samanaikainen tarkastelu palvelujen koordinaattipohjaisen tiedon ja neliökilometreittäisen väestötiedon avulla. Lisäksi on ilmaistu tarvetta paikannettuun palveluun kytkettyä laatu tietoa kohtaan (esim. palvelua koskeva kapasiteettitieto).

Tilastoinnissa paikkatietoa on kaikki eri alueluokituksilla tuotettu tieto. Peruspalvelujen arvioinnin edellyttämän koordinaattipohjaisen tiedon tarpeen kannalta akuutein olisi kunnallisten palvelujen koordinaattipohjainen tieto. Jo aiemmin on käsitelty kunnallisen palvelun tuottajan ja toimipaikkakäsitteen ongelmaa ja tehty sitä koskevia ehdotuksia. Yritys- ja toimipaikkarekisterin paikkatietojen ajantasaisuuden näkökulmasta osoite on keskeinen linkattaessa toimipaikkaa koordinaattitietoihin (rakennus ja sen koordinaatit). Osoitetiedon ajantasaisuuden ohella myös Kiinteistötietojärjestelmän ja VTJ:n rakennus- ja huoneistorekisterien ajantasaisuus vaikuttaa paikkatiedon laatuun vrt Holopaisen esityksessään esiin nostama kuntien tietojen päivittäminen valtakunnallisiin rekistereihin - kunnilla ajantasainen tieto, rekistereissä ei).

Työryhmän johtopäätökset - toimenpide-ehdotukset:

- TPR-ryhmä katsoo, että kuntatilastoinnin kehittämisehdotukset toteutuessaan parantaisivat huomattavasti peruspalvelujen arvioinnin tietopohjaa. Kun kuntatilastointia täydennetään erillisten esim. sosiaali- ja terveyspalvelujen toimipaikkarekistereistä saatavin tiedoin tuotetuista palveluista päästään jo pitkälle alue- ja paikallishallinnon tietohuollon parantamisessa, joskaan vastaavia (tilasto)tietoja ei saatane esim. yksityisen sektorin palvelutarjonnasta

- Laki ja asetus paikkatietoinfrastruktuurista määrittelevät suuren määrän paikkatietoa sisältäviä aineistoja ja niiden ylläpitäjiä (liite 3). Kehittämistyön yhteydessä on varmistettava, että paikkatiedon saatavuus ja yhdisteltävyys paranevat. Nähtäväksi jää, missä määrin tämä parantaa peruspalveluiden arviointia (liitteet 4 ja 5).
- PSI-direktiivin täytäntöönpanon osalta keskeinen päätettävä kysymys on mm. se, missä määrin ja mitkä tiedot/tietopalvelut vastaisuudessa tuotetaan viranomaisten toimesta ja mitkä jäävät kaupallisten toimijoiden varaan.

LIITE 1. TIIVISTELMÄ KARTOITETUISTA REKISTEREISTÄ, JONKA LIITTEINÄ EDELLEEN YKSITYISKOHTAISEMPIA KUVAUKSIA.

Tiivistelmä kartoitettuista palvelujen tuottajia koskevista rekistereistä (vain ns. suuret volyymit)

Kaikki yritykset ja yhteisöt

Yritys- ja toimipaikkarekisteri, YTR

- ylläpitäjä: Tilastokeskuksen ylläpitämä EU:n säädöstyötilastorekisteri
- kuvausala: sisältää yksityiset ja julkiset yritykset ja yhteisöt, ml. valtio ja kuntayhteisöt toimipaikkoineen ja toimipisteineen
- kattavuus: kattava
- sisältö: kts. liite 1.1
- ylläpito: tiedot päivitetään pääasiassa hallinnollisista rekistereistä/-aineistoista, täydennetään erilliskyselyin mm. monitoimialaiset yksiköt, kts. liite 1.2 YTR-julkisyhteisötylläpito
- ongelmia: kuntien toimipaikkojen/-pisteiden laadussa ongelmia, mm. KEVA-rekisteri ja KULAUS-suositukseen aikanaan perustuneiden kustannuspaikkatietojen rapautuminen)
- tietojen saatavuus: osa yksikkötason tiedoista julkisia
- tietopalvelu: <http://prod.stat.fi/tup/yritysrekisteri/index.html>

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajat

THL:n toimipaikkarekisteri, TOPI

- ylläpitäjä: THL, tieto-osasto ylläpitää erityisesti HILMO -tiedonkeruuta ja sen perusteella tehtävää tilastointia varten
- kuvausala: yksityiset ja julkiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajat palvelun tuottajan tasolla ei toimipaikoittain?
- kattavuus: kaikki laitospalveluita tuottavat yksiköt, osittain avopalveluja tuottavat yksiköt
- ylläpito: sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt ilmoittavat tietonsa THL:lle joko erikseen tai hoitoilmoitusten siirtotiedoston otsikkotietoina
- sisältö, kts liite 1.3 THL sosiaali- ja terveyspalvelujen toimipaikat
- paikkatieto: kunta
- ongelmia: Ongelmana on tietojen päivittyminen – palveluntuottajalla ei ole erityistä syytä korjata puutteellisia tietoja
- tietojen saatavuus: Rekisteri on julkisesti käytettävissä sekä hakuvälineellä että ladattavana excel-tiedostoina.

YSTERI- rekisteri

- ylläpitäjä: VALVIRA ja lääninhallitukset ylläpitävät yhdessä
- kuvaus: lupa- ja ilmoitusasiat, toiminnan valvonta ja tilastointi. Lisäksi yksityisten palvelujen antajien yksilöimisessä, mikä mahdollistaa tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen potilas- ja asiakastietojen luovuttamisen yksityisten palvelujen antajien toimintayksiköistä ja toimintayksiköihin alueellisia tietojärjestelmiä hyödyntäen.
- kattavuus: yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen tuottajat
- päivitys: Lääninhallitus rekisteröi palvelujen antajat yksityisten palvelujen antajien rekisteriin lupahakemusten/ilmoitusvelvollisuuden perusteella; VALVIRA kun toimintayksiköiden läänin alueella
- toimipaikka: toimintayksikkö
- sisältö: http://www.valvira.fi/files/Rekisteriseloste_YSTERI.pdf
- ongelmia:
 - rekisterin tietojen ylläpidossa suuria ongelmia
 - näköpiirissä on, että koko rekisteri täytyy uudistaa teknistä alustaa myöten
 - ei ole voitu kytkeä osaksi THL:n TOPI- tai SOTE-rekistereitä

Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiorekisteri (SOTE-rekisteri)

- ylläpitäjä: THL
- kuvaus: THL ylläpitää vuodesta 2010 Kansallisen Terveysarkiston ja eReseptijärjestelmän toiminnallisuuden edellyttämää Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiorekisteriä.
- päivitys: Rekisterin tietojen päivittämisvastuu on palveluntuottajaorganisaatiolla, ja sen päivittämisen houkute on, että tietoja tarvitaan KanTa-järjestelmissä (sähköisten potilastietojärjestelmien kansallisen arkiston ja eReseptin järjestelmät)
- sisältö: organisaatiosta mm. OID- yksilöintitunnus, kustannuspaikka; tarkemmin, kts. liite 1.3
- kattavuus: alkaa terveydenhuollosta, laajenee asteittain sosiaalihuoltoon
- tietojen saatavuus: Rekisteri julkaistaan kansallisen koodistopalvelun julkaisuna.

Apteekkirekisteri

- ylläpitäjä: Lääkelaitos
- kuvaus: Apteekkirekisteri on organisaatiotyyppinen luokitus, jossa ylläpidetään Suomen apteekit sivuapteekkeineen ja apteekkareineen OID - yksilöintitunnuksella yksilöityinä ja tarpeellisilla lisätiedoilla eli attribuuteilla lisättyinä.
- sisältö: sisältö luokituksineen osoitteessa:
<http://194.89.160.67/codeserverTES/version-action.do?action=find&version=379>

- päivitys: Lääkelaitos, joka perustaa ja lakkauttaa apteekit ja myöntää ja peruuttaa apteekkiluvat
- käyttötarkoitus: Apteekkirekisterin tietoja tarvitaan sähköisestä lääkemääräyksestä annettuun lakiin perustuvassa eResepti-järjestelmässä mm. apteekkien tunnistamisessa ja järjestelmään kuulumisen hallinnassa. Yhteystietoja tarvitaan myös eReseptiin liittyviä selvittelytilanteita varten. Rekisterin käyttötarpeet sisältyvät eReseptin kansallisiin määräyksiin. Apteekkirekisterin tietomallin rakentamisessa pohjana on käytetty lainsäädännön ja määritysten käsitteitä.

Koulutuspalvelut

Koulutan organisaatiot -rekisteriä

- ylläpitäjä: OPH
- kuvaus: koulutuksen organisaatiorekisteri, jossa koulutuksen järjestäjät, oppilaitokset ja opetuspisteet, koulutustarjonta, koulutukseen hakeneet ja valitut
- <http://www.koulutusnetti.fi/files/rekisteriseloste08.pdf>
- kattavuus: sekä yksityiset että julkiset yksiköt
- sisältö: kts. liite Koulutan organisaatiot
- toimipaikka: opetuspiste on sidottu toimipaikkaan . Oppilaitoksella voi olla monta toimipaikkaa.
- ongelmia:
- rekisterin luonne: operationaalinen toiminta, jossa syntyy myös tilastoja
- tietojen saatavuus: tietoja saatavissa esim. OPH:n WERA -tilastopalvelusta http://www.oph.fi/tietopalvelut/tilastotiedot/tilastotietojen_raportointipalvelu_wera

Oppilaitostilasto

- ylläpitäjä: Tilastokeskus
- sisältö: Tilasto sisältää tietoja koulutuksen järjestäjistä ja noin 6000 koululaitoksen oppilaitoksesta. Rekisterissä on oppilaitoksista mm. seuraavia tietoja: yksilöintitunnus, nimi, oppilaitostyyppi, omistajatyyppe, oppilaitoksen ylläpitäjä (koulutuksen järjestäjä), koulutuksen järjestäjän yksilöintitunnus, oppilaitoksen sijaintikunta, osoitetiedot, yhdistämis- ja lakkauttamistiedot, oppilasmäärä sekä eräitä lisätietoja.
- käytetyt luokitukset: oppilaitostyyppiluokitus, koulutuksen järjestäjien toimiala, erilaiset alueluokitukset.
- tietojenkeruumenetelmät ja tietolähde: Oppilaitosrekisterin tiedot päivitetään pääasiassa oppilaitostilastojen tietojenkeruun yhteydessä saaduilla tiedoilla. Koulutuksen järjestäjän tiedot saadaan pääsääntöisesti opetusministeriöstä. Koulutuksen järjestäjän yksilöintitunnusena toimii Tilastokeskuksen yritysrekisteristä poimittu yksilöintitunnus
- tietojen saanti:

- maksuttomat palvelut: http://tilastokeskus.fi/til/kjarj/2008/kjarj_2008_2009-02-20_tie_001.html
- muu tietopalvelu: tilastojulkaisuna ja rekisteripalveluna <http://prod.stat.fi/tup/oppilaitosrekisteri/index.html>

Muita rekistereitä

LIPAS -suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki

- ylläpitäjä: Jyväskylän liikuntatieteellinen tiedekunta
- kuvaus/sisältö: Lipas on valtakunnallinen paikkatietojärjestelmä, jossa on tietoa Suomen liikuntapaikoista, virkistysalueista, ulkoilureiteistä (sijainti) ja liikuntatoimen taloudesta
- kattavuus: 27 000 kunnallisesti ylläpidetystä sisä- ja ulkoliikuntapaikkaa
- tietojen päivitys: tietoa ylläpitävät kuntien liikuntaviranomaiset ja liikuntayhteisöt
- kattavuus? perustuuko vapaaehtoisuuteen?
- tietojen saatavuus: Käyttäjä voi hakea tietoa liikuntapaikoista nimen tai sijainnin perusteella, tai selailta karttaa jossa esitetään halutunlaisten liikuntapaikkojen sijainnit.

kirjasto.fi

- valtakunnallinen, kuntapohjainen kirjastoja koskeva tietovarasto: kirjastojen toimintaa ja tunnuslukuja koskevia tietoja
- kattavuus? vapaaehtoisuuteen perustuva?

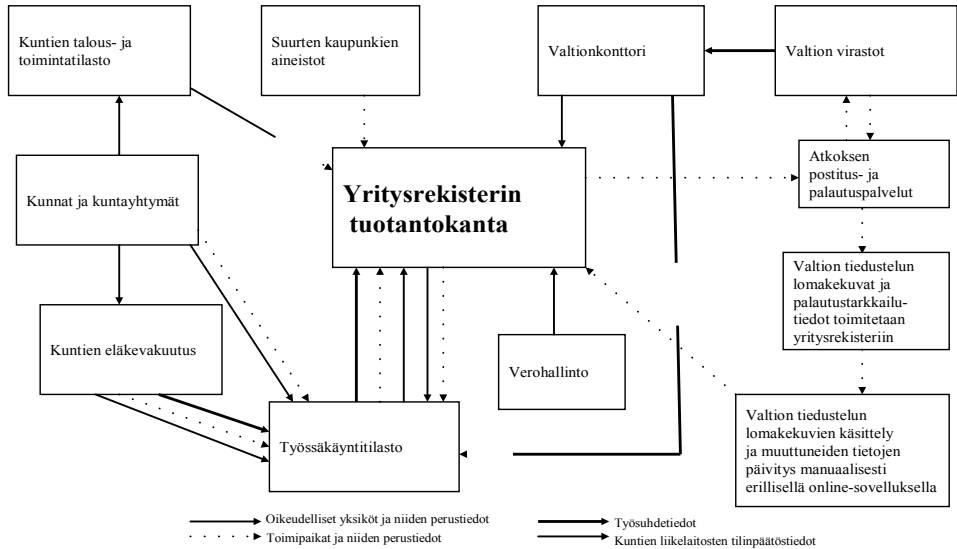
Liite 1.2. YTR:n sisältö

Tilastokeskus	Tilastokeskus
TK:n toimipaikkarekisterin yritystiedot	TK:n yritystrekisterin julkisyhteisöjen tiedot
Y-tunnus	Y-tunnus
Nimi	Nimi
Postiosoite	Postiosoite
Kotikunta	Kotikunta
Seutukunta	Seutukunta
Maakunta ja lääni	Maakunta ja lääni
Puhelin- ja faksinumero	Puhelin- ja faksinumero
Toimiala	Toimiala
Henkilöstömäärä	Henkilöstömäärä
Henkilöstön suuruusluokka	Henkilöstön suuruusluokka
Liikevaihdon suuruusluokka	Liikevaihdon suuruusluokka
Aloittamisaika	Aloittamisaika
Oikeudellinen muoto	Oikeudellinen muoto
Omistajatyyppe	Omistajatyyppe
Kieli	Kieli
Toimipaikkojen lukumäärä	Toimipaikkojen lukumäärä
Tuoja/viejä -tieto	Tuoja/viejä -tieto
TK:n toimipaikkarekisterin toimipaikkatiedot	TK:n yritystrekisterin julkisyhteisöjen toimipaikkatiedot
<i>Toimipaikkatunnus</i>	<i>Toimipaikkatunnus</i>
Nimi	Nimi
Sijaintiosoite	Sijaintiosoite
Sijaintikunta	Sijaintikunta
Sijaintiseutukunta	Sijaintiseutukunta
Sijaintimaakunta ja -lääni	Sijaintimaakunta ja -lääni
Puhelin- ja faksinumero (osalla)	Puhelin- ja faksinumero (osalla)
Toimiala	Toimiala
Henkilöstön suuruusluokka	Henkilöstön suuruusluokka
Aloittamisaika	Aloittamisaika
Toimipaikkatyyppe	Toimipaikkatyyppe
Koordinaatit	Koordinaatit
Yrityksen henkilöstömäärä kunnassa	Yrityksen henkilöstömäärä kunnassa
	TK:n yritystrekisterin julkisyhteisöjen toimipistetiedot
	<i>Toimipaikkatunnus</i>
	Nimi
	Sijaintiosoite
	Sijaintikunta
	Sijaintiseutukunta
	Sijaintimaakunta ja -lääni
	Puhelin- ja faksinumero (osalla)
	Toimiala
	Henkilöstön suuruusluokka
	Aloittamisaika
	Toimipaikkatyyppe
	Koordinaatit
	Yrityksen henkilöstömäärä kunnassa

Liite 1.3 YTR/Julkisyhteisöt- ylläpito



Julkisyhteisöjen tiedonkeruujärjestelmä



Julkisyhteisöjen tiedonkeruujärjestelmä

Julkisyhteisöjen rekisteri on osa yritys- ja toimipaikkarekisteriä. Julkisyhteisöjen rekisterin kuvausalue sisältää kunnat, kuntayhtymät, kuntasektorin uusimuotoiset liikelaitokset, valtion liikelaitokset, valtion virastot, Ahvenanmaan maakuntahallituksen sekä niiden toimipaikat. Julkisyhteisöillä ei ole liikevaihtoa, mutta muutoin julkisyhteisöjen rekisterin tietosisältö on lähes sama kuin muutenkin yritys- ja toimipaikkarekisterissä.

Julkisyhteisöjen tiedonkeruu sisältää kaksi erilaista tiedonkeruujärjestelmää: valtion virastojen tiedonkeruun sekä kuntien ja kuntayhtymien tiedonkeruun. Molempien tiedonkeruiden peruspilarina toimii julkisen sektorin henkilöiden eläkejärjestelmä. Valtion virastot toimittavat työsuhtedietonsa valtiokonttoriin. Kunnat ja kuntayhtymät toimittavat työsuhtedietonsa kuntien eläkevakuutukseen.

Yrityrekisteriin saadaan valtiokonttorista virastojen perustiedot ja työsuhtedietiedot. Palkkatieto päivitetään valtion virastoille valtiokonttorin aineistosta laskemalla virastokohtaiset summat henkilötason palkoista. Yrityrekisterin omalla lomaketiedustelulla kerätään valtion virastojen toimipaikat ja niiden perustiedot. Valtion tiedustelun (VTIE) lomakkeiden tulostus ja postitus sekä vastaanottaminen on annettu ulkopuolisen yrityksen Atkos Oy:n tehtäväksi. Atkos Oy laatii valtion virastojen tiedustelun lomakkeista kuvatiedoston ja OCR-data-tiedoston, jolla päivitetään lomakkeiden palautustarkkailu. Sen sijaan valtion lomaketiedustelun lomakkeiden käsittely ja päivitykset tuotantokantaan tehdään yritysrekisterissä manuaalisesti lomakekuilta erillisen online-sovelluksen avulla.

Kuntien ja kuntayhtymien tiedonkeruu perustuu hallinnollisiin aineistoihin. Kuntien ja kuntayhtymien perustiedot saadaan yhdistelemällä verohallinnon ja kuntien eläkevakuutuksen aineistoja. Enemmistölle kunnista ja kuntayhtymistä toimipaikat saadaan kuntien eläkevakuutuksen toimintayksikköjoasta. Tämän aineiston laatua täydennetään tiedustelulla, jossa kysytään osoitemuutokset ja toimintayksiköiden toiminnan jakautuminen useisiin eri osoitteisiin. Tämän lisäksi suurimmat kaupungit toimittavat erilliset aineistot omista toimipaikoistaan. Aineistot muokataan yhteiseen formaattiin SAS-ohjelmilla, jonka jälkeen uudet yksiköt lisätään yritysrekisterin tuotantokantaan erillisellä kuntasektorin aineistojen rakennemuutosten käsittelysovelluksella. Muuttuneet tiedot päivitetään yritysrekisterin tuotantokantaan TPP-prosessilla (tietojen tarkistus- ja päivitysprosessi). Virheelliset päivitystapahtumat menevät manuaalitarkistukseen. Sen jälkeen kun tiedot on tarkistettu ja korjattu, ne tallennetaan yritysrekisterin tuotantokantaan manuaalisesti online-systeemillä.

Liite 1.3. THL:n toimipaikkarekisterien sisältö

TOPI (THL:n toimipaikkarekisteri)

- THL, tieto-osasto ylläpitää erityisesti HILMO-tiedonkeruuta ja sen perusteella tehtävää tilastointia varten
- Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt ilmoittavat tietonsa THL:lle joko erikseen tai hoitoilmoitusten siirtotiedoston otsikkotietoina
- Tietosisältö:
 - Koodi (PALTU)
 - Tarkennin (PALTUTAR)
 - Toimipaikan nimi
 - Kuntanro
 - Sijaintikunta
 - Hilmon palveluala
 - Toimialaluokitus 2002
 - Palveluala
 - Postiosoite
 - Postinro
 - Postitoimipaikka
- Ongelmana on tietojen päivittyminen – palveluntuottajalla ei ole erityistä syytä korjata puutteellisia tietoja.
- Rekisteri on julkisesti käytettävissä sekä hakuvälineellä että ladattavina excel-tiedostoina.

Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiorekisteri (SOTE-rekisteri)

THL ylläpitää vuodesta 2010 Kansallisen Terveysarkiston ja eReseptijärjestelmän toiminnallisuuden edellyttämää Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiorekisteriä. Rekisteri julkaistaan kansallisen koodistopalvelun julkaisuna. Rekisterin tietojen päivittämisvastuu on palveluntuottajaorganisaatiolla, ja sen päivittämisen houkute on, että tietoja tarvitaan KanTa-järjestelmissä (sähköisten potilastietojärjestelmien kansallisen arkiston ja eReseptin järjestelmät)

Tietojen keruu on aloitettu eReseptin ja eArkiston pilottiympäristöjen terveyspalveluiden tuottajien tiedoista.

Tietosisältö:

Yksikön OID tunnus

Yksikön pitkä nimi

Yksikön lyhyt / näyttö nimi

Yksikön lyhenne

Kustannuspaikka
Voimassaolo_alkupäivämäärä
Voimassaolo_loppupäivämäärä
Muutos_viimeinen muutospäivämäärä
Muutos_muuttaja
Uusi yksikkö
Vanha yksikkö
Postiosoite_vastaanottaja_1
Postiosoite_vastaanottaja_2
Postiosoite_vararivi
Postiosoite_jakeluosoite
Postiosoite_postinumero
Postiosoite_postitoimipaikka
Katuosoite
Katuosoite_postinumero
Katuosoite_paikkakunta
Kulkuohje
Paikkatieto
Sähköposti_diaari
Puhelinnumero_1
Puhelinnumero_1_selite
Puhelinnumero_2
Puhelinnumero_2_selite
Puhelinnumero_3
Puhelinnumero_3_selite
Telefax
Websivut_info
Websivut_asiointi
Laskutusyksikkö
Maksuyhteys
Yksikön tyyppi
Palveluntuottaja
Toimintayksikkö, palvelun antaja
Reseptin uudistaminen
Lähetteen vastaanotto
Hoitopalautteen vastaanotto
Oikeudellinen muoto
Y-tunnus
Palveluntuottajan OID tunnus
Toimintayksikön/palvelun antajan OID tunnus
Palvelut_ydinpalvelu
Palvelut_palvelutarjonta
Yksikön tuottamien palveluiden kuvaus ammattihenkilölle

Yksikön tuottaman palveluiden kuvaus kansalaiselle
Erikoisala
Kielet_viralliset
Kielet_palvelu
Esteettömyysluokitus - asiointi, yleinen
Esteettömyysluokitus - asiointi, liikkuminen
Esteettömyysluokitus - asiointi, näkö
Esteettömyysluokitus -asiointi, kuulo
Esteettömyysluokitus -asiointi, selkokielliset palvelut
Esteettömyysluokitus -asiointi, sähköinen asiointi
Linkki yksikön yksityiskohtaisiin asiointiin esteettömyystietoihin
Jäsenkunnat
Liittynyt eArkistoon_ päivämäärä
Liittynyt eReseptiin_ päivämäärä
Eronnut eArkistosta_ päivämäärä
Eronnut eReseptistä_ päivämäärä
TOL -koodi
Paltu
Paltutar
Yläorganisaation OID tunnus
Hierarkiataso
Muu tilastoluokitus / luokituksia

LIITE 2. TOIMIPAIKAN MÄÄRITELMIÄ

Toimipaikka

Määritelmä 1

Toimipaikka eli paikallinen toimialayksikkö on

- yhden yrityksen tai yritystyyppisen yksikön omistama
- yhdessä paikassa sijaitseva
- pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluksia tuottava tuotantoyksikkö.

Toimipaikkoja ovat esim. maatila, tehdas, myymälä, torikoju ja kioski. Julkishallinnon toimipaikkoja ovat mm. verotoimisto, kunnan kirjasto ja terveyskeskus.

Toimipaikka on toimialaluokitusta sovellettaessa keskeinen yksikkö, koska

- toimipaikkakohtainen tieto antaa parhaan kuvan talouden rakenteesta
- yritystoiminnasta voidaan toimipaikkojen avulla kerätä tietoja ja laatia tilastoja maantieteellisten ja hallinnollisten alueiden mukaisesti
- monitoimialaisista yrityksistä saadaan toimialoittain eriteltyä tietoa
- monet tuotantoon liittyvät perustiedot, hyödykkeiden hinnat, kuukausittaiset myyntitiedot ym. on nopeinta ja taloudellisinta kerätä suoraan toimipaikoilta
- kaikki henkilö pohjaiset tilastot kuvaavat väestön toimiala- eli elinkeinokaudumaa toimipaikkojen kautta.

Usein toimipaikka rajataan sen mukaan, miten yrityksen laskentatoimi pystyy antamaan tietoa ja mitä perustietoja tilastoon tarvitaan.

Eri yritysten yksiköt ovat eri toimipaikkoja, vaikka ne sijaitsisivat samassa paikassa. Niinpä kauppiaastavaratalo, ostoskeskus tai teollisuuskylä ei muodosta yhtä toimipaikkaa, koska niissä toimii useita yrityksiä. Sen sijaan jokaisella niissä toimivalla yrityksellä on ainakin yksi toimipaikka kyseisessä paikassa.

Jokainen yrityksen osa, jolla on oma osoite, on toimipaikka. Tästä periaatteesta joudutaan eräissä tapauksissa tinkimään. Aina ei yrityksiltä saada riittävän yksityiskohtaista tietoa toimipaikoista. Toisinaan taas toiminta on niin lyhytaikaista tai nopeasti paikasta toiseen siirtyvää, että osoitepaikkaa ei ole järkevää pitää toimipaikkana. Tämän vuoksi varsinkin rakentamisen ja liikenteen toimialoilla toimipaikka on usein alue-, piiri- tms. pysyvä toimisto, josta alueen toimintaa johdetaan.

Jos yritys harjoittaa samassa paikassa selvästi toisistaan poikkeavia toimintoja, se jaetaan usein eri toimipaikoiksi. Näin eri toiminnot saadaan tilastoissa riittävästi esiin. Toisaalta esimerkiksi tavaratalo on toiminnallisesti yhtenäinen kokonaisuus, jota pidetään yhtenä toimipaikkana. Kun harkitaan, onko monimuotoinen toiminta jaettava pienemmiksi toimipaikoiksi, käytetään perusteena eri toimintojen ehdotonta sekä suhteellista suuruutta.

Koska yritys aina toimii jossakin paikassa, sillä on vähintään yksi toimipaikka. Useimmat yritykset ovat yksitoimipaikkaisia, mutta suurimmilla yrityksillä voi olla satoja toimipaikkoja eri puolilla maata. Lisäksi nämä voivat toimia eri aloilla.

Määritelmää käyttävät tilastot

- Työolotutkimus

Määritelmä 2

Toimipaikalla tarkoitetaan taloudellista yksikköä, jossa saman omistajuuden tai valvonnan alaisuudessa harjoitetaan mahdollisimman samanlaisten hyödykkeiden tuotantoa tavallisimmin yhdellä sijaintipaikalla.

Aputoimipaikka sijaitsee erillään varsinaisesta tuotantotoiminnasta ja se tuottaa palveluja vain yritykselle itselleen. Aputoimipaikkoja ovat esimerkiksi yrityksen pääkonttori, varasto omia tavaroita varten tai korjaamo omien ajoneuvojen korjaamista varten.

Määritelmää käyttävät tilastot

- Alueellinen panos-tuotos
- Aluetalouden indikaattorit
- Aluetilinpito
- Tuotannon ja työllisyyden aluetilit

Määritelmä 3

Toimipaikka on yhden yrityksen omistama, yhdessä paikassa sijaitseva ja yhdellä toimialalla toimiva eli pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluja tuottava yksikkö.

Varsinainen toimipaikka harjoittaa yrityksen normaalia tuotantotoimintaa. Toimipaikkoja ovat esim. tehdas, myymälä, toimisto ja verstaas. Liikenteessä ja rakennustoiminnassa toimipaikka on pää- tai piirikonttori, josta toimintaa johdetaan.

Aputoimipaikka sijaitsee erillään varsinaisesta tuotantotoiminnasta ja se tuottaa palveluja vain yritykselle itselleen. Aputoimipaikkoja ovat esimerkiksi yrityksen pääkonttori, varasto omia tavaroita varten tai korjaamo omien ajoneuvojen korjaamista varten.

Toimipaikan määritelmä perustuu Tilastoyksikköasetukseen (ETY) 696/93 ja Yritysrekisteriasetukseen (EY) 177/2008.

Määritelmää käyttävät tilastot

- Yritysrekisterin vuositilasto

LIITE 3. INSPIREN PIIRIIN KUULUVIA PAIKKATietoaineistoja hallinnoivia VIRANOMaisia ASETUSLUONNOKSEN MUKAAN.



Elintarviketurvallisuusvirasto 2
 Energiamarkkinavirasto 1
 Geologian tutkimuskeskus 5
 Ilmailuhallinto 2
 Ilmatieteen laitos 6
 Hgin yo / Luonnontieteellinen keskusmuseo 2
 Maanmittauslaitos 15
 Maaseutuvirasto 3
 Merenkululaitos 6
 Metsähallitus 2
 Metsäkeskukset 1
 Metsäntutkimuslaitos 4
 Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT 2
 MMM:n tietopalvelukeskus 1
 Museovirasto 1
 Puolustusvoimat 1
 Ratahallintokeskus 1
 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2
 Suomen ympäristökeskus 17
 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 1
 Tiehallinto 1
 Tilastokeskus 4
 Työ- ja elinkeinoministeriö 1
 Työvoima- ja elinkeinokeskukset 1
 Valtion teknillinen tutkimuskeskus 1
 Väestörekisterikeskus 4



MAA- JA ELINTARVIKETAALOUS

**Inspiren piiriin kuuluvia
 Paikkatietoaineistoja
 hallinnoivia
 viranomaisia
 asetusluonnoksen mukaan**

Inspire-direktiivin
 velvoittamia
 viranomaisia
 yhteensä
 26 (+5 (*)) = 406

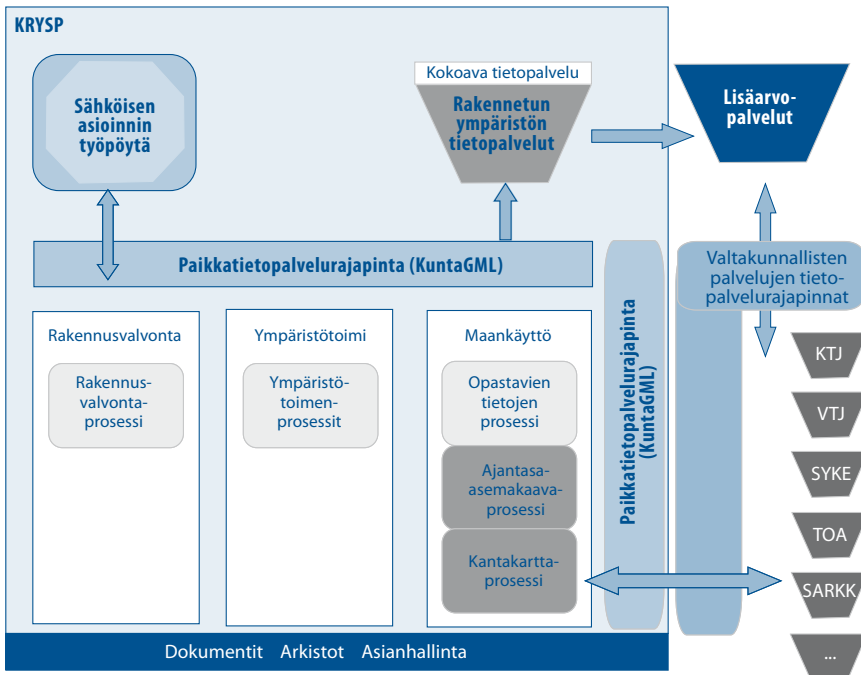
Paikkatietoaineistoja
 yhteensä
 111 (+(*))

alueelliset ympäristökeskukset (13) 7
 kunnat (348) 11
 maakunnat (20) 2
 alueen pelastustoimi (22) 1
 ympäristölupavirastot (3) 3

LIITE 4 TIEDON SIIRTYMINEN ORGANISAATIOSSA OPERATIIVISELTA TASOLTA ”YHTEISKÄYTTÖÖN”

Kunnan rakennetun ympäristön sähköiset palvelut (KRYSP)

- Tavoitteena on tuottaa sähköinen asiointipalvelukokonaisuus, joka tarjoaa kuntalaisille, yrityksille ja viranomaisille asumiseen, rakentamiseen ja muuttamiseen liittyviä palveluita ja tietoja.
- Projektin tuloksena kunnat, eri viranomaiset ja kuntalaisille palveluja tuottavat yritykset voivat toimia tehokkaasti käyttäessään yhdenmukaisella tavalla kunnan tietovarantoja ja tietopalveluja.



- Tieto siirtyy tulosyksiköiden järjestelmistä ja organisaation yhteisistä dokumenteista, arkistoista ja asianhallintajärjestelmistä organisaation paikkatietopalvelurajapintaan
- Organisaation paikkatietopalvelurajapinnasta tietoa haetaan:
 - a) Kansalaisen sähköisen asioinnin työpöydälle
 - b) Organisaation tietojen tietopalveluun
 - c) Valtakunnallisten palvelujen tietopalvelurajapintaan
- Yritysten tuottamiin lisäarvopalveluihin tietoa haetaan sekä organisaation kokoavasta tietopalvelusta että valtakunnallisesta palvelujen tietopalvelurajapinnasta



**VM:N
JULKAISUSARJAN
TEEMAT:**

Budjetti
Hallinnon kehittäminen
ICT-toiminto
Kunnat
Ohjaus ja tilivelvollisuus
Rahoitusmarkkinat
Taloudelliset ja
talouspoliittiset
katsaukset
Valtion työmarkkinalaitos
Verotus

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 09 160 01
Telefaksi 09 160 33123
www.vm.fi

24/2012
Valtiovarainministeriön julkaisuja
Heinäkuu 2011

ISSN 1459-3394 (nid.)
ISBN 978-952-251-376-2 (nid.)
ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-251-377-9 (pdf)